Confessionale antonini :

complete
H. L. J.

Antoninus: Confessionale

(Roma, Joh. Gensberg, ca. 1474)

Reichling 385. Cop 494

Brit. Mus. IV. 50. GW 2105

Stillwell A710: 1 copy

21

TN

¶ Expliciunt. §. tertie ptis. et per cõsequẽs tractatꝰ iste de cõfessore.

¶ Incipiũt excõicationes sedi apostolice reseruate. taꝫ a iure q̃ per processum. siue per extrauagantes breuiter recollecte ꝑ ordinẽ. deinde sequũẗ excõicatões reseruate epis uniꝰcuiusq3 diocesis.

¶ Incipit tabula sup interrogatorio.

¶ Interrogatoriū quod est scd̄s liber huius oπis in ordine distinguit in tres ptes principales qua rū prima est de interrogatoibus fiendis a cōfes sore scd̄m ordinē decē̄ pceptorum decalogi et habet ca. xxiiii.

¶ Primū preceptū continet tria capitula.
¶ De uotis. capi. i.
¶ de uoti transgressione.
¶ de superstitionib⁹. capi. ii.
¶ de incantationibus.
¶ de adoratione creaturaꝝ.
¶ de diuinationib⁹.
¶ de arte notoria.
¶ de constellatōibus.
¶ de sortibus.
¶ de incantationibus
¶ de breuibus.
¶ de obseruatione tempoꝝ.
¶ e somniis.
¶ de blasphemia dei ꝛ sanctorū multiplici. c. iii.
¶ Scd̄m preceptū habet capitula. ii.
¶ de periurio. capitulum. i.
¶ de adiuratione. capi. iii.
¶ Tertiū preceptum habet capitula duo.
¶ de obseruatione festorum. capi. i.
¶ de auditione misse dieb⁹ dominicis ꝛ festiuis.
¶ de obseruatōe ieiuniorum. capi. ii.
¶ Quartum preceptū cōtinet duo capitula.
¶ de honore parentū. capi. i.

¶ Incipit tabula scde partis interrogatorii· que est de septé uitiis capitalib9· et distinguitur in octo titulos·

¶ Octaua manus iniuste iudicatoria.
¶ Nona manus in iudicio iniuste assistoria.
¶ decima manus fraudatoria.
¶ Vndecima manus falsificatoria.
¶ duodecima manus proditoria.
¶ Tertiadecima manus simoniaca.
¶ Quartadecima manus impeditoria.
¶ Quintadecima manus lusoria.
¶ Sextadecima manus locationis z conductõis uiciatoria.
¶ decima septima manus turpiter lucratoria.
¶ decimaoctaua manus detractoria.
¶ decimanona manus persone lesoria
¶ Vigesima manus animarum predatoria.

¶ Incipit capitulũ scdm de restõnib9 in quo ostenditur quid q̈tum quibus. et quo ordine sit restituendum.

¶ Primum capitulum est de damno quod infertẽ homini. quo ad animã auferẽdo ei uirtutes infusas et morales qđ contingit fieri quatuor modis.

¶ Scdm capitulũ est de damno quod infertẽ homini quo ad corpus inferẽdo ei lesiones corporales quod etiã cõtingit fieri quatuor modis.

¶ Tertiũ capitulũ est de damno quod infertẽ homini quo ad famã et honorem per uitupationes uerbales quod etiã fit quatuor modis.

¶ Quartuz est de damno quod infertur homini quo ad substantiam temporalẽ prout ptinet ad restõem male ablatoꝝ certorũ z incertorum.

Incipit summula cõfessionis utilissima· in qua agitur quomodo se hr̃e debe at cõfessor erga penitenté in cõfessio nibus audiẽdis· quá edidit Reuerendissimus uir·ac in xp̃o pater dñs Frater Antonius Archiep̃s Florentinus ordinis fratrũ predicatorũ·

SEfecerũt scrutantes scrutinio·p̃s·lxiii· Scrutiniũ quidé est cõfessio in quo et penitẽs scrutat̃ conscientiá suam· z cõfessor cum eo· Scrutãs ergo est cõfessor qui in hoc potest tripliciter deficere· Quia
1 uel per malitiá absoluẽdo quem scit nõ posse· uel
2 per ignorantiá nesciendo discernere inter lepraz et leprá z quem possit uel nõ possit absoluere/ uel
3 per infirmitaté concupiscẽtie inde sumendo occasiones malorũ ex auditu dum incaute se habet· unde Aug·de peni·di·vi·c·i· Caueat spũalis iudex ut sicut non cõmisit crimẽ nequitie·ita nõ careat munere sciẽtie· Ex quib9 uerbis innuitur q confessor siue sacerdos debet hr̃e illa tria ex auctoritate Augu·p̃allegata·Primo ptátem in foro cõscientie ut·s· sit iudex spũalis· Scd̃o cõseruare puritatem uite sue·ne cõmittat crimen nequitie· Tertio habere sufficienté scientie claritaté·ut nõ careat munere scientie·

¶ Capitulũ primũ de ptáte seu auctoritate cõfessoris·et quis possit uel non possit audire cõfessiones·

n Otandum primo est ꝙ non sacerdos · et si possit audire confessiones in casu mortis nõ tamen absoluere potest · alias si absoluit ut sacerdos indicatiue sc̄dm quosdá incurrit irregularitaté · sicut si celebraret · Hoc tamé est dubiū · qa nõ est in iure expressuꝫ · sicut de celebráte · Vnde nõ uidetur irregularis · ext̄ · de sen · exco · c · is qui li · vi · Ibi · n · dicitur ꝙ non incurrit quis irregularitatem propter aliquod delictum · quádo nõ est in iure expressum · et cõfessus tali non sacerdoti tenetur iterum confiteri · ratio est quia solis sacerdotibus dictum est · quorú remiseritis peccata · zc̄ · Io · xx · Nec tamen a quolibet sacerdote potest qs absolui · sed a proprio aut altero de licentia ei⁹ Vnde dicitur de peni · z remis · in · c · omnis · ꝙ quilibet semel in anno cõfiteatur omnia peccata sua proprio sacerdoti · et de peni · di · vi · c · placuit · ratio est quia nõ potest quis soluere uel ligare euꝫ qui sibi confitetur nisi habeat iurisdictioneꝫ sup eum · Si autem sit proprius prelatus et nõ sacerdos · sicut curatus et Episcop⁹ · non sacerdos potest absoluere per alium cõmittendo hoc alteri · Sed nota ꝙ proprius sacerdos aliter intelligitur cum dicitur ꝙ quilibet debet cõfiteri proprio sacerdoti · et aliter cum dicitur ꝙ de licétia proprii sacerdotis potest alteri cõfiteri · Nam primo casu dicitur proprius sacerdos quicúq͡ꝫ habet ptáteꝫ absoluendi ordinariam uel delegatá siue sit communis · siue sit singularis · quia actor sequitur forum rei · sed est in electione eius quem forum de

Propri⁹ sacerdos dr̄

multis sequatur· nisi sit actio realis in qua sequitur forum rei de qua agitur· Et quia in foro penitentie idem est actor et reus· inde est quod idem seipsum potest accusare corā quocūque confessore de omnibus· qui illum possit absoluere de crimine ubicūque cōmisso quia huiusmodi absolutio non respicit territorium· sicut alia ratione rei uel delicti· propter quod dicit Hosti· quod quilibet habet tres sacerdotes proprios ordinarie· s· curatum de cuius parrochia est· Episcopum suum et papam· Sed in secūdo casu proprius sacerdos de cuius licētia potest alteri confiteri· intelligitur strictius ille qui de iure suo ordinario hoc habet· non ex cōmissione· et sic intelligitur· c· omnis equiuoce loqui de proprio sacerdote secundū omnes· Nam cōstat quod ad implendum illud preceptū de confitendo semel in ānno omnia peccata sua proprio sacerdoti· ita sufficit cōfiteri uicario curati· sicut ipsimet curato· Et tamen ad confitendum alteri nō sufficeret accipere licentiā ab eius uicario sicut sufficeret ab ipsomet curato· Unde respectu primi uicarius est proprius sacerdos· sed nō respectu secundi· unde et si possit quis cōfiteri uicario curati· tamen ipse uicarius nō potest dare licentiam illi quod alteri cōfiteatur· hec Pe· de pal· in· iiii· di· xvii

¶ Capitulum secundum de ordinario cōfessore quo ad ecclesiasticas personas et clericos·

SCiendū est quod papa quia nō habet superiorem a xp̄o· nec a cōcilio quoque habet proprium confessorē quem duxerit eligendū qui auctoritate

christi potest eũ absoluere uel ligare in foro peni tẽtiali. nõ autẽ in foro exteriori. quia ipse nõ põt ligari uinculo excõicationis a quo indigeat absol ui. et propter hoc nõ oportet a xp̃o sibi cõmitti quia tamen põt ligari uinculo peccati sicut et alii propterea indiget remedio sicut et alii. quia nec xp̃us dimisit eũ sine remedio. ideo hoc cõcessit. ut sicut a principio quilibet poterat quẽlibet uo lentẽ se sibi subiicere absoluere. ita et nũcquo ad illum qui nulli est subiect9 sicut papa. Si uero ex cõicatus eligat in papã anteq̃ consentiat superio rẽ habet a quo absolui potest. sed si prius assenti at absolui postea nõ potest. sed nec indiget quia nulli legi subest. Unde lex positiua que arcet ex cõicatũ a cõmunione fideliũ et perceptõe et col latione sacramentoꝝ ipsum nõ ligat propter qđ excõicatio nõ impedit electũ nec electõeȝ ip̃am Qui uero sunt de familia pape hñt sũmũ peniten tiariũ propriũ sacerdotẽ cum papa. quia nulli alii subsunt. secus est autẽ de capellanis eius qui per mundũ sunt dispersi. qui propter hoc nõ sunt ab aliis exempti.

¶ De Cardinalibus.

DE cardinalib9 aũt qui sunt episcopi ip̃i nõ min9 habẽt q̃ alii episcopi ꝗ. s. libere pos sunt eligere. Idẽ si sunt legati. quia sunt p̃lati uel exẽpti. Si uero sint simplices cardinales nec epi scopi nec legati. dicit Hosti. eos nõ hr̃e nisi papã et summũ p̄niarium. et q̃uis immediate sunt sub papa. et per cõsequens exempti non tñ possunt

sibi eligere cõfessorem sine ipsius aut sũmi peni tentiarii licẽtia quia nõ sunt prelati· sed coadiuto res prelati et pastores· licet sint p̃sbiteri cardina les·et ideo tuti⁹ ẽ q̄ habeãt licentiã a papa· Fami lia uero cõmẽsalis eoꝝ d̄ licẽtia eoꝝdẽ cardinaliũ possunt sibi eligere cõfessorẽ·qa de cõsuetudine sunt subditi eis· siue sacerdotes sint siue nõ· Vel forte summus penitẽtiarius quia est quasi cura tus respectu omniũ mansionarioruꝫ curie pape quorum ip̃e papa est quasi Ep̃us proprius·hec Pe·de pal·in·iiii·

De Patriarchis et aliis·

Patriarche archiep̃i Episcopi habẽt propri os sacerdotes suos immediate superiores ut Ep̃us Archiepiscopum ille patriarchã· ille pa pam·et hoc nisi sint exempti·nihilomin⁹ omnes isti possunt sibi eligere confessorem· ext̃· de pe· et remis·c·fi·Qui possunt eos absoluere nõ soluꝫ de occultis ·sed etiam de manifestis et notoriis· etiam Archiepiscopo inuito· et etiã a uinculo ex cõmunicationis maioris z minoris ·et mutare uo ta·et relaxare iuramenta· et omnia alia propter que non esset consulenda sedes apostolica· licet Hosti·dicat contrariũ· et illud contrarium tenet frater Bartho· in pisanella· Confessio·iii·§ ·xvi· Nec obstat q̄ in illo·c·fi· nõ fit mentio nisi de ab solutione a peccatis quia cũ intentio pape sit ip̃is episcopis quibus est graue semper ad Archiepi scopum recurrere et grauius ad papam· ita pro uidere eis per confessorem ab eis electum sicut

prouisum est inferiorib9 epoꝝ per ipsos epos.
Ideo de omni peccato et uinculo de quo potest
epus absoluere inferiorē z elect9 ab eo pōt ipm
absoluere et in omni cāu in quo pōt epus dispē
sare cū inferiori. et ille cum epo quia ibi eadē rō
et idē ius. Et sicut bene dicit Hosti. Istud priuile
giū nō perdit p hoc q uenit Romā. quia ibi non
distinguit ubicūq sit. sed si desinit esse epus. pu
ta quia cedit loco et dignitati forte perdit priui
legiū datuz epis quia ipe nō plus habet epi dig
nitatem. Si uero cedit loco et nō dignitati non p
dit. Ratio quā aliqui probant q cōfessor ab epo
elect9 nō potest eū absoluere a uinculo excōica
tōis ē. quia nō habet ptātem nisi ex electōe epi.
Sed ad hoc rñdetur q nō ab epo eligente. sed a
iure cōmittente habet ptātem ille sicut qui eligūt
ab illis qui per litteras penitentiariorum habent
q possint sibi eligere confessorem ab ipsis penitē
tiariis. nō ab eligentibus habet auctoritatem. Si
cut cū epus cōmittit fratribus quos prior eligit
ipi sunt cōmissarii prelatorum nō eligentium. Et
quod etiā dicunt q si ille electus ab episcopo in
cōfessorem esset excōmunicatus minori nūq cuz
eligeretur ad hoc possit absoluere quia ligat9 mi
nori licet possit conferre sacramenta non tamen
eligi. Respōdetur q non ualet istud quia intelli
gitur de electione ad dignitatez immo et si quā
do ab episcopo eligatur confessor essent tūc am
bo ipse et electus ligati maiori adhuc nō impedi
ret factū dūmodo quādo electus ille q absoluit

nō sit ligat⁹ maiori nec suspensus · hec Pe·ḋ pal · in·iiii·di·xvii·q·iii· ¶ Prelati exempti habēt simi le priuilegium cum episcopis in eligendo libere cōfessorem· nam ex quo sunt exempti et prelati· sicut multi sunt abbates · ex hoc ipō habent istḋ priuilegiū· quia graue esset eis semper adire pa pam nouū pro licentia cōfitendi· Si autē sic sunt exempti ꝙ nō prelati nō habēt istud priuilegiū uerbi gratia· Omnes subditi collegii exempti se culares uel regulares· quod est exemptum in ca pite et in mēbris· hi enim immediate suis prela tis cōfiteri possunt nō aliis nisi de licentia ipsorū· Si autem sic sunt exempti ꝙ citra papam nec de canū nec prepositum habent qui habeat curā ip soꝝ· et ad hoc nō possunt sibi eligere· sed petunt hoc ipm a papa uel eius penitētiario cū alias nul lus possit eos absoluere·

¶ Abbatissa quid possit in spūalib⁹.

SImiliter nulla abbatissa q̄uis iura epālia ex erceat ponēdo officiales· nisi in hoc habe at spāle priuilegiū· q̄tūcūq; exempta nō potest hoc habere· quia nō est prelata cum non habeat claues iurisdictionis· ⁊ ꝙ eius officialis excōicat quod per seipā nō pōt· nō est auctoritas ipsius sed pape. Similiter quicūq; preest quibuscunq; excōmissione alterius· et est delegat⁹· nō potest dici prelatus· unde q̄tumcūq; exempt⁹· quia ta mē nō est prelat⁹ nō habet hoc priuilegiū· puta subpor in religione· uel prior nō cōuentualis· aut cōuētualis sub abbate· nō ꝑ electionē sed ab ipō

Abbate et cõsilio seniorũ positus uel institutus nisi forte quando mortuo abbate uel priore ipsi fuerint quasi ordinarii· quia tũc actio subrogata habet priuilegiũ eius in loco cuius subrogat̃· sed prior qui ꝑ electionẽ canonicã instituitur prelatus est·z ideo si est exemptus habet idem priuilegiũ propter quod nõ oportet ꝙ cõfirmãs det sibi ptãtez eligẽdi confessorẽ· sicut nec cõfirmãs uł consecrãs epm·Nec obstat decretalis·ne pro dilatõe ext̃·de peni·et remiss·Istud·n·priuilegiũ de eligendo cõfessorẽ equaliter concedit̃ epis et minorib9 prelatis exemptis· Vnde cũ Epi licet immediate subsint Archepis·nihihilominus sine eoꝝ licẽtia hoc possunt etiã qui sunt nõ exempti ergo et priores hoc pssunt·licet subsint abbatib9 uel maiorib9 sine licẽtia eoꝝ cuz sint ordinarii· Si aũt sunt in dignitate constituti·nõ tñ p̄lati· sicut cantor thesaurari9 sacrista et hm̃oi ꝑsone nõ hñt priuilegiũ q̃uis exempti· Si uero essent prelati· sed nõ essent p̄lati in foro pñiali·sicut sunt Archidiaconi de pari cõcurrentes cũ Epis in foro causaꝝ adhuc nõ puto eos hr̃e hoc priuilegiũ· sed solos prelatos·hoc dico qui hñt curã animaꝝ·Sicut aũt dixi de epis ꝙ q̃diu sunt epi quo ad dignitatẽ retinẽt hoc priuilegiũ· ita et de istis q̃diu sunt in prelatõe·et similiter qui elect9 ab eis põt agere cũ eis absoluẽdo et dispẽsando quicquid potest Epũs si ei subessent· Sic electus ab epo nõ potest tantũ quãtum Archiepũs excepto in sñia lata a superiorib9 cõtra eos·puta ab Archiepõ

contra suffraganeū suum ab abbate contra prio
rem conuentualē sibi subditū·ab hm̄oi·n· nō po
test absoluere electus talis cōfessor·Quicūq̄·n·
potest eligere uno electo siue mortuo· siue non
mortuo potest aliuȝ mutare ad placitū et eo ip̄o
q̄ talis qui potest eligere cōfitet̄ alicui· uidetur
ipsum eligere· quia plus est factis et mētis intē
tōe eligere q̄ uerbis·iii·q·vi·c·i·ꝛ ᵭ maio·ꝛ obe·
c·legebatur·Hec Pe· de pal·ubi·s̄· Inferiores p̄
lati nō exempti·si subsunt immediate ep̄o ipsum
solum habent cū superiorib⁹ pro proprio sacer
dote·sicut abbates decani prepositi·et archiep̄i
rurales curati uero decanos rurales et ep̄m· qn̄
ille decanatus est annex⁹ cure· Similiter priores
qui sunt sub abbatibus illis· subsunt et ep̄is· non
prelati uero subsunt immediate suis curatis·siue
abbatibus·siue priorib⁹·siue decanis·quādo sūt
de collegio uel simplicibus curatis qn̄ in prochi
is suis cōmorāt̄· Clerici uero chorales subsunt ei
qui preest choro· siue sit cantor siue succentor in
exterioribus·Sed q̄tū ad forū cōscientie sol⁹ de
can⁹ uidetur curatus eorum·Hec Pe·de pal· ubi
s̄·di·xvii·

¶Capitulū tertium cui debeāt
laici ordinarie confiteri·

IMperator scđm Hosti· de antiquissima cō
suetudine cōfitet̄ capellanis suis· sed sicut
dr̄ ext̄·ᵭ pe· ꝛ re·c·ii·li·vi· Nulla cōsuetudine in
troduci pōt·ut p̄ter proprii sacerdotis licentiam
aliq̄s possit sibi eliger̄ cōfessorē nisi ᵭ licētia pape

¶ Rex hēt Epm siue Archiepm· in cuius ciuitate est sedes regni· dicit aūt sedes uel metropolis regni nō in qua pl9 morat· sed inūgit z coronat· ¶ Principes minores si hñt sub se ciuitates p̄fes similiter a sede principali ducatus uel comitatus domiciliū sortiūt· sed si hñt unā ciuitatē alia principaliorē ab utroq3 epo uel metropolitāo licentiā cōfitendi capiāt scd̄m Hosti· Sed hoc nō est ueꝝ q̄tū ad metropolitanū· quia nullus subditus suffraganeoꝝ est ei subditus immediate nisi qñ uisitat· sed solū ipi suffraganei· Vnde cū dñs illaꝝ ciuitatū in tp̄alib9 ita sit epis in spūalib9· ac si esset seruus sicut dñs castri subest in spūalib9 curato· Ideo sicut metropolitanus nō posset dare licentiā cōfitendi homini habēti domos in diocesi suffraganeoꝝ ita nec principi· ¶ De illo uero principe qui hēt dominiū in diuersis diocesib9· sed nō sup ciuitates uidet q̄ ip̄e multomagis ab ipsis episcopis petere debeat hoc·s· in cuius diocesi hēt principaliter dñiu3 uel ab utroq3 si equaliter in duab9 nā absurdu3 esset q̄ a tot curatis haberet petere quot in suo dñio inclu sūt· ¶ Domini uero qui in eadē diocesi in diuersis uillis hñt dñium· si in una habeat principale dñium in qua non sit nisi una p̄rochia tm̄· siue unus curat9 tantū illi uidet sub esse· sed quādo nullū hēt dominiū in illa uilla que sub se nō continet plures parrochias· maxime si una nō ē principalior altera· tūc nulli curato subest· sed immediate episcopo· Si uero in una uilla sit principale dñiū· in qua nō est nisi una p̄rochia

tantum. uel sunt multe et una principalis curatꝰ illius est sibi propriꝰ sacerdos circa Epm. ¶ Bal lini si nullibi haberēt mansionē nisi secundū ꝙ assi stere requirunt modo huc modo illuc discurrūt. ubiqꝫ cōfiteri possunt. uel episcopis ciuitatū uel curatis in quorū parrochiis hospiciū eligunt. Si uero principaliter alicubi degunt ibi curatū hn̄t illum in cuius parrochia hospicium suū situm est et sic de prepositis. licet habeant domos paren tum extra bellinā et seneschaldiam uel prepositu rā. quia per hoc officium quasi contrahēdo sorti untur forū. ¶ Ceteri uero burgenses et alii laici nō in potestate cōstituti illis curatis subsunt in quo rum parrochiis degūt principaliter. uel si in dua bus equaliter. in qua tunc manent quando confi teri uolunt illius parrochie sunt. Hec Pe. de pal. Regulariter ergo cōfessio fienda est proprio sa cerdoti. unde dicit Inno. in. c. omnis. ext̄. de pe. ꝫ remi. Si quis alieno sacerdoti iusta de causa cō fiteri peccata sua uoluerit licentiā prius postulet et obtineat a proprio sacerdote. cū aliter ip̄e nō possit soluere uel ligare. hec ibi.

¶ Capitulū quartum in quo notant̄ octo casus in quibꝰ quis potest alteri cōfiteri quā proprio sacerdoti sine ei us licentia.

ET nota sc̄dm Pe. d̄ pal. Casus octo in qbꝰ quis pōt alteri cōfiteri q̄ proprio sacerdo ti sine eius licentia quos ponit Hosti. in summa. ¶ Primꝰ propter indiscretōēꝫ sacerdot. proprii

et sub hoc casu cōprehendit quādo ipe sacerdos
proprius est sollicitator ad malū uel reuelator cō
fessionis uel est talis ꝙ ex confessione imminet ꝑ
iculum confitēti uel confessori. In hoc igitur casu
dicit Hosti. ꝙ eo ipso habet licentiā a iure alium
adeundi de peni. di. vi. c. placuit. Sed alii dicunt
ꝙ tunc debet petere licentiā ab eo uel a superio
ri. quia. c. omnis. dicit ꝙ qui ex iusta causa uolue
rit alteri confiteri petat licentiaꝫ a proprio sacer
dote. ꝛ quis quidam hoc intelligant nisi ex culpa
sua hoc procedat. uidetur tamen melius etiam si
hoc sit ex culpa sua. quia culpa sua nō debet alte
ri nocere puta superiori. sicut proprio sacerdote
mortuo uel excōmunicato. nō eo ipso licet ire ad
alium. sed oportet recurrere ad episcopum. si su
perior adiri nō potest uel etiam si est eque defec
tuosus. tū quia ad papā nō est facilis recursus.
eo ipo ad aliū ire potest. Quādo ergo proprius
sacerdos omnino indiscretꝰ et ineptus est. ꝛ qui
tunc nō potest adiri sine licētia petita. uel saltem
cū licentia petita et nō obtenta potest ire ad aliū
dico autē petita. quia et si sit indignꝰ audire nō
est tñ impotēs cōmittere. ꝛ in hoc. s. ꝙ debet pe
tere licentiā ab ipo uł ire ad superiorē. Cōcordat
Tho. Pe. Alb. Inno et Vul. ꝙ si negat̄ ab eis licē
tia tunc dicūt ꝑdicti ꝙ idem iudiciū est de eo qđ
ꝛ đ illo qui nō hēt copiā cōfessoris. Vnde magis
dēt eligere laico cōfiteri nec in hoc trāsgreditur
ꝑcepta ecclie. qa ꝑcepta iuris nō se extēdūt ult̄
caritatē nec etiā fit iniuria sacerdoti qa ꝑuilegiū

meretur amittere quia concessa sibi abutit͡ ptāte. Sed Pe. de pal. dicit ꝙ tunc pōt libere ire ad aliū ut patet. s̃. Et si nō posset aliū habere. et necessitas immineat dicūt p̄dicti doctores ꝙ cōfiteat͡ peccata sua in genere sine eo de quo posset malū prouenire. ¶ Secūdus casus est quādo ꝓchianus trāstulit domiciliū suum. quia tunc desinit esse ꝓchianus primi sacerdotis. et fit parrochianꝰ illius ad cuiꝰ ꝓchiā se trāstulit. sed si in duabus parrochiis haberet domū. ⁊ in una maneret tp̄e estiuali. in alia uero tp̄e hyemali utrobiq̷ sortit͡ forum nō simul sed successiue scd̄m ꝙ habitat modo hic modo illic. et hic tunc recipiat sacramēta ubi tunc habitat alias ibi. ¶ Tertius casus est cū est uagabundus nec habēs nec petēs domiciliū. tūc iste pōt cōfiteri cuilibet curato uel Ep̄o in cuius ꝓchia est immo etiam nō curato uidet͡ quia nulli subditus. sed subdit se cui uult. Nā omnis sacerdos ptātem habet ordinis et iurisdictionis ex sua ordinatione. sed subditos habet solum eos qui se ei submittūt. nisi ꝙ scd̄m iura qui se semel alicui submisit. factus est eius parrochianꝰ nec potest se aliis submittere quousq̷ de primo se subtrahat simpliciter nisi de uolūtate illius. unñ dicitur ext͡. de peni. ⁊ remis. c. si. permittimus eligere. q. d. iure diuino licebat eis eligere sed electione eis subtracta permittimus relaxātes retētioné ꝙ possint eligere. Vnde in dicto. c. placuit de peni. di. vi. dicitur. Sine cōsensu eius. cui p̄mo se cōmisit. et postea cui penitēs cōfessus est.

¶ Quartus casus est si querit domicilium quo se cōferat quominus se alibi habeat. Et de pegrinis quidē dictū est, ꝙ si sine licentia curatoꝝ et epōrum profecti sunt. nil priuilegii habēt in hoc. Si autē de licentia epoꝝ et curatorū profecti sunt eo ipso habēt licentiam interpretatiuā cōfitendi cū sine confessione digne peregrinari nequeant. Si etiam superueniat pasca cōmunicare possunt propter eandē licentiā implicitam. et de casu episcopali absolui. quia epūs nō retinēdo sibi auctoritatem licentiādo peregrinos ex hoc ipso uidetur eis dare licentiam confitendi de casibus episcopalibus sicut curatus de parrochialibus. ¶ De mercatoribus autem si nusq̄ haberent domiciliū. nisi semper sequēdo nūdinas. Idem iudiciū est quod de uagabundis. et idem si in loco suo tenent hospicium. sed nō declināt illuc in pasca cōmuniter. Non. n. tunc uidentur sibi habere domiciliū quo ad sacramenta. Et idem de familia principis uel balliui qui nūq̄ in eodem statu permanēt. ex quo licet ipi teneāt hospicium alibi. nec tamē illuc declinant nisi ad horam. isti uagabundi censent. Idē de familia episcopi laica. quia nō sic habet ius in ea sicut cardinales. sed si essent de diocesi ipa de eius licentia cōfiteantur. si autē de alia ex quo eius hospiciū diuiserunt. quia per diocesim uagantur respectu illius diocesis uagabundi reputantur. ut de licētia episcopi illius. uel cuiuslibet curati. ad cuius parrochiā ueniunt confiteri possunt. cōcordat in hoc. s. ꝙ peregrini negociatores. et alii

uiatores · si non habent licentiam a suis curatis · uel episcopis · uel sine licētia eorum iter arripiūt nō possunt absolui ab aliis · Inno · Hosti · z Vul ·
¶ Quint⁹ casus est ratione delicti · vi · q · iii · c · placuit · quod quidā dicunt esse uerum · tunc solū q̄n propter hoc est excōmunicat⁹ · quia si esset excōmunicatus a prelato loci illius propter illud peccatum sicut consueuit fieri in furtis · et huiusmōi quorum ignorantur auctores · mittēdus est talis ad excōmunicatorē absoluēdus ab eo · sed si peccatum est occultum · et propter hoc non sit excōmunicatus potest de hoc cōfiteri proprio sacerdoti · ut dicit in summa pisana Franc · zaba · refert Landul · tenere q̄ curati · et etiam fratres admissi ad audiendum cōfessiones scđm formam clementine · dudū possunt audire et absoluere peccata cōmissa · non solum in diocesi · sed etiam extra territorium diocesis · dum tamen confitentes se possunt illis confiteri · i · q̄ sint illius diocesis · uel parrochie quo ad curatos ·
¶ Sextus ratione studii uel scholares etiā si nō sint moraturi nisi per annū in studio · uel quia nō habent plus de spatio uel ab ep̄o uel capitulo · ā cuius licentia ibi sunt uel quia sic disponūt uel de p̄rochia in parrochiam mutātur · ¶ De illis uero secularibus qui ueniunt de omni parte regni ad parlamentum parisius · cū rex reputet se fiscum nō recognoscens superiorem in toto orbe uidetur q̄ ibi possint confiteri episcopo et curato in quorū parrochiis domos conducunt · sicut olim

in tempore Imperatoꝝ Rome erat ibi cōis patria et quicūq̄ꝫ illuc ueniebat habebat iudicē suū·s·p̄torē peregrinū·sed contrariū ē uerū·s·ꝙ nō possunt absolui rōne ꝑlamenti si nō habēt licentiā a suis prelatis·quia Rex parisius nō habet ptātē in spūalibus ·nec in ceteris partib⁹ regni· Epūs aūt potest in spūalib⁹ soli sue diocesi·solū·n· Rome ubi ē sedes pape in spūalibus omnib⁹ est patria cōis sicut ecclesia cathedralis omnib⁹ de diocesi·unde in curia Romana sicut curato suo summo pñiario de omni loco mūdi potest confiteri· et pñiariis simplicibus sicut uicariis sui curati·
¶ Septimus casus est rōne necessitatis· qñ esset in mortis articulo·tūc omnis sacerdos ab ecclesia nō precisus auctoritate fit proprius sacerdos· ext̄·de offi·ordi·c·pastoralis·ex hoc quod hēt· de cōse·di·iiii·c·sanctū· uidet̄ ꝙ etiā laicus in h⁹modi necessitate possit etiā excōicatū recōciliare ecclesie· si nō est ipse precisus· nō tamen potest absoluere a peccatis audiēdo cōfessiones· ¶ Octauus casus quē ponit Hosti·est·si sacerdos nō proprius ponat spem in ratihabitione proprii sacerdotis·sed ut dicit̄ in sūma pisana et bene· Iste casus cōiter nō tenet̄ cuius rōnem assignat Pe· đ pal· Nulla·n·ratihabitio cōfirmat sacramentū qđ nullū fuit·quia et si nō in sacramentis ratihabitio saltē pape ualere potest quia illā solemnitatē mutare potest·sicut de ecclesia per nō Epm dedicata sola ratihabitōe pape dedicata uel recōciliata reputatur·ext̄·de cōsecra·ecclesie·c·aqua·tamē

in sacramētis ualere nō potest. quia illa papa mutare non pōt. quia regula iuris est. ꝙ ratihabitio retro trahit. z mādato compat. qn̄ solo mādato z a principio res agi pōt. in talibus autē locū nō habet qn̄. s. essentia sacramēti deficit. quia tūc totū iterandum est. ¶ De essentia aūt absolutionis est ptās iurisditionis. quā ptātez erga talē nō habet ex hoc ponit spem in ratihabitione.

¶ Quis possit cōmittere. z quis nō audiētiā cōfessionū. Ca. V.

Nota scđm Pe. de pal. in iiii. di. xvii. ꝙ omnis sacerdos proprius qui iure ordinario pōt audire confessionē. potest hoc ipm alteri cōmittere qa hēt causaz meri imperii. et quia qcūqz per electōem habet curā animaꝝ est ordinari⁹. ideo omnis talis pōt licentiare quēlibet subditū curę sue alteri cōfiteri. Itez ordinari⁹ est quicūqz ex officio sibi ānexo hoc habet. licet nō sit p electōem. ¶ Item gerēs uicē curati p legez uel cōsuetudinē. sicut factus prior per abbatē. qui uiuēte abbate erat delegatus nō potēs subdelegare eo mortuo uel āmoto eius uices in omnib⁹ obtinēs est quasi ordinarius delegat⁹ q̈tuz ad hoc. unde licētiare potest sibi subditos de confessione.

¶ Archipresbiter ciuitatis de quo iura loquūt. uidet ꝙ sit ordinarius sicut si esset prebēda sacerdotalis cui ex officio esset annexū officiū audiendi cōfessiones illoꝝ de diocesi extra ciuitatem z multo magis si de ciuitate. sed si pn̄iarius nō hēt hoc officiū ex sua p̄bēda sed ex cōmissione uiue

uocis epi· qui reuocat q̄n uult· quia iudiciū soluit̄ uetāte eo qui iudicare iussit talis est delegatus et nō ordinarius· ¶ Archidiacon⁹ licet sit iudex ordinarius de consuetudine· nō tñ in foro conscientie· nisi sit sacerdos· z tūc audit ex cōmissione uñ nō potest subdelegare· ¶ Legat⁹ est ordinarius in utroq̧ foro· unde sicut in exteriorib⁹ dat iudices delegatos· et hēt suos pñiarios· ¶ Sūm⁹ penitētiarius est ordinari⁹ in spūalibus tātū· unde habet penitētiarios suos· et cōcedit etiā licentiā eligēdi confessorē· sed simplices pñiarii pape q̄uis sint delegati pape qui solus eos ponit nō summus pñiarius· possunt quidē omnes audire de toto mūdo· sed non possunt sumere adiutores· nec etiā dare licentiā eligēdi confessorē· ¶ Decanus ruralis qui etiam archipresbiter uocat̄ si iste decanat⁹ est annexus alicui cure spāli reputatur ordinarius in parrochiis sui decanat⁹ post epm ¶ Supracuratus uidet̄ etiā ordinari⁹ curatoꝝ· z sic curati de licētia eius· nō solū episcopi possunt cōfiteri· Si aūt epūs seu archidiacon⁹ cōfert illū decanatū modo huic· modo illi curato uidet̄ delegatio et hoc respectu cōmuniū casuū· Nam respectu casuū episcopaliū· tam de curato quā de decano quib⁹ de spāli gratia cōmittit absoluere· de illis uidet̄ distinguendū an sint retenti de iure uel consuetudine· et tūc in illis nullū ius haberet de se inferior epō· uñ cuicunq̧ illos cōmittit auctoritate delegata illos absoluit· ¶ Itē nota q̧ ptās iurisditionis est una apud plures· et non apud

quelibet insolidum. tunc nō potest quilibet ꝑ se eam cōmittere sine cōsensu aliorū. sed ꝙ omnes tangit ab omnibus debet approbari. unde si capitulum sede uacāte gerat uices epi in temporalibus. nullus de capitulo etiam decanꝰ potest ponere officialē sine cōsensu aliorum. sed capitulū de cōsensu maioris partis. ¶ Potestas autē absoluēdi a peccatis una et eadem potest esse apud plures et nō penes unū. sicut penes capitulum sede uacāte quādo habet potestatē eius in spūalibus. dico quantum ad cōmissionem nō quantū ad executionē. quia cōfessio soli est fienda. unde totum capitulum. non unus canonicꝰ ponet penitentiariū. sed quando iurisditio perfecte et in solidum remanet apud quelibet. tunc quilibet eorū cui uult pōt cōmittere. et minor sine maiore. multo magis ecōuerso. Et quia ptās absoluēdi que est apud curatū papā ⁊ epm nō est una sed quilibet potest ꝑ se audire sine cōsensu alterius. ita etiā quilibet eorū sine cōsensu alterius pōt cōmittere alteri. unde uicarius curati sine licētia epi potest audire cōfessionē illorū. s. qui sunt subditi curatoꝝ et nō aliorum. et multomagis ecōuerso. s. de licētia epi audire eoꝝ cōfessiones q sunt subditi curatorū sine licentia uel cōsensu eorum. De hoc extat bullata declaratō Clemētis ⁊ Alexandri. post cuius bullationē nullus parisiꝰ dixit contrariū. Qui autē ex cōmissione solū audit cōfessiones nō potest alteri cōmittere audientiam cōfessionū.

¶ Quō et qn̄ curat⁹ uel p̄sbiter prochialis possit dare uel denegare licentiā alteri cōfitēdi subdito si petat illā. Ca. VI.

NOta scd̄m Pe. de pal. in. iiii. di. xvii. q̄ si parochianus petat licentiā alteri cōfitēdi indeterminate nō det curatus. nisi sit uerisimile q̄ penitēs nō eligeret nisi eque bonū uel meliorē. Si uero nominet sibi aliū de quo uerisimile est q̄ sit eque bonus uel melior ad cōfessionē audiēdā nō neget. quia forte hēt peccatū quod erubescit cōfiteri sibi. et prius moreret̄ sine cōfessione quā sibi confiteret̄. ¶ Si uero apparet q̄ nō est eque bon⁹. aut p famā. aut p uisum sue psone per conuersatōez psonaꝝ sibi cōfitētiū que min⁹ religiose cōuersant̄. ꝛ tūc simpliciter debet negare innotescēdo q̄ ille nō pōt eū absoluere. quod tn̄ intellige cū ille ad quē uult accedere parrochian⁹ nō habet auctoritatē nisi ex cōmissione ipsi⁹ curati. declarādo etiā q̄ ip̄e est paratus eū audire. si tn̄ est talis q̄ ad hoc sit sufficiēs uel etiā q̄ est parat⁹ sibi dare unū aliū loco sui in quo casu bn̄ uideat ut det sibi ad hoc sufficientē. Nam si insufficientē daret sibi imputaret̄ detrimentū quod inde sequeret̄ oui sue. quia scd̄m iura qui parū diligenti socio suaꝫ rē custodiendā cōmisit facilitati sue imputari debet si perit. Si aūt ille petit⁹ a prochiano. uel diffamatus habet ptātem superioris. puta quia est uicarius episcopi. uel cōfessor deputatus in ordine minorū uel predicatoꝝ ꝛ hm̄oi. nō propter hoc prohibendus est simpliciter. quia

iudex malus uel delegatus nõ perdit iurisdictõez suam. sed debet dicere petẽti nõ expedit tibi ut tu uadas ad illũ. uel ad alium. nec ibidez de uolũ tate mea. nec assensu. nec licentia. Sed ipe habes potestatẽ ab alio maiore. unñ nõ possum tibi pro hibere. sed parat9 sum te audire uel p uicariũ ul' extraneũ idoneum. et scdm hoc soluitur instãtia illi9 regule. s. qp nõ potest esse pastoris excusatio si lupus oues comedit. et pastor nescit. quia hoc uerum est quãdo pastor scire debet et potest. et licet aliquis semper debeat reputare aliũ meliorẽ se simpliciter. nõ tamen quãtum ad omnia. puta quantũ ad officiũ hoc uel illud. Item suspitiones habere possum9 nõ ad iudicandũ proximũ sed ad cauendũ nobis. Nam si uideo pauperẽ non iu dicabo furem. tamẽ ne forte sit fur custodiã rez meã ab eo, et sic in proposito. tñ si contrariũ non appareat pl9 debet hõ presumere de hiis quos papa uel epũs per totã diocesim prefecit. quam de se qui deputat ad unã paruã prochiam.

¶ De religiosis qui nõ possunt audire cõfessiões sine licẽtia plati sui. c. VII.

Nota qp religiosus nõ debet audire cõfessio nes etiaz illoz qui habẽt licentiã sibi eligẽ di confessorem quecunqp etiã si haberent a papa sine licentia et auctoritate sui superioris. quia si ne suo superiori uelle z nolle nõ habet. patet hoc per simile. ex. de elec. c. si religiosus. li. vi. ad hmoi officiũ. ubi dicitur qp electioni de se facte nõ dẽt nec potest assentire sine licẽtia superioris sui. sed

ubi papa nominatim eligit religiosuʒ ad aliquod officium presumit noscere psone industriá · unde nó requiritur alterius licentia · siue pro inquisitõe siue pro predicatione · siue pro audiẽtia cõfessio nũ · siue pro prelatione · siue alio quocũq officio · Sed ex hoc q papa daret alicui licentiã q posset sibi eligere quẽcũq etiã religiosum pro audiẽdo cõfessiones uel pro predicatõe ex ista tali licẽtia nõ debet religiosus audire confessiones uel pre dicare sine licẽtia sui superioris · uel prelati uel ab batis · ar · ad hoc ext · de iude · c · quodq sit lauda bile · Si tamẽ in dicto casu audiret religiosus sine licentia sui superioris uel prelati teneret absolu tio ita q nõ esset reiterãda tal cõfessio · q̃uis male faceret talis sic audiendo · Pe · de pal · ubi · s · q · iiii ·

¶ De ptãte audiendi cõfessiones attributa fratrib9 pdicatoꝝ · et minoribus a iure per textũ cle · dudum · § · ii · de sepul · quomodo fieri possit · et quõ exponitur · Ca · VIII ·

Nota textũ cle · dudũ · § · ii · de sepul · ubi dr Statuim9 et ordinamus ut in singulis ciui tatibus ꝛ diocesib9 in quibus loca fratrũ ordinis predicatoꝝ · et minorũ cõsistere dignoscũt · et in ciuitatib9 diocesibus et locis ipis uicinis · in quib9 loca huiusmodi nõ habent magistri priores pro uinciales ordinis predicatorum aut eorũ uicarii et generales prouinciales · ministri et custodes minorum ad presentiã platoꝝ eorũdem locoruʒ · se cõferant per se uel p fratres quos ad hoc ido neos fore putauerint humiliter petituri · ut fres

qui ad hoc electi fuerint in eoꝝ ciuitatibꝰ et dio
cesibus cõfessiones suorũ subditoꝝ confiteri sibi
uolentiũ audire libere ualeant. et hmoi cõfitenti
bꝰ prout scdm deũ expedire cognouerint pñias
imponere salutares. atqꝫ eisdẽ absolutõis benefi
ciũ impendere, de licentia gr̃a et bñplacito eoꝝ.
Deinde prefati magistri prouinciales et ministri
ordinuꝫ predicatoꝝ eligere studeãt pſonas ido
neos et sufficiẽtes uita probatas discretas hone
stas: atqꝫ ꝑitas ad tã salubre ministeriũ exequen
dum quas sic ab ipis electas representẽt uel faci
ant representari prelatis. ut de ipsorum licentia
gr̃a beneplacito in eoꝝ ciuitatibus et diocesibus
hmoi persone sic electe cõfessiones audiant sibi
cõfiteri uolentium. et imponãt penitẽtias saluta
res ꝛ beneficiũ absolutõis impẽdãt. prout supiꝰ
est expressum extra ciuitates et dioceses in qbꝰ
fuerint deputate. ꝑ quas eas ꝛ nõ ꝑ prouincias
uolumus deputari cõfessiones nullatenꝰ auditu
re. Numerus autẽ pſonarũ assumẽdaꝝ ad hmoi
officiuꝫ exercendũ esse debet prout uniuersitas
cleri ac populi multitudo uel paucitas exigit eo
rũdem. Et si idem prelati petitam licentiã cõfes
sionum audiendarum concesserint illaꝫ prefati re
cipiant cum gratiarũ actione. qꝫ si forte dicti p̃
lati quemcũqꝫ ex hmoi fratribus presentatis eis
dem ad huiusmodi officium nollent habere. uel
nõ ducerent admittendũ esse. amoto uel subtrac
to loco ipsius similiter eisdem presentandus pos
sit aliis subrogari. ¶ Si uero idem prelati

prefatis fratrib9 ad cōfessiones ut pmittit audiē das electis hmoi exhibere licentiá recusauerint. Nos extunc ipis ut cōfessiones sibi cōfiteri libere uolentiū. liciteq audire ualeát. et beneficiū abso lutionis impēdere gratiose cōcedim9 de aposto lice plenitudine ptátis. Per hmoi autem cōcessio nem nequaq intendimus personis seu fratribus ipis ad id taliter deputatis ptátem in hoc impen dere amplioré quá in eo curatis seu parrochiali b9 sacerdotibus est a iure cōcessa. nisi forsan eis ecclesiarū prelati uberioré in hac parte graz spá lé ducerét faciédá ¶ Petituri Pau. pōt peti hec li cētia a platis extra suū territoriū. qa é uolūtarie iurisditōis. ¶ Custodes glo. Priores ergo cōué tuales quo ad pdicatores z guardiái quo ad mi nores hoc nō possunt. ¶ Humiliter pau. si petat ista licētia aspe. nō uidet satisfcm cōstōi. et ideo iterū eēt repetéda pter omissioné forme. ¶ Mi nistri glo. Nota q de uicariis prio4 prouincialiū z d custodib9 nō repetit de quib9 pmisit. licet er go illi petitōem possint facere. de qua premisit. nō tamé electioné de qua hic loquit. ¶ Presenta ri glo. Ergo psonalis presentatio fieri debet. ná dicitur presens qui prebetur sensibus corporis. Facit de peni. di. i. in principio. Idem dicit paul9 super uerbo representét. ¶ Exigit glo. Si uero episcopus contédat cum fratrib9 dicens minoré numerum sufficere. recipiat epūs numerū qui si bi uidetur de reliquis recurratur ad arbitriū bo ni uiri. iudic. ff. de uerbo. obli. l. cōtin9. ¶ Cō

cesserunt glo· Quá licentiam sine causa reuocare nó possunt·c·decet·de regu·iuri·li·vi· ¶ Subrogari glo·Si nó recipitř iusta de causa·quia·s· nó é tal' qualis supra describitř sibi imputét quia malú elegerút·z sic posset omnes recusare·cú nó sunt apti·sed si sine causa·hoc succedit sine licentia pape· ¶ Recusauerit glo· Si nó recusat expsse·sed nó dat nec negat uidetř ꝙ locum haberet et hoc priuilegiú post triná monitóem uel requisitóem p·c·i·extra de sup·ne·prelato· ¶ Volentiú glo· Forte nó intellexit de religiosis qui scd̄m statuta suoꝝ ordinú p̄latis suis cófiteri debét· ¶ Libere glo· Denotat ꝙ nó est necesse habere licentiá sacerdotis prochialis· cuiꝰ contrariú dicit Io· mo· sed ei nó statř· ¶ Impartiri glo· Absoluti ergo nó hn̄t necesse ulterius cófiteri proprio sacerdoti· nec obstat·c·omnis·in principio· de pe·et remi· quia illud intelligitř de eo qui alteri nó est cófessꝰ legitime·Io·mo·dicebat cótrariú·sed male dixit I·de Pau·s·ꝙ absq̧ licentia prochialis sacerdotis pót quis altericófiteri· nec tñ ex hoc seqtř ꝙ sint curati isti· ró est scd̄m glo· quia nec ipi fr̄es sunt astricti ad executóez·uel exercitiú istoꝝ actuú nec fideles sút astricti·ut in his ad eos recurrát ¶ Ité nota ut dr̄ in súma pisana et hn̄·ꝙ pót ep̄s acceptare fratres ad audientiá cófessionú·z hoc sine solénitate p̄dicta pn̄tatóis si uult cómittendo eis iurisditóem suam· quia etiam sine isto priuilegio posset eis dare licentiam audiédi·

¶ De effectib9 q sequűt ex cõmissione au dietie cõfessionis alteri facte. Ca. IX.

EX cõmissione aűt alteri facta de andietia cõfessionũ siue p̄dicto modo. siue p aliũ modũ sequűt isti effectus. ut dicit Pe. de pal. in iiii. di. xvii. ¶ Primus quidẽ quia talis cõmissari9 pōt audire et absoluere alteri9 licẽtia minime req sita. nec ille qui uult cõfiteri tenet petere licentiã a proprio sacerdote. ar. efficax. ext. de procur. c. is qui. li. vi. Nec obstat q curatus dẽt cognosce re uultũ pecoris sui. nam uultũ exteriorẽ poterit cognoscere sicut z prius. et etiaз intueri et corri gere fraterna correctõe z p̄rna admonitõe sicut prius. et q̃tum ad exteriorẽ uultũ attinet nõ mi n9 boneste uiuűt qui cõfitẽt fratrib9 quã qui con fitent secularibus curatis. ¶ Quantũ uero ad in teriorẽ uultũ melius poterűt reddere rõnem de cõfessis fratrib9 et hmoi. quã de cõfessis sibi uel suo uicario. quia de interiori uultu prochianorũ qui se respuerűt. z sine licẽtia sui uicariũ pape uel epi elegerűt nõ hñt reddere rõnẽ. quia p eũ nõ stetit. quomin9 eos audiret z instrueret. sed per supiorẽ qui eis coadiutores dedit. et p prochia lẽ qui eũ elegit. hec Pe. de pal. Dicit tñ Tho. q si alicui cõcedat ptãs a supiori iudice cõfessiões au diẽdi prochianoꝝ alicui9 curati. ex hoc nõ fit illi preiudiciũ. quia ptãs iurisdictõis nõ est cõmissa alicui in fauorẽ sui. sed ad utilitatẽ proximi z po puloꝝ et dei honorẽ. Idem etiã tenet Io. an. in. c si epũs. de peni. et remis. li. vi. in prima glo. Ideз

etiaʒ Io. an. in cle. dudú. de sepul. ut. s. patuit. s. ꝙ nō teneatᷣ petere licentiá a suo curato qui uult ipis fratrib⁹ cōfiteri. Idé tenet expresse Pau. in de glo. Ber. que hoc dicebat dánata fuit tanꝗ fal sa p Clementé. iiii. in quodá priuilegio quod inci pit. quidá temere. ¶ Scđs effect⁹ hui⁹ cōmissio nis scđm dictū Pe. est ꝙ cōmissarius pōt audire cōtra probibitões alterius ꝑlati in quo est diffe rétia inter supioré et inferioré naʒ inferior cōtra inbibitōeʒ supiori. nō pōt alicui cōmittere. sicut nec p seipm audire eú ita ꝙ possit eum suspende re ab audientia cōfessionū p aliū sicut potest p se metipm. ⁊ ecōuerso aūt cōtra inbibitōeʒ inferio ris. supior pōt ita cōmittere sicut pōt audire eo inuito. Silr si essent duo curati đ pari. ⁊ uterꝗ in solidū un⁹ cōtra inbibitōem alteri⁹ pōt audire ⁊ cōmittere quia par in paré nō hēt imperiū. Quá do ergo inferior probibet ne subdit⁹ cōfiteatur cuicūꝗ sine sui licētia dét excipe. nisi supiori uł ei us uicario. alias temere agit nisi loqueretᷣ talibus qui bñ sciūt ꝙ non intédit. uel nō pōt probibere qn cōfiteátᷣ tales supiori suo. sicut in religionib⁹. cú prior probibet ne quis confiteatᷣ de tali pcō si ne licētia sui. Certū est omnib⁹ ꝙ nō intédit quin possit cōfiteri magistro ordinis. uel prouinciali. uel eoꝝ uicariis. quia si probiberet spueremus ei in faciem. et multomagis subprior qui nō potest dare licentiam alteri confitendi. cum sit uicarius hominis. quādiu prior uiuit. si inbiberet ne quis sine sui licentia confiteretur. ⁊c̄. derideretur.

Sed mortuo uel amoto priore uices ei9 gerit p
constõês · unde reputat ordinarius · curat9 ergo
probibés subdito suo · ne alii confiteatur · debet
excipe ep̄m papam legatū sūmū pñiarium z ar
chiep̄m dum uisitat · et habentes ab eis ptātem
Epūs uero nō debet excipe omnes predictos ·
nisi seipsū · et sic quilibet excipiat suos supiores
a tali probibitõe · ¶ Tertius effect9 huius cōmis
sionis est q̄ tenet curat9 ei eucharistiam ministra
re · et etiā alia sacramēta · exquo dicit se cōfessum
illi qui potuit eū absoluere · nec ē absurdū q̄ det
eucharistiā illi cuius tamē cōsciētiā ignorat · sed
cū eque bona et tuta cōscientia · immo tutiori po
test eū cōicare qui cōfessus est sine sui licentia ba
bēti ptātem · sicut illū qui confessus est de licentia
sua · uel sibi · quia nec etiā uicarius curati releuat si
bi cōfessionē · cū idē curatus dat illi cōionē unde
equaliter scire dēt cōsciētiā cōfessi uicario supio
ris · sicut scit conscientiā talis cōfessi uicario suo · z
debet curat9 presumere q̄ melius cōfessus est q̄
cōfessus est ei quē papa · uel epūs eligit in cōfes
sorē p totū mundū uel diocesim suā quā qui con
fess9 est illi quē elegit ip̄e prouidēdo de ip̄o suis
subditis · cum epūs nō debeat boc cōmittere nisi
uiris potētib9 ope et sermone · ut de offi · ordi · c ·
inter cetera · ul' etiā quā ei qui cōfessus est illi quē
elegit ip̄e proprio arbitrio de licētia curati gene
ralis · et boc nisi cū esset excōicatus uel notorius
peccator · nā tunc anteq̄ dēt eucharistiā debet ei
clare cōstare de absolutōe ab bm̄oi ·

¶ Quartus effect⁹ est q̄ peccata cōfessa habēti talē cōmissionē nō tenetur iterū cōfiteri proprio sacerdoti· ut declarat Io·xxii· in extrauagāti que incipit· Vas electōis· ¶ Quintus effectus est q̄ p hāc cōmissionē fit iudex qui prius nō erat· Cū n· ad absoluendū requirat̄ ptās ordinis· et iuris ditōis· licet ab habente ordinem et iurisditōem· uel iurisditionem tantū possit hec audiētia comit ti habēti ordinem· licet nō habeat iurisditionem· puta simplici sacerdoti· ita nō curato sicut curato nō tn̄ ecōuerso· Sacerdos nō curat⁹ pōt hoc cō mittere uel curato uel sacerdoti· et rō diuersita tis ē· quia nō equaliter he due ptātes trāsfūdūt Habēs·n· ordinē ex sola cōmissione nō transfert ordinē· sed solū ordinatio sacramētalis trāsfert· siue sit iudex siue non· sed iurisditio ab hn̄te ea ordinarie sola cōmissione trāsfert indifferēter pri uato qui nullā habebat· et ei qui habebat aliquā· sed nō istā respectu isti⁹· ¶ Sext⁹ effect⁹ est q̄ qui audit cōfessionē nō iure suo pdit ptātē suā· delegāte mortuo uel amoto· ꝛ idē forte est ip̄o excōicato uel suspēso· nisi in cōfessione iā inchoa ta quā audiuit· extunc quasi ex iure suo· sicut etiā pdit ptātē illo reuocāte· quia soluit̄ iudiciū pro hibēte illo qui iudicare iussit· vnde sicut ep̄o mor tuo uel trāslato official' cessat in causis· sic dēt ces sare pn̄iarius in cōfessionib⁹ audiendis· nisi q̄ ab soluere dēt de peccatis iā auditis glo·in·c· gratū et relatū de offi· et pote· iudi· dele· quia mādatū expirat per mortē mandatoris· Similiter si dedit

cōfessorem monialib⁹ expirat ptās· nisi esset rec tor earū, cui ex officio quasi prioratus uel recto rie esset audiētia annexa· et tunc esset quasi ordi nari⁹· Videret̄ tamē ꝙ nō similiter ita expiraret ptās delegati delegāte excōicato uel suspēso· si cut mortuo uł amoto· quia in primo casu retinet delegās iurisditionē licet nō usum· in scdo autez neutrū retinet· Ad hoc ūte ꝙ delegat⁹ utat̄ iuris ditione requirit̄ ꝙ delegat⁹ in delegādo quidem habeat iurisditōem et usum ei⁹ quia delegare est usus iurisditionis· sed postq̄ delegauit nō requi rit̄ q' habeat usum· quia usus ei⁹ nihil facit ergo· zc̄· Posset tñ dici probabiliter ꝙ si epūs nō exñs excōicatus uel suspēsus instituit officialē uel pe nitētiariū· et postea excōicet̄· nichilomin⁹ uterqꝫ potest procedere in officio suo· quia utitur uice eius qui iurisditionem habet· licet nō usum ꝑ se Si autem iā erat excōmunicatus officialis nil agit quia institutio uel cōmissio nō tenuit·

¶ De penitentiario uero uidetur secus· quia etiā non sacerdos· uel nō consecratus qui minus hēt quā excōmunicatus cōmittere potest· quia non min⁹ est cōmissio quā permissio· quia iure suo sa cerdos audit confessionem· et cōmittens tantuz est causa sine qua nō propter parrochiaꝝ diuisio nē· et ecclesie probibitionem· quādo autez cōmit tens moritur· uel amouetur non est differētia in ter cōmissariū in foro penitētiali aut iudiciali· qa utriusqꝫ potestas expirat quātū ad negocia nō incepta·

¶ Capitulũ decimũ de differẽtia inter fratres pñtatos ſcdm formã Cle. dudũ et differẽtiã inter ſacerdotes curatos.

FRatres pdicatores hñt priuilegiũ ꝙ epis mortuis qui ipis ſuã uiderũt auctoritatẽ uel cõmiſerũt. poſſũt uti ea auctoritate quouſqꝫ fuerit prouiſuꝫ eccleſie de paſtore. ¶ Itẽ nota ꝙ ꝑ iſtos effectꝰ nõ hẽt cõmiſſio effectũ in ꝑſonis ordinũ reprobatoꝝ de quibꝰ dicit̃ in. c. i. de relī. do. li. vi. hec Pe. de pal. ¶ Nota ulterius differẽtiam inter predictos fratres ſic pñtatos. ⁊ curatos. nam pdicti frattes ex tali preſentatõe ⁊ cõmiſſione poſſunt audire omnes prochianos omniũ curatorum illiꝰ diocesis ubi ſunt preſentati. ſed nõ aliarũ dioceſum. et nõ poſſunt hoc cõmittere alicui. Sed curati nõ poſſunt audire inqntum curati. niſi parrochianos ſuos tantũ. alios nõ niſi cũ licentia epi uel curatoꝝ eorũ. et poſſunt hoc cõmittere alteri. ſ. audire ſuos prochiãos. Nota etiã aliam differentiã ſcdm Lau. et Fran. ʒaba. in cle. dudũ. Nãꝫ curati poſſunt audire cõfeſſiones et eoruꝫ uicarii ſibi ſubditoꝝ in dioceſi ſui ep i co pi. et etiam extra dioceſim. ſed fratres electi et preſentati ſcdm formã Clemen. dudũ. de ſepul. de qua ſupra nõ poſſunt audire ſeu abſoluere extra dioceſim. niſi ſunt preſentati et ſi ſecus fieret q̃uis cõfeſſi pñt ex ignorãtia excuſari tñ quo ad eccleſiã nõ eẽnt abſoluti licet ſi cõſtaret eis dñt iterũ cõfiteri eis et ĩ dioceſim abſolui a pdictis.

Sed si sine p̄dicta solemnitate cōmitteret̄ fratribus ab epo uel a curatis auctoritas audiēdi confessiones simpliciciter. tūc possent etiā extra diocesim audire sicut alii uicarii eorūdē. ¶ De casib9 epis reseruatis. nec curati nec dicti frēs p̄ntati possunt absoluere. nisi inq̄tuȝ fuerit a diocesanis cōcessum. ¶ De casib9 multiplicibus epo reseruatis. de quib9 agit̄ in fine cle. dudū. de sepul.

¶ Capitulū. II.

Sciendū ꝙ uarie sunt opiniones doctorū in dictis casibus. Aliqui. n. ponūt plures. aliqui pauciores. unde materia ip̄oꝝ casuuȝ nō ē bn̄ clara. et in sūma pisana dicit̄ ꝙ bn̄dict9 papa. ii. in extuagāti. inter cūctas declarauit quatuor esse casus ep̄ales de iure. Prim9. s. peccatū clerici ꝓ quod incurrisset irregularitatē. Scd̄s de incendiariis. Tertius de pcō ꝓ quod inducenda est solemnis pn̄ia. Quart9 de excōicatis maiore excōicatōe. Itē declarauit qnꝙ eē cas9 ep̄is reseruatos de approbata cōsuetudine. ¶ Prim9 est pcm̄ homicide uoluntarii. ¶ Scd̄s est peccatū falsarioꝝ. ¶ Tertius est pcm̄ uiolantiū ecclesiasticā libertatē. ¶ Quartus est peccatū uiolantiū ecclesiasticā immunitateȝ. ¶ Quint9 est pcm̄ sortilegoꝝ diuinatoꝝ ꝛ incantatorū. q̄uis aūt dicta extrauagās fuerit reuocata ꝑ cle. dudū. ext̄. de sepul. tn̄ q̄tū ad dictos casus nil innouatū fuit. et si alia ibi cōtenta sint. et sic uidet̄ ꝙ adhuc illi remaneāt. ꝛ addit̄ in pisanella ꝙ pn̄t. nihilomin9 ep̄i in suis ep̄atib9 casus eis reseruare prout uidet̄ eis expedire.

ſicut poſſunt cōſtōes facere·et multomagis cōci
liū ſynodale uel prouinciale· a quoꝝ ſn̄ is religio
ſi nō ualent abſoluere·Io·an·in·c·Si epūs·de pe
ni· ꝛ remiſ· in glo·iii·li·vi· p̄dictis caſibus addit
poſt crimē enorme ꝛ publicū homicidium ꝛ ſor
tilegiū oppreſſionē pueroꝝ etiā ex caſu·inceſtū
corruptōem monialiū·coitū cuꝫ brutis·matrimo
niū clādeſtine contractū uel cōtra interdictū ec
cleſie periuriū falſum teſtimoniū blaſphemiā dei
et ſcōrū· Hoſti· uero in ſuma ponit oēs p̄dictos
caſus·et addit peccatū cōtra naturā·ꝛ etiam q̄dli
bet enorme quod ꝑticularis uel generalis cōſue
tudo reſeruat ipſis ep̄is ·in quib⁹ aliq̄n ep̄i remit
tūt peccatores ad ſedē apoſtolicā propter enor
mitatē criminū·et ad terrorem alioꝝ·Hec Hoſti·
Ego tn̄ nō legi adhuc eſſe aliquod pc̄m p̄ciſe ita
enorme a quo nō poſſit abſoluere epūs ſubditū
dum tn̄ nō habeat aliquā ſn̄iam excōicationis an
nexā·q̄uis aūt poſſint abſoluere· ſi aliq̄n ad curiā
mittāt bene faciūt· Guil·durañ· et ſpeculator·in
reꝑtorio ſuo ultra p̄dictos caſus addit alios ·ſ·
deflorātes uirgines ui opp̄ſſas ul' ſeductas·Cō
trahentes poſt uotū caſtitatis emiſſum· Fornica
tōem cū iudea·uel ſaracena· Cōcipientē prolem
ꝑ adulteriū·quā uir credit ſuā· Procurantē abor
ſum uel ſterilitatē in ſe uel alio·Contrahētes ma
trimoniū poſt ſpōſalia iuramento firmata· Cog
noſcentē carnaliter baptiꝫatā ab eo·uel cuius con
feſſionē audiuit·Tenentē ad baptiſmū uel confir
matōeꝫ filios uel filias ext̄ neceſſitatē·Baptiꝫātē

proprios filios extra necessitaté· Verberanté pa
tré uel matrem·et usurarios·z tandé sic cócludit
Tot casus ponere nihil aliud est quá sacerdotum
ptátem restringere q̄ eis plenarie data est a xp̄o
unde breuiter dico sacerdotes omnia posse quo
ad foꝝ spúale que nō sunt spáliter in iure ep̄is re
seruata·et que nō sunt ipsis sacerdotib9 directe·
uel p aliquá cósequétiá interdicta·ar·c·at si ext
de iudi· et·c·nup·de sen·exco· Hoc tñ fateor ꝙ
ubicúꝗ fuerit aliqđ graue delictum uel enorme
supioris est iudiciú requirendú·z idé dico in om
nib9 casibus in quib9 est generalis cósuetudo ec
clesie ꝙ sint ipsis ep̄is reseruati·Io·đ ligna· in de
claratōe quá facit sup·c·omnis· de peni·z remi·
probat et cócludit ex dictis immediate p Guil·
z spe·et ex cle·dudú fratres p̄dicatores z mino
res pñtatos pro audiétia cófessionú posse absol
uere ab omnib9 casibus pcōꝝ· exceptis precise il
lis qui in iure reseruát ep̄is·Sed a casib9 quos ep̄i
sibi reseruát·uel de cósuetudine sue diocesis uel
ex suo bñplacito uel p constōes suas sinodales·
ul' prouinciales posse absoluere·etiá si ep̄i dictos
cas9 nō cócedát·z probat sic cle·dudú·de sepul·
statuit ꝙ dicti fr̄es non possint absoluere·nisi a
casibus a quib9 possunt curati absoluere qui eis
pmittút a iure nisi ipsi ep̄i uellét aliqđ plus cófer
re eis·Sed et Guil·dicit ꝙ nō obstat ꝙ doctores
ponát multos casus,episcopis reseruatos·curati
enim non possunt absoluere ab omnibus occultis
q̄ nō sunt in iure episcopis reseruata· et nō sunt

ipsis sacerdotibus directe uel p aliquā consequē tiam interdicta. licet ergo episcopi possint reser uare certos casus qui de iure competūt inferiori b9. non tñ hoc possunt simpliciter. nisi in duobus casib9 scdm Guil. dupliciter. s. directe. s. cum ali qui fuerint legitime in crimine deprehēsi q meri to fuerint tali potestate priuādi. Scdo indirecte s. p aliquaȝ cōsequentiā ut cum aliquis casus eue nerit in quo ad utilitatē cōem expediat q talem casuȝ retineat. et nō aliter. xxv. q. ii. c. de ecclesia sticis. Nō autē expedit utilitati cōi reseruare tot casus. sed hoc est ponere laqueos in uia salutis. Sed si aliquis pur uelit defēdere plures cas9 pos se episcopos rōabiliter reseruare quo ad sacerdo tes parrochiales. cum sint de foro episcopoꝝ et eorum constōib9 subiecti. tamē hoc nō possunt facere episcopi erga pdictos fratres q exempti sunt. nec eorum ordinatōib9 subiecti. ut ext. de exces. prela. c. nimis praua. Cū ergo nō possint dicti fratres absoluere a casib9 reseruatis in iure epis. ut dicit in dicta cle. dudū ergo possūt ab omnib9 aliis absoluere. uidelicet de cōsuetudine reseruatis pticularis loci uel sinodali cōstōe. unū negādo. aliud tacēdo cōsentit di. xxv. c. qlis. nec possunt plati dictā cōcessionē reuocare uel defal care. nec directe negādo licētiā audiēdi qa nihil omin9 hnt eā p cle. dudū nec indirecte phibēdo procbiāos ne cōfiteāt eis ext d puile. c. qto. nec p retentōem mltoꝝ casuū qa fieret in fraudē le gis qd fieri nō dēt. ut. c. cōstitut9. d cōces. pbeñ.

Sileat ergo Io· mo· hic qui dicit ꝙ si epūs pōtest artare ptātem ordinariá curatoꝝ· pōt multoma gis artare ptātem extraordinariá ipsoꝝ fratꝝ qa qd p supiorē cōcedit p inferiorē artari uel reuo cari nō pōt· ut di· xxi· c· inferior· Ad constōem aūt cle· de priuil· reli· ubi dr ꝙ a casib9 ordinariis reseruatis quēq absoluere nō psumát. Rñdendū est ꝙ hoc intelligendú est de casib9 in iure reser uatis· sicut intēdit cle· dudū· nō aūt p cōsuetudi nē uel statuta alioꝝ platorū quia illa remouet pa pa in dicta cle· dudū· a quib9 possunt dicti fres absoluere z p cōsequēs uidet quicqd dicat p mo dernos uel antiquos de talibus casib9 p epōs re seruatis totū reuocat p cle· dudū· spáliter qtū ad dictos fres· si· n· constō posterior licet nō faciat mētōem de priori ipsam reuocare noscat· c· licet de consti· li· vi· mltomagis reuocare debēt dicta doctoꝝ· si incontrariū promulgent. hec Io· d lig na· Sed Fran· ʒaba· post Lādul· dicit ꝙ de casib9 epalibus nō pōt dari doctrina cū depēdeat ex constōib9 ipoꝝ eporū et doctrina· et quis Lan· dicat ꝙ hñs irregularitatē quá sol9 papa tollere pōt nō pōt absolui a pcō ante dispēsatōem. Frá· ʒaba· dicit cōtrariū· s· ꝙ pōt absolui a peccato re manēte macula irregularitatis· Quia ergo nō est claꝝ qui sunt casus epis reseruati in iure cōmuni ideo tutior uia est in hmoi ꝙ fres si possunt sciát ab epo quos casus uult sibi reseruare· et d illis nō se impedire· omnes uero alios casus sibi faciát cō cedere· Certuʒ est aūt scdm omnes ꝙ absolutio

ab excōicatione maiori reseruatē epis Itē dispēsa
tio uel cōmutatio uotoꝝ· Itē relaxatio quorūdaꝫ
iuramentoꝝ· Dispēsatio uero incertorū· an ptine
at ad epm uel ad aliū habes·s̄·in·ii·pte sume·ti·
de resti·c·iiii· et ibi diffuse· Fran· ȝaba·in cle·du
dū·in glo·sup uerbo cōcessa·dicit glo·Io·an·Lā
dul·Paul·Stepha·z ȝen·tenere ꝙ epūs possit re
seruare casus de quibus curati poterāt ante hāc
constōem dudū·absoluere· ita ꝙ reseruatio pre
iudicet fratribus·i·ꝙ etiam nō poterunt tunc ab
ipis reseruatis casib⁹ absoluere·qđ est cōtra hoc
quod hic dicit Io·de ligna· Et intelligitē ista reser
uatio casuū epalium de actibus exteriorib⁹ cum
effectu· et nō de interiorib⁹· uidelicet si quis de
siderauit uel etiā quesiuit aliū occidere· istud ho
micidiū cordis nō est de casibus reseruatis epis·
Dicit etiā Pe·de pal·ꝙ incest⁹ qui cōmittitē a pue
ris qui nō hn̄t usum rōnis nō ē đ reseruatis epis
qa nec p hoc tollitē uirginitas·nec causatē affinitas

¶ Capi·XII·de sacerdote qui absoluit aliquē
a casu a quo nō potest absoluere·

Et nota ꝙ si cōfessor quicunqꝫ aliquē absol
uerit de aliquo peccato a quo nō potest·
siue quia est reseruatus epo·siue quia nullaꝫ hēt
auctoritatē quāuis grauiter peccet·precipue qn̄
absoluit sciēter uel ex ignorātia iuris crassa·tamē
ex hoc incurrit aliquaꝫ censurā uel excōicationē
siue sit clericus secularis· siue religiosus· talis ab
soluēs scđm Fran·ȝaba·et ȝen·Sed tenetē illū quē
sic absoluit auisare de errore suo·si cognoscit·uel

potest inuenire·ille tamen quo ad deum excusat dum hoc ignorat·Et quod dictū est ꝙ cōfessor debet illum auisare quem absoluit· cū non posset intelligitur quādo fieri non potest sine scandalo notabili· unde in cōcilio Basilieñ· quidā multum periti habita super hoc collatōe dixerunt ꝙ talis cōfessor petat auctoritatē a superiori super hoc casu a quo nō potuit absoluere·ꝛ tamen absoluit qua habita uocet illum quem absoluerat· cum nō posset·et per aliquem modū coopertum interro get de aliquib⁹ que sibi est confessus quasi uolēs se melius informare·ac si plene nō intellexisset·ꝛ si qua alia criminalia postea cōmiserit et sic ab om nib⁹ iterum absoluat· et tūc alias auditis ꝛ pri⁹· uel si magnum scandalū ex hoc timeretur· sic ꝙ predictus mod⁹ seruari non posset absoluat ab sentē·si ab ultima cōfessione creditur perseuerasse talem in gratia·aut ut aliis placuit·cum ex hoc timeretur notabile scādalū eueniri· cōmittat christo sūmo sacerdoti·presertim quādo multitudo est sic neglecta·uł multū distat a loco ubi est cō fessor· sed si religios⁹ absolueret aliquē ab aliqua sentētia excōmunicationis suspensionis uel inter dicti in iure posita incideret in excōmunicationē a qua non posset absolui citra sedem apostolicaꝫ cle·religiosi·de priuile· Sec⁹ si absolueret a sentē tia hominis·quia tunc non incurreret scđm Pau· q̈uis grauiter peccaret· sed clerici seculares absol uendo a sentētiis iuris· q̈uis et ipi male faciāt nō tamen aliquā incurrūt censuram.

¶ Ca. xiii. an in generali cōcessiōe cōtineat̄ spālia
Nota etiā q̄ ut dicit Io. an. sup. c. tua nobis
in glo. ex. t̄. de offi. uic. Si epūs dedit uica
riū generalē. et in mādato aliquid expressit d̄ his
que requirūt spāle mandatū secuta generali clau
sula. et omnia alia que p̄ nos possum⁹. etiā si man
datū exigant spāle. scd̄m Hosti. satis uidet̄ p̄ ta
lis etiā possit spālia ad instar procuratoris. secus
si aliquid de spālib⁹ nō fuisset ibi expressum. hec
Io. an. Quod uidet̄ intelligendū q̄tum est de uir
tute uerboꝝ. et in foro cōtētioso. nā si in foro cō
sciētie aliter cōstaret d̄ intentōe cōferētis aucto
ritatē p̄ ille intenderit hoc. etiā si nō expressisset
aliquid in generali cōcessione intelligerent̄ spālia
xxii. q. v. c. humane. z hoc idē dici potest de auc
toritate data ab epō confessoribus. quia. s. dicen
do do uobis auctoritatem meā in confessione nō
intelligitur propter hoc cōcessisse casus suos nisi
alicui constaret. q̄ per hec uerba generalia inten
dit casus suos cōcedere. sed dicendo istum z illū
z oēs alios meos cas⁹. tūc intelligit̄ totū dedisse.

¶ Ca. xiiii. qd possint pn̄iarii curie Romane.
Et nota q̄ pn̄iarii minores in curia pn̄t ab
soluere. undecū q̄ uenictes ab omnib⁹ ca
sibus peccatoruꝫ. et sententiis episcopis reserua
tis. habent enim auctoritatem quasi episcopalē
in foro penitentie et maiorem quo ad quosdā ca
sus excōicatōis et dispensatōis. sum⁹ uer⁹ pn̄ia
rius adhuc hēt maiorem in pluribus aliis casib⁹
excōicationis et dispensationis.

¶ Capi·XV· quid fiēdū qn̄ cōfes-
sor nō intelligit penitentem·

n Ota uero q̄ cuȝ cōfessor nō intelligit peni
tētē· aut experiētia lingue·aut ex dormi
tōe·aut ex distractione mentis ad alia applicate
uel ex alia cā scd̄m Io·neapo· in Quolibet·q̄ cū sa
cramentalis cōfessio p̄exigat cōfessionē. cōfessio
uero importat reuelatōem que nō pōt esse nisi re
latione uni⁹·s·cōfitētis et pceptōe alterius·s·cō
fessoris·quia si alterū istoꝝ deficit in p̄fato casu·
credo de illo peccato nō esse factā confessionē ꝛ
p cōsequēs nō impendi absolutōem· hec ille· Si
tn̄ nō hoc facit·et cōfessus quidē de hoc nō ppē
dit absolutus est corā deo·nec tenet̄ iterare quo
usq; nesciat illū nō pcepisse·seu intellexisse pecca
ta sua· et hec uera sunt de peccatis grauibus·i·
mortalib⁹ que sunt d̄ necessitate cōfitēda·nō aūt
de uenialib⁹ ad que quis nō tenet̄ de necessitate·
et ubi talia modica raro obaudiūt̄ ab eo qui alias
cognoscit p̄sonam·

¶ Explicit prima ps que fuit de ptā
te· seu auctoritate confessoris·

¶ Incipit scd̄a ps q̄ erit d̄ sciētia ip̄ius
q̄ erit duplex·p̄mus·§·s·q̄ duplex ē
clauis ordinis·s·sciētie ꝛ potentie·

d Icto de ptāte cōfessoꝝ· nunc uidendū
est de ipoꝝ sciētia·Est·n·duplex clauis
ordinis·s·clauis sciētie·et clauis potētie
Vn̄ xp̄s Petro dixit·Tibi dabo claues regni celo
rū·Mathei·xvi·Nota tn̄ q̄ ista sciētia nō dicitur

clauis ·sed ipsa ptás discernẽdi atq3 examinandi siue cognoscẽdi in foro cõscientie · z potestas de terminãdi · seu diffiniendi causam · i · ligandi et sol uẽdi dicit̃ clauis potẽtie · Ista uero duplex ptás · est una in essentia · sed duplex in effectu · Sciẽtia autẽ acquisita nõ est clauis sed bene iuuat uti cla ui · z de his clauibus habes di · xx · p totũ ·

¶ Quãta sciẽtia requirat̃ in cõcessione · § · ii ·

De quãtitate sciẽtie cõfessori quãtã · s · oportet eũ hr̃e peritiã · dicit Aug · de pe · di · vi · c · oportet ut spũalis iudex sciat cognoscere quic qd debet iudicar̃ · Dicit Tho · in · iiii · di · xvii · in ex positõe littere · Hec sciẽtia z si nõ sit maior · tñ de bet esse tãta ut sciat discernere inter pcm̃ · et non pcm̃ · et peccatũ mortale et ueniale · et si in aliquo eẽt dubitatio sciat dubitare ut possit ad pitiores recurrere · Alb · aũt in · iiii · dicit q̄ nõ tñt̃ sacerdos scire discernere · nisi in cõi q̃ sint capitalia · et que mortalia cõia · et q̃ uenialia ex genere · sed hec ne sciẽs dicit idẽ · puto q̄ peccat mortaliter talis au diẽdo · et eũ instituẽs plus peccat quã ipe · et eũ pmittẽs institutũ ministrare si sua interest talem prohibere · dicit etiã q̄ in pplexis casib9 sacerdos ecclesie prochialis debet esse ita discret9 · ut talia difficilia esse sciat · nec esse procedẽdũ in eis sine supioris consilio uel auctoritate · hec Alb · in · iiii · Guil · durañ · in sũma sua dicit q̄ quotiẽs cõfessor se ingerit ad cõfessiones audiendas · totiẽs se of fert ad rñdendũ de quolibet · et interdũ d̃ casib9 ino pinatis et alias inauditis · et q̃onib9 seu casib9

ualde pplexis. Debet ergo confessor scire discer
nere inter pcā. et differētias peccatoꝝ. unde sci
re dēt cōfessor si ea que expmit sibi penitēs sint
pcā uel nō. puta an bella principū et ipoꝝ exac
tōes sint licita uel ne. et utruꝫ cōtract9 qui fiunt
sint liciti uel illiciti. et qñ ad restōem teneat̄ et qñ
nō et an ei debeat prohibere cōmunionē uel con
cedere. quia si cōfessor iudicat licitū. quod est illi
citū tā cōfessor quam penitēs in foueā cadūt. nisi
forte probabilis ignorātia eū excuset. puta si ha
bet aliquē doctorē auctenticū et famosum cui9
opinioni innitit̄. unde si cōfessor nō est exptus in
casib9 ita q nec nouit dubitare nec p se iudicare
cū piculo anime sue audit cōfessiones. hec Guil.
Pe. de pal. in. iiii. di. xix. oñdit maiorē scientiā re
quiri in eo qui se ingerit. quā in eo q ponit̄ ad hoc
a suꝑiorib9 suis ex obediētie iniūctōe. z de pmo
pōt intelligi dictū rigorosum Guil. durañ. de se
cūdo dictū Tho. et Alb. Dicit. n. ipe Pe. Omnis
sacerdos hēt clauē scientie z potētie. i. auctorita
tē discernēdi z potentiā ligādi et soluēdi. licet mul
ti nō habeāt scientiā debitā. z ecōuerso. multi nō
sacerdotes hñt scientiā qui nō hñt auctoritatem
discernēdi. scdi quidē sine pcō. sed primi cū pcō
suo si hoc pcurarēt. al's si inuiti ponerēt̄ excusa
ti sunt. si proposuerūt impedimentū nec sunt au
diti. Mun9. n. in iudiciū iudicādi necessariū est. et
pōt ad hoc cōpelli. s. ad officiū iudicādi z ad pla
tōeꝫ carēs sciētia. et tūc nō peccat. sicut in religio
nib9 cōsuetū ē fieri. et qđ dicit Gre. q si indign9

est nō debet obedire z si dign9 dēt obedire·intel
ligendū est de illo qui habet defect9 qui sunt iu
ris·uidelicet irregularitas et tūc nō dēt obedire·
nisi ab eo p dispensatōem moueatꝰ· alias tenetꝰ re
ligiosus obedire· alioqn quilibet religiosus bon9
q reputaret se indignū refugeret et sic soli indig
ni promouerentꝰ et ponerētꝰ· Qui uero nō coact9
sed spōte accipit ptātem siue p̄lationis·siue audi
endi cōfessiones non hn̄s sufficientē scientiā pec
cat· Sed qui inuitus et coactus nō accipit sed su
scipit nō peccat· unde sine pcō ab inscio hr̄i et su
scipi pōt sed accipi n̄ pōt ptās iudicādi sine pcō
hec Pe· Si tn̄ in eo esset tāta ignorātia ꝙ omnino
ineptus esset· quia nec etiā scit que Tho· et Alb·
dicūt supra·credo ꝙ nō excusaretꝰ a pcō· etiaꝫ si
ex obedientia iniūcta poneret se ad id ad quod
omnino ineptus est· cū periculo animaꝝ·

¶ An cōfessor teneatꝰ scire an peccata in cō
fessiōe audita sint mortalia uel uēialia·§·iii·

U Trū aūt cōfessor teneatꝰ scire d̄ omnib9 q̄
sibi dicūtꝰ in cōfessione an sint mortalia uł
uenialia·Hēri·in quolibet·sic rn̄dēdo distinguit·
Pcā sunt in duplici genere· Quedā sunt pcā quia
prohibita qa si nō essent prohibita nō eēnt pcā·
ut sunt omnia q̄ sunt d̄ iure positiuo ut audirꝰ mis
sam die dn̄ico·semel in anno cōfiteri z cōicari·et
hm̄oi·et talia tenetꝰ qlibet cōfessor scire· nisi hēat
cām rōabilē q̄ eū excuset·ut si forte tp̄e prohibi
tōis erat in terra longinqua uel in carcere ·alia sūt
peccata non quia ab homine prohibita· sed quia
de natura sui mala sunt· etiam si non prohibeanꝰ

et horum quedã sunt capitalia· ut superbia·luxuria·zc̃· Hec enim sunt quasi elemẽta et principia q̃ de necessitate quẽlibet cõfessorẽ scire oportet· Quedá uero sunt peccata que sunt species pcõꝝ capitaliũ·ut illa que recipiũt horũ predicatõem· ut fornicatio et ebrietas et hm̃oi· Fornicatio uero luxuria quedá est et ebrietas ·quedam gula z horũ peccatorum species· quedam sunt que importãt malũ de substantia sui actus·eo ꝙ statim nominata habeãt annexũ malũ ut fornicatio·z d̃ talib⁹ etiá confessor scire tenet̃ utrũ sint mortalia uel nõ·ut uenialia· Quedam uero de substãtia sui actus nõ habẽt deformitatẽ· sed ex libidine faciente sicut cognoscere uxorez propriá nõ est peccatũ de se·tñ posset quis uxorẽ cũ tanta libidine cognoscere ꝙ esset pcm̃ mortale·ut si eaȝ cognosceret·si etiá nõ esset uxor eius ·et de talibus non oportet ꝙ cõfessor sciat utrũ sint mortalia uel uenialia· quia nec cõfitentẽ frequẽter scire oportet

¶ Alia sunt pcã que sunt filie peccatoꝝ capitaliũ ut illa peccata quorũ fines terminant̃ et ordinãt̃ ad fines capitaliuȝ sicut dolus·et acquisitio rei iniuste et de talib⁹ peccatis frequenter opiniones sunt cõtrarie inter doctores·z de talib⁹ nõ tenet̃ simplex curat⁹ nõ ordinarius scire utrũ sint mortalia uel nõ· Curat⁹ aũt ordinarius ut Epũs Archiepũs · et ceteri alii supiores prelati tenentur scire·quia ipi sunt purgatores·et tenentur alios purgari facere et illuminare· et ideo tenentur scire nouum et uetus testamentũ·hec ille·

¶Caueat aūt cōfessor ne sit p̄ceceps ad dandá sen tentiá de mortali· qn̄ nō est certus et clar⁹·z ubi in aliqua materia uarie opiniōes sunt quá p uriú et solēniú doctoꝝ· utꝝ sit licitū uel illicitū sicut d̄ nō soluēdo decimas ubi nō ē cōsuetudo· pati tn̄ sunt ad dandū si eccl'ia peteret qd̄ qdá dicūt eos esse in statu dánatōis· ut Inno· Alii uero dicūt q̄ nō·nt Tho·Io·an·z Archi·z d̄ emptōe iuriú mō tis Florentie·uel imp̄stitis·Venetoꝝ·qd̄ qdá di cūt esse usurá· alii licitū dicūt et multis h̄moi· ¶Cō sulat tn̄ semp q̄ tuti⁹ est a talibus abstinere·ext̄· de spō·c·Iuuenis·nō tn̄ condemnet cōtrariū jaci entes· seu contrariá opinionē tenētes· nec prop ter hoc deneget absolutōem· Sed ut dicit Guil· dicat cōfessor q̄ illud faciēdo nō est tutū·sed du bium· et ideo bn̄ sibi prouideat· Si autē omnino cōsciētia cōfessoris dictaret illud esse mortale et nō posset cōscientiam deponere qd̄ tn̄ dēt ad cō siliū sapientū recurrat z nll'o mō debet facere cō tra conscientiá·quia peccaret morteliter· xxviii· q·i·deinceps·§·ex his iuncta glo· Sed cū illd̄ ta le esset cōtra cōem opinionē doctoꝝ·z cōiter sic seruat̄ a sapiētiorib⁹ q̄uis aliquē doctorē audiret contrariuʒ tenere nō debet illi de leui abberere· ¶Quō uero quis debeat deponere in hoc cōsci entiaʒ erroneá uel scrupulosam hēs supra in pri ma p̄te·ti·ii·c·de consciētia·

¶Quod iteráda ē cōfessio in sex casib⁹·§·iiii·

SCire etiá tenet̄ cōfessor qui sunt illi cas⁹ in quib⁹ tenet̄ quis iterare cōfessionē· et sunt

quatuor scd̄m Pet. de pal. duo uero sunt ex pte cõfitentis. ¶ Primo scd̄m Pe. Tho. Ray. Hosti. z oẽs alios. s. qñ aduertenter tacet aliqđ quod est mortale, uel credit uel pbabiliter dubitat eẽ mortale ex uerecũdia uel alia causa iniusta. tũc etiam mortaliter peccat cõmittẽdo fictionẽ in sacramẽto et notabilẽ irreuerentiã z iterare tenet̃ talẽ cõfessionẽ. Si tñ talis confitet̃ eidẽ cui et pri⁹. z ille hẽt in memoria pcã ei⁹ sufficit dicere illud occultatũ et illã fictionẽ scd̄m Guil. durañ. immo etiã si nõ haberet in memoria. ut patet in fi. iiii. casus Sed si dimiteret ex aliqua iusta cã puta quia probabiliter dubitat eũ solicitãtez ad malũ de quo cõfitet̃ uel reuelatorẽ cõfessionis uel dicẽdo id cuz sit cõfessor manifestaret pcm̃ quod audiuit. puta si iniuste absoluit. cũ nõ debeat. z in his casib⁹ nõ hñdo copiã nisi talis cõfessori cui cõfitẽdo aliqđ pdictoꝝ sequeret̃. tũc satis uidet̃ ꝙ sit excusat⁹. Dicit etiã pdict⁹ Durañ. ꝙ si ex ignorantia crassa et suppina aliqđ retinuit mortale. qa noluit cogitare de suis peccatis tenet̃ totũ iterare. Secus si ex ignorãtia probabili. quia tũc solũ illud qđ dimisit. ¶ Scd̃s est scd̄m Tho. et Pe. qñ non impleuit pñiam seu satisfactõez iniunctã pro mortalibus ex cõtemptu uel ex negligẽtia. et est oblitus ei⁹. si. n. eius recordaret̃ adhuc posset pficere. et tũc perficiẽdo iterare nõ tenet̃. et precipue quãdo nõ est sibi prefixus terminus. quẽ nõ possit trãsgredi. quãuis sibi sit declaratũ in quo ipsaz debeat facere uel in alio tempore ipsam supplere co

ipo aũt q̃ facit sibi ꝓpositũ nõ implẽdi penitẽ tiã sibi iniunctã pro mortalibus ex negligẽtia uł cõtemptu peccat mortaliter· quia tenet̃ ad illam sub precepto· Sec⁹ uero est de pñia iniũcta pro uenialib⁹· ad quã nõ tenetur de necessitate scd̃m Tho· Idẽ si pñiam iniũctam pro mortalib⁹ dimitteret ex impossibilitate·puta in firmitate ꝛ hmõi Posset tamẽ pñia iniuncta ab uno cõfessore mutari ab alio cui cõfiteret̃· etiam sine audiẽtia peccatoꝝ illorũ pro quib⁹ erat imposita scd̃m Pe· de pal·d̃ hoc·j̃·uide· ¶ Terti⁹ casus scd̃m Pe· Tho· Ray·et Hosti·est ex ꝑte cõfessoris· qñ uidelicet notabiliter ẽ ignorãs sacerdos ita q̃ nescit discernere·inter mortale ꝛ ueniale de cõibus peccatis et p̃cipue cũ penitẽs hẽt casus intricatos ꝛ difficiles·Cõcordat Durañ· et addit· ꝛ hoc nisi penitẽs sit perit⁹· et instruat cõfessorẽ· Cũ aũt uadit ad eũ quẽ scit idiotã et ignorãtem tenet̃ iterare· hec Durañ·Quod uidet̃ intelligẽdũ qñ põt hr̃e aliũ sufficientẽ·nã si aliũ hr̃e nõ põt et multomagis qñ est in ꝑiculo mortis põt et dẽt cõfiteri ei quem habet·unde Aug·dicit de peni·di·vi·Qui uult cõfiteri ut inueniat gratiã·sacerdotẽ querat scienrẽ soluere ꝛ ligare· ¶ Quartus cas⁹ est ex ꝑte cõfessoris· est autem in impotẽtia absoluendi scd̃m Pe·Tho/Ray·et Hosti· quod potest eẽ dupliciter scd̃m Pe·de pal·et Durañ·uel quia habet potestatem artatam absoluendi·quia·s· ab aliquib⁹ peccatis nõ potest absoluere superiore reseruãte sibi illos·et tamen ab illis de facto absoluit·

Et cōfessus illi cū ei constat tenet iterū cōfiteri. nō quidē omnia scđm Pe. de pal. sed illa tm̄ de q bus nō potuit absoluere. aut hoc est quia nullam habuit ptātē. z hoc quia nō erat sacerdos. q̄uis reputaret uel quia nō subditus. uel quia intrus9. aut quia excōicat9 uel suspēsus ab officio hm̄oi. et absolutus a tali cū illi hoc cōstat tenet iterum cōfiteri. quia realiter nō est absolutus. q̄uis igno rātia facti excuset eū in conspectu dei ac si esset absolut9. dum nescit scđm Tho. in quolibet. Sed pe. de pal. in. iiii. di. xvii. q. vi. sic distinguit z no tabiliter. quia aut impedimentū qđ hēt absoluēs est iuris diuini ue humani. Si iuri diuini. uidelicet quia nō fuit baptizatus talis. uel nō ordinat9 z in hoc casu absolutus a tali tenet iterū cōfiteri hoc scito. nec papa posset de cōtrario disputare. Si uero impedimentū est iuris humani. puta quia suspēsus est uel excōicatus et hm̄oi. tūc impedi mētū aut est notoriū. aut occultū. Si notoriū pu ta quia manifeste uel publice uerberauit clericū. propter qđ est excōicat9 notorie. aut manifeste intrusus. s. propter cōcessionē seculariū positus in ecclesia curatā. et nō p canonicā concessionem propter quod titulū nō hēt. nec ptātē sup pro chianos illius ecclesie. et talis confessus isti tenet iterū cōfiteri hoc scito. Si uero impedimentū est occultū. tūc aut cōfitens scit illud impedimentū. aut nescit. Si scit cōfitēdo illi tenet iterū cōfiteri. et peccat mortaliter cōicando illi in diuinis. Sed si nescit impedimentū quod etiā aliis occultū est

et hoc ignorãtia facti· puta quia pcusserat cleri
cũ nl'so uidẽte·tunc nõ tenet̃ iterare· Ar·ad hoc
de scientia serui qui liber putabat̃ publice que rata
est·Sed si hoc nesciret ignorãtia iuris· puta quia
scit illũ pcussisse clericũ·sed credit nihilomin⁹ ip̃3
posse audire cõfessiones nõ excusatur propter
hoc qn teneat̃ iterare confessionẽ scd̃m Pe·d̃ pal·
¶ Quintus casus in quo quis tenet̃ iterare cõfes
sionẽ scd̃m Pe·de pal·ubi·s̃·est impedimentũ ex
pte cõfitẽtis scitũ uel oblitũ uel ignoratũ proba
biliter· puta quia erat excõicat⁹ maiori uel mino
ri excõicatione·licet nesciret·et cum postea sciuit
tenetur iterũ cõfiteri absolut⁹·quia ligatus excõi
catõe absolui nõ potuit a peccatis et probabilis
ignorantia p̃seruat a culpa et a pena irregularita
tis·sed nõ facit eũ nõ esse excõicatũ·propter qd̃
si tunc eligeret̃ ut sibi beneficiũ cõferret̃·ignoran
tia nõ faceret ꝙ sibi aliquod ius acquireretur·c·
apostolice·ext̃· de cleri·excõi· Est aũt minus ca
pax sacramentoꝝ a quorũ participatõe directe
excludit̃ quã quorũcũq3 alioꝝ·et immo absolutio
nulla·et dicit idẽ Pe·ꝙ in hoc casu etia3 in aliis in
quib⁹ quis tenetur iterare cõfessionẽ si cõfiteret̃
eidẽ·nõ oporteret iterare pcã explicite·sed solũ
implicite· dicẽdo· Peccaui in illis que alias uobis
dixi· sicut si nl'la fuisset absolutio d̃ facto· Dilata
eñi absolutio ꝑ multos dies fieri põt· etia3 si ip̃e
oblitus fuerit dũ tñ p̃nia ei pri⁹ innotuerit· qa si
nõ taxasset p̃niam tũc oporteret ad memoriã re
ducere ut moderaret̃ iuste propter qd̃ remittẽs

ad epm si nō absoluat dēt pñiaꝫ innotescere·quā post reditū absoluēs iniūgit dicēs·facias qđ tibi dixi·quia ligare nō debuit anteq̄ absolueret·ita ꝛ in proposito·hec Pe·Guil·etiā dicit ꝙ pñia nō re qrit tantā cōtinuitatē agendoꝝ et dicēdoꝝ sicut alia sacramenta·Sed si in una die pōt fieri ꝑs con fessionis ꝛ in alia die altera uel in una die cōfessio audiri·et in alia impendi absolutio et iniūgi pñia pcōꝝ· ¶Sextus casus est qñ quis facit confessio nem in mortali·sed sine proposito abstinēdi· sed quia iste casus hēt uarias opiniones et satis diffi ciles ut declarabit̄ in sequēti·§·

¶An ualeat cōfessio ab incōtrito fac ta·ut eā iterare nō oporteat·§·v·

Una ex cōditōib⁹ cōfessionis est ꝙ sit lacri mabilis·i·cū dolore seu displicētia de pec catis saltē scđm rōnē·uñ querūt doctores· utrū cōfessio facta a nō cōtrito· quia·s· nō dolet suffi ciēter uel nō proponit se abstinere a peccatis ua leat ita ꝙ nō teneat̄ eā iterare· ꝛ rñdet Pe·de pal· in·iiii·di·xvii·ꝙ ad ar·hoc est triplex mod⁹ dicē di· ¶Prim⁹ ē ꝙ nō ualet ad remissionē culpe nec pene·nec tūc nec recedēte fictōe·uñ ꝛ tūc tene tur iterare·et hec opinio Goff·in quolibet·Ray· ꝛ Hosti·in sum·Bonaueñ·in·iiii·Durañ·Rob·Ol chot·Ținceñ·in speculo Histori· ¶Scđs modus dicēdi est ꝙ talis cōfessio ualeat ad remissionē cl' pe qñ impenitēs cōfitet̄ et absoluit·licet tunc nō recipiat fructū cōfessionis·tñ recedēte fictōe re cipiet sicut dr̄ de baptismo·et rō h⁹ forte est· ga

ſicut in baptiſmo imprimit caracter ad quē rece
dēte fictione ſeqtur gr̄a· ita in pn̄ia impmit qui
dā ornat⁹ ad quē recedēte fictōe ſequitur gr̄a·
Et hec ē opinio Pe· Tho· Ricar· in· iiii· Io· et Ber·
in glo· uidet etiā eſſe de peni· di· i· c· mēſurā· §· ſe
quēti· Dicit· n· ꝙ nō ē neceſſe ꝙ pcā q̄ ſemel ſacer
doti cōfeſſi ſum⁹ eadē denuo cōfitemur· ¶ Eſt
et tertius mod⁹ dicēdi cōcordās ambas· aut· n·
talis hō hēt intentōem cōfitēdi ſacramētaliter ⁊
abſoluendi· ſed deridendi· aut hēt intentōem cō
fitēdi· In primo caſu non liberat a pcepto diuino
de cōfeſſione· quia ſine intentōe non pōt ſuſcipi
eſſentia ſacramēti qd̄ conſiſtit in uiſu un̄ tenet ite
rū cōfiteri· Si aūt intendit tunc diſtinguēdū eſt·
quia intendēs implere pceptū et ſuſcipere uerū
ſacramentū quod eccleſia cōfert· aut nullā habet
pn̄iā de ſuo pcō· aut aliquā· ſi nullā tunc pn̄ie ſa
cramentū nō ſuſcipit· quia ptās hmoi ſacramēti
eſſentialis que conſiſtit in actu ſuſcipiētis· eſt ac
tus interior· un̄ ſine eo nō eſt· ſicut nō eſſet matri
moniū· ſi quis intenderet uerū ſacramentū ſuſci
pere· nō tamen conſentire· niſi in carnalē copulā
et ad tps· Sed ſi aliquā habet pn̄iam de peccatis
ſuis· tunc iterum diſtinguendū eſt· quia aut talē
habet penitentiā· ꝙ ſufficit cum ſacramēto· puta
attritus accedit ad confeſſionē ex quo fit ibi cō
tritus ui clauiū· unde fugatur fictio· ⁊ ſic non ha
bet dubium· quia et ſacramentū ſuſcipit et effec
tū eius· ſ· remiſſionē peccatorum· unde nō tenet
iterare· et ſimiliter immo forti⁹ ſi accedit cōtrit⁹·

Si uero habet talē pñiam ꝙ nō sufficiat cū sacramento ad grām· quia nec etiā attrit⁹ accedit tūc est uera opinio Tho·s·ꝙ recedēte fictione·tunc incipit ualere cōfessio·et nō tenet cōfiteri nisi fictōem suā·puta si habuit quēdam dolorē impfectum·sed nō sufficienter discussisset cōsciētiā suā putabat aūt discussisse q̈tum sufficiebat· uel si dolebat de pcō pterito nō proponēs cauere in futuro·aut ecōuerso uel dolor nō erat maximus sicut debebat·ipe tñ scdm cōsciētiā suā non erat fictus licet scdm ueritatē esset et sic nihil celauit quod crederet mortale et p cōsequēs scdm suū iudiciū cōcurrebāt omnia q̄ erāt necessaria· postea aūt certificat⁹ de errore sue cōsciētie penitet de illo defectu· Pōt igit̄ opinio Tho· multis modis saluari· Vno mō loquēdo de eo qui fict⁹ est priuatiue nō positiue·quia·s·habet dolorē· sed ita impfectū ꝙ nec cū sacramēto actu suscepto sufficit ad contritōem nichilomin⁹ tñ hāc impfectōem que est fictio nō cōfitet̄· qa credit esse sufficiēter deposit⁹·et sic nō sciētet celat pcm̄ quod fuit in hoc quia·s·nō examinauit cōsciētiā suā sicut debuit ꝛ sic qd̄ erat error iuris diuini nō tollit fictōem respectu ultimi effect⁹ sacramēti· quia improbabilis unde nō excusat·sed tñ eo ipo quo error tollit fictōē que excludit essentiā sacramēti unde uerū sacramentū fuit·tali ergo qui uerū sacramentū suscipit ornat⁹ imprimit̄· sed gratia nō datur· sed postea qñ redit ad cor et recolit se nō bñfecisse debitū suū ex negligētia sua oblitu ꝫ

tunc incipit ualere cōfessio· et nō tenet confiteri illa que prius cōfessus fuit sicut fictus·quia non fuit dimidiata ex intentōe sed solū illā fictionem tenet iterū cōfiteri· Si aūt fuisset fictio positiue· qa·s·nō dolet·z scieter celat fuisset cōfessio nulla uel si cōfessus fuisset nō debuisset sibi dari absolutio·sed si data ei fuit·dubiū est utrū ornat⁹ sit impress⁹ quo casu Tho· nō potest intelligi· ¶ Scdo mō pōt intelligi opi· Tho· qñ est positiua fictio q̄tum ad hoc ꝙ nō dolet nec proponit abstinere t nc ista fictio nō occurrit sibi ut confitenda·nec actu cogitauit ꝙ teneat eā cōfiteri· tunc·n· sicut de pcō quod occurrit quidē· sed non credit ꝙ sit peccatū aut ꝙ sit mortale et de necessitate cōfitēdū·perinde est ac si fuisset oblitus ꝑ negligentiā nec fecisset debitū suū de scrutādo conscientiam suā in quo casu solū illud cōfitendū est· et est uerū sacramentū·licet sit hic ignorantia iuris diuini z hoc modo pōt sustineri dictū Tho·xxii·di·ar·i·in solutōe ultimi ar· ubi dicit ꝙ ignorātia iuris diuini nō excusat a fictōe·et sic talē uocat fictum· ¶ Tertio modo pōt sustineri opinio Tho·loquēdo de illo qui cōfitet eidē cui pri⁹·z tūc nō oportet iterare confessionē primā factā ei· licet fictā etiā si ipse sacerdos nō recoleret peccata prius sibi dicta·quia nec qñ cōfessio integra est oportet ꝙ recolat actu a principio usq; ad finem z maxime quia hoc sufficit·s· absoluere ab omnibus z iniungere penitentiam pro fictione·et pro aliis ꝙ tunc faciat penitentiā sibi iniūctā· Itē paulopost

dicit idē ipē Pe·de pal· ꝙ cuꝫ cōfitens exprimit fictionem suá· puta dicit se nō posse uel nō uelle proponere abstinere in futuꝝ quē absoluit sacerdos· q̄uis nllo modo debeat absoluere· alias peccaret abutēs claui nec ualeret sibi tunc illa absolutio· tñ exquo intēdit absoluere et sacramentū uerū cōferre uidet̄ ꝙ cōferat· et si tūc nō hēt effectū propter illius indispositōeꝫ habebit tñ postea qñ cōteret̄ ul' ex expectatōe uel dispositione ornatu manēte· Et si dicat̄ ꝙ q̄uis sit ibi forma non tñ materia ergo nō est sacramentū materia ·n·ē peccator cōtrit9· Dicendū ꝙ qñ sibi sua fictio nō occurrit ut cōfitēda· tunc nō est cōfessio dimidiata· et qñ suá dicit fictionē cū aliis peccatis est cōfessio integra· Et sic materia ꝑfecta· cui materia pōt imprimi forma· qđ si fiat ueꝝ sacramētū erit q̄uis fieri nō debeat· sicut sacerdos hñs hostiam sup altare pollutū nō deberet quidē celebrare· si tñ celebrādo uerba proferret eucharistia uera esset· peccator·n·est materia sed immunda· nisi sit saltem attritus uel cōfessio sine attritione est materia immūda· hec Pe·de pal·

De attritōe et cōtritione·

ET quia dictū est de contritōe et attritōe· q nō penitēs sup ipis debeat instrui a confessore· Ideo de ea clari9 dicendū est· Nota ergo scđm Tho·in·iiii·di·xvii·ꝙ differētia est inter attritōem ꝛ contritioneꝫ· Nam attritio importat quandā displicentiá de peccatis· sed imꝑfectam unde attritū·i·aliquo modo tritum· sed contritio importat ꝑfectá displicentiá de peccatis· unde

Attritio

contritū.i.simul totū tritū et in puluerē redactā Est aūt cōtritio scdm Pe.in.iiii.di.xvii. dolor uoluntarie assumpt9 pro peccatis cū proposito confitēdi. z satisfaciēdi uoluntarie. z scdm eūdē ea.di. oportet q̄ cōtritio habeat đ omni pcō mortali z rō est qa in omni pcō mortali est actualis auersio uoluntatis a deo. Et quia cōtraria contrariis curant̄. ideo oportet q̄ in omni remissione pcōꝝ sit actualis cōuersio ad deū et auersio a peccato et hoc dicit cōtritio. De peccatis aūt oblitis sufficit cōtritio generalis cū conatu ad recordandū z dolendū. dolere etiā dēt de obliuione pcōꝝ que cōtingit ex negligētia. Si aūt querat̄ si spālis contritio đ quolibet pcō requiratur uel sufficiat una generalis pro omnib9. sic rn̄det Tho.in.iiii.di.xvii. q̄ q̄tū ad pncipiū cōtritōis. s. cū qs đ pcīs suis cogitās dolet. et si nō dolore cōtritōis saltē dolore attritōis oportet q̄ sit spālis dolor đ pcīs q̄ qs hēt in memoria sed q̄tū ad terminū qui est dolor iā grā informat9. sufficit q̄ sit una cōis cōtritio đ omnib9. tunc.n.motus ille agit uirtute omniū dispositionuꝫ p̄cedentiū. et quia nemo scit utrū habeat grām que requirit̄ ad cōtritōeꝫ. ideo nemo pōt esse certus de sua cōtritione. nec ꝑ cōsequēs de remissione. Et dicit Ricar. in.iiii.di.xvii. q̄ si cōfitēs in pcō mortali est attritus de suo pcō ut ꝓbabiliter possit p̄sumere se eē dispositū nō peccat absolutōem recipiēdo. immo frequēter uirtute clauiū ꝑ susceptōeꝫ absolutionis formatur sua attritio et fit contritio.

Cōtritio q̄ sit

de oblitis

Item nota q̄ duplex est contritionis dolor scd̄m Tho· et Pe· in· iiii· di· xvii· s· intellectualis qui est quedā perfecta detestatio peccati scd̄m rōnem z dolor sensibilis qui est dolor excitat⁹ in pte sen sitiua cū alteratōe et afflictione corporis· ¶ Primus dolor requirit̄ de necessitate ad remissionem peccati· et ille etiā solus est sufficiēs· q̄ sicut pec catū mortale sufficienter cōmittit̄ p solum actū uoluntatis et per cōplacentiā delitteratam rōnis ita sufficiēter destrui potest per detestatōez uo luntatis et displicentiā rationis· et hoc est etiā in potestate nostra p̄suppposita gr̄a· ¶ Scd̄s dolor i· sensibilis etiā ualet ad remissionem peccati· sed nō est necessari⁹· sed de pfectione contritionis· nec est in ptāte nostra etiā presupposita gratia· Item dolor intellectualis nō pōt esse nimi⁹ sicut nec caritas a qua procedit pōt esse nimia· sed sen sibilis pōt esse nimius· Et ideo oportet q̄ sumat̄ pro mēsura debita ad cōseruatōez subiecti sicut ex ieiuniis et aliis corpori afflictionib⁹· Itez nota scd̄m Tho· in· iiii· di· xvii· q̄ uera cōtritio semper debet remanere in habitu· i· q̄ semper dēt habe re istam dispositōem q̄ quādo recordatur d̄ pec catis cōmissis habeat displicentiā· saltem scd̄m ra tionē· Itē scd̄m Pe· in· iiii· di· xvii· dolor maior in tellectualis debet esse d̄ maiori peccato habitua liter nō actualiter· si cōsiderent̄ peccata in cōi in q̄tū sunt offēsa dei sed etiā in spāli dolor dēt esse maior de maiori peccato· quia maiorē rōnem do loris hēt maius peccatū· Dolor uero sensibilis cō

ueniẽs etiam est ut sit maior de maiori q̃uis nõ sit de necessitate. Itẽ scd̃m Tho. in quolibet. z Inno. Cõtritus debet magis diligere deum quã seipm̃ culpa aũt est cõtra deũ. pena uero est cõtra seipsum. Ideo debet contrit9 eligere poti9 omnẽ penã sustinere quã deũ offendere. Descẽdere autẽ ad hãc penã uel ad aliã nõ tenet̃. immo faceret fatue descendẽdo ad ista pticularia uel aliũ super hoc sollicitando.

Sexdecim conditões que requirũtur in omni bona confessione.

Ponit aũt Tho. in. iiii. di. xvii. q̃ cõfessio bõa dẽt hr̃e. xvi. conditões q̃ in his cõtinẽt̃ uersib9. Sit simplex humilis cõfessio pura fidelis. Atq3 frequẽs nuda discreta libens uerecunda. Integra secreta lachrimabilis accelerata. Fortis et accusans. et sit parere parata. Sit simplex. i. nõ recitet in cõfessione nisi id qđ ptinet ad declaratõem sui peccati. et etiã q̃titatẽ z nõ alie historie misceant̃. Sit humilis ut se miseꝝ ac peccatorẽ cognoscat sine fictione. Pura. i. recta intentõe. i. ut nõ reputet̃ bonus uel laudet̃ ab hominib9. Fidelis. i. uera z sine ulla falsitate ut ñ dicat que nõ fecit uel etiã habeat fidẽ đ remissione pcõꝝ suoꝝ si uere ipm̃ penitet. Atq3 frequẽs i. sepe cõfiteat̃. istud tñ est de bñ esse cõfessionis et nõ đ necessitate. Nuda ut. s. nõ inuoluat obscuritatẽ uerboꝝ. sed dicat uerba ut intelligat̃ pcm̃ suũ cũ circũstantiis saltẽ necessariis. Discreta ut maiora cũ maiori pondere dicat uel nõ plura sit

Libens sed distincte loquēdo et dicēdo numerū si fieri uel scire pōt. uel etiā ut discreto z sufficiēti ac pito cōfessori cōfiteat̄ pcā sua. Libēs uolūtaria nō coacta timore uerboꝝ ut pueri uel timore penarū temporaliū uel infernaliū principaliter. Verecunda ut erubescat z nō se iactet uel mēte g'orietur propter seculi uanitatē aliquā. et pcipue ibi confūdat̄ rōne respectu diuine maiestatis offēse. Integra ut nihil retineat de his que cōmisit pcipue de mortalib9. Secreta ut nō publice sed occulte sacerdoti dicat peccata sua qui eū possit absoluere. Lachrimabilis ut doleat de peccatis cōmissis. et detestet̄ ea saltē intellectu rationis Accelerata ut q̄citi9 pōt cōmisso pcō confiteat̄. hoc tn̄ est de bn̄ esse. Fortis ut nichil dimittat p̄ uerecūdia. et accusans se z nō alios. nec in cōfessione se excuset. z alios inculpet. Et sit pere pat9. i. adimplere pn̄iam sibi iniūctā. et facere ea q̄ hēt necessario facere. ut aliena restituere si hēt z hmoi

Uerecunda
Integra
Secreta
Lachrimabil
Accelerata
Fortis
Accusans
penitentia habe

Explicit ps scda que est d̄ scientia que requirit̄ in cōfessione.

Incipit ps tertia de bonitate cōfessoris. et primo qualiter cōfessor duo debet hr̄e. s. timorem dei. et zelū animaꝝ. § i.

De bonitate cōfessoris in se et in exercitio talis officii. Dicit Aug. de pe. di. vi. c. qui uult cōfiteri. Sacerdos an̄ quē statuit omnis langor in nullo illoꝝ sit iudicād9 q̄ in alio iudicare ē prompt9. Iudicās. n. aliū qui est iudicand9 cōdē

nat seipm· cognoscat igit se et purget in se qd ui
det alios sibi offerre· Curet ut a se proiciat qcqd
in alio dānosuz repit· animaduertat quidē qd dr
Qui sine pcō est urm· zc· ideo·n·liberauit pecca
tricē quia nō erat q proiiceret lapidē· quō lapida
ret qui se lapidādū cognosceret·nll9·n·erat sine
pcō in quo intelligit oēs fuisse reos· naz uenialia
pcā sp remittebāt p cerimonias· Si qd ergo pcm
in eis erat criminale erat· Deteriores ergo in hoc
sunt sacerdotes se prius nō edificātes illis q dñz
obseruabāt insidiis· Aug·scdm·n· Tho·z Alb·au
diēs cōfessionē cū cōsciētia mortalis peccati mor
taliter peccat·tñ effectū sacramēti cōfert cuz sa
cramēto·si nō est pcisus uel suspensus qtūcunqz
alias malus· uñ Aug·i·q·i·c·dictū est a dño· Nu
meri ad Aaron· Vos ponite nomē meū sup filiis
Israhel·et ego dñs bñdicā eos· ut graz traditā p
ministeriū ordinati trāsfundāt hominib9· nec uo
lūtas sacerdotis prodesse uel obesse pōt· sed me
ritū bñdictōem poscētis· Quod aūt dr ea·q·Re
missionē pcōz nō dāt auari et similia·intelligit se
cūdū glo·uel simpliciter de pcisis uel si intelligat
d tolleratis. tales nō dāt ex merito uite·i· nō sunt
digni dare·

Quo que dēt hre cōfessor.

Debet aūt cōfessor precipue habere duo·
s·timorē·uñ fiat circūspect9 z zelū anima
rū· uñ sit sollicit9 circa ea q necessaria sunt· Quā
tū ad pmū considerare dēt qp ipe ē mare eneū in
tēplo dñi·ubi lauabant sacerdotes z leuite aīalia

offerēda in sacrificiū· unde ex immunditiis a qui bus illa abluebāt efficiebant immūdi· unde Gre· in pastoralib9 dicit q fit plerūq ut anim9 pasto ris audita temptatione ouis· et ipse temptet· et ideo cū timore et tremore debet poni· et nō se in gerere et cū leuitate et cū riub9 instare· unde in figurā· Moyses ut dicit Exo· xxxviii· Fecit labiū eneū de speculis mulierū in quo lauarētur sacer dotes sancta scōꝝ ingressuri· et significat scrip turā ubi sunt exempla sanctaꝝ animarū ad quā debet sepe inspicere ad uidendū maculas suas ⁊ intelligendū insidias diaboli· uñ subdit Gre· ubi s· hec nequaq̄ sunt timēda pastori· quia deo pen sante cūcta subtiliter· tanto facilius liberat quis a sua· q̄to misericordi9 temptatōe fatigat· Quan tū uero ad zelū dicit Grego· q nullū sacrificium ita deo acceptū est· ut zelus animaꝝ et fructum hm̄oi oñdit Iaco· c· v· ubi post promulgatōes cō fessionis dicit· Qui cōuerti fecerit peccatorē ab errore uie sue· saluabit animā eius a morte· ⁊ ca ritas operit multitudinē peccatoꝝ· Nō aūt min9 trabunt ad deum p cōfessionē anime· quādo dili genter fit quā p predicatores moderno tpe· ut eperiētia docet· debet ergo nō tardare qui uoca tur ad hm̄oi·

¶ Quō se hr̄e debeat cōfessor erga penitē tē· ⁊ de qb9 interrogādū est in cōfessione· et ibi uersus decē p̄ceptoꝝ decalogi ⁊ uer s9· vii· pcōꝝ mortaliū· ⁊ q in cōfessiōe tria dēt obseruare interrogādo confessor ·§· ii·

d Icit Augu·de pe·di·vi·c·i·post mediū di
cēs·Diligēs inq̄sitor subtilis inuestigator
sapiēter et quasi astute interroget a peccatore q̄
forsitan ignorat uel pre uerecūdia uellet occulta
re·cognito autē crimine uarietates ei9 nō inuesti
gare dubitet et locū et tempus ·zc̄· quib9 cogni
tis adsit beniuol9 paratus corrigere·et secū on9
portare· dulcedinē in afflictōe pietatē in alteri9
crimine·discretōem in uarietate adiuuet cōfiten
tē·orādo z alia pro eo bona faciēdo·semp̄ iuuet
leniēdo consolādo·spem promittēdo·z cū opus
fuerit etiam increpādo doleat loquendo instruat
operando·sit p̄ticeps laboris si uult esse p̄ticeps
gaudii doceat perseuerantiā·Hec Augu·Ex his
uerbis Aug· patet q̄ nō sufficit audire confessio
nē eoꝝ que sibi dicūt a peccatore z ip̄m nō inter
rogare·nisi esset p̄sona in hiis bene p̄ita et sciētia
ta que sufficienter scit dicere q̄ oportet·Sed cū p̄
sone cōiter sint grosse in istis etiaz ille que sunt in
aliis negociis mūdi uel sciētiis acuti·Ideo p̄mittē
dū est dicere unicuiq3 id quod uult·et eo ordine
quo uult·et de peccatis que per se sufficiēter di
cit nō est iterū interrogand9· ne molestes eū in
quo nō oportet· Sed si aliquod nō bene intellex
isset precipue de mortalib9 faciat sibi iterū decla
rare ut melius intelligat· De his uero que nō ple
ne dixit·puta q̄a nō dixit circūstātias necessarias
uel numeꝝ interroga·n·eū de his ut plene dicat
q̄tuz est necessariū· De illis uero peccatis que nō
dixit·nec scit p̄ se dicere interroga ip̄m·

¶ Quo ordine fieri debeant interrogatões z de qb⁹

S Ed Ray· z Hosti· in sũma dicũt q̄ interrogatões fieri debent de septẽ uitiis capitalibus· z eoꝝ speciebus filiabus· de quib⁹ hẽs· s̃· diffuse in· ii· pte ꝑ totũ· nõ tñ est interrogãdum de omnib⁹· sed plus z minus scd̃m conditõez ꝑsonarũ· Sicut aũt qui cõfitet̃ nõ habet necesse tenere magis unũ ordinẽ quã aliũ dicendo peccata sua· ita nec cõfessor interrogando· tamẽ ad meli⁹ memorie cõmendandũ· de quibus dẽt interrogare· et de quibus iã interrogauit ne amplius habeat triplicare congruũ est tenere aliquẽ ordinẽ· et si placet interrogare de decẽ peccatis que cõtinent̃ in istis uersibus·

Vnum cole deum· nec iures uana per ip̃m·
Sabbata sanctifices· habeas in honore parentes·
Non occisor eris· fur· mechus· testis iniqu⁹·
Non ulli nuptã· nec rem cupies alienam·

Declaratõem hoꝝ uersuum habes infra· Post uero interrogatõez sup decẽ preceptis· conueniẽs erit interrogare super septem uitiis capitalibus· que in hoc uersu continentur·

Vt tibi sit uita semper Saligia uita·

In ista dictõe· Saligia· sunt septẽ littere· a quib⁹ incipiũt nomina septẽ capitaliũ uitioruz· per· S· uero intelligit̃· Sup̃bia· sub qua comp̃hendit̃ uana gloria· per· A· Auaritia· p· L· Fetida luxuria· per· I· Inuidia· p· G· Gula· per· I· Ira· per· A· Accidia Sed anteq̃ interroget d̃ peccatis pri⁹ querat de excõicatione maiori· z si inuenit eũ aliqua sñia

irretitũ · si hẽt auctoritatẽ sup̄ hoc absoluat pri⁹ Si uero nõ habet auctoritatẽ remittat ad eũ qui potest eum absoluere·

¶ In interrogatõib⁹ fiẽdis tria debẽt obseruari·

¶ Tho· in ·iiii· dicit q̄ cõfessor tria dẽt obseruare in interrogationib⁹ fiendis · ¶ Primũ est q̄ nõ interroget omnes de omnibus · sed interrogent p̄sone de peccatis que cõsueuerunt reperiri in hominibus illius conditõis et status · ut stipendiarii de rapinis et incendiis · Clerici de symonia · z horis omissis · Adulescentes de luxuriis z hm̃oi · unde a p̄ncipio cõfessionis decẽs est interrogare confitentẽ de conditõe sua · d̄ exercitio et statu · an clericus · an laic⁹ · an solutus uel cõiugat⁹ · et hm̃oi · ut prudẽtius inde possit formare interrogatões Et q̃tũ est temporis q̄ fecerit ultimã cõfessionẽ et si fecit p̄niam sibi iniunctã · z utrũ in statu grẽ uel peccati mortal' · ¶ Scd̃m q̄ dẽt obseruare cõfessor est ut interrogẽt ip̄i a remotis de peccatis z in genere nõ in ultima spẽ z mõ peccati subito ut si nesciebat tale pc̃m cõmittere illud adiscat et sic inducat̃ in temtatõez · uerbi grã · Si fatet̃ se cõmisisse uitiũ luxurie nõ statim interroget confessor si seip̄m suis manibus polluit et hm̃oi · sed ita paulatiz interroget de mõ z circũstãtiis talis peccati cõmissi et hm̃oi · ¶ Tertiũ ẽ q̄ in peccatis carnalib⁹ nõ descẽdat̃ nimis ad p̄ticulares circũstãtias nõ necessarias · q̄a hoc est seip̄m in temtatõez inducere · z ad inuentõem pc̃oꝝ docere eos q ignorãt · et aliq̃n postea talia referuntur in plateis·

in derisum et scandalú sacerdotum· uerbi grã· Si uir fatet̃ polluisse mulieré extra uas debitú· non ulterius querát cõfessores in qua pte corporis et quõ· quia iá hét ultimaȝ spém peccati· alias uero turpitudines quas miseri homines inueniút· ipi met si uolút exprimát·

¶De circústantiis pcõꝝ· et ibi uersus eaꝝ et ꝙ circúståtie sút in quintuplici spé· § ·iii·

Sed nota ꝙ cõfessor nõ solú dét interrogare de mortalib⁹ sed etiá đ circúståtiis que aggrauát uel alleuiát· unde Inno· in ·c· omnis de pe· et remi· dicit· Sit discretus sacerdos· et caut⁹ ut more periti medici supinfundat uinú ꝛ oleum uulnerib⁹ sauciati diligenter inquirés pcã et eoꝝ circústantias quibus diligenter ꝛ prudéter inquisitis intelligat quale ei debeat prebere cõsiliú· et c⁹mõi remediú debeat adhibere diuersis utendo expimétis· ad sanandú egrotú· hec ibi· Ad illud facit quod dicit Aug· de circúståtiis peccatoꝝ đ pe· di· v· c· cõsideret qualitaté criminis in loco· in tpe in pseuerátia in psone uarietate· quali hoc fecerit intentõe· et ipi⁹ uitii multiplici executione· Omnis ista uarietas cõfitéda est et defléda· Dolendú est nõ solú quia peccauit· sed quia se uirtute et gratia priuauit· doleat alioꝝ uitá in suaȝ fuisse corruptá· s· suo exemplo et cõmodú qđ dedisset proximo suo exemplo bono· doleat đ tristitia quá intulit bonis peccãdo· ꝛ de letitia quá eis nõ adhibuit· hec Aug· Que omnia intellige scđm ꝙ declarãt hic· Illas aút circústantias que trahunt

peccatū in alterā spēm· oportet necessario cōfiteri scdm Tho· Alb· et alios doctores· Alias ·n· circūstantias cōfiteri· cū sint peccata uenialia pfectōis est uirtutis· nō tn̄ est necessariū· Pe· de pal· in ·iiii· di· xvi· dicit q numer9 circūstantiaꝝ compbendit̄ hoc uersu· Quis quid ubi p quos quibus s auxiliis cur quotiens quō quādo Ray· uero addit octauā· s· quotiēs· et ubi in uersu dr̄ quib9 auxiliis ipe dicit p quos· Dicit̄ ergo quis pro uarietate psonaꝝ· et status etatis sapientie et ordinis et sic fuit grauissimū pcm̄ Ade· quia q̄to gradus altior tanto casus grauior et ingratitudo maior· Quid utrū malū qa prohibitū uel ex genere suo utrū mortale uel ueniale· an occultuz uel manifestū· z q̄tum ad hāc conditōem grauius fuit pcm̄ Chayn quā Ade· q̄titas ·n· grauis homicidii· grauior est peccato gule uel supbie· Vbi quia in loco sacro grauius peccat̄· Per quos quia traxit alios ad peccandū qd̄ est propriū diaboli uel quos posuit mediatores ad malū ppetrandū quia pcōrū illoꝝ est pticeps uel cū quib9· pro quibus et cōtra quos· Quotiēs nō solū q̄tum ad cōsuetudinē sed etiaz quātū ad numerū qui numer9 refert̄ ad actōem· nō ad obiectū actōis· uerbi gr̄a· Si hō in iniusta cōtractione accipiat saccū plenum mille florenis· est tm̄ unū furtū· si aūt tres florenos accipiat diuersis actib9 successiue erūt tria furta quia in ipo actu est peccatū semp essentialiter· et ideo nō pōt esse unū in pluribus actib9· Cur· an ex infirmitate uel ignorantia uel elatōe uel quali

intentione fecerit· quia mortalia peccata trahunt spēm a fine· ideo hoc diligenter est explicandū· Qui·n· furat̄ ut mechet̄ magis dicēd⁹ est mech⁹ quā fur· et tñ unū pc̄m est in uno actu· sed hēs plures deformitates. Quō naturali uel innaturali· quia semꝑ est grauius in eodē genere· s· agēdo quā patiēdo· Quādo si in sacro tꝑe· puta diebus festiuis uel alio tꝑe· et de ꝑseuerantia in pcō·

¶ Circūstantie peccatoꝝ confitende sunt in multiplici genere·

AD declaratōem hm̄oi· s· qn̄ circūstātie peccatorū sunt cōfitende· sic dicit Pe· de pal· Circūstantie sunt in quintuplici genere· ¶ Prime sunt que nō alleuiāt nec aggrauāt· sicut ille q̄ nullā importāt cōuenientiā uel discōuenientiā ad rōnē· nec ex suspitōe· ut furari cū manu dextra uel sinistra· et istas cōfiteri est suꝑfluū· ¶ Scd̄e sunt que alleuiāt· s· que importāt cōuenientiā ut facere malū ex bona intentōe uel ignorantia· et istas cōfiteri est imꝑfectū· nisi timeret scandalū cōfessoꝝ· ¶ Tertie sunt que importāt discōuenientiā ex suspitōe· ut furari multū et istas cōfiteri est ꝑfectū· quia aggrauant peccatū· nisi immineret ꝑiculū sui uel cōfessoris uel alteri⁹ tertii· Sed qa nō mutāt speciē nec aggrauāt in infinitū non est necessariū eas cōfiteri scd̄m Tho· Sed Pe· dicit ꝙ q̄uis ista sit cōis opinio tutior tñ est alia· s· ut cōfiteat̄ eas· s· cū notabiliter aggrauāt· ut furari cētū m̄lto graui⁹ ē quā furari unū· ¶ Quarte sunt que aggrauāt ⁊ mutāt spēꝫ· nō tñ in infinitū gra

uát• ut qñ utrũq; est ueniale uel qñ primũ ē mor
tale scḋm ueniale• ut in spéb⁹ gule• quaꝝ una ad
uenit alteri• et sunt qñq; ueniales• et qñq; morta
les• z istas cõfiteri nõ est necessariũ• nec illud est
cõtra hoc qḋ dicit Tho• et cõiter alii• s• q; que mu
tát specié necessario sunt cõfitende• quia loquit̃ ḋ
illis que sunt mortalia• Ratio aũt quare nõ est ne
cessariũ eas cõfiteri est ista quare circũstátia est
cõfitéda necessario• non quia mutat spém• ut pa
tet in ueniali• sed quia mutat in infinitũ• ut patet
in mortali• Sed circũstantia nõ mutás in infinitũ
nũq̃ aggrauat in infinitũ• qa intédit penas z non
extédit• Extésio• n• est infinita• nec põt crescere
sed intensio est finita• et semp̃ põt crescere• Nlla
ergo talis que nõ mutat• seu aggrauat in infinitũ
est necessario cõfitenda• ¶ Quinte mutát et quã
doq; aggrauant in infinitum• ut quando ueniali
actui• puta ad gulam studiose preparatã addit̃
ebrietas uel notabilis anticipatio hore in ieiunio
sine causa• sed utrũ in religioso sit mortale• quod
alteri est ueniale• dicendum q; non• puta dicédo
uerbum ociosum• et hm̃oi• nisi speciem mutaret•
quia nubere uel uelle nubere quod secularib⁹ nõ
est peccatũ si hoc fiat causa prolis generáde• uel
ueniale propter uoluptaté est mortale religioso
professo clerico uel ordinato• quia sacrilegiũ est
nõ auté primi motus luxurie furti uel inuidie• qa
nullus uouet se nõ habiturũ• primos motus qui
nõ sunt in nostra ptáte• hec Pe• de pal•

¶ Circūstantie que trahunt peccatū ad aliud genus sunt confitēde.

Et nota scdm Tho. in quadā epl'a q̄ ille circūstantie dicūt trahere pcm̄ ad aliđ gen9 Ed ideo de necessitate cōfitende que hn̄t spālem repugnātiā ad aliqđ p̄ceptoꝝ diuine legis. sicut furtum simpliciter repugnat huic precepto. non furtū facies. si uero fiat furtū in loco sacro circūstantia loci illa repugnantiā habet ad aliud p̄ceptorū quod est de ueneratōe sacramētoꝝ z addit̄ noua species peccati. z sic de aliis.

¶ Peccatum cōmissum die festo trahit̄ ad circūstantiā aliam.

d Icit Nico. de lyra sup Exodi q̄ pcm̄ mortale cōmissum die festo hēt spālez repugnantiā ad illud de sanctificatōe festoꝝ et sabbati qa magis est op9 seruile opus peccati quā opus manuale. Opus aūt seruile ibi prohibet̄. et sic est mortale ultra propriā deformitatez sue materie. ex hoc q̄ cōmittit̄ in die festo habet aliā deformitatē quā oportet cōfiteri. z in fine dicit idē Tho. q̄ illud qđ dr̄ circūstantias non trahētes pcm̄ ad aliud gen9. siue spēm nō esse de necessitate confitēdas. nō esse referendū ad numerū pcōꝝ z eiusdē speciei. quia numeꝝ tenet̄ cōfiteri si pōt quia nō est unū sed multa. et hoc nota diligenter.

¶ Nota tertio q̄ cū cogitatio cū deliberatōe rōis in actū peccati mortalis. s. deliberādi illū actum agere. etiā absq̄ ope sit peccatū mortale. ideo ad singulas peccatoꝝ spēs post pcā opis interroga

etiá de peccatis cogitationũ illi9 peccati tm̃ · et d̃ peccatis oris · et cú opus alicui9 peccati z delibe ratio mẽtis ad illũd agendũ absq ope sit eiusdẽ speciei spãlissime · sed differt scd̃m maius min9 uł pfectum et impfectũ · quia · s · maius peccatum est in ope quá in sola cogitatione · ideo etiá de cir cũstantiis hm̃oi cogitationũ interrogandũ est · puta si dicit penitẽs se cõsensisse cogitatõib9 lux uriosis · qa hoc põt esse multipliciter · et in diuer sis specieb9 ideo interroget̃ de qualitate ipaꝝ co gitationũ · ut si deliberauit tale peccatũ cõmitter̃ cũ soluta · quia tunc fornicatio est · si ipe solut9 ẽ aut cũ cõiugata · quia tunc adulteriũ est · aut cuꝫ cõsanguinea · quia tũc incestus est · et sic de aliis luxurie specieb9 · et aliorum uitioꝝ ·

¶ Peccatũ diuidit̃ in tria ·

PRo aliquali declaratõe p̃dictoꝝ · Nota qd̃ dicit Tho · in · ii · q · xii · ꝙ peccatum diuid ẽ per hec tria · s · peccatũ cordis · oris et opis non sicut p diuersas spẽs cõpletas sicut differũt spe cie · bos et leo z capra · Sed sicut p diuersos gra dus peccati sicut dom9 in fundamentũ diuiditur in parietẽ et tectũ sicut in species incompletas · Cõsumatio igit̃ peccati est in opere · unde pecca tũ opis habet speciẽ completá · Sed pma incboa tio eius est quasi fundatio in corde · Scd̃s grad9 ei9 est in ore scd̃m ꝙ habeo · prorumpit facile ad manifestandũ conceptum cordis · Terti9 gradus est in cõsumatõe opis · Patet ergo ꝙ hec tria pti nẽt ad uná pfectam spẽm · cum ab eodẽ motiuo

procedát· Iracund9·n·ex eo q appetit uindictá prius turbať in corde· scdo in uerba cótumeliosa prorumpit ·tertio procedit ad facta iniuriosa ut pcussionem et hmoi· et sic de aliis quibuslibet ut luxuria· Nec tñ sic intelligendú est pcá cordis eé spés incópletas quasi nó sint mortalia· immo qñ in eis est consensus deliberatiu9 ad actus qui de se sunt pcá mortalia tales cogitatóes sunt pecca ta mortalia·et si nó ita grauia sicut peccata operi ut dictu3 est· Et qñ sunt simul cogitatio cú locu tóe et ope unú est peccatú ut patet de luxuria z aliis peccatis ·qñ uero quodá tpe deliberat forni cari·et alio tpe diuerso et distanti fornicať sunt duo peccata mortalia· ¶ De delectatione uero morosa aliquid dicetur suo loco·

¶ Regule qnqꝫ cognoscédi pcm̃ mortale a uéiali

a AD cognoscendú uero quádo peccatú est mortale uel ueniale· nota quinqꝫ regulas·

¶ Prima est qñ amor uel affectio ád aliquá crea turam·s·se uel aliá tantu3 crescit uel est tam mag nus ꝙ in eo cóstituitur ultimus finis·i· ꝙ nec ac tu nec habitu ordinat illam creaturá· aut eius di lectionem·aut etiá seipsum scdm deum et uellet cum tali creatura contentari· et non curaret deú offendere·aut eius precepta tráſgredi propter illam creaturam ita ꝙ ibi est aliqualis cótemptus dei· si nó est formalis tamen interpretatiuus· et est fruitio creature·quia preponiť creatura deo. unde cum aliquis uellet hic cú creatura semp ma nere non curádo de eterna beatitudine licet non sint semper rudes de hoc interrogádi uel temp

tandi. tamen talis amor creature semp est pecca tú mortale. Quádo aút aliquis diligit aliquá crea turaz plus q deú. sed propter hoc nollet deú of fendere aut eo carere. nec eius amicitiá perdere talis amor creature est peccatú mortale.

¶ Scda regula satis cócordat cú precedéti. s. cuz notabiliter contra dilectioné proximi aliquid có mittitur. tunc est mortale pcm. quádo uero non tunc est ueniale. quando uero aliquid fit cótra di lectionem dei potest attédi penes hoc quod re pugnat caritati uel amicitie quá debem9 ad deú habere super omnia. quádo aút aliquid fit cótra dilectionem proximi potest attendi penes ista precepta legis nature. s. quod tibi nó uis fieri. al teri ne facias. et quod tibi rónabiliter et ex debi to uis fieri alteri facias. et pót etiá attendi penes scandalú actiuuz qd ego infero proximo meo p mala exempla. sed in qruz importat aliquid con tra dilectioné uel qtum sit illud scandalú. ad hoc q sit mortale nó precise determinatú est. quia in modico facere contra proximú nó est mortale. aut in paruo scandalizare. unde quilibet attendat seipm qd sibi uellet fieri. et quod ibi nollet fieri. z p qd factú z nó fcm soluere inter se z proximú suú amicitiá quá sil hńt. ¶ Tertia regula qń omit tut cótra pceptú dei z ecclesie. uel legis nature. uel supioris q pcepta sunt de necessitate salutis. uel cótra uotú publicú uel priuatú uel cótra iura métú licitú. et túc est mortale pcm. qń uero citra tunc nó est mortale.

¶ Quarta regula cū aliquid fit uel cōmittitur uel omittit̄ contra conſcientiaʒ uere uel falſe dictát ē aliquod peccatum mortale· uel cōtra conſcientiá formidanté probabiliter uel dubitatiue an aliqđ peccatū ſit mortale· tunc ſemp eſt mortale ſi con ſcientia nō ſit ſufficienter inſtructa ¶ Quinta re gula de actibus intus manētib⁹ quádo quidé ſo lá hēt cogitatōem de aliquo q̄tūcūq; turpem uel malā abſq; complacētia ſeu delectatione uel con ſenſu· tunc nūq̄ eſt pcm̄ mortale uel nullū uel ue niale· qn̄ uero eſt cōſenſus in actū qui eſſet pcm̄ mortale tunc ſemp eſt peccatū mortale· quia de us uoluntatem pro facto acceptat quádo auteʒ cū cogitatōe aut complacētia eſt delectatio mo roſa in aliquo turpi ſpāliter in libidinoſis· tūc eſt mortale ſcđm dictū Aug· Eſto q̄ nō ſit conſenſ⁹ in actū ſcđm hoc dictū Aug· iudiciū eſt de pec catis interiorib⁹ ad qđ etiá facit diſtinctio ſupra poſita de ſenſualitate et rōne· ꝛ de peccatis p̄ue nientibus et ſequētib⁹ deliberatōem· Applicádo igitur ſeptem uitia capitalia que nō ſemper ſunt mortalia· ſed ſunt male radices in homine· ex qu i b⁹ oriunt̄ ſeptem uenialia·

¶ Que debeat ſeruare ꝛ ſcire cōfeſſor utilia et ne ceſſaria in ipō exercitio confeſſionis· §· iiii·

Ultra excōicationé iuris cōis ſciat cōfeſſor ſi penités incidiſſet in ſn̄iam conſtōis ſino dalis· ideo debet inueſtigare de conſtōnib⁹ illius dioceſis ſi quas haberet uel etiá prouincie uel le gatōis· ut melius poſſit penitétibus prouidere·

Diligenter querat de numero peccati quotiés incidit in id uel illud quia homines sepe tráseút illď leuiter. z de circúſtantiis neceſſariis. et de peccato quod alteri iá rite cõfeſſus eſt nõ queras. cum nõ teneaẗ niſi in caſu in quo tenetur cõfeſſionem iterare. de quo plene. s̃. int ti. p̃cedenti. et nõ ſolú de peccatis ope perpetratis. ſed etiá de peccatis cordis z de numero eoꝝ. que pſone paruipédút interrogandú eſt. Et qa ſcďm Tho. in. ii. peccatú cogitatõis z opis in eadé materia ſunt unius z eiuſdé ſpeciei. ſed differút ſcďm magis z minus quia. ſ. peccatú opis eſt grauius peccato cordis. Ideo etiam interrogandú eſt de ſpecie et circunſtátiis neceſſariis peccatorú cordis. uerbi grã. Si dicit ſe in méte ſolum deliberaſſe mulieré cognoſcere interrogandú eſt utrú ſolutá uel nuptá uirginé uel aliá. et qua die. et hoc quia ipi faciút illď peccatú eſſe diuerſe ſpeciei. et ſi mulier facias eá ex tráſuerſo ſtare. nec facié eius aſpicias. quia facies eaꝝ uétus eſt urés. ait propheta. Sed nec uirú decet frequéter aſpicere in facie. ne eú erubeſcere facias ultra quá oportet. uiroſq graues et ſapiétes dulcius z urbanius oportet reprehédere ruſticos groſſos. ac idiotas durius. ne pcá ſua pui pédát ex leuitate ſermonis. Stimulatos uero ex dolore et deſpatõe. q̃túcú pcá cõmiſſa ſint grauia cõfortare z animare expedit inducédo exépla. Dauid. Magdalene. Pauli. Petri. Latronis. et hmoi. induratos z ſe excuſantes aggrauare pcá eoꝝ oñdendo eoꝝ picula. exemplo Ade. Saulis

Iude· et hmoi·q seipsos desparūt· ¶ Nota scd̄m M· Vbe·li·d̄ offi·ordi· ꝙ illoꝝ cōfessiones prius sunt audiēde et libentius qui magis indigere putāt uel qa raro uenire solēt uel quia sunt extranei uel quia sunt in maiori statu uel de quoꝝ cōfessione speratur utilitas futura·

¶ Quō se hr̄e debeat cōfessor audiēdo mlieres

Idem dicit de audientib9 mulieres·caueat ne nisi in publico audiant·et nisi ab aliquo uideāt nec multū immoret· nisi q̄tum necessitas cōfessionis requirit·et eis que nimis frequēter cōfiteri uolūt assignet certū tp̄s extr̄a quod ip̄as nō audiāt nec aliis colloquiis se eis exponat·z semp̄ duris uerbis·z rigidis utat̄ circa illas potius quā mollib9·hec ille· Et hoc cōtra illos qui quottidie audiāt mulierculas· et faciūt eis longas predicatōes· uñ amittūt multū tp̄is et scādalū sequi cōiter in ip̄is et in populis·

¶ Qualis z quāta debeat iniūgi satisfactio seu pñia a cōfessore penitentib9 et qualiter se hr̄e debeat penitentias iniūgendo·

In Nota ꝙ pro quolibet pcō mortali erat regl'ariter septēnis pñia iniūgēda seu imponēda·ut hēt·xxii·q·i·c·p̄dicandū in glo· et·xxxiii·q·ii·c·hoc ip̄m·z·§·sequēti·qd̄ seruabat̄ antiq t9·et ista septēnis pñia magis ul' min9 asp̄a scd̄m uarietatē criminū maioꝝ uel minoꝝ z circūstātiarū et cōpunctōis erat·quia ut dicit Hiero·Apd̄ deū nō tm̄ ualet tp̄is mēsura quā doloris·nec tm̄ abstinētia ciboꝝ quā mortificatio criminū· d̄ pe·

di i·c·mēsura· Sed hodie pñie oēs sunt arbitrio
cōfessoꝝ taxāde cōsideratis circūstātiis criminū:
et psonaꝝ et hmoi·ext·de peni·et re·c·de9 qui·
Dicit etiā Leo papa·xxvi·q·vii·c· tpa plenitudi
nis tue moderātis arbitrio sunt cōstituēda·prout
cōuersoꝝ animos prospexeris eē deuotos· Ray·
Guil·et Spe·in suo repertorio hoc tenēt z gene
ral' cōsuetudo sic se hēt· nec est cōtra id qđ dicit
Gre·de pe·di·v·c· falsas pñias· dicim9 que non
scđm auctoritatē scōꝝ patrū pro qualitate crimi
nū ponūt·hoc·n·intellige scđm Ray·cum sine ne
cessitate rōnabili dimitterēt pñie antiquit9 taxate
Nā ultra illā cōem pñiam septennez pro quolibet
mortali pcō in genere ponunt alie pñie maiores
uel minores pro certis peccatis· prout hēt in di
uersis capitulis decretaliū et decretoꝝ· q̄ qa cōi
ter nō dant hic nō pono q̄ pleni9 hñt in suma cō
fessoꝝ ·li·iii·ti·xxxiiii·q cxxv·ti·de pe· z re·ubi
ponūt casus·xlvi·de hmoi·Est aūt satis rōabilis
cā nō dādi hmoi pñias indispositio·penitētiū·et
etiā aliqñ ñ sufficeret tps uite·Rā·ut Ray·et Ho
sti·dicūt dēt cōfessor talē dare pñiam quā uerisi
militer credat illū implere ne ipsam uiolādo dete
ri9 sibi cōtingat ꝙ si magna pcā cōmisit·z dicit se
penitere·sed nō posse aliquā durā pñiā facere·āi
met eū ad hoc cōfessor ei ondēdo grauitatē pcō
rū et p cōsequēs pñiam penaꝝ sibi propter hoc
debitaꝝ z sic tandē iniūgat ei pñiā quā libēter su
scipiat· et si sacerdos nō pōt gaudere đ oīmoda
purgatōe ei9 saltē gaudeat ꝙ liberatū a gehēna

tráſmittit ad purgatorium. Itaꝗ ut dicit Hoſti.
Cōfeſſor nullo modo dēt pmittere peccatoré de
ſperatū a ſe recedere. ar. xxvi. q. vi. c. preſbiter
ſed potius imponat ei unū pr nr. uel aliud leue.
et alia bona que fecerit uel mala que tollerauerit
ſint ei in pñiam. Cōcordat Tho. in hoc. Hoc tñ ſa
ne intellige uidelicet ſi ipm alias penitet. et dicit
ſe paratū facere qđ debet. ſed hoc onꝰ penitétie
ſufficere nō poſſe túc propter hoc q̄tūcūꝗ deli
querit. nō debet dimitti ſine abſolutōe ne ſe deſp
et. ſed ſi dicit ſe nō poſſe dimittere odiū uel caſte
uiuere. uel alienū nō uelle reſtituere uel artem di
mittere quá ſine mortali pcō exercere nō poteſt
uel alid hmoi. cū poſſit. nullo mō dēt abſolui ſcđm
Tho. Pe. de pal. Alb. quia ut dicit Gregorius.
ii. q. iii. c. Tunc uera eſt abſolutio ſacerdotis. cum
interim ſequit̄ arbitriū iudicis. ii. q. i. c. deꝰ omni
potés. qui nūq̄ abſoluit. de pe. di. i. c. neminé. Sa
cerdos aūt nullá dēt cōmittere falſitatē in ſacra
mētis ueritatis. unde et de pe. di. v. c. fr̄es nr̄os
amonemus. ut falſis pñiis animas laicoꝝ decipi
nō patiantur falſas pñias dicit. cū ſic agit̄ de uno
ut nō recedat̄ ab altero. Verū ſi tale peccatū pur
uult cōfiteri dēt audiri eius cōfeſſio. ut dicit̄ ext̄
de pe. z remi. c. q̄ quidá. z ſibi aliquid dēt iniūgi
nō tamen abſoluendo eum. ſed ei declarando. q̄
propter hoc non eſt abſolutus. ſed tamen ſatiſfa
ciat precepto eccleſie annualis cōfeſſionis ſiēde
et hortetur eum q̄ faciat omne bonum quod po
teſt. ut deus cor eius illuſtret ad penitentiam.

ut dicit de peni·di·v·c· falsas· et sic nō est dimittēdꝰ sine cōfessione ne desperet· qd̄ si instet pro absolutōe ostendēdo scandalū z desperatōem si non absoluat̄·nullo modo dēt ei assentire·licet tñ ei declarare·ꝙ fieri nō pōt· nec iuuaret eū· Et si ꝑmanet in scandalū no est curandū·quia est scandalū phariseoꝝ·ii·q·iii·c·inter uerba·

¶ Qualiter se hr̄e debeat cōfessor penitentias iniungēdo penitentibꝰ·

IN imponēdo pñias·ne uilescat auctoritas ecclesie·arbitret̄ cōfessor·z ne ꝑtās clauiū contemnat̄· de pe·di·i·c·sunt qui arbitrāt̄·l·di·c· absit·et·c· si quis ꝑpostera·minꝰ malū est si pur cōtingat errare ꝙ erret dādo minus paruā quā nimis magnam· ut dicit Chryso·xxvi·q·viii·Alligāt·quia ut ibi dicit̄· Melius est reddere rōnem deo de nimia misericordia quam de nimia seueritate·Si·n·benignus est deꝰ·ut qd sacerdos uult esse austerus· exemplū habemus a xp̄o·ut dicit Ray·Qui nlli nūq̄ graué imposuit pñiaʒ·sed dixit· uade et amplius noli peccare· et ad hoc maxime dēt attēdere cōfessor excidere ab eo causas z occasiones peccatoꝝ· puta si cōuersatio eius cuʒ aliquo uel aliqua est occasio ei alicuius ruine dēt imponere sibi ꝙ dimittat si pōt z hmoi· de peni· di·iii·c·satisfactio aliqñ imponere pōt ei loci mutatōeʒ q ei est ad scādalū si fieri pōt·di· lxxxi·c· ualet· aliqñ tñ res sic se hñt ꝙ fieri nō potest·

¶ Contraria pñia debet imponi delicto·

¶ Itē imponēda est pñia cōtraria ad malū quod

cõmisit scdm Ray. videlicet. Supbo opa humilia Guloso ieiuniũ. Auaro elemosine. et hmoi. quia cõtraria cõtrariis curãt de pe. di. ii. c. ii. Quod intellige si credit illũ uelle et posse pficere. Hoc. n. est ad bñ esse imponere magis istá quá illá. Ité si est negligés ad audiendũ uerbũ dei sibi põt iniũgere scdm Iob. qp audiat certũ numerũ pdicatõm Debet tñ cauere cõfessor ne det talé pñiaz p quá fiat alteri piudiciũ. puta si seruo iniũgat longa pegrinatio uel ieiuniũ prolixũ. ita qp eius dñs recipet detrimentũ de seruitio suo. si etiá imponeret uxori ut daret multas elemosinas dabit de bonis uiri. si parafrenalia non habet.

¶ Pro pcõ occulto non dét dari manifesta pñia.

Item pro pcõ occulto nõ é manifesta penitétia iniungéda. s. talis ut possit inde oriri aliqua suspicio peccati cõmissi. ¶ Et no. scdm Ioan. sup cle. duduz. de sepul. sup uerbo audire qp prius dét sacerdos imponere pñiam quá facere absolutõem a peccatis quod probat ex ipo textu cle. que prius loquit de pñia iniungéda. post ea de absolutõe. tuz etiá ex rõne. quia cũ absolutio sit complementũ. et forma in pñia. prius dét esse satisfactio que est ps materialis penitentie. saltẽ in actuali proposito ut expressa satisfactõe que debet imponi p sacerdotez acceptet eá penités sicut cõfessus est. et doluit. z inde sequit absolutio. Sed cõtrariũ dicit esse de censi. c. fi. ubi dicitur qp archiepi pñt in uisitatõe absoluere. z penitétias imponere. ergo hoc de necessitate nõ pro

cedit·quia tñ cōiter fit cōtrariū·ut·s·prius absol
uatᷓ et postea iniūgatur pñia·quocūqȝ fiat uel añ
uel post sufficit·Presupponit·n·cōfessor illū hr̄e
propositū eá faciēdi ꝙ sibi iniūget cū ipm peni
teat·scd̄m Io·si penitentē absoluis cuiꝰ generaleȝ
cōfessionē audiuisti·absoluas eum·z a penitētiis
oblitis iniūctis ab aliis sacerdotibꝰ·et si aliquarū
pñiaꝝ iniūctarū memor sit ꝙ nō impleuerit eas
si iudicaueris expediēs cōmittes eas nisi esset in
casu a quo nō posses absoluere·

¶De pmutatōe pñie hēs·s̄·ti·p̄cedēti·c·fi·ubi
etiá multa de satisfactōe·

¶Memoriale dicēdū penitēti circa pñiaȝ fiēdá·

Cautú est etiá sibi declarare z pmittere·ꝙ
si aliqua die ex obliuione uel negligētia di
mitteret pñiaȝ impositá·puta ieiuniū uel orōnes
et hm̄oi ꝙ possit alia die cōmutare·Et scd̄m Pe·
de pal·cōsulēdū est diuitibꝰ z nobilibꝰ ꝙ querát
pticipatōeȝ bonoꝝ que fiūt in religionibꝰ·in qui
bus sunt et plures penalitates quá alibi·z magis
deo accepte·et ꝙ in pñiam imponatᷓ eis ꝙ nō so
lū que faciēt p seipos·sed etiá que procurabunt
ab aliis·et omnia quoꝝ spáliter sunt pticipes·Di
cit etiá Pe·de pal·in·iiii·ꝙ debet cōfessor cum mi
norē pñiam debito imponit·innotescere ei ꝙ illa
pñia sibi imposita nō ē digna·ne decipiatᷓ putás
sufficere·sed ꝙ deberet pro quolibet mortali sep
tennē agere pñiam·quá si hic non pficiet in pur
gatorio licet·Si tñ p illá declaratōem crederet eū
incidere in despatōem·nō debet sibi hoc dicere·

¶ Quid fiendū qñ penitēs nō cōfitet pcm̄ aliqđ mortale quod cōfessor scit esse in eo.

De confitente autē qui nō confitetur aliqđ mortale quod nouit de eo cōfessor ex eo ꝙ nō reputet illud pcm̄. Dicit Goff. in quolibet. ix. ꝙ si est certū illud esse mortale. tunc quicunqꝫ confessor debet ei facere conscientiā de eo. cū cōfessor ordinet ad utilitatē eius. Sed utilitas eius est ꝙ sciat statū suuꝫ nec debet eū absoluere. sed reputare eū indignum et indispositū ad recipiēdum absolutōem dum manet in tali statu. Sed si dubiū est utrū sit mortale. et opiniones sunt doctoꝝ diuerse. uidelicet utꝝ sit licitum emere redditus ad uitā. tunc aut confessor est ordinari⁹ eius ita ꝙ tenetur cōfessionē eius audire. et tunc si sit opinionis illi⁹ ꝙ illđ non sit pcm̄ dēt eū absoluere simpliciter. si aūt credit ꝙ sit peccatū dēt ei facere conscientiā ꝙ confitēs se diligenter informet de illo facto. utrū sit peccatū. sed dato ꝙ ille nō uellet recognoscere illud esse pcm̄. nihilomin⁹ ex quo est ordinarius tenet eū absoluere. nec debet eū reputare inhabilē ad absolutōeꝫ. quia hoc ex errore et non proterua opinione procedit. Ordinarius aūt absoluēdo debet sequi cōmune iudicium ecclesie nō suū. Si autem sit confessor delegat⁹ qui in nullo tenetur cōfitēti nisi uelit. si credit illđ esse mortale non debet eū absoluere quia ex mera uoluntate dependet ut absoluat. uel dimittat. dēt. n. sequi propriū iudiciū in absoluēdo. et peccaret si absolueret. hec Goff.

¶ Sacerdos dr̄ soluere uel ligare tripliciter
& de modo et forma absoluēdi. §. vi.

N Ota tandē scd̄m Rayiñ. q̄ sacerdos dicit̄ soluere nel ligare tripliciter. ¶ Vno modo per ostensionē. i. ostendendo solutū uel ligatum dico cū absoluitur. licet. n. sit peccator p̄ cōtritionē a deo absolut9. tamē in facie ecclesie adhuc manet ligat9. et sic intelligit̄. c. quātūlibet de pe. di. i. Alio modo ligat sacerdos dādo pñiam ad quaȝ obligat peccatorē. et soluit. cū penā sibi debitam dimittit uel ad sacramēta admittit. de peni. di. i. c. multipex. ¶ Tertio modo p̄ excōicatōem z absolutionē ab ea. ii. q. iii. c. nemo fit. tamē fit scd̄m Pe. absolutio a peccatis realiter p̄ misteriū sacerdotis. nō quidem principaliter et auctoritatiue. quia hoc est propriū dei. de peni. di. i. c. uerbū. Nec solū ostensiue quia et hoc faciebant sacramēta ueteris legis. siue testamēti. nec solū deprecatiue quia sic magis absolueret bon9 laicus. quam malus cleric9. nec solū p̄ contritōeȝ cōfitentis. qa tunc nū q̄ quis efficeretur ibi de attrito cōtritus. Sed op̄at̄ instrumentaliter absolutio ad remissionē disponēdo ad grām. z nisi opponat̄ obstaculū fit de attrito cōtritū. et iam cōtritio adauget gratiam. hec Pe. de pal. cui cōcor. Tho. et fit hoc uirtute clauiū que dicūt̄ plures in effectu. quia una est potestas discernēdi. alia diffiniēdi. Vna tamē ē essentialiter. s. potestas iudicādi in foro anime collata a deo et in anima impressa delibiliter p̄ susceptionē sacerdotii. hec Pe. secundū uero Ray.

Nota ꝙ triplex eſt iudicium·ſ· dei·Petri· et celi· In primo abſoluitur peccator per contritioné·In ſcđo·ſ·iudicio Petri·i·confeſſionis per abſolutionem· ſi tamé prius ſit abſolutus a deo ſaltez ordine·alioquin non·unde dicitur·xxiiii·q·i·c·manet petri priuilegiũ·quádo ex equitate fertur iudicium·In tertio·i·iudicio celi·i·curie celeſtis abſoluitur per approbatõem· de peni·di·i· Alio modo et aliis uerbis dicitur triplex iudiciũ· Primuz dei Scđm petri in eccleſia militanti· Tertiũ ſurſum in eccleſia triumphanti· Primum eſt quo deus mũdat animaz in contritione et hoc precedit reliqua duo·ſ tépore dignitate et effectu·eſt·n·ille qui claudit et nemo aperit· aperit et nemo claudit· Scđm quod ſequitur poſt illum eſt iudiciuz ſacerdotis qui auctoritate clauium ligat uel ſoluit eo modo quo paulo ante dictũ eſt·Tertiuz quod ſequitur eſt iudiciũ approbationis·ſ·celeſtis curie et angelorum·

¶Forma uerboꝝ abſoluédi penitenté·

Dicit Pe· de pal·ꝙ homo·quia ignorat utꝝ unq̃ fecerit unam perfectá confeſſionem expedit ꝙ in omni confeſſione ſacramétali· poſt omnia ſua peccata ſpáliter enumerata ſequat̃ generalis clauſula·ſ·de omnibus aliis mortalibus et uenialibus cõfeſſis et non confeſſis ac oblitis· dico meá culpam et ſic ſequitur abſolutio· et ſic ualebit ad remiſſioné culpe et pene etiá mortalis et ſcite ac etiaz oblite·ad quá tñ nõ tenebat̃ alias in ſpáli cõfiteri iterũ·qa·ſ·ſufficienter cõfeſſus eſt·

¶ De forma et ui uerboꝝ q̄ reqrūt in absolutōe.

Forma autē absolutionis s̄cd̄m Tho. in tractatu de forma absolutionis est hec q̄tū ad substantiā. Absoluo te. et cōsueuit addi ego. et a peccatis tuis. et si nō diceretur subintelligeretur quia enim in sacramentis uerba habent efficatiā et institutionem tenēda sunt determinata uerba consonantia institutioni diuine dicenti. Quecūq3 solueritis. et ista uerba cōueniunt ego te absoluo Idem Inno. et Hosti. De ista z aliis formis diuersis absolutionis ab excōicatione. et peccatis dicetur. j. in fine interrogatorii. Solet autē3 papa aliquādo tantam facere gratiam quibusdam ut ab omnibus censuris et penis simpliciter iuris. z ab homine latis possit absolui in foro saltem conscientie. et tunc cōfessor potest ista forma uti quam a curia Romana habui. et usus sum.

in foro poli nō aūt in foro fori

¶ Forma absolutōis ab omnib9 cēsuri z penis. tā a iure quā ab homine latis.

De plenitudine ptātis apostolice cuius auctoritatem pro presenti gero. Absoluo te ab omnibus cēsuris ecclesiasticis sententiis z uinculis excōmunicationum. suspensionū z interdicti. tam ab homine quā a iure latis. necnō ab omnib9 negligētiis et defectibus cōmissis in sacramētoꝝ administratōe officiis actib9 tuis uł nomine tuo factis supplēdo de solita apłice sedis clemētia oēs defectus eorūdem Aboleo et omnē maculam infamie et inhabilitatis undecūq3 contractis dispensoq3 tecum super omni irregularitate.

simonia in ordine · et beneficio actiue uel passiue quacunque occasione uel causa · etiã circa te in collatione ordinũ z aliorum sacramentorum contractis seu cõmissis · Restituo et habilito te ad statum famã honorem et executionẽ officiorũ ecclesiasticorum quorũcunque · ac ad omnes gradus dignitatum et honorum ad beneficia ecclesiastica habita et habenda et tibi z hiis que habes de nouo prouideo relaxando tibi fructus quos male percepisti seu lesa conscientia ex eisdem · ac alia que in ludo ex successione ac alias ad te peruenerunt que subiacent restitutioni uage in forma plenissima · In nomine patris z filii z spiritus sancti amẽ · Si autem aliquis dubitat an pro istis specialis exigatur forma absoluẽdi necessaria qui a sede apostolica habẽt priuilegiũ quod in articulo mortis · dũtaxat semel possint absolui et habere plenã remissionem omniũ suorum peccaminũ · i · e culpa et a pena · ut alii exprimũt requiritur secundum quod a magistris tam in cõcilio Cõstantiensi quã Basiliẽsi dictum fuit quod nõ · Sed sufficit quod ea omnia et singula faciat pro quibus prefata indulgentia datur · prout in bullis uel priuilegiis talium exprimitur · nec putet aliquis quod quãdo in articulo mortis fuit semel absolutus plenarie · et usus est semel illo priuilegio quod postea in alio articulo morti uti illa iterũ ualeat nisi papa latiorẽ auctoritatem daret · quã dat quando ponit quod in articulo mortis dũtaxat semel · z ita responsum est in concilio Constantiensi alio a clarissimis uiris pluribus de hoc requisitis · Nec mirum

quia priuilegiũ de indulgentiis tantum ualet· uel dat q̃tum sonat·non aũt extendi debet ultra.

¶ Quid fiendũ qñ confessor absoluit penitenté de quo non debuit·

SEd quid de cõfessore qui absoluit confitentem·de quo nõ debuit aut ex ignorãtia uł uerecundia uel festinatõe uel hm̃oi· et confessor postea expitur se errasse·nũquid tenet̃ cõfitenti hoc dicere·Rñdetur sedm omnes ꝙ cõfessus excusatus est·et coraȝ deo absolutus· interim ꝙ nescit·licet cõfessor nõ dicat·quid ergo faciet· ¶ Collatio facta fuit de hoc cum multis notabilib⁹ doctorib⁹ theologie in cõcilio Basiliensi·Nam quidaȝ dixerũt ꝙ confessor debet auctoritatem a supiore impetrare absoluendi eũ·et si sine magno scandalo fieri potest· uocare nõ absolutum·et sibi dicere· ac eũ absoluere post auditam confessionem uel si magnũ scãdalum timeretur absoluat eũ absenté·si ab ultima cõfessione adhuc sperat̃ esse in gratia·aut ut aliis placuit si notabile scandalum timeretur sũmo sacerdoti deo cõmittat et solá cõdignam pñiam pro eius negligétia peragat confessor·presertim quãdo multitudo sic est neglecta uel multi eoꝝ distát a loco ubi est cõfessor·

¶ Quid de cõfessore qui nõ intelligit penitenté·

QVid etiá sentiendũ est de eo qui cõfitetur et cõfessor non intelligit eũ·aut ex dormitione aut ex impitia uel distractõe nimia uel simili causa·Respõdet Io·de bar·theologus antiqu⁹ doctor in quolibet·suis· Sacramétalis absolutio

ideo exigit confessioné· Omnis uera confessio im portat reuelationem que nō potest esse sine rela tione unius et ꝑceptione alterius·cum ergo alte rum istorum deficiat·s·perceptio sacerdotis in p̄ fato casu de illo peccato nō credo esse cōfessioné et per cōsequens nec impendi absolutōem· Hec ille·Sed istud uidetur debere intelligi ubi obaudi ta sunt peccata grauia que sunt de necessitate sa lutis cōfitéda· nō de aliis que cadunt sub cōcilio et ubi talia modica obaudiútur· raro ab eo qui ali as noscit personá·

¶ An penités teneat iterare pn̄iā ei iniúc tam in peccato mortali factá in toto uel in parte· et an dicta penitétia taliter facta ei ualeat in foro militátis ecclesie·§·vii·

Utrū uero pn̄iam seu satisfactioné imposi tá p absolutōem debitá in pcō mortali fac tam uel in toto uel in pte teneat homo iterare·su p hoc sunt uarie opiniones·In hoc tn̄ omnes con cordát q satisfactio facta in mortali ita nó ualet sicut nec alia opa facta in mortali ualent in foro dei ad tollendū uel minuendū debitū pene pro peccatis ad quod ordinat omnis satisfactio·quia cum nō sit in amicitia cum deo non potest esse ac ceptum tale opus ip̄i deo sic factum· Sed utruȝ ualeat in foro ecclesie militátis· ita q nō teneatur eam iterare· In hoc est uarietas opinionū· et aliq dicút q tenet iterare· quia cū nō potuerit satisfa cere deo·nec etiam potuit satisfacere sacerdoti· qui ꝑsona dei illd sibi iniūxit·Sed Pe·tará· et Io·

pari· uident simplicitet dicere sine distinctõe q̄ talis nõ tenetur iterare tales satisffactiones· quia satisfecit in foro ecclesie militãtis in quo date sũt et ubi nõ iudicatur de dispositione interiori· Idẽ uidentur sentire Vincen· in speculo historiali ·li· ix· z· d· Annibal· in· iiii· Et pro ista opinione uidetur satisfacere impositio septẽnis p̄nie· que regulariter fiebat pro quolibet mortali antiquitus· ut xxiii· q· i· c· predicandũ· Et uerisimile est q̄ in tanto interuallo aliquod mortale cõmittebãt· unde si oportuisset iterare fuisset laqueum imponere animabus· Tho· uero cum Alb· in iiii· distinguũt de satisfactione dicit· n· q̄ quedam satisfactões in quibus remanet aliquis effectus in satisfacientib⁹· etiam postq̄ actus satisfactionis transit· ut in ieiunio remanet corpori maceratio· uel delibera tio· et ex elemosina substantie diminutio· et tales satisfactões in peccato nõ oportet iterare· quia q̄tum ad illud quod ex eis remanet per penitẽtiam sequentez accepte sunt· Alie uero satisfactiones sunt· que nõ relinquũt effectũ in satisfactione· postq̄ trãsit actus sicut in orone et hmoi· Actus· n· interior q totaliter trãsit nullo modo uiuificatur· unde oportet q̄ tales satisfactões iterẽt· Eãdẽ opinionẽ tenet Pe· de pal· magis declarãs· dicit· n· q̄ in satisfactõib⁹ hñtibus effectũ derelictũ post op⁹· ut elemosina priuatõem et· ieiuniũ corpis debilitatõez et hmoi· si postea peniteat z pl'[illegible]eret· sicut baptismalis caracter hẽt effcm r[illegible] cedẽte fictõe sic z istd drelictũ ex sacramto qd

operatᷓ ex opere opato incipit ualere ex sequẽti
eius approbatione et sacerdotis ratihabitõe·cuȝ
illum uere penitet· et nõ ex simplici uiuificatione
quia opus operãs mortuum nũq̃ uiuificatur· et
sic illa penitentia satisfacit·nõ solum in foro eccle
sie·sed etiã in foro dei q̃tum ad illud derelictum
ut nõ oporteat iterare sicut ieiunium· elemosina
et hm̃oi·Sed si non habent effectum derelictuȝ
ut oratio· talis penitentia facta in mortali nullo
modo satisfacit· quin hic uel alibi oporteat satis
facere·quod uidetur intelligendũ in foro dei·qa
nec ratione ipsius operis cũ facit· nec rõne dere
licti cum postea penitet eum cũ nõ habeat effec
tum derelictum·sed in foro ecclesie satisfacit·qa
nõ est necesse eam iterare si uult esse in statu salu
tis·postea penitẽdo·sicut necesse habebat ipsam
implere cum fuit sibi imposita· Unde idẽ Pe·dicit
paulo supius·ꝙ quãdo homo est de omnibꝰ cõ
tritus et cõfessus·et accipit penitentiã cũ absolu
tõe·si recidiuãs peragat eaȝ in mortali ipe quidẽ
se liberat ab iniunctione sacerdotis· nec incurrit
peccatum inobediẽtie quod incurreret si eã nõ ꝑ
fecisset·qa nõ est fortius uinculũ cõfessionis quã
dei uel ecclesie·Sed in mortali existẽs implẽdo p̄
ceptũ dei·s· de honore parentũ uel preceptũ ec
clesie· ut de ieiunio et de elemosina ab illo absolu
te se liberat·ergo·zc̃·hec Pe· Cũ ergo pñia iniũc
ta ordinetᷓ ad tollendũ uel diminuendũ debitum
pene tpalis·talis qui pñiam sibi impositã non ha
bẽtẽ effcm̃ derelictũ ut oroes·ꝑfecit in mortali·

si reuertit ad pñiam· et tandem moritur in statu grē·ex quo illā nō iterauit cum per ipam nil sit so lutum de debito pene temporalis·soluet eam in purgatorio·nisi ꝑ alia bona hic satisfaciat·ꝙ si nō reuertatur ad pñiam· qui penitentiaꝫ perfecit in mortali q̈cunqꝫ·siue habenté effectū siue non ha benté derelictū soluet illud debitū in inferno sꝑ sicut ille qui moritur cum mortalib⁹ ꝛ uenialibus de utriusqꝫ soluet penam eterná in inferno·Quá uis·n·pro ueniali debeatur pena temporalis que finé habet·tamé per accidés est ꝙ ueniale puniatur in inferno pena eterna·s·ratione status·quia in inferno nlla est redemptio· Nó·n·est ille stat⁹ expiandi culpam ad quaꝫ sequitur pena· et ideo semper remanéte culpa ueniali durat et pena·Ita tenet Tho·in·iiii·di·xxii·Sed de pena temporali debita pro mortali post contritóem Pe· de pal· sic declarat in·iiii· Peccator postq̈ é deo recócilia tus est debitor pene finite·nō qualitercúqꝫ soluē de·sed in statu gratie in quo solū est deo accepta Alioquin est debitor pene tante· quátam meret̄ culpa·et illa est infinita· Vnde peccatori ꝑ se de bebatur quidé pena infinita si erat in mortali·sed mutata fuit in tꝑalem supposito ꝙ ꝑseueraret in amicitia· Acceptauit·n·deus absolutóem a pena eterna et impositóeꝫ pene finite sub códitóe si in gr̄a fieret·Et si querat̄ quare de⁹ magis accepta uit absolutóeꝫ a culpa sine códitóe quá absolutio né a pena dicédū est ꝙ culpa trásit ꝛ macl'a trásit et gr̄a in mométo aduéit sed satisfactio futura é

¶Futuris aūt solet cōditio apponi nō aūt pn̄tibus nec preteritis uel si apponat̄· certa est quia si est in gratia pro tūc nō potest esse sine gratia· Ideo remissio culpe fit sine cōtractione uel fit simplici ter· quia conditio existit· Vnde sicut ꝑ sacramen tū nō remitteret̄ culpa nisi adesset gratia· sic nec postea ꝑ satisfactōem remittitur pena nisi adsit gr̄a· Talis ergo dimissa culpa pun etur in inferno pena infinita· nō propter cōmutatōeꝫ finite in in finitū· sed quia debitor est pene infinite· exquo non soluit penam finitā sub conditōe qua debuit sicut perdēs priuilegiū cleri incidit de foro meri ti ad forum sanguinis· sic qui declinat forū eccle sie incidēs in mortale ad forū iustitie extermina̅ tis inuenit penam eternā· Hoc qđ dicit Pe· uidet̄ intelligendū de eo qui pn̄iam iniunctaꝫ nō habē tem effectum derelictū factam in mortali· scito ab eo uel de quo dubitabat cōtemnit iterare· uel etiā cū credit uł dubitat se debere iterare ex neg ligētia dimittit· ꝛ ex labore recusans hic et in pur gatorio facere emendā deo· Sed si quis dimittit iteratōem talis pn̄ie ex impossibilitate· qa ei defi cit tempꝰ uel credit se eā fecisse in statu gr̄e· uel si fuerit in mortali cognito ab eo· uel etiā si scit se eā fecisse in mortali iterare facit ꝑ aliū quē credit bonū uel etiā si nec ꝑ se· nec ꝑ aliū iterat credit si bi sufficere ad salutē ꝙ impleuit sibi iniūctā intē dēs ꝙ hic minꝰ fecit satisfacere in purgatorio· ꝛ sic deo facere emēdā ꝑ hmoi omissionē talis non damnat̄· Vnde et ipe Pe· dicit· di· xlv· q· ii· ꝙ qui;

facit pñiam iniunctã in mortali pro se protanto
nõ tenet iterare. quia põt in purgatorio satisface
re. z si dicat q̄ uidet incõueniẽs q̄ tñ quis punia
tur pro pcõ dimisso. sicut pro non dimisso qa pe
na eterna. et sic nõ uidetur in aliquo profuisse cõ
tritio et cõfessio. Rñdet Pe. q̄ licet tantũ puniat
extẽsiue nõ tamẽ intensiue. sicut pro uno pcõ ita
diu quã pro mille. sed nõ tam acerbe. Si etiã pte
pñie fecit. s. in statu gratie. et unus dies remãsit
pro illa die eternã luet penã. si nõ penitet. tñ non
tam acerbe. ac si nũq̄ cõtritus nec cõfessus esset
nec in aliquo satisfecisset. alias pcm̃ rediret. hec
Pe. Remediũ tutius siue cõsiliũ dandũ penitenti
qualiter perficere debeat pñiam sibi iniunctam.
et que penitẽtia debeat sibi dari securior.
¶ Nota tamẽ q̄ dum quis facit penitentiã sibi in
iunctaz. si labatur in mortale. q̄uis bonum sit q̄ci
tius confiteri. tamen cum per solam contritionez
peccatũ dimittatur et gratia restituat q̄cito ipse
conteritur. etiam anteq̄ confiteatur prosequẽdo
dictam penitentiã. etiam si sit talis penitẽtia que
nõ relinquat effectuz post se in foro dei realiter
satisfacit. quia in statu gratie est. unde in nullo te
nentur iterare. Ad tollendũ autem omne dubiũ
tutius uidetur q̄ cõfessor. z si dat penitentias di
utinas det penitẽtias ut ieiunioꝝ elimosinarum
pegrinationũ et hmoi. prout requirũt peccata.
nõ tñ iniũgat diuturnas pñias orõnuꝫ z p̄cipue
his de quibus potest dubitari de recidiuo.

¶ De celatõe confessionis. et de pñia sacerdotis confessionem reuelantis. § viii.

¶ Notat Tho. in. iiii. di. xxi. ꝙ audiẽs cõfessionez tenetur celare audita in ipa. quia in sacramentis id quod gerit exterius est signum eius quod gerit interius. unde sicut deus homini cõfitenti tegit peccatum interius. ita et sacerdos debet celare exterius. unde tanq̃ uiolator est sacramenti reuelator cõfessionis. Est z alia ratio quia. s. ꝑ hoc homines magis trahũtur ad cõfessionẽ et simplicius confitẽtur unde et si ex hoc aliquod periculũ futurũ immineret. et hoc solum sciret per confessionẽ. ut de heretico qui corrumpit fideles uł de matrimonio illicito. quod aliqui uolunt cõtrahere uel de prohibitõe ciuitatis fienda nõ propter hoc debet reuelari confessio ad impediendũ malum. ut quidam dixerunt. sed falsum est. Debet autez monere eos qui confitentur ut obuiẽt uel desistant. et prelato dicere ꝙ uigilet sup gregem suũ. z hmõi sine ulla reuelatione. Hec Tho. Quod si iudex inquireret ab aliquo an sciat aliqd de illa materia per confessionem uel per aliũ modum. Dicit Guil. ꝙ si non potest alio modo declinare iniquũ iudicem. potest respondere nichil inde scio. quod subintelligitur ut homo uel etiaz nihil scio per confessionem. quia subintelligitur tibi reuelandum. Sic exponitur illud Math. xxiiii. c. De die illo et hora nemo scit. nec filius hominis et subintelligitur reuelandum uobis.

Potest et hoc uariare homo· cuȝ nō adducitur in testimonium nisi ut homo· Et ideo absq̧ lesione cōscientie potest iurare se nescire id quod scit tā tum ut de⁹· Sed neq̧ etiā scd̄m Pe· de pal· in· iiii· di· xxii· per licentiā uel preceptū cuiuscūq̧ sup̄io ris factum etiam pape sub pena excōmunicatio nis nō licet reuelare cōfessioneȝ· quia sigillum cō fessionis est de iure diuino· z de necessitate sacra mēti· Papa aūt licet aliquādo dispēset in precep tis diuinis ut in uotis· quorū redditio est de iure diuino· non tamē potest dispēsare in sacramētis· s· ut quis nō baptizetur uel cōfirmetur uel nō cō fiteatur· et quod dictuȝ est celatōem cōfessionis esse de necessitate sacramenti nō sic intelligitur ꝙ sit uerū sacramentū· etiam si ipa cofessio non cela retur quia utiq̧ esset sacramentum etiam si sacer dos reuelaret quia nec sic est de necessitate ꝙ de us tegat quod si nō satisfaciat deus nō tegit sed reuelat ad penam aut si accedat fictus deus nō tegit· et nichilomin⁹ sacerdos tenetur celare sed dicitur celatio confessionis de necessitate sacramē ti· quia natura sacramenti necessitat eum ad celan dum· natura dico et q̈tuȝ ad id quod est sacramē tum· quod sit in occulto solus cum solo· et quātū ad id quod est sacramentū et res· s· penitentia in terior que etiam est occulta· et quātū ad rem tm̄ que est remissio peccatorum· per quā tecta sunt pcā· Nota scd̄m Pe· de pal· quia quod dicit Tho· ꝙ occultatio cōfessionis est de essentia sacramēti nō sic ē intelligenduȝ ꝙ sit ei⁹ materia uel forma

eius. sed q̄ est de natura ei⁹ obligatio ad occulta tioné. sicut si diceremus de essentia leuis est ferri sursuꝫ uel de essentia matrimonii est reddere de bitum idest obligatio ad ip̄m. Est autem pecca tum mortale reuelare cōfessionem quia est cōtra ius contra diuinum et positiuū. unde ꝛ grauiter punitur ab ecclesia.

¶ Pn̄ia cōfessoris cōfessioné reuelātis.

Sacerdos reuelás cōfessionem de iure anti quo dēt deponi ꝛ toto tp̄e uite sue ignomi niosus peregrinari. de pe. di. vi. c. sacerdos. sed scd̄m. c. omnis. de peni. et remis. debet deponi. ꝛ ad agendá perpetuam pn̄iam in monasterio ar to intrudi. Sed scd̄m Hosti. faciet penitentiá cer to tempore et ex inde aliam. Sed hec penitentia imponēda est qn̄ quis in iudicio cōuincit̄ de hoc uel fatetur de iure. ná al's in foro pn̄ie uidet̄ esse arbitraria sicut pro aliis peccatis. Quáuis autem possit cōfessor de licētia penitētis manifestare ei us pc̄m alteri scd̄m Tho. et Pe. nō tn̄ debet uti li cētia tali. nisi ad euitandū aliquod malū. tenetur tn̄ ille cui aliquid reuelat̄ de licentia penitētis illd̄ celare. nisi forte peccator uelit q̄ ille absolute et libere sciat. Licentia tn̄ quá dat penitens cōfesso ri de reuelatōe peccati q̄tūcunqꝫ generalis nō in telligit̄ nisi ad bonū cōfitentis scd̄m Pe. de pal. Sed nota scd̄m eūdé q̄ si iudex diceret alicui cap to pro maleficio da licentiá cōfessori q̄ dicat si tu es cōfess⁹ de hoc uel de illo nō tenet̄ dare. nec ex hoc cōtra eū debet hr̄i suspicio de delicto. quia

forte hoc facit propter uitandū scādalū·sed et si daret licentiā· sic licentiat9 debet dicere pcm̄ illd̄ si esset cōmissum· Itē si precipet platus alicui cō fessori q̄ diceret sibi peccatū alicui9 quod est om nino occultum·etiā si cōfessus dedisset licentiam illi q̄ diceret· non tenet̄ dicere neq̄ obedire ut re uelet illd̄·quia plat9 nō est iudex occl'toꝝ· immo etiā si cōfessus esset diffamatus de illo pcō· et p̱ infamiā perueniret illud ad cognitōem iudicis q̄ uis ipē cōfessus interrogatus a iudice·siue plato teneret se manifestare· tamē cōfessor eius etiam habita licentia ab eo dicēdi·nō tenet̄ dicere iudici sibi p̄cipienti ut dicat etiam si scit nec debet·quia fori nō sunt cōmiscēdi·s·pn̄ialis ꝛ cōtentios9·sed si cōfessor scit peccatū alicuius·nō solū p̱ cōfessio nē·sed etiā per aliū modū·puta quia uidit uel au diuit p̱ talē et talem modū potest dicere q̄ illud uidit uel audiuit· dūmodo non dicat se scire illud p̱ cōfessionē·nec refert utrū prius per cōfessionē audiuerit·et postea p̱ aliū modū sciuerit·et econ uerso·In quo casu·s·si prius sciuit peccatū an̄ con fessionē nō oportet q̄ protestet̄ se nō recipe illd̄ in confessione·quia sine protestatōe pōt dicere q̄ tū scit extra cōfessionē·nec tn̄ dēt hoc dicere sine magna causa ꝛ rōnabili·Itē scd̄m eundē Pe·cū cō fessio nō auferat cōfessori ius suū· nec cōferat ei ius nouū in alio foro q̄cquid uidet̄ cōfessori faciē dū uel omittēdū pro bono ipi9 cōfitētis uel pro bono cōi pōt facere uel ōittere·dūmō p̄pter hoc n̄ reuelet̄ cōfessio ad qd̄ solū obligat̄ licet al's illd̄ n̄

esset facturus Vnde si per confessionem prioris
uel alterius scit abbas q̄ nō expedit priori tenere
monasteriū et sit talis qui alias ad libitū pōt āmo
ueri· expectet quousq̄ sine nota reuelatōis pos
sit eum āmouere·et tunc statim ammoueat· cum
enim ex audiētia confessionis nō obligetur ad ali
quid nisi ad celandū·et si obligaret̄ ad aliqd· hoc
esset ad medendū anime penitentis sicut medic⁹
absq̄ tamē reuelatione cōfessionis·exquo aliquē
in cura suscipit·tenetur sibi dare remediū contra
recidiuum·⁊ sic in proposito q̄cito potest ammo
uere ammoueat quem etiā sine hoc āmouere po
terat·Si autē talis erat qui nō sine iusta causa am
moueri poterat cum audientia cōfessionis nulluȝ
ius sibi prebeat in alio foro in quo nō constet sibi
ut iudici āmoueri nō potest·Idem Tho· Itē quia
prelatus licentiam intrandi ciuitatem siue uillam
subdito dare potest ad libitum· uel negare· licet
alias nō esset negaturus propter periculū quod
ex sola cōfessione nouit negare potest·duȝ tamē
ex hoc suspicio non oriatur·In occl'to tamē semp
monere potest illū qui confessus est quia hoc nō
est reuelare confessionem· Similiter curat⁹ prop
ter confessionem potest negare cōmunionē quan
do eā dare alias tenet̄ ut in pascate alias sic dicēs
Tibi nō teneor nunc dare· nō obiiciēs de crimine
cōfesso·nō propter hoc dicit̄ reuelare cōfessionē
Sed si alicui conquerenti contra suū prochialem
sacerdotē qa nō uult sibi dare eucharistiā ·ipse sa
cerdos corā aliis diceret q̄ hoc facit · qa hēt pcm

a quo nō potest absoluere. et ipē non uult ire ad Epm. hoc esset reuelare confessionē quāuis ipē non intenderet hoc. quia grauitatem peccati expressit. hec Pe. Et idem est cum dicit se audiuisse quēdam nominando eū. et non absoluisse. Similiter de episcopo qui per cōfessionē nouit corruptionem monialis que petit benedictionem. quia aut est casus in quo tenetur. et tūc negare nō debet. quia si p confessionem eiusdem sibi constat. non tamē sibi constat ut iudici in illo foro in quo sicut ab ordinario monasterii petit monialis benedictionē. et quelibet pro seipsa. Si autē hoc scit per confessionem. eius qui uidit uel qui eā corrupit. nō sufficienter constat. etiā si extra confessionem dicat unde negare non debet. Si autē aliter scit nō tenetur benedictionē impartiri et potest sine reuelatōe confessionis negare. ita confitenti sicut nō confitēti. et quod dictū est de bñdictione monialiū. s. uirginū. Idē est de benedictione abbatissarū ubi uirgines cōiter benedicunt̄ scđm quosdā qui dicūt. ꝙ licet aliqua possit esse abbatissa uidua. sicut Paula mr̄ Eustochii. tñ absurdum eis uidetur ꝙ monialib9 bñdictis possit abbatissa pesse carēs illa bñdictōe. sicut etiā scđm iura professionis nō debet nouitia preferri in abbatissam immo nec professam tacite. nec exp̄sse. de elec. c. indēnitatibus in principio li. vi. quia tñ qđ nō est probibitū cōcessuz est. ideo uidetur ꝙ bñdictio abbatissaꝝ quarūcūqꝫ ñ reqrat uirginitatē magis quā abbatū cū nō sit iure cautū. sicut đ bñdictōe

uirginū·Pe·d̄ pal·Similiter quia homo habet liberam electionē per solam confessionē· licet per solam cōfessionem sciat aliquē indignum ad prelationē ad quam eligitur quē alias putabat dignū nō debet eligere ex cōscientia sibi sic dictāte· qa eligēdo scienter dignum uel indignū negocium gerit inter ipsum z deū·unde potest etiā ex his que scit ut deus iudicare·ita z in proposito· sed bene putarē q paterel penas iuris· puta q esset priuatus iure eligēdi· z a fructibus per trienniū suspensus·qui eligeret illū quē scit ut deus indignū·sed nescit ut homo quia de his que scit homo ut deus·solum deū habet ultorem·nō hominem et hmoi·Pe·Quamuis autē dimidiando cōfessionē nō sit ibi sacramentū tenetur tamē sacerdos celare·quia pars est sacramenti·Pe·

Qui teneāt ad sigillū confessionis·§·viii·

Dicit Pe·de pal·ubi·s̄· q ad celandū confessionē tenetur is qui cōfitet licite· uel illicite mediate uel immediate· unde et nō sacerdos· qui in casu necessitatis audit d̄ mortalib9 z uenialibus· Itē interpres quē pro se penitēs adhibet Item qui casu audit·Itē cui de licentia confitentis reuelatur·Item qui se confessorē fingit·Itē qui latenter abscondit9 cōfessiones audit· quod est sacrilegiū·et iniuriā facit sacramento·Itē cōfessor anteq̄ absoluat·et etiam quādo nō absoluit tenet celare· Itē nota q cum quis recipit aliquid sub sigillo cōfessionis· q̄uis ei nō fuerit confess9 dicēs illud tamē debet ita secretū tenere·ac si haberet

in cõfessione· nõ quidem ratione sacramẽti quod ibi nõ est· sed rõne promissi si promisit illud sic celare· Hec scdm Tho· et Pe· de pal· Dicũt tñ Tho· z pe· q homo non debet aliquid de facili recipe in cõfessione· Addidit quoq pe· de pal· q qui tradidit uel accepit in cõfessione aliquid quod nõ ẽ cõfessio uidetur facere irreuerentiá sacramento· cú nil sit eque celandú eo qd scit in confessione· Similiter cú quis accepit ab aliquo cõsiliú recommendás ut illud teneat secretũ tenet ad celandũ et frágens quodlibet istoꝝ sigillorũ siue secreti· siue cõfessionis peccat mortaliter· Et tamen que qs recipit sub sigillo cõfessionis· z ñ in cõfessione nõ plus obligát quá si quis iurat tenere secretuz aliquod uñ cú aliquis quádo iurat celare aliqd malú quod manifestádo eũ aliis possit impediri· et illud malũ auferẽ ut proditio aliqua et hmoi tenetur manifestare nõ obstáte iuramẽto ·xxii· q· iiii· c· inter cetera· Ita et qd accepit sub sigillo cõfessionis· et nõ in confessione·

vel sub sigillo confessionis

¶ Ad que se extendat sigillũ cõfessionis· §· fi·

Dicit Tho· in· iiii· q directe nõ nisi ad illa q cadút sub sacramẽtali cõfessione· Indirecte aũt nõ solũ se extẽdit ad ea q audiuit sub cõfessione ut pcá· sed oía alia p q possit peccator uel pcm̃ dephẽdi· ut si diceret q nõ absoluit eũ uel talé c9 impedimẽtũ cognouit p cõfessioné solũ· ñ ẽ tal uxor· nihilominus alia etiá q in cõfessione dicuntur non pertinentia ad confessionem summopere sunt celanda· tum propter scandalum· tum propter pronitaté que ex cõsuetudine sequitur

ad dicendū audita in cōfessione Tho· ſe· de pal·
melius proſequit̄ iſtaꝫ materiá dicens ꝙ directe
et principaliter peccata cōfeſſa et circūſtantie· in
q̄tum hmoi et pſona tertia cū qua quis cōfitetur
ſe peccaſſe cadūt ſub ſigillo confeſſionis· licet quidam
hoc neget de pſona cum qua quis confitet̄
ſe peccaſſe· quod tamē ipe reprobat· et quádo p
locutōem de peccatis cōfeſſis poteſt deueniri p
ſe uł per accidés directe uel indirecte uel p quē
cunqꝫ alium modū in aliquam cognitōem uel du
bitatōem uel opinationē uel ſuſpicionem de con
feſſione uel inq̄tum poteſt ei euenire detrimētū
in anima ſiue in corpe ſiue in fama poſſeſſionib⁹
uel amicis uel poteſt propter hoc ſcádalū in po
pulo generari uł cōfeſſio magis odioſa uel nimis
dilata uel magis oneroſa uel minus precioſa repu
tari debet cōfeſſor ab hmoi locutionibus abſtine
re· et quia raro uel nūq̄ poteſt cōtingere· quin ex
reuelatōe peccatoꝝ in confeſſione ſcitorū· et nō
per aliaꝫ uiam poſſit ſequi aliquod de p̄dictis in
conuenientib⁹· q̄uis forte nullū continget· debet
multū cauere ꝙ nō dicat peccata audita in cōfeſ
ſione q̄tūcunqꝫ generaliter loquat̄ uel quomodo
dicat· hec ſe· Et magiſter umbert⁹ dicit ꝙ cauē
dūꝫ eſt ne unq̄ dicat quis in ſermone uel alia locu
tōe· Ego audiui hūc caſuꝫ in cōfeſſione· nec unq̄
etiá dēt dicere ꝙ in illa abbatia uel caſtro uel ciui
tate in quib⁹ audiui confeſſiones fiunt multa pec
cata et hmoi· quia propter hoc credūt ſimplices
ꝙ hoc ſit reuelare cōfeſſionem· q̄uis nō reueletur

per talia uerba. Nec ex hmoi locutōe posset pec catū alicuius deprehēdi dicendo autē. Iste est mihi confessus sua peccata. nō est reuelare. quia nil ponit in palam quia si dixerim⁹. quia peccatū nō habemus. zc. Sed dicēdo sibi fuisse cōfessum de magnis et multis peccatis. hoc est reuelare confessionē scdm Pe. Bona autē alicui⁹ opa que quis scit ex cōfessione. puta qꝛ est uirgo. uel quia nūq̄ peccauit mortaliter. et hmoi licet dicere. nisi quia ex hoc ꝙ unus laudatur de hmoi. quasi alterius peccatū reueletur cū nō laudat̄ de eodē. quia qd̄ de uno dicitur de alio negat̄. di. xxv. c. qualis. Vnde si de duob⁹ confitentibus dicit confessor ꝙ est uirgo esset statim suspicio contra aliū si idē nō diceret. unde Pe. de pal. ista dicit z magister Vmbert⁹ dicit simpliciter abstinendū ab hmoi locutionib⁹. addens etiam ꝙ confessor debet cauere ne unq̄ per aliquod genus peccati ostendat cōfitenti minorem familiaritatē uel signum minoris dilectionis. Alia que dicuntur in confessione nec peccata nec ualētia ducere in manifestatōem cōfitentis. puta ꝙ in tali terra sunt bona uina nō cadūt sub sigillo confessionis.

Quid fiendū quādo confessor indiget consilio super uno casu.

NOta etiā ꝙ quādo cōfessor indiget cōsilio alterius. nisi habeat licentiā a confitēte de ꝑsona manifestāda debet loqui ita obscure z caute z a remotis. ut nullo modo cōsulēs unq̄ possit imaginari de ꝑsona. uñ debet cōsiderare ꝑsonam

et tempus idoneũ· naȝ quis audierit unũ clericũ aduenientē· si confessor uadat subito ad interrogandũ de aliqua simonia z hm̃oi nõne satis probabiliter et quasi uiolenter habebit ille suspicari d illo clerico·et ideo in hm̃oi magna cautela est adhibēda· ꝙ si cõfessor nesciret uel nõ posset casuȝ exprimere sup̱ quo indiget cõsilio quin ille cõsultor intelligeret p̱sonam et illa nõ uult sciri· debet ire ad aliũ pro cõsilio ꝙ si alium sufficientē habere nõ potest nõ se intromittat· Vnde Pe·de pal· dicit· Si nõ posset confiteri peccatũ propriũ·nisi dicēdo aliquod pc̃m per quod manifestat̃ cõfessio alteri⁹·nõ debet illud cõfiteri·etiã si esset mortale·quia sufficit tunc cõtritio cũ proposito confitēdi quãdo ip̄e habebit copiã tal̃ sacerdotis·cui illud peccatũ suũ confitēdo nõ manifestetur alterius cõfessio·Ratio est quia fortior est obligatio ad celandũ quã ad confitendũ·Si quis aũt reuelat in cõfessione debita sua z credita sua et hm̃oi Et quãdo·et an sacerdos possit alias reuelare·uide de hac materia plene in tertia p̱te summe·

¶ Explicit tractatus de confessore·

¶ Incipiũt undecim excõicationes reseruate sedi apostolice· tã a iure quã p̱ processuȝ siue p̱ extrauagãtes·et breuiter recollecte. De inde sequunt̃ excõicatões reseruate episcopis uniuscuiusq̄ diocesis·

De inicientib⁹ manus uiolētas uel temerarias in clericũ uel religiosum uel monialeȝ uel alterã religiosam p̱sonã·papalis est absolutio

si iniuria est enormis huius tame declaratõem ui de in·iiii·pte in ti·de excõicationibus·et·xvii·q· iiii·c·si quis suadēte diabolo in decretis· ¶De in cendiariis ecclesiaꝝ uel aliorū locoꝝ sacrorum uel religiosorū uel cimiteriorum est papalis excõica tio·postq̃ sunt denunciati· sed per epūm pōt ab solui ante denūtiatõem·de hac uide in·c· cōque sti·z in·c·Tua nos·ext·de sen·excō· ¶De effrac toribus predictoꝝ locorū sacrorū qui etiā postq̃ fuerint denūciati est absolutio papalis· sed ante denūtiatõem est epalis absolutio· ext·de sen·ex co·c·conquesti· ¶De incēdiariis alioꝝ locorum nō sacroꝝ de cõsulentibus aut fautoribus qui ta les nō sunt excõicati a iure cõi.sed sunt excõican di·Si tamē fuerint excõicati aliquo iure pticulari puta excõicatione sinodali uel ab homine· et fue rint denūciati est papalis absolutio· Vide de hoc in·c·tua· de sen·excō· ¶De falsantibus litteras papales uel falsis scienter utentib9·ext·de crimi ne falsi·c·dura·¶De apponētibus manū ad cor rigendū etiā minimā lr̄am uel punctū minimum in his litteris·exceptis his quib9 est cõmissum·ē papalis absolutio scd̄m Hosti·p sn̄iam curie latā· ¶De fingētib9 nouā heresim uł iam damnatā se quētibus·iiii·q·i·c·i·et·ii·ext·de here·c· ad abo lendā·et nūc est casus papalis p extrauagantem Martini·v·ut patet in processu ipius annuali· ¶De scismaticis et precipue de sequentibus scis ma Petri de luna·et successoꝝ ei9 z fautoꝝ ipius scismatis est papalis absolutio p processuz curie·

¶ De credentib9 receptatoribus defensoribus z fautorib9 hereticoꝝ est papalis absolutio· z quo modo intelligantur ista nomina· uide in summa ti· de excōicationibus· in· iiii· parte summe· ¶ de cōmittētibus simoniā· siue pro ordinib9· siue pro bn̄ficiis uel p̄latur̄ uel officiis eccl'iastic' uel pro in gressu in religionē· uel pro aliis spūalib9 ē absolutio papalis ꝑ extrauagantē Martini· v· uide de hac in· ii· parte summe· ti· de simonia· ¶ De faciē tibus pactū uel promissionē uel recipiētibus ex pacto uel promissione occulta uel manifesta ali quid etiā paruū pro aliqua iusticia uel gratia pro alio uel pro se in causis iudicialib9· seu pro litter̄ obtinendis ab apostolica sede est papalis absolu tio per extrauagantē Bonifacii· viii· ¶ de sciēter utentibus talibus gratiis uel litteris sic obtentis est absolutio papalis per extrauagantez· Bonifa cii· ¶ de piratis z quibuscūqꝫ alios in mari depre dantibus est papalis absolutio per processum cu rie· ¶ de impedientibus depredātibus uel inua dentibus adducentes uictualia seu alia ad usum Romane curie necessaria uel ne talia deferantur aut adducantur ad curiam z de defendētibus ta lis facientes est absolutio papalis per processuz curie· ¶ de capientibus detinētibus depredanti bus romipetas et ꝑegrinos ad urbem Romā ac cedētes· tam causa deuotionis quā peregrinatio nis· et similiter in ea morantes et recedentes ab ipa est absolutio papalis per processum annualē qui fit in curia· Et similiter de dantibus cōsilium

z fauorez ad talia supradicta faciendū est papa
lis absolutio per processum· ¶ de portantibus ar
ma equos et alia necessaria ad impugnandū chri
stianos uel trāsmittentib9 seu galeas et naues uē
dentibus uel in piraticis saracenoꝝ gubernatio
nem exercētibus uel dantibus auxilium consiliū
et fauorem in dispendium terre sancte·ext· de
iudeis·c·ad liberandam·et est casus papalis per
extrauagantē Clemētis· et per processum curie·
¶ de portantibus etiaz uictualia et alia quecūq3
mercimonia in Alexandriam uel in alia loca sarace
norum·terre Egypti uel mittentibus ipsa uel de
suis portubus ut eis deferantur extrahentib9 uł
extrahi permittentibus· aut dantibus auxiliū et
fauorem·et est papalis per processum curie·
¶ De portantibus predicta uel aliquo modo p̄
dictorum·et ad hoc operantibus ad omnes ter
ras Soldano subiectas est papalis absolutio per
extrauagantem Clemētis· ¶ de euntibus ad ter
ram sanctāetiam causa deuotionis seu uoti· sine
licentia sedis apostolice· et est absolutio papalis
prout repi in libro pñiarie sūmi penitētiarii· qui
et ipse hoc potest· ¶ de insecuroribus Cardinali
um hostiliter et est excōicatio pepalis per·c·feli
cis·de penis·li·vi· ¶ De bannientibus ep̄os· uel
capientib9 et insecutoribus uel hoc fieri mandā
tibus·aut facta ab aliis rata habentib9 uel in his
dantibus consilium et fauorem·uel scienter tales
defēdentibus·est papalis absolutio·per·c·si qs·
de penis in cle·

¶ De exétcrantibus uel frustra concidentib⁹ seu decoquere uel incidere. aut ossa de carnibus euel lere presumentib⁹ cuiuscúq; defuncti. ut eius ossa ad partes alias deferantur est papalis absolutio per extrauagantē Bonifacii. ¶ De occupantibus uel detinētibus uel hostiliter discurrētib⁹ ꝑ se uel per aliū directe uel indirecte sub quocúq; titulo uel colore ciuitates terras loca uel iura ad Romanā ecclesiam pertinētia. et adherētib⁹ fautoribus ac defensoribus eoꝝ est absolutio papalis per processum curie. ¶ De hiis qui occasione sñie excōicationis suspensionis uł interdicti late dant licentiā eos grauādi qui eam tulerūt uel suos in personis rebus uel bonis illoꝝ quorum occasione late sunt uel qui eas obseruāt uel qui taliter excōicatis cōicare uolūt nisi licentiā ipsaꝫ integre reuocēt. Similiter qui dicta licentia usi fuerint uł etiā sine licētia hoc fecerint suo motu excōicationē incurrūt. in qua si ꝑmāserint per duos mēses est papalis absolutio. uide de hac in. c. de dñis in ii. ꝑte. ¶ De his qui cogūt aliqueꝫ celebrare in loco interdicto uel ad audiendū cōuocant excōicatos uel interdictos uel probibēt interdictos uł probibēt eis ne moniti exeant. et de hiis qui moniti nō exeūt. de. grauis. de sen. excō. ¶ De hiis qui imponūt in terris suis noua pedagia. et est excōicatio papalis ꝑ processum curie. ¶ De laici recipiētib⁹ n Romana curia lr̃as dñi pape ꝺ manu alicui⁹ nisi de manu dñi pape uel bullatorum. uel nuncii recipiētis de manu predictoꝝ.

¶ Excōicationes papales concernen
tes religiosos religiosasq̄.

¶ De clericis et religiosis inducentibus ad uo
uendū iurandū uel promittendū de eligē
do apud eos sepulturā uel ut eā ulterius nō mu
tēt iam electā excōicatio est papalis. p cle. cupiē
tes. de pe. ¶ De religiosis qui absq̄ spāli licentia
proprii sacerdotis solemnizarēt matrimonia aut
ministrarēt sacramentū eucharistie uel extreme
unctōis. cle. i. đ priuile. re. est exōicatio papal.
¶ De religiosis q excōicatos a canone absoluunt
a casib9 nō concessis. aut qui absoluūt a sentētiis
p statuta sinodalia uel prouincialia promulgata.
aut absoluunt a pena et a culpa est excōicatio pa
palis p cle. de priuile. re. ¶ De inquisitoribus he
reticoꝝ qui odio gratia uel lucro et amore cōtra
iusticiā et conscientiam omiserint cōtra quēpiam
procedere uel ipsam heresim alienis imponerēt.
aut imponerēt q̄ impediret officiū suū est excōi
catio papalis p cle. multoꝝ de here. ¶ De mēdi
cantibus professis. qui trāseunt ad aliquā religio
nem monachalē excepto ordine cartusiensiū ꝛ re
cipientib9 tales scienter est excōicatio papalis p
constōem Martini factā Constantie. ¶ De clerici
scienter et sponte cōicantibus excōicatis a papa
in diuinis est excōicatio papalis scđm Hosti. Ista
excōicatio tñ hēt dubiū. ext. de sen. excō. c. sig
nificauit. ¶ De pticipantib9 in crimine propter
qđ aliquis est excōicat9 aliqua p̄dictaꝝ excōica
tionū est excōicatio papalis p. c. si cōcubine. ext

de sen. exco. ¶ De his qui absoluunt ab aliqua p̄dictaꝝ excōicationū citra sedē apostolicā. p̄ter q̄ in articulo mortis. qui taliter absoluti si nō se representēt q̄citius p̄nt ei a quo possunt absolui uel mittāt pro absolutōe reincidūt in eandē. s. papalē excōicationē p. c. eos. de sen. excō. li. vi.

¶ Excōicationes Ep̄is ex iure reseruate.

De uerberātibus clericos religiosos uel moniales. seu talib9 man9 uiolētas inicientib9 seu temerarias est ep̄alis excōicatio si fiat leuis iniuria talibus per. c. peruenit. ext̄. de sen. exco. ¶ De his qui innituntur ordinationibus. seu alienationibus a scismaticis factis est ep̄alis per. c. i. ext̄. de scisma. ¶ de his qui usurpant de nouo uacantiū ecclesiaꝝ monasteriorum uel alioꝝ piorum locoꝝ custodiam. seu guardiam titulū aduocationis seu defensionis. que proprie sunt nomina patronatus uel ipsorum locoꝝ uacantiū bona occupant uel regalia. i. collectam que fit rōne regis uel Imp̄atorū seu tributū regi debitum. ut. c. generali. de elec. li. vi. ¶ De clerici uel monachis ipsorum locorū uacantiū qui hoc fieri procurāt. et hec excōmunicatio cum priori habet̄. excōicatio est Ep̄alis. per. c. generali. de elect. in. vi. ¶ de his qui ab ecclesiis uel personis ecclesiastici per se uel p alium suo nomine uel alieno pro personis uel rebus quas nō causa negociatōis deferūt uel deferri faciunt seu trāsmittūnt exigūt aliquod pedagium uel guidagiū est excōicatio episcopalis. per. c. q̄q̄. de censi. li. vi.

¶ De his qui fecerint statuta contra libertatē ecclesie·et qui scripserint ea·et qui sunt ptātes consules rectores et consiliari locoꝝ ubi dicta statuta·seu etiam cōsuetudines edite sunt uel seruate et qui seruare ea fecerint et scdm ea iudicauerint uel qui in publicam formaȝ redegerint iudicata·est excōmunicatio epālis·per·c· nouerit de sen·exco· ¶ De rectoribus ciuitatū facientibus exactiones indebitas clericis religiosis uel ecclesiis eorum·si postq̄ fuerint moniti nō desistant est episcopalis excōmunicatio per·c·nō minus·ext·de immu·eccle·et·c·aduersus cōsules· ¶ de his qui absolutōem ab aliqua excōmunicatione uel reuocationē ei⁹ suspensionis uel interdicti extorquēt per uim uel per metum·neqꝫ ualet absolutio·sed incurrunt nouam excōmunicationem est episcopalis excōmunicatio per·c·i·de his que ui met⁹ fiunt·li·vi· ¶ de his qui per assassinos·i·quosdā infideles qui ex falsis suis opinionib⁹ de facili mittebantur ad occidenduȝ christianos·et qui interfici fecerint uel mādauerint aliquem christianuȝ etiam si mors non fuerit subsecuta·et de receptatoribus·et defensoribus et occultatoribus eorū est excōmunicatio episcopalis per·c· pro humani·de homici·li·vi· ¶ de ptātibus capitaneis rectoribus consulibus iudicibus cōsiliariis et aliis officialibus qui statuta faciunt scribūt· uel dictant per que quis compellatur soluere usuras uel solutas nō repetere est episcopalis excōmunicatio·cle·ex graui·de usuris·

¶ De hiis qui occasione sñie excõicationis uel interdicti late dát licentiá grauádi illos qui tulerút eas uel suos in psonis uel rebus· hic tamé casus est epãlis usq ad duos méses ab incursione sñie ab inde uero est papalis excõicatio· p· c· quicúq de sen· excõ· li· vi· ¶ De hiis qui iudicant statuta edita in fauoré usurariorum· et qui habent sup hoc ptátem· nisi statuta ipsa deleuerint aut si ea pmiserint obseruari· Vnde illi qui faciunt capitula cú iudeis· ut dñi et cõitates cõtinentia q possint fenerari· et q nó possint repeti in iudicio usure extorte ab eis· et hmoi uident incidere in hác excõicationé· et dñi qui ea faciunt· et ciues qui cõsulút cle· ex graui· de usuri· ¶ De his qui cõcedunt represalias cõtra psonas ecclesiasticas spáliter aut generaliter é epãlis excõicatio p· c· si pignorationes de iniur· et dá· da· li· vi· ¶ De rectorib9 secularibus uel quibuscúq officialib9 eorum qui cognoscerét de crimine heresis aut captos liberarét uel diocesanorum uel inquisitorú officiú impedirét est Epãlis p c· ut inquisitõis· d· here· li· vi· ¶ de his qui scienter contrahút matrimonia in casibus nõ cõcessis et prohibitis cõsanguinitatis et affinitatis· et de contrahentibus cú monialibus est Epãlis· ut cle· eos· de consangui· z affi· ¶ de dominis temporalibus qui subditis interdicút· ne prelati uel psonis ecclesiasticis quicq uendát uel emant ab eis bladum molant pané coquát et hmoi obsequia exhibere presumát est epãlis excõicatio· p c· eos· de immu· eccle· li· vi·

¶ De his qui impediūt· quin corā iudicib9 eccle siasticis uel legatis uel ordinariis in casibus·qui ad eos pertinēt illi qui conquerūt iusticiā possint obtinere excōicatio est epālis ·per·c·quoniā· de imu·eccle·li·vi· ¶ de his qui compellūt impetrā tes lrārum apostolicaꝝ uel alios recurrentes ad forū ecclesiasticum in causis que de iure uel anti qua cōsuetudine ad ipsum ptinent·ul' ad desistē du3 uel litigandū de eis in foro suo seculari· gra uādo iudices ecclesiasticos uel impetrantes· seu litigantes seu uolētes corā eis litigare uel grauā do propinquos eoꝝ uel capientes res uel ecclesi as taliū uel quocūq3 alio modo·dicto·c·quoniā· est epālis· et similiter de dantibus cōsiliū et fauo rē et auxiliū ad omnia pdicta in duob9·§·pcedē tibus· ¶ de his qui platos capitula seu alias pso nas ecclesiasticas compellūt ad submittendū lai cis ul' ad alienandū bona immobilia seu iura eccle siarū· z similiter laici qui usurpāt sibi illicite hmoi z si nō destiterint postq̄ fuerint admoniti est epi scopalis excōicatio·p·c·hoc cōsultissimo·de re· ec·nō alie·li·vi· ¶ de his qui fingūt frauduleter aliquē casum·p quē aliqs iudex mittat ad aliquā mulierem pro testimonio est excōicatio Episco palis·per·c·mulieres·d iu·li·vi· ¶ de his qui uo cantur ad dirigēdas moniales in electōibus·nisi abstineāt ab his p que posset discordia nutriri· ē excōicatio episcopalis· per·c·indēnitatibus· de elec·li·vi· ¶ de his q grauāt clericos ul' alias pso nas ecclasiasticas ad quas spectat aliqua electio

pro eo ꝙ rogati ſeu alias inducti eũ pro quo ro gabant· ſeu inducebant noluerũt eligere uel con ſanguineos eoꝝ aut ipſas eccleſias· ſeu loca bñfi cii ſeu aliis bonis ſpoliando· ſeu alias iniuſte ꝑſe quendo·c· ſciant cũcti·de elect· et eſt ep̃alis ex cõicatio· ¶ de hiis qui loquũt ſecrete uel mittunt ſcripturas uel nũciũ alicui Cardinali·quãdo ſunt recluſi occaſione electõis pape· eſt ep̃alis excõi catio·per·c·ubi ꝑiculũ·de elect·li·vi· et de dñis et rectoribus ⁊ officialib⁹ q̨ imminẽte dicta elec tione nõ ſeruãt ipſam conſtõem·ꝑ·c·ubi ꝑiculũ· ¶ de his qui procurãt ꝙ conſeruatores dati ſe in tromittãt de his que nõ licent·i· de aliis q̃ de ma nifeſtis iniuriis et uiolẽtiis·eſt excõicatio ep̃alis ꝑ·c·ſtatuim⁹·de offi·dele·li·vi· ¶ de dñis recto ribus ad regimẽ urbis rome ⁊ electis·et fautori b⁹ qui fecerint contra conſtõeꝫ ſuꝑ hoc factã eſt ep̃alis excõicatio ꝑ·c·fundamẽta de elect· ¶ de electis magiſtris doctorib⁹ uel ſcholaribus trac tantibus cũ aliquo ciue Bononiẽſi de cõducẽdo hoſpitiũ irrequiſitis inquilinis niſi tꝑs cõductõis fuerit elapſuꝫ·ẽ ep̃alis excõicatio ꝑ·c·ex reſcrip to·ext̃·de locato· ¶ de doctoribus ſeu magiſtris qui ſciẽter illos religioſos qui dimiſerũt habituꝫ docẽt lr̃as·ſ·legẽ uel ꝑhiſicã· eſt excõicatio ep̃a lis ꝑ·c· ut ꝑiculoſa· ne clerici uel mo·li·vi· ¶ De dñis uel rectorib⁹ tꝑalibus qui nõ fecerint obſer uari ea que ſtatuũt contra inſecutores cardinali um·ſeu alicui⁹ de familia eorũ uel pape eſt excõi catio ep̃alis ꝑ·c·felicis·de pe·li·vi·

¶ de his qui impediunt uisitatores monialiũ uel canonicarũ · si moniti nõ desistãt est ẽpalis excõicatio ꝑ cle · attendẽtes · de statu mo · ¶ de impugnantibus litteras pape ante coronatõem eius · et est Bñdicti pape · ii · ¶ de qbusdã mulierib⁹ que bighine dicũt · et de religiosis fauentib⁹ eas in illo statu · et erant iste certũ habitũ assumẽtes nulli obedientiã promittẽtes nec renũciãtes propriis nec regulam hñtes · licet quibusdã religiosis spãliter inhereãt · de here · c · ad nr̃am · Nec intelligunt sub nomine ille que etiã bighine uel uestite dicũt de penitẽtia beati dñici · ut patet in declaratione Iohãnis · xxii · z idem dicit̃ de tertio ordine beati Francisci · immo ex illa cle · uidentur dici bighine ille excõicate que hñt illos errores ibi positos q cum sapiant heresim est hodie forte casus papalis et est cõtra tales bighinos · ¶ de his qui absoluti ab excõicatione in articulo mortis uel propter aliud impedimentũ nõ represẽtãt se q̈citius cõmode possunt ei a quo debebant absolui · quia reincidunt in eandem · de sen · exco · c · eos ·

¶ de participantibus cum excõicato in crimine · propter quod est excõicatus dando ei cõsilium et fauorem · c · si cõcubine · de sen · excõ ·

¶ de his qui absoluunt̃ a sede apostolica · uł legatis · et iniũgit̃ eis ꝙ se represẽtẽt ordinariis · uel alias suscepturi pñiã et passis iniuriã · seu alias obligati eis quibus scienter satisfaciãt si hoc nõ faciunt cum primũ cõmode poterũt · quia reincidũt in eandem sñiam · d · c · eos ·

¶ De illis qui cōtumaciter asserūt Romanā eccle
siā nō esse caput omniū ecclesiarū nec ei tāq̄ capi
ti esse obediendū· di·xix·c· nulli fas· ¶ De his q
sepeliūt corpa in cimiteriis tpe interdicti in casi
bus nō cōcessis a iure cle·eos de sepul· ¶ De his
qui excōicatos publice· aut nominatim interdic
tos uel usurarios manifestos scienter sepeliūt in
cimiteriis dicta·cle·eos ¶ De clerici qui manife
stis usurariis ad exercendū fenus domos locant
uel alio titulo cōcedūt est excōicatio Epālis·per
c·usurarꝝ·de usuris· ¶ De eo qui nō est electus
a duabus ptibus cardinaliū·et se gerit pro papa
c·licet·de elect· ¶ De monachis et canonicis re
gularibus archidiaconis decanis prepositis ple
banis cantoribus et aliis clericis psonatū hn̄tib9
aut etiā quibuscūqꝫ presbiteri· qui audiūt leges
uel phisicā est episcopal' excōicatio p·c· nō mag
nope·ne·cleri·uł mo· ¶ De religiosis qui temera
rie ubicū p habitū sue religionis dimittūt excōi
catio ē epālis p·c·ut piculosa·ne cle· uł mo·li·vi·
¶ De religiosis qui accedūt ad studia· nisi a suo
prelato cū cōsilio maioris ptis couentus licentia
sibi sit cōcessa·d·c·ut piculosa·li·vi· ¶ De religio
sis qui decimas debitas ecclesiis sibi appropriāt
uel usurpāt·siue qui nō pmittūt solui ecclesiis de
cimas de animalibus familiarū et pastoꝝ suorū·
uel alioꝝ im̄ ſeentiū ipa animalia gregib9 eorū
tales si nō hn̄t administratōes et bn̄ficia sunt ex
cōicati si hn̄t sūt suspēsi· nisi reqsiti destiterint·ī·
mētez ·cle·religiosi·d̄ deci· z ē epālis excōicatio·

¶ De monachis et canonicis regularibus nō habentib⁹ aliquam administratōem qui se conferūt ad curas principum sine licētia suorum prelatoꝝ ut damnū aliquod inferant suis prelatis aut monasteriis et qui sine licentia armā tenēt infra septa monasterii est ep̄alis excōmunicatio· per cle· ne in agro·de sta·mo· ¶ De religiosis uel monialibus professis et clericis in sacris ordinibus constitutis· qui contrahūt matrimoniū de facto est excōmunicatio episcopalis· cle·eos· de cōsan·et affini· ¶ De inquisitoribus hereticorum·qui pretextu officii inquisitōis quibusuis modis illicite pecuniam extorquēt uel scienter bona ecclesiarū ob delicta clericorum fisco ecclesie applicāt nec possunt absolui· nisi qb⁹ extorserint plene satisfecerīt d̄ pecunia est ep̄alis excōicatio·cle·nolētes· d̄ here· ¶ De religiosis qui nō seruāt interdictū quod seruat sancta mater ecc̄lia Romana ut cle· ex frequētibus·de sen·excō· ¶ De religiosis qui confitentibus sibi nō faciūt conscientiā sciēter de decimis soluendis·tales ab officio predicationis sunt suspensi· donec cōmode possint faciant eis conscientiam· et si interim predicāt· sunt excōicati episcopali excōmunicatione· et similiter de religiosis qui dicūt aliqua uerba·ut retrahant audiētes a solutione decimaꝝ est episcopalis excōmunicatio per cle·cupientes·de pe· ¶ De religiosis mēdicantib⁹ qui domos ad habitandū uel loca d̄ nouo reciperent· aut de nouo recepta mutarent uel alienarent·c·i·de excessi·prela·in cle·

¶ De fratribus minorib9 qui tpe interdicti recipiunt ad diuina fratres uł sorores de tertio ordine sancti Francisci est Episcopalis excõicatio·c· cum ex eo·de sen·excõ·in cle·¶ Ingrediētes monasteria monialiũ ordinis predicatoꝝ extra cas9 necessarios qui declarātur in constõibus suis·puta ad dandum sacramēta infirmis ad medendum eis·ad reparandũ edificia·et hmoi·nõ habita licentia a papa uł a magistro ordinis sunt excõicati·nec pñt absolui·nisi a papa uel a magistro ordinis uel ab alio cui fuerit cõcessa talis absolutio·ut patet in bulla ipsi9 ordinis cuius bulle transumptũ uidi ego·¶ Ingrediētes monasteria monialiũ ordinis minoꝝ extra casus necessarios concessos in constitutionibus suis sine licentia pape uel ministri ordinis excõicationez diocesanis reseruatā incurrunt·prout audiui a quibusdam fidedignis ¶ Nota ꝙ ab excõicationibus que fiunt ab homine siue a iudice regulariter nõ potest quis absolui nisi a suo excõicatore uel ab habente plenariaz iurisdictionem super eum·uel a superiori suo·nisi in articulo mortis·¶ Itez nota ꝙ fratres predicatores et uolentes ingredi eorum religionē possunt absolui a prelatis ipsius ordinis a sententiis excõicationis suspensionis et interdicti·latis ab homine uel a iure·saltem ab illis quorũ absolutio reseruatur Epo·De materia omniũ supradictarum excõmunicationũ·tam pontifici summo quaz Episcopis uniuscuiusqꝫ diocesis·tam a iure quā ꝑ extrauagantes et processus curie·Vide plen9

et clarius ac diffusius si uis uidere in titulo de cẽ
suris ecclesiasticis in quarta pte mee summe· siue
compilate per me fratré Antonium Archiepm
Florentinú· Et sic est finis omniú casuum tam su
mo pontifici quá episcopis reseruatoꝝ·

¶Primo notádú est ꝙ sunt duo species excõica
tois·s· maioris et minoris· Excõicatio maior sꝑ
est peccatum mortale·z talis primo est seperat⁹
á deo· et non potest cõicare pro aliqua utilitate
anime sue· ¶Scdo est seperatus a sancta ecclesia
idest a cõione et ꝑticipatõe fideliú·exceptis his
casibus qui supra specificati sunt· Et sunt quinqꝫ
in quibus ipe excõicatus nõ potest participare·
qui continentur in hoc uersu·

Si pro delictis anathema quis efficiatur·
Os orare uale cõmunio mensa negatur·

Qui sic intelligunt· Os·i·locutio·orare·i· orõ cú
aliis in ecclesia·cõio·i·cõicatio sacramentoꝝ·uale
i·salutatio· mésa·i· cibus et pot⁹· Excõicatio ue
ro minor aliquádo est mortale peccatú· alic ñ ue
niale· sed anteq̃ dicat quádo sit mortale uł uenia
le· Noto pri⁹ ꝙ noué modis hõ potest incurrere
excõicationé minoré· ¶Primo qñ quis ꝑticipat
cú excõicato excõicatione maiori aliquo illoꝝ mo
dorú sepius dictoꝝ· ¶Scdo qñ qs cõmittit sacri
legiú·sicut qui furat in ecclesia uel in ea illicitú q̃d
facit· ¶Tertio qñ quis est publicus cõcubinari⁹
uel fornicator· ¶Quarto quando quis acceptat
aliquá ecclesiam a laico et illam sic tenet· ut·xxvi
q·ii·c·Si quis·

¶ Quinto quādo quis est simoniacus qui est etiā excōicatꝰ excōmūicatione maiori. ¶ Sexto scd̄m quosdā quādo in bello iniusto contra christianos exercet quis artem balistarū aut sagittaꝝ. ¶ Septimo oppressores inopum et pauperū publici p̄dones. publici usurarii. meretrices q omnes large modo loquēdo possunt dici excōmūicati pro quāto talium oblatōes nō debent admitti ad altare sanctum domini. ¶ Octauo illoꝝ quibꝰ denegatur ecclesiastica sepultura. sicut sunt illi qui moriunt̄ in torneamentis. qui dato ꝙ penitētes moriantur nō ponuntur in cimiterio. similiter etiam dicitur de illis qui non cōmunicant semel in anno sine necessitate et causa. ut. c. omnis de pe. ꝛ re. ¶ Nono omnes publici peccatores. Omnes aūt casus supradictos ponit Inno. Ray. et Hosti. ꝛ in quolibet. predictoꝝ casuū potest absoluere simplex sacerdos et ep̄s. preterq̄ forte in simonia ꝛ excōicatione maiori. In primo ergo casu. s. in ꝑticipatōe cum excōicatis maiori excōicatione pōt homo peccare mortaliter et uēialiter. Mortaliter tripliciter. ¶ Primo quādo ꝑticipat in eodem crimine propter quod ip̄e est excōicatꝰ dando consiliū auxiliū et fauorē. rōne cuius pc̄m cōmittit. ¶ Scd̄o quādo ꝑticipat cum excōicato in aliquo alio crimine mortali ab illo propter qd̄ ip̄e est excōicatus. Sed in primo casu nota ꝙ ꝑticipās cum excōicato in eodē crimine ut dictū ē incurrit excōicatōem maiorē. sed in scd̄o mō cadit tm̄ in minori excōicatōe etiā si mortaliter peccat.

¶Tertio qui cõicaret cũ excõicato maiori excõi catione in sacramẽtis · puta accipe corpus christi cum eo uel sacros ordines incurrit excõicationeꝫ minorẽ peccat tñ mortaliter· In aliis aũt casibus supradictis nõ peccat quis ꝑticipãdo cuꝫ excõi catis · nisi pro q̃to aliquis in cõtemptu precepti ꝛ probibitõis facte audacter cũ excõicato· et ad libitũ cõuersaretur· aut in salutãdo· aut in loquẽ do sine necessitate· aut in morãdo uel cõicando· Sed nota ꝙ sacerdos recipiẽs aliquẽ excõcatum maiori excõicatione ad officiũ ecclesie· aut ad sa cramẽta· aut ad ecclesiasticã sepulturã· nõ solum mortaliter peccat· sed subito est suspensus ab ad ministratõe· et sibi est interdictus introitus eccle sie quousqꝫ sit absolutus · et efficitur quasi irregu laris et si taliter interdictus moriat̃ nõ debet po ni in cimiterio nec debet propter timorẽ sacerdos desistere quin talẽ excõicatũ expellat de ecclesia quia nõ excusat̃ rõe timoris · nisi talis esset timor qui posset cadere in cõstanteꝫ uirũ · tunc · n · sc̃dm quosdam excusatur ab interdicto · Hosti · autem dicit ꝙ beatꝰ erit talis sacerdos si se preparet ad martiriũ · Nota igitur quomodo habuisti ꝙ in no uem casibus homo cadit in excõicationẽ minorẽ rõne cuius sepatus est ab effectu sacramentoꝝ · et q̃tum ad deum · Nam peccatũ mortale animaꝫ seperat a deo · et excõicatꝰ quõcunqꝫ est in pecca to mortali · preterq̃ ꝑticipando cum excõmunica to maiori excõicatione in loquẽdo salutãdo oran do cõicãdo ꝛ comedẽdo in qbꝰ casibꝰ sc̃dm Tho ·

Homo nō peccat mortaliter niſi propter contēptū dato q̄ excōicationez incurrat · et ideo qui eſt in pcō mortali quōcunq̧ aliter eſt excōicat⁹ · etiā q̈tuz ad eccleſiā eſt ſepatus ab effectu · i · a gratia et ſacramētis · quia nullus qui eſt in pcō mortali · cum ſit indiſpoſitus pōt cōſequi grāz ſpūs ſancti · poteſt tamē intrare in eccleſiaz · ſtare in officio diuino · et etiā poteſt cum aliis in aliis participare ſed nō poteſt pacē in eccleſia recipe · cū pax ipa ſit loco cōionis · Sed hec omnia plenius habētur in decretis et decretalib⁹ · et in ſūmis · ideo cuz expedit uidere querē diligentius in ipis ·

¶ Poſtq̈ ille qui uult confiteri · dixit ex ſe ea que uoluit de peccatis ſuis · ſi nō dixit ſufficienter · qđ quaſi ſemp accidit interrogand⁹ eſt plene de hiſ que nō dixit prout uidebitur fore expediēs · Si uero modicū uel minus dixit potes interrogare ſcđm ordinez infra poſitū · uidelicet primo de decem preceptis · poſtea de uitiis capitalib⁹ · nō autē omnes de omnibus · ſed de illis que ſolēt in talib⁹ reperiri · et nō ſolum de iſtis peccatis interrogandi ſunt · ſed de omnib⁹ circūſtātiis pcōꝝ · prout · ſ̄ · ſatis oſtēſum eſt · Nō tñ eſt neceſſe de quolibet pcō mortali oēs circūſtantias p̄dictas cōfiteri · ſed ſolū illas que trahūt peccatū in aliā ſpēz que · ſ · hñt ſpālem deformitatē oppoſitā alicui p̄ceptoꝝ · Sed et de numero pcōꝝ mortaliū · ſ · quotiēs mortale pcm̄ cōmiſſum eſt in qualibet pcōꝝ ſpecie diligenter interrogandū eſt ·

¶ Incipit prima ps de modo interrogā
di penitētes a cōfessore scđm decem
precepta legis. Primū preceptū cōti
net tria Capitula. Primū.

V Num cole deū. Circa hoc primū precep
tū sic potes interrogare. et pmo đ uotis

¶ De uotis.

Nota scđm magistrū sñiaꝝ di. xvii. q uotū
est testificatio quedā promissionis sponta
nee que fit deo. de his que dei sunt ꝛ fieri debet
uel breuiꝰ scđm Tho. Votū est promissio deo fac
ta de aliquo quod sit deo acceptū. ad qđ requirū
tur tria. s. deliberatio uolūtatis propositū ꝛ pro
missio ultimū orit ex scđo. scđūdum ex primo. Si
trāsgressus est seu omisit implere aliqđ uotū lici
tū. et si aduertenter cū possit est semp mortale.
Et totiēs quotiēs frangit. secꝰ si ex obliuione ul
qa nō poterat ut infirmis ieiunare et hmoi. ¶ Si
uouit se aliquid mali factuꝝ. ut uindictā uel ma
ioris boni impeditiuū. ut nō ingredi religionem
hoc est mortale et sine aliqua dispēsatōe đēt illđ
infringere. ¶ Si nimis tardauit implere propter
qđ a memoria excidit omnino uel uenit ad statū
nō ualēdi implere. cū prius potuisset mortale ui
det. Idē quādo dimisit propositū implēdi. cū tñ
posset. alias mora implēdi uotū qñ sibi nō pfuit
tps nō uidet mortale. nisi mora esset ualde nimia
ꝛ nisi ex hoc ei immineret piculū nō ualēdi imple
re. ut đ uoto ingrediēdi religionē cū tñ nō hret
cāz legitimā cogentē dilatōis tūc etiā ē mortale.

¶ Si fecit uotū de re licitā ut ꝗ elemosina ieiunio et hmōi. sed ob malū finez. puta ut possit facere uindictā adulterium et hmōi mortale pcīn est. nec tenet illud implere. ¶ Si fecit uotū abstinen tie et hmōi. et dubitat utrum possit implere uel nō et sine dispēsatōe uel cōmutatione supioris. cum possit faciliter recurrere ad eū uel ad cōfes sorem suum pro consilio frāgit mortale uidetur. ¶ Nota tamē ꝙ uiri pnt irritare uota uxoꝝ .s. ab stinētie peregrinatōis elemosine et accessus ad talem locū et maxime uotū elemosinarū si nō ha bent nisi dotem absꝗ alia superioꝝ dispensatōe et si fiat talis irritatio etiam sine causa rationabili a uiro ammō non tenet uxor implere talia uota. Dubiū est de uoto hyerosolimitano. quia hoc in fauorem fidei emittit. ¶ De irritatōe uotorū im puberū et filiorumfamilias et religiosorū. uide in scđa parte sūme ti. ult. ¶ Si habens uotū casti tatis uel religionē intrandi z matrimoniū cōtrax it mortale est .et nō potest cōsumare illud absꝗ mortali peccato. quia adhuc potest illđ implere. z debet ante cōsumatōem matrimonii post cōsu matōem uero reddere tenetur debitū etiā inter pretatiue petenti. Sed exigendo semper peccat mortaliter. unde cōsulendū esset ei petere super hoc dispensatōem a Papa scđm Guil. posset etiā Epūs dispensare nisi esset talis cōtinēs et obser uans ipm. ¶ Si fecit uotū stultum et irrationabi le. ut ieiunare dñica die. uel nō pectinare caput. uel lauare in sabbato. z hmōi mortale nō est. sed

prohibendus est illud implere.

¶ De uoti trāsgressione.

Et nota q̄ a trāsgressione uotoꝝ potest de iure cōmuni et consuetudine cōfessor absol uere quia nō est de casibus reseruatis. sed de di spēsatione et cōmutatōe uotorū non potest se in tromittere sine speciali cōmissione diocesanorū. uel alterius qui possit illam dare. Episcopi autē in omnibus possunt cōmutare uel dispēsare. nisi in uoto castitatis uel religionis et tribus uotis ꝑ egrinationis. scilicet Hyerosolimitani ad sanctuꝫ Iacobuꝫ. et ad limina apostolorum. idest Romā in quibus uotis Papa uel sūmus pñiarius soli di spensant uel cōmutant. De uotis hēs in scđa ꝑte summe.

¶ De supstitionib9. Ca. scđm.

Si fecit ipe uel fieri fecit aliquod maleficiuꝫ seu iuxta uulgare malias in quibus semper fiūt incantatōes occulte uel manifeste. demonū inuocatōes. quod semꝑ est mortale. et dignum morte corporali.

¶ De incantationib9.

Si fecit uel fieri fecit uel procurauit aliquaꝫ incantatōem cum sacramētalibus ecclesie. ut aqua baptismali uel oleo scō ⁊ hmoi ob sanita tem uel aliā causam est mortale ⁊ grauissimū.

¶ De adoratōe creaturarū.

Si adorauit aliquā creaturam faciēdo oratio nē ad eam. ut ad lunā soleꝫ et stellas cū pri mo apparēt. et hmoi est mortale pcm̄.

¶ De diuinationib9.

Si fecit uel fieri fecit aliquam diuinatōem ad inueniendū furta uel ad sciendum occulta uel futurū. qđ sibi cōtingere potest est mortale.

¶ De arte notoria.

Si didicit artē notoriā. uel usus est ea ad sciē dum aliqua uł si usus est arte nigromātica mortale est. z si hēt librū inducend9 est ut eū cō burat. alias nō est absoluēd9 sicut est liber Alma del. Sexiphoras et alii libri comburēdi sunt. quia mortale est uti eis.

¶ De constellatōibus.

Si ex constellatōibus uel planetis sub quib9 natus est aliquid iudicauit determinate de cōuersatione eius. Idez si ex phisonomia. Crede re. n. hominē ex fato uel constellatione uel cōple xione cogi ad bonū uel ad malum est hereticū.

¶ De sortibus.

Si usus est sortibus diuinatoriis qđ est mor tale. ex leuitate autem ueniale. ¶ Si dedit aliqđ turpe uxor uiro ad comedendū. uel alteri ut amaret eam uel fecit uł dixit aliquid turpe ad hmoi. est mortale. interrogandū est qd fuit illđ.

¶ De incantatōib9.

Si fecit uel fieri fecit aliquā incantatōez ob sa nitatem cōsequendam. z quādo hoc fit sci endo esse prohibitū est mortale cōiter quādo ue ro ex simplicitate fieret putando esse bonas orō nes uidet̄ ueniale. Sed si nollet in futuꝝ abstiner̄ negāda est ei absolutio. quia ex obstinatione et

malicia uidet̃ esse mortale· et interrogandũ est d̃ uerbis qb⁹ utunt̃·et de obseruátiis quas addũt·

¶ De breuibus·

Si fecit uel fieri fecit·uel usus est breuibus· que cõiter sunt supstitiosa ex uerbis uł car ta· in qua fiũt uel modo imponẽdi uel portandi uł tpe scribendi· et inuẽta supstitione eaꝝ impo nendũ est ꝙ comburát· et si nolent nõ sunt absol uẽdi· quia tunc est mortale· si uero putabát talia esse licita tãq̃ orones·ueniale uidet̃·

¶ De obseruatõib⁹ tẽpoꝝ·

Si obseruauit uná diem magis q̃ aliá·in nõ in cipiẽdo aliquid tãq̃ malũ· ut dies egyptiati cos·uel diem in quo occurrit decapitatio sancti Iohánis baptiste uel diẽ ascensionis in colligẽdis herbis et hmoi ueniale uideat̃· quádo ex simpli citate hoc fit· siue scribendo aliqua uel portando ad suspẽdẽdũ in aliquo loco si simpliciter credit ueniale est·si uero hec crederet animo obstinato tũc mortale esset talia obseruare·

¶ De somniis··

Si obseruauit somnia faciens aliquas orones et obseruationes ⁊ postea ex his que som niat uolẽdo de futuri et occultis iudicare ⁊ pro nunciare mortale est· alias autẽ sine obseruatõe adiuncta adhibere fidem nimiis somniis pecca tum est·et si ex se nõ sit mortale tñ ꝑiculosum ẽ· quia sic diabol⁹ multos decipit· ¶ Si ex effusiõ ne olei de lucerna uel cracitatõe aliquaꝝ auiũ uel ululatu canum uel magnitudine et continuitate

uentorum et hmoi estimauit aliquid mali euetu rū quod fatuū est. ¶ Si existimauit mulieres cō uerti in gatas uel alia animalia. et ire de nocte ⁊ suggere sanguinez puerorum et hmoi qd est im possibile nisi deo. et imo fatuum est credere. De hac materia diuinationū incātationum et omniū superstitionum. Vide luce clarius in decretis. xx vi. ca. per totum.

¶ De blasphemia mltiplici dei et sanctoꝝ. Ca. III.

SI blasphemauit deū. uidelicet dicēdo cum nō esse iustum et omnia iniuste disponere et esse acceptatorē personarū uel nō uidere que fiunt. uel nō curare de actibꝰ hominū uel prodi torem uel sine merito punire et flagellare eū. ul non posse istud uel illd facere et hmoi quodlibet hoꝝ est mortale. cū aduertit qd dicit ⁊ intelligit ¶ Si blasphemauit deuz uel aliquē sanctū q̄ pro pe dicitur maledictio. ut maledictꝰ sit. ⁊c̄. ut fit ex ira semp est mortale. si aduertit ip̄a uerba.

¶ Secundū preceptum de iura mētis e piuriis. et hēt. Ca. duo. Primū.

NEc iures uana per ipsum. Primo de piu rio. ¶ Si iurauit in aliqua curia coram iu dice mendaciose mortale est. q̄tūcunq alias heberet iustā causam. et qui inducit ad hoc aduertenter ut iudex aduocatus procurator. et hmoi mortaliter peccat.

¶ Si iurauit etiaꝫ extra iudiciũ in cõmuni sermone quacunqꝫ ex causa uel leuitate uel utilitate uel iocositate · uel qualicũqꝫ modo · nõ solum ad sancta dei euãgelia et per corpus christi · et sanctorũ sed etiam per fidem · per deum · si deus me adiuuet · per uirginem Mariá · per crucem · per animá suá et hmõi · hoc semper est mortale quando aduertit se iurare · et falsum dicere · et totiés quotiens sic iurando aduertit ·

¶ Si iurauit aliqd pro certo · de quo dubitat utrũ sic sit mortale est · et precipue iurãdo in iudicio ·

¶ Si iurauit perpetrare aliquid quod est mortale · ut facere uindictam · nõ dimittere concubiná seruare iniusta statuta · tenere secretam iniquaꝫ cõiuratõem mortaliter peccauit · nec debet illud seruare · ¶ Si iurauit tenere secretuꝫ aliquod qđ est tractatũ in cõsilio · ul' aliud quod nulli est nociuũ · si aduertẽter manifestat peccat mortaliter ipse et qui stimulat eum ad manifestandũ sciens illud esse secretũ · ¶ Si iurauit seruare statuta alicuius ciuitatis ul' unuersitatis aliquod sciẽter ex illis trãsgrediendo statutis peccat mortaliter ·

¶ Si tamen aliquod statutũ est abrogatum per cõtrariam cõsuetudinem · quia quottidie per oẽs fit contrariũ ꝛ diu · nõ uidetur periurus si nõ seruat illud eo ꝙ nõ hẽt uim statuti · di · iiii · § · leges ·

¶ Si iurauit per aliqueꝫ modum opprobriosum per dei menbra ul' sanctorum · ut faciunt ribaldi mortaliter peccauit · quia blasphemia reputatur · xxiii q · i · c · si quis per capillũ ·

¶ Si promisit se aliquid facturū licitum in hono re dei uel aliorum sanctoꝝ. si nō intēdebat obser uare mortaliter peccauit. Si autē intendebat ob seruare sed ueniente termino quo debet implere nō seruat promissum. cū tamen posset. licet cum incōmoditate sua peccauit mortaliter nisi ille cui promisit ante terminū relaxet iuramentū. quod facere potest si promissum in illi⁹ utilitatē tantū cedat. nam si in utilitatem aliorū uel in honorem dei et scōꝝ non potest ille relaxare. sed ad Epm uel Papā pertinet relaxatio uel cōmutatio. si autē nō potest implere excusatur a peccato pro tunc cū non potest. ¶ Si quis etiā promittat cū iura mēto se aliquid facturū quod nō est alicuius im portationis boni uł mali. ut mater de uerberādo filium uel de bibendo uel nō et hmōi uidetur ue niale iuratio et periuratio. ¶ Si iurauit sine causa rationabili pro quibuscūq; minimis. dicendo etiā ueritatem ueniale est. nisi faceret in cōtemptum et inducend⁹ est. ut abstineat propter pꝛiculum periurii. ¶ Si inducit aliquē ad iurandū. quē om nino credebat falsum iuraturū mortaliter pecca uit. nisi esset iudex hoc faciēs ex officio suo scdm iuris ordinem.

¶ De adiuratione. Ca. II.

DE adiuratione que est inducere aliquē ad aliquid faciendū ob inuocatōem alicui⁹ rei sacre. et si est per modū coactionis intendēs eū obligare per modū iuramēti ad aliquid faciendū ut ad supiores et alios in quib⁹ nō habet ptātē

est mortale sicut adiuratio Cayphe cōtra domi nū· ¶ Ad sibi subditos uero est licita eo cāu quo liceret eis precipere alias nō·et túc adiuratus te neť illud facere uł dicere alias esset mortale sicut trāsgressio precepti· ¶ Si adiurauit prelatos uł socios uł inferiores per modū deprecationis in tendēs reducere ad iuramētū ad aliquid boni fa ciendū·nō est malum uel ueniale· ¶ Si leuiter et sine causa est adiurat9 nō faciēs illud nō peccat Too· ¶ Si adiurauit demones per modū precis uel ad fiendum aliquid ab eis uel aliquid obtinē dum auxilii est mortale·nisi quis faceret ex fami liari cōsilio spirit9 sancti uel nisi ex quadā simpli citate· querēs ab obsessis a diabolo·sed p modū coactionis licet eos adiurare ne nobis noceanr· ¶ Si adiurauit creaturas irrationabiles ne diabo lus eis utať in nr̄m nocumentū licet· Si autem ut demon opereť in eis mortale est· ut incātatores serpentiū· ¶ Si in cantilenis et turpibus fabulis miscuit deuz et sanctos·et in narrationib9 turpi bus z amatoriis est mortale· alias ueniale nisi fa ceret in contemptum dei·

¶ Tertiū preceptum de obseruatōe festoꝝ cōtinet duo·ca· Primū·

Sabbata sanctifices· Quia q̄tuz ad determi natōes dierū·istud preceptū est đ iure po sitiuo·ideo hic annectere potes de ieiuniis eccle sie et de auditione misse· ¶ Primo ergo si fecit ali qđ manuale opus dieb9 dn̄icis et festiuis uel ał's pceptis ab eccłia extra necessitatē·qa mortaliteŕ

peccauit si p notabile spaciu sec9 si fueret aliqua pucta· si uero ex necessitate uidelicet, qa hostes expectant uel ueniunt inundatões aquaꝝ et h9 mõi túc liceret remouere blada et supellectilia et hmoi· et debét obseruari de uespera in uesperá· i· de sero ad sero· de cõse· di· iii· c· pronúciandú· et hic requiritur magna prudentia in cõsulédo·· ¶ Si uendidit uel emit diebus festiuis nó comestibilia de die in diem· ut pané uinú caseú carnes et hmoi mortaliter peccauit· ¶ Si per modú negotiatóis nõ in casu magne necessitatis· In núdinis tamé ex quo prelati ecclesiarú tollerát· si nõ dimittút audire missam scdm Pet· de pal· uident excusari qui mercant in dieb9 festiuis· s· a peccato mortali· ¶ Si fieri fecit aliquod predictorum a suis filiis discipulis seruis laboratoribus sine necessitate peccat mortaliter mandás et exequens Si tñ mandás seu magister uel patronus nõ hét necessitaté· sed discipulus ei9 ul' seruus uel rusticus hét necessitaté· ita q aliter nõ posset uiuere· uel quia discipulus nõ obedit aliquádo magistro in his dieb9 uendédo uel faciédo aliqd exercitiú eius artis pro aliquo tpe· et nec iste nec ali9 d illa arte uult cõducere eú secuz et aliud exercitiú nescit facere uidet ipe excusari· ¶ Ná si in obsequ ecc'iaꝝ paupcl'aꝝ aliqñ licet aliq d laborar dieb9 festiuis scdm doctores, qtomagis licz p sustétatõe uite ei9 in necessitate tuti9 tñ esset eligere aliquá artem si posset· Similiter de scriptorib9 pro pcio et cõficientib9 instruméta et indicantibus z facié

tibus longas dietas nō causa cupiditatis sed ne cessitatis. quia nō bene aliter potest fieri. ¶ De barbitonsoribus et hmoi. Medicinalia aut semp licet facere et medicari z talia uendere. ¶ Si per totū diem festiuū uacauit ludis uenatōib9 aucu piis choreis z aliis uanitatibus mūdi. Frequēter n. in his occurrūt mortalia peccata. etiā si ꝗ se ista nō sunt mortalia. quod etiā mortale peccatū die bus festiuis cōmissum sit grauius patet. et ideo de hmoi confitendum est.

¶ De auditōe misse dieb9 dominicis et festiuis.

SI nō audiuit totā missam dieb9 illis. sed omi sit uel ex cōtemptu uel ex cupiditate lucrā di uel cā eūdi ad solatiū uel ad cōuiuia. seu ex ne gligētia uel ignorātia crassa mortaliter peccauit. et totiēs quotiēs dimisit. Idē si audiuit sed nō to tā dimittēdo notabilē ptē. de cōse. di. i. c. missas. Sec9 uero est si modicā ptez misse dimisit. ¶ Qd aut qs audiat in prochia sua uel alibi missam pro priā de die uel aliā audiendo uel nō intelligendo uerba uel nō audiēdo. quia submisse dr uel audi at alibi seu a cōcubinario uel symoniaco et hmoi uel nō symoniaco et cōcubinario. exquo plati nō prouidēt sup hmoi nō uidēt simplices solicitādi sed dimittendū cōsciētiis eoꝝ ubi talia abūdant. scdm Pet. ꝗ pal. z Guil. durañ. ¶ Dimittēs uero auditōem misse ex infirmitate uel ex tali occupa tōe quā nō pōt dimittere. ut seruire infirmo. uel alia iusta cā. puta qa manet in castris excusat.

¶ Excusant etiam puelle que dimittuntur a parētib9 domi· nō tamē euntes ad choreas· uidue etiam que manent in domo clause per mēses· nō excusant secus si p dies ·xv· uel per mensem·

¶ De obseruatione ieiunioꝝ Ca·II·

Si quis dimittit ieiunia eccl'ie· uel quadragesime· quatuor tempoꝝ et uigilias festorum Christi· ac apostolorū et sanctorū post ·xxi· annū peccat mortaliter· nisi habeat causā legitimeū axcusantē uel saltē existimet se habere· puta cū est satis debilis uel uidet sibi esse propter qd credit nō posse ieiunare sine notabili corporis detrimēto· licet scdm uarietatem possit· talis non uidet de facili cōdemnand9· de mortali ex quo paratus erat obedire pcepto si credidisset se posse· aliter est mortale· et totiēs quotiens dimisit aliquē diē ieiunii· quilibet·n· dies est sub uno peccato· ꝛ inde ·xxi· annū inducendi sunt iuuenes ad ieiunandū· sed etiā interrogandū est de numero dierū quos dimisit· et qua de causa· ¶ Si uero notabiliter anticipauit horaꝫ comedēdi· puta circa horam tertiam sine causa legitima nō est ieiuniū· unde ꝛ mortale· hora aūt congrua est esse nonā tardare autem post nonam nō est uiciū· nisi fiat ex superstitione· ¶ Si cuꝫ ieiunauit ex statuto ecclesie uel ex uoto uel ex iniūctione cōfessoris comedit de sero frustum panis uł de pluribus fructibus· aut cōfectionibus uel de uno genere tantū sed in magna quātitate ieiunium fregit·

¶ Si uero aliquid cõfectionũ sumit in pua quãtitate nõ soluit ieiuniũ· nisi fieret in fraudẽ ad nutriendũ· sed sumendo aliquid fructuũ· p modũ medicine · ne · s· uinum lauet stomachũ nõ uidetur esse malũ· ¶ Potest aũt qs in die pluries bibere sumpto prandio· et non frãgit ieiuniũ nisi fiat in fraudẽ ut dcm̃ ẽ· ¶ Debiles z mltũ laborãtes itinerãtes pegrinãtes pregnãtes ac nutriẽtes paupes et hmõi· quõ et qñ a ieiunio excusent· uide plenius in sũma·

¶ Quartũ preceptũ de honore pentũ et habet duo ¶ Ca· Primũ·

Habeas in honore pentes · quere primo· Si dixit uerba cõtumeliosa uel opprobriosa pentibus · mortaliter peccauit· z multomagis si uerberauit etiã leuiter· ¶ Idem si pentes irrisit · ¶ Si blasphemauit· uel maledixit ipis defunctis z uiuis · ¶ Si nõ obediuit eis in licitis ex contemptu peccauit mortaliter· etiã in paruis rebus· secus si ex negligẽtia in rebus nõ multũ põderis· ¶ Si nõ prouidit necessitatibus eorum · cum posset mortale est· ¶ Si nõ impleuit legata facta ab eis ad pias cãs · sed multũ distulit propter incõmoditatẽ cũ tñ posset peccauit mortaliter· ¶ Si nõ reuerẽter se habuit· sed cõtempsit uel dure locutus est· uel prouocauit ad irã uel nõ supportauit eos uel diligenter nõ prouidit· ueniale est·

¶ De gubernatõe familie· ¶ Ca· II·

Si nõ prouidit magnis necessitatibus uictus uestitus filiorum uxoris seruorum · cũ posset ex

auaritia ul' crudelitate mortale est. ¶ Ité si propter hoc illegitios filios misit ad hospitale uel seruos qui sibi bene seruierút ¶ Si nõ adhibuit diligentiá ad hoc ut boni essent et mádata dei et ecclesie obseruarét. ut đ cõfessione cõione auditione misse đ honestate et hmoi z si notabilé in hoc cõmisit negligentiá. nõ curádo uel nõ corrigédo mortale é uel ueniale graue. ¶ Si dixit uxori uerba cõtumeliosa uocádo scortú et hmoi uel uerberauit aspere sine causa rõnabili sed ex iniuria mortale est. secus si alias ei dura et aspera uerba loqt̃ ¶ Si uxor cõtendit cú uiro in licitis reb9 nolens obedire ex hoc prouocás eú ad blasphemanduz deú uel sanctos uel ad aliud grande incõueniés mortale est. si est occasio data ad hoc. ¶ Si uir permittit uxoré facere uanitates aut' ornatus ul' tripudiat9 et hmoi z alia multú prouocátia ad lasciuiá mortale uidet̃. si uero nõ uidet̃ mul'tú excess9 ueniale. ¶ Mater que mittit filias ad choreas et alias múdi uanitates et nõ ducit ad missaz cõfessioné cõioné peccat mortaliter. z nõ uidet̃ posse excusari a mortali. ¶ Si domin9 uel dña non prouidit necessitatibus corporalib9 seruoꝝ et ancillarú et infirmos mittit ad hospitale z nõ curat de necessitate eoꝝ. uel nõ dat eis habilitaté ad cõfitendú cõicandú. audiendi missam. cú possit ul' facit in festis laborare. mortale est in quolibet hoꝝ.
¶ Si nimis dure uel nimis remisse alias se habuit in gubernatõe familie in quo omnes delinquunt etiá perfecti cõiter ueniale est. di. xxv c. qualis.

¶ Quintū preceptum de homicidio. Ca. unī.

Non occisor eris. et pmo quere. ¶ Si occidit extra ordinem iuris aliquē uoluntarie. uel preter intentōem a casu dando operā rei illicite. ut in ludo noxio. ut ad saxa uel etiā rei licite. sed nō adhibēdo debitā diligentiā ut proiiciēdo tegulas d tecto mortale est. z cas9 Epis reseruat9. ¶ Item si ex necessitate euitabili et etiam incuitabili. ad quā peruenit ex culpa. puta quia adulter est inuent9 a uiro mulieri adultere qui ut mortē euaderet eu3 occidit. interrogandū est de causa homicidii. ¶ Si iudex occidit aliquem innocentē scdm iura uel aliqu3 nocentē. sed preter ordinē iuris. uel scdm processum ordinariū. sed nō hñs legitimū dominiū. uel habēs ptātem. sed non ex iusticia sed ex uindicta uel auaritia uel crudelitate. et est casus Epālis. nisi in ultimo puncto. ¶ Si mulier grauida quesiuit aborsum per medicinas uel labores uel per aliu3 modū. etiam si nō sequatur effect9. est mortale in ea. z in quocūq3 cōsulente et operāte ad hoc. nō tamen est casus Epālis. ¶ Si uero sequitur effect9 et puerperiū erat formatū in utero. homicidiū est in ea et in cooperāte z cōsulente. unde casus Epālis est. In aliquib9 etiam locis si nō sequitur effectus p synodales constōes est Epalis et alicubi est excōicatio. ¶ Si occidit mater filiū uel filiā sponte ad occultandū crimen suum grauissimū est. z mlto plus si nō baptizatum.

¶ Si pr̃ filiã uel fr̃ sororẽ fornicantẽ· si uir uxorẽ si uxor uirũ propter odium uel amorẽ ad aliquẽ alium· si filius patrem uel matrẽ ex ira uel auaritia uel frẽm fr̃ grauissima sunt et digna magna pñia et Epõ reseruata· Et nota q̄ Epi solent cõmuniter eos mittere q̄ire pñt pro casu homicidii ad pñiarios curie ad terrorẽ incutiẽdũ· Si tñ uolũt possunt absoluere tales p se· uel per alios· ideo pape nõ reseruatus· ¶ Si mr̃ uel nutrix suffocat filiũ uel filiã quem tenet iuxta se inaduertẽter opprimẽs eũ mortale est propter negligentiã et ẽ Epalis· ¶ Si mulier grauida preter intentiõez abortiuit· si comisisset ibi notabilez negligentiã· puta quia nimis saltauit uel q̄a nimis inordinate laborauit propter inordinatas lasciuias non esset absq̄ mortali pcõ· ¶ Idez in uiro uel alio pcuciente eã unde hoc sequit· secus uero si non esset in cã· ¶ Si quis etiã nõ occidit tñ mutilat aliquod mẽbrũ uel reddit inutile· aliter extra ordinẽ iuris uel uulnerat· uel alias pcutit aliquẽ ex iniuria peccat mortaliter· Itẽ si iniuste incarcerat uel tenet p uiolentiã ne liber possit abire nisi faceret p punctũ tpis ad impediendũ malũ eius· ¶ Si clericũ hñtem tm̃ pmã tonsurã est excõicatus· ¶ Si quis uerbo uel mãdato· s· mandãdo psuadendo cõsulẽdo ratificando uel incitando coopat aliquod pdictoꝝ uel mortẽ uel corporalem lesionẽ peccat mortaliter etiã si nõ sequat effectus Sed si sequit affectus grauius est· et si pcussit uel hmõi· incarceratus esset clericus uel religiosus in quolibet pdictoꝝ casuũ

ꝑcutiēs uel includens est excōicat⁹ · nisi esset plā
tus ei⁹ qui hec faceret causa correctōis · Et ubi
in p̄dictis scilicet mādato cōsilio coopatione uel
facto si esset enormis iniuria facta clerico uł reli
gioso nō pōt absolui citra sedez apostolicā uel le
gatū uel summū pn̄iariū · Secus uero si non esset
enormis iniuria · de hm̄oi materia habes diffuse
in · iiii · pte · sū · ¶ Enormis iniuria dicit̄ qn̄ ad mu
tilatōez mēbri seu effusionē sanguinis magnā · s·
per uulnus illatū processuz fuerit · aut si in Ep̄m
uel in abbatē propriū man⁹ uiolenta iniecta sit ·
ut · c · cū illoꝝ · de sen · exco · Aut · n · dr̄ enormis ar
bitrio boni uiri ex circustātiis locoꝝ tēporū ꝑso
naꝝ · ut insti · de iure naturali · § · atrox · uel si ē fcā
religioso · quia nō absoluit̄ talis citra sedem apl̄i
cā uel legatū eius uel ei⁹ sūmū pn̄iariū · secus ue
ro ē si nō esset enormis · ¶ Si quis interfecerit
uel mādauerit uel fecerit interfici aliquez christia
nū p assassinos · etiā si nō sequat̄ effectus ē excōi
cat⁹ et depositus omni gradu ordine et dignita
te seculari uel ecclesiastica et similiter receptor et
defēsor hm̄oi assassinoꝝ · c · pro humani · d̄ homi ·
li · vi · Dicunt̄ assassini quidā heretici · uide de hoc
in · iiii · pte sūme · ti · i · ¶ Si quis desiderat mortez
alteri⁹ deliberata rōe in malū alteri⁹ · siue ex odio
siue inuidia · siue ex auaritia ut habeat ei⁹ bona ·
uel ex luxuria · ut aliam accipiat · uel ex supbia · ut
in prelatōe succedat · uel ex accidia ne hēat causaz
gubernādi eū · uel ut sit magis liber · z nō habeat
corripientē in quolibet hoꝝ est mortale · sec⁹ aūt

si hoc desiderat· ne ipsemet uel ille deū amplius offenderet uel ne peior efficeret· aut ne bonis psonis uel ecclesie dei noceat sicut tyrāni· ¶ Si uero quis ex impatiētia et ira pcutit seipsum iniuriose peccat mortaliter· et si clericus sit est excōicatus· secus si ex zelo deuotionis ad reprimendā carnem uel temptatōes· nō tn̄ licet abscidere aliquod mēbrū· alias peccat mortaliter· et efficeret irregularis z si est clericus esset excōicatus· ¶ Si occidisset uel uulnerasset aliqué in loco sacro esset sacrilegium et ecclesia uiolata· ¶ Si p uiolentiā etiam si sit officialis eduxerit malefactoré uel debitorez de loco sacro· uel fecit capi eū peccauit mortaliter· ¶ Si fecit uel fieri fecit torneamētū· uel aliud spectaculū ubi sit piculū uite mortale peccatū est·

¶ Sextū preceptuz de luxuria actuali et spēbus eius· ¶ Ca· unū·

NOn mechaberis· Luxuria actualis que cōmittit extra matrimoniū· semp est mortale pcm̄ in omibus spēbus suis q̄ oēs hic ponūt· qa distincte oportet eas cōfiteri uel interrogare cōfitētes si a seipis nō dicūt nullo mō tn̄ necesse est interrogare de hiis omnibus nisi necessitas cogat ne quis adiscat qd nescit sed prout cōuenit psonis que cōfitēt· z cū hēt ultima spēs nō est ultra descēdendū ad alias pticulares circūstātias non necessarias et cauto ac honesto mō interrogādū é· ¶ Si cognouit solutus solutaz que dr̄ fornicatio et si est meretrix uel serua sua uel alterius uel ui

dua et etiaȝ si tales induxit ad pcm̄. ¶ Si tenuit cōcubinam et quāto tempore quia ultra fornicatōem est ibi scandalū proximoꝝ. quia publicū. licet sit fornicatio. ¶ Si uirgineȝ deflorauit extra matrimoniū quod dicit̄ stuprū et si seduxit eam promittēdo ducere in uxorē cogendus est in foro cōsciētie uel ducere eā in uxorem sibi. uel eam dotare si potest. ꝛ iniuriatus est parētib⁹ eiusdē si hoc nescierunt. ¶ Si ipe solutus cognouit uxorem alteri⁹ uel ipse uxoratus cognouit solutā qđ dicit̄ adulterium. et est duplex quādo uterqꝫ est coniugatus. ¶ Si intulit uiolentiā alicui quod dicitur raptus. et si cōtra uoluntatem parentū grauī⁹ est. ¶ Si nupte uel uirgini uel moniali grauissimū est. ¶ Si cognouit consanguineam suā. uel consanguineā uxoris sue usqꝫ ad quartū graduȝ cōsanguinitatis uel affinitatis. et dicit̄ incestus. ¶ Idem de muliere que ꝑmittit se cognosci a cōsanguineo uiri sui. ¶ Si cum moniali scel⁹ est opatus. uel cū habēte professionē castitatis. et dicit̄ sacrilegium. ¶ Idem si mulier cum clerico religioso prelato ordinario ꝛ hm̄oi. ¶ Si cognouit commatrē uel quā tenuit ad baptismū filiam spūaleȝ uel chrisma. uel quā audiuit in cōfessione ꝛ dicit̄ incestus uel sacrilegiū. ¶ Idē de muliere. que cū compatre se miscuit uoluntarie.

¶ Si per semetipsum uigilās ꝛ uoluntari⁹ se polluit et dr̄ mollicies siue manib⁹ propriis uel aliis modis. de modo nō est interrogandū.

¶ Si cũ masculis operatus est turpitudinẽ. uel femina cũ femina. uel uir cũ muliere extra uas debitum. et dicit̃ uitiũ sodomiticũ. ¶ Si cum brutis operatus est nephas. et cũ quibus et dicit̃ uitiũ bestialitatis. ¶ Si diebus festiuis aliqđ hoꝝ operatus est. quia grauiꝰ est. scđm aliquos uero necesse est cõfiteri huiõi circũstantiá. qa mutat spẽm peccati. ¶ Si in ecclesia uel in loco sacro aliquod predictoꝝ cõmisit. quia dicit̃ sacrilegiũ et p hoc uiolat̃ ecclesia. et si istđ esset manifestũ esset recõciliáda ecclesia. ¶ De peccatis uero que cõmittũtur in cõiugio. s. tactibus et actibꝰ inhonestis ⁊ osculis ac uerbis et hmõi. dicet̃ in. c. de luxuria. ¶ Nota tñ ꝙ de iure cõi peccata luxurie nõ sunt reseruata Epis. nec pro aliquo illoꝝ est lata sñia excõicatõis a iure. sed cõiter p synodales cõstõnes Epõꝝ aliquos ex dictis casibꝰ sibi magis reseruát. ut incestũ sacrilegiũ. s. cũ monialibus aliq uero Epi uitiũ bestialitatis. alii etiá uitiũ sodomiticũ ⁊ quedá alia in quibꝰ est lata sñia excõicationis p synodales constões. et ideo quere in diocesibꝰ in quibus audis confessiones.

¶ Nonũ preceptuʒ de luxuria mẽtali et eiꝰ speciebus. c. unũ.

ET nota ꝙ cogitatões cõmittẽdi aliqđ pcm̃ luxurie. que sunt cũ cõsensu rõnis semper sunt peccata mortalia ⁊ cõtra hoc preceptũ. Nõ desiderabis uxorẽ proximi tui. et sunt diuersarũ specieꝝ sicut sunt opa carnalia. licet nõ ita grauia mortalia sicut opus exteriꝰ cõmissum. et cũ dicit

penitẽs se habuisse cogitatões quib9 ex ratione consensit· interroget cõfessor erga quas ꝑsonas et cum quibus habuerit· quia si erga cõiugatam est adulteriũ· ¶ Si ad solutã et ipse sit solutus est fornicatio· ¶ Si cũ cõsanguinea est incest9· ¶ Si cum masculo est sodomiticũ· ¶ Si cuꝫ uirgine extra matrimoniũ est stuprum· ¶ Si cum religiosa est sacrilegiũ· ¶ Si per uiolentiã est raptus· interrogandũ etiam est quotiens habuit hm̃oi cogitatões ad aliquã· quia totiens peccauit mortaliter· si per interualla temporum hoc fecit uidelicet ex rõne desiderat fornicari cum aliqua· postea uero se occupat in aliquo negocio· uł cogitat ꝺ gubernatõe domus· et hm̃oi· et exinde iterũ deliberat fornicari peccat denuo mortaliter· ꝛ sic deinceps ¶ Sed si cõtinue uersatur in tali cogitatõe ꝑ horas· unũ tm̃ peccatũ est· sed tanto grauius q̃to diutius ꝑseuerat cogitãdo· ¶ Itẽ si mutat cogitatões de una ꝑsona ad aliam uel ad diuersam speciẽ cum eadẽ ꝑsona deliberãs per se de qualibet semꝑ de nouo peccat mortaliter· Vnde si centũ mulieres uideret unã post aliã· ꝛ ad quãlibet spãliter animũ determinat· centũ mortalia cõmittit· sec9 si una cogitatõe hoc appetit· quia unum est hñs deformitatẽ tot peccatoꝝ· ¶ Interrogandũ est si dieb9 festiuis discurrit ꝑ ecclesias procãdo mulieres· et si phylocatus ex aliqua secut9 est eã et quãto tempore quod dicit̃ de uiro· Idem dicẽdũ est de muliere erga uirũ· ¶ De delectatione morosa in cogitatõe supra dcm̃ ẽ in· c· ꝺ luxuria·

¶ Si mulier cōtentat̄ habere amatores. et cū per pendit aliquē uel aliquos procari uel eam amare carnaliter. ponit se ad fenestrā uel uadit p aliquē locū ut uideat̄ ab eo uł ponit se in ecclesia uel alio loco publico ubi discurrūt iuuenes ad procandū mortale est. etiā si nō appetat peccare cū talib9. qa occasionē ruie p̄stat. ext̄. đ iniu. z dā. da. c. fi.

¶ Septimū preceptū de furto nō faciēdo. et de usura q̄ diuersis modis fit. z hēt. VIII. Ca.

Furtū nō facies. De usurpatōe rei aliene q̄ in hoc p̄cepto prohibet̄. ¶ Nota q in omnibus infrascriptis specieb9 est mortale pcm̄. et tenet̄ ad restōem ei a quo res capta est. Quod si ille ignorat̄ uel nō inuenitur paupibus erogāda est et nō solū qui accipit. sed etiā heres ei9 si tñ đ bonis ei9 ad eū puenit. c. michahel. ext̄. đ usur.

¶ Circa usurā quere primo.

Si mutuauit pecuniā numeratā uel aliqd eorū que usu cōsumūt̄. ut frumētū uinū oleū et hm̄oi intentōe aliquid recipiēdi ultra suū capitale. et illud pl9 qđ accepit tenet̄ restituere. ¶ Si mutuauit sup pignus rei mobilis. puta uestis eq et hm̄oi. uel immobilis. ut dom9 agri et hm̄oi. et interim accipit usufructū pignoris. du3 alius tenuit pecuniā suā usura est. Excipit̄ tñ casus quādo gener accipit possessionem in pign9 a socero suo. quousq3 dat sibi dote3. et sustinet onera matrimonii nutriēdo uxorem suā. ext̄. de usuris. c. salubriter. ¶ Si posuit pecuniā penes mercatorē

uel artificē cum intentōe aliquid pcipiēdi utilitatis · licet nō fiat pactū de hoc · sed ponit in discretōe ei9 uolēs in omni casu capitale suū saluū usura est · sed si uult ita pticipare de damno sicut de lucro · tūc licet etiam cū pacto · et in hoc solēt etiam offēdere mulieres de dotib9 suis · z dicūt uulgariter deposita · sed est usura · c · plerisq; · xiiii · q · iii · in tex · et glo · ¶ De soccedis animaliū ·

SI in soccedis animaliū pecoꝝ bouū z hmoi ita paciscit ut capitale sit saluū ē usura · sed si nō est saluū sed nimis grauatur una ps · nō est usura · sed iniusticia · ¶ Si in emptōe fructuū terre uel aliaꝝ rerū ex eo qꝫ ante p aliquos menses q̄ reciperet fructus uel alias res soluit preciū · z propter hoc emit min9 iusto pcio · uel si ualebat decē emit pro nouē usura est · Sec9 si faceret hoc quia uerisilr pōt etiā min9 ualere q̄ illud qꝫ soluit uidelicet octo · ¶ De uēditōe ad terminū ·

SI uendidit ad credētiā seu terminū pānos laneos lineos de serico uel alia quecūq; maiori pcio q̄ ad cōtātos · qa si uendidit sic pl9 iusto pcio rōe dilatōis usura ē · Si uero nō uēdidit pl9 iusto pcio · sed nō uult facere ita bonū forū ei sicut illi qui dat pecuniā numeratā sibi nō est usura Tho · z ext̄ d usu · c · nauigāti · z · c · in ciuitate tua ·

¶ De cambiis ·

SI fecit cambia minuta puta de uno floreno aureo ad monetā uel ecōuerso accipiendo aliquid scd̄m cōmunē cursum nō est illicitum ·

¶ Si fecit cambia realia p lr̄as de loco ad locum ·

et nõ ficta est licitũ moderatum lucꝝ. ¶ Si fecit cambia que uulgariter dicunt̃ sicca. ut ꝑ uenetos a libre ꝺ grossi. usura est. quia realiter est sibi mutuũ. sed sub spe lucri. hec frequẽtant̃ Florentie. ¶ Si tutor et curator pupilloruꝫ uel procurator ꝛ factor cuiuscũqꝫ peccuniã pupilloꝝ uel patronorum dedit ad usurã in utilitatẽ illorũ ultra peccatuꝫ mortale cõmissum in casu quo illi nolint uel nequeãt restituere. quia illi qui habuerũt utilitatem principaliter tenent̃. sed nõ restituẽtibꝰ illis tenet̃ procurator tutor et hm̃oi. ¶ Si quis emit agrũ uel domũ multo maiori ꝑcio q̃ ualeat. intendes ꝙ uẽditor reemat ab eo deducẽs hoc in pactũ ꝛ ip̃e interim fructꝰ recipiat usura paliata ẽ.

¶ De mutuantibꝰ sub spe.

Si quis propter pecuniã mutuatã aliquãdo petit uł sperat principaliter habere ab eo aliquõd obsequiũ uł utilitatẽ que ꝑcio possit estimari. ut opa laboratoꝝ uel bouũ ad colendũ terras. uel mutuatõem iumẽtoꝝ uel aliquod donũ. uel ut procuret ei officiũ uel bñficiũ ecclesiasticũ uel seculare. uel ꝙ det sibi propter hoc plus de fructibꝰ terre eius quã colit usura est. Et quãdo propter hoc ñ ab eo cui mutuauit. sed ab alio ut a dño uel a cõitate recipit utilitatem. exinde dẽt illud pauperibꝰ erogare.

¶ De accipiẽtibus ad usurã.

Si quis accepit mutuo ad usurã nõ ad prouidendum sue necessitati sed ut det ip̃e ad usurã uel ludat. uel alias male utat̃ peccet morta

liter. ¶ Idem si eũ inducit qui alias nõ erat feneraturus. Pet. de pal.

¶ De faciẽtibus statuta in fauorẽ usurarioꝝ.

SI fieret statutũ in aliqua ciuitate uel castro uel loco ꝙ usure soluãt uł ꝙ solute nõ possint repeti. aut repetite nõ debeãt restitui. excõicati sunt qui faciũt hmoi statuta. et qui iudicant scdm ipa. Vnde illi qui faciũt capitula cũ iudeis. ut dñi et cõitates cõtinẽtia ꝙ possint fenerari. uł ꝙ ñ possint repeti in iudicio usure extorte ab eis et hmoi uidenẽ incidere in hãc excõicationẽ. Domini uero qui hoc faciunt et ciues qui hoc cõsulũt. ext. de usuris clemẽtina. ex graui.

¶ Capitulũ II.

dE emptõe uero denarioꝝ mõtis ut Florẽtie uel impstitoꝝ ut Venetiis. uel locorũ ut Ianue. qa aliqui ponũt cõtractũ esse usurariũ alii uero nõ. s. contrariũ tenẽtes. Ideo nemini cõsulas ut faciat cõtractũ. scm uero si potes inducere. ut post mortẽ ipsi⁹ uel unius alterius finiat uel satisfaciat cõitati uel det paupib⁹. bonũ erit. ¶ Si uero nõ uult adherẽs opinioni cõtrarie. nõ facile cõdemnes. quia in hmoi scdm doctores ñ est pcipitãda sñia. d hiis et aliis supradictis hẽs in scda pte sũme. ti. ii. de usuris.

¶ De frauduletia q̃ mltis mõis cõmittiẽ. c. iii.

dE fraudulẽtia q̃ fit uel in rei substãtia. uẽdẽdo unã rẽ pro alia. ut uinũ limphatum pro puro. carnes pecudias pro castratis cera et aromata cum aliis mixturis uel in q̃titate dando

mẽsuras z pondera diminuta· puta uncias nouẽ pro libra uel in qualitate ut rez prauá pro bona· ut pãnũ ferꝝ coriũ aromata animalia defectuo sa; fruct9 et hm̃oi·et in his si notabiliter damnifi cauit proximũ peccauit mortaliter z tenetur ad restõem· si parũ nec plus intendẽs uenialiter et paupibus erogeť· ¶ Si uẽdidit rez aliquá multo maiori precio q̃ ualebat scd̃m cõem estimatõem illi9 temporis aduertẽter peccauit mortaliter·et teneť ab restõem si proximus notabiliter leditur secus si paꝝ· Idẽ si emit minori p̃cio q̃ ualeat ex ignorãtia uẽditori· ¶ Si fraudauit iustas gabel las et pedagia teneť cõitati restituere·si multum uel etiá paꝝ·sed tñ intendẽs multũ mortale est·

¶ De falsificatõe· Ca. IIII·

SI quis falsificauit aliquod instrumentũ uel falso sciẽter utiť ultra mortale teneť ad om nẽ damnũ qd̃ inde seq̃ť· ¶ Si quis falsificauit lr̃as papales uel falsificatis sciẽter utiť est excõicat9 cui9 absolutio pape reseruať· ¶ Si qs ex falsa cã suggesta qua exp̃ssa nõ obtinuisset bñficiũ qd̃ re cepit·licet nõ sit excõicatus·tñ teneť ad restõez ei9 qd̃ sic recipit seu ad renũtiatõem bñficii uľ re assignatõem et hm̃oi· ¶ Si quis falsificauit mone tas ultra pcm̃ teneť ad restõez· ¶ Idẽ si falsis sci enter utiť·et etiá ip̃e qui in hm̃oi fuit deceptus· ¶ Si quis falsat mẽsuras uel põdera ciuitatis uľ cõitatis uel falsis sciẽter utiť ultra mortale teneť ad restõez z omniũ damnoꝝ inde sequẽtiũ· ¶ Si quis falsat lr̃as p̃latoꝝ uel sigilla uel aliorũ ultra

mortale tenet ad satisfactōem omniū dānoꝝ in de sequentiū· ¶ Idē de falsificāte libros uel alias scripturas in damnū alioꝝ· Et no· ꝙ cōtra falsificantes instrumēta uel constōes ꝓ synodales līas uel alia· in aliquib⁹ locis lata est sñia excōicatōis·

¶ Excōicatio Papalis·

SI quis in bullis papalib⁹ apponit uel remouet unā līaꝫ uel punctū scdm Hosti· est excōicat⁹ excōicatōe papali que fit in curia nā in iure cōi nō habet· ꝛ hoc si bulle hñt uigorē· nam si expirasset eaꝝ ualor· puta quia erat grā ad tps et expirasset si totū raderet· nō incurreret qs excōicatōem· nec in aliquā penā· Ricardus·

Capitulū· V· de iniusticia que fit in iudicio·

De iniusticia uero que fit a iudicib⁹ assessorib⁹ aduocatis procuratorib⁹ et notariis ꝛ de quib⁹ dñt interrogari dicet· j· ¶ Si officialis quicūqꝫ dat iniustā sñiam sciēter uel ex ignorātia crassa ꝛ supina tenet parti lese ad satisfactōem omnis dāni· nisi satisfaciat ille pro quo ē lata sñia et silr assessor uel alius qui ad hoc coopat· et peccāt oēs mortaliter· ¶ Aduocat⁹ et procurator q sciēter defēdit iniustā cām· si obtineāt silr tenēt pti lese ad satisfactōem insolidū· si nō satisfaciat client⁹· ¶ Idē si pdidit iustā cām ex ignorantia crassa uel negligētia· ¶ Accusator et testis scienter procedētes cōtra aliquē falso· tenēt de omni dāno ipi accusato· ꝛ peccant mortaliter· Dñi qui grauāt subditos in collectis iniustis tenēt ad restōem· et de uitiis eoꝝ de quibus sunt interrogādi habes in· iii· pte· c· ii·

De furto capitulū. VI.

SI quis rem aliquā occulte inuito dño. nō solū abstulit ab extraneo. sed etiam filius parentibus. uxor uiro. seruꝰ dño. discipulus magistro. socius socio. cōsanguineus consanguineo furtū est. Si est quid notabile damnū. unde et mortale z tenetur ad restōem. secus si quid minimū. ut aliquos fructus et quattrinū et hmōi. Si rem sibi mutuatā retinuit uł aliam rē alterius uenientē ad manus eius nō restituit furtū fecit nisi ille tantundē haberet de suo certitudinaliter quod nō uult restituere. Si inuenta que nō habent pro derelicto nō restituit sed sibi retinuit. Et si post inquisitōem nō reperit cuius sunt inuenta debet paupibus erogare. als esset mortale. nisi ipi ut indigenti darent. De thesauris inuentis multū statur consuetudini. Si usus est pignore ad sui utilitatē contra dñi rei uoluntatē. Si usus est re cōmodata ad aliū usum q̈ fuerat cōmodata uel re deposita sine licentia deponētis nisi presumat dñm rei esse contentū tenet hmōi de illa utilitate. Si religiosꝰ dedit de bonis monasterii sine licentia supioꝝ habita uel presumpta. Idē si aliquid occulte recipit uel retinet qđ est mortale z proprietarius. Si prelatꝰ expendit bona ecclesiē in turpes usus deputata reparationi ecclesie uel paupibus uel bona monasteriorū peccat mortaliter. Si aliqs recipit religiosis aliqd sine cā rōabili uel pro turpitudine uel lucri acqsitōe uel cā aīcitie z gentele siñ aliq̄ indigētia.

¶ De sacrilegio quod cōmittit circa res sacras. C. VII.

De sacrilegio quod est circa res sacras. ¶ Si imposuit uel dedit sup hoc cōsiliū ut imponeret collecte clericis siue ecclesiastici psonis nō habita licētia a Romano pontifice. et si secut9 est effectus ultra mortale tenet ad restōem. et nisi post adnonitōem desistat est excōicat9. ¶ Si fecit uel fieri fecit statuta cōtra libertatē ecclesiasticā uel cōsuluit fieri ultra mortale tenetur de damnis factis. estq3 excōicat9 ipē. nec nō scriptores et iudicantes scdm ea. ¶ Si usurpauit patronatū de nouo alicuius ecclesie uacantis uel monasterii uel locorū pio4 uel bona ipsorum locorū uacantium est excōicatus. ¶ Si abstulit res sacras ut calices et paremēta de loco sacro. aut rem sacrā de loco nō sacro. et furans in ecclesia res nō sacras. ¶ Si effregit locū sacrum ut portas ecclesie uł locū religiosum uel portas cōuentus ultra pcm et obligatōem ad restōem tenet de iniuria z de dāno. z est excōicatus. z ante denūtiatōem pōt absolui a dyocesano. Post denuntiatōem uero solū a papa uł pñiario. c. cōquesti. ext. de sen. exco. ¶ Si fecit incendiū studiose in loco sacro uel religioso. idē iudiciu3 est. sicut de effractore. ut dicto. c. peruenit. Incendiarii aūt alio4 locorū de iure cōi nō sunt excōicati. In quib9 aūt locis sic p synodales constitutōes. ¶ Si legata facta ecclesiis uł aliis piis locis aut paupibus nō soluit integre

z si nimis differt peccat mortaliter· nisi impossibilitas eum excuset· et alicubi est excõicatio synodalis· ¶ Si clericus recipit beneficiũ simoniace ultra uitiũ symonie omnes fructus illi⁹ bñficii furtiue accipit z tenet ad restõem· ¶ Si plat⁹ eccl'ie ex dolo ul' lata culpa amittit bõa eccl'ie· tenet ad restõez· Si ñ dedit laic⁹ decias ubi cõsuetũ é dari tenet ad restõem· ¶ De rapina uioléta· C· VIII·

Rapina est qñ res iniuste aufert p uioléntiaz· ¶ Si ré alterius rapuit ultra mortale et restõem ad quá tenet debet etiá petere ueniá si cõmode potest de iniuria uiolenter illata· ¶ Si quis é pirrata predás in mari quoscũq₃ indifferenter ultra mortale et restõem ad quá tenet est excõicatus papali excõicatione· ut patet p processum qui fit annuatim in curia cõtra hmõi· secus uero est de illis qui faciũt hoc pcise cõtra illos cuz quib⁹ hñt bellum· ¶ Si quis est depredat⁹ romipetas uel eũtes uel redeũtes ab urbe Rome· uel depdatus est portãtes necessaria ad usũ₃ curie est excõicat⁹ a Papa· ¶ Si in bello iniusto dapdatus est etiam inimicos ultra mortale et restõem non debet absolui· nisi disponat in illo et in omni alio iniusto se nũq̃ repire· ¶ Si in bello iusto abstulit ab amicis sicut faciũt stipendiarii· uel ab ecclesiis inimicoꝝ tenet restituere· ¶ Si inuasit hostiliter uel discurrit per terras ecclesie ultra peccatũ· et restõez est excõmunicatus excõicatõe papali p processum curie ãnualé· ¶ Nota q omnes dates consiliũ ad aggrediendũ· siue sumendũ aliquod

bellum iniustū sine quorū consilio nō fuisset fcm̄ uel fieri nō poterat tenent insolidū de omnibus damnis inde secutis. hec Ray. et alii. ¶ Si parti cipauit in crimine rapine uel furti uel alteri⁹ iniu ste damnificatōis in aliquo infrascriptoꝝ modo rū. qui continent in his uersib⁹.
Iussio cōsilium consensus palpo recursus.
Participās mutus nō obstans non manifestans.
tenent insolidum. i. in totum de omni damno secu to quousqꝫ isti qui passus est satisfactum sit.
¶ Intellige tn̄ hoc cum distinctione. uidelicet ad primū uersum de tali iussione uel cōsilio uel con sensu cooperationis uel palpo. i. adulatōe uel re cursu. i. receptōe latronū uel rerum ablataꝝ tali dico adulatōe et recursu ꝙ sine hm̄oi non fuisset facta rapina uel damnū. alias nō teneret nisi inq̄ tum peruenisset ad eū de re rapta uel de quāto damno fecisset cum suis uel q̄tū plus fuisset fcm̄ propter aliquod predictoꝝ ab eo factorum.
¶ Quantū ad scd̄m uersum nota ꝙ nō obstās nō manifestās. et etiam mutus tenet quādo sunt of ficiales. et possunt impedire damnū et nō faciūt alias nō tenent ad restōez licet peccēt si possunt impedire damnū ꝛ nō faciūt. Tho. in. iiii. di. xxii Pet. et Alber. ¶ Item etiā plura dicit uel plura d̄ his referunt super. c. sicut dignū de homicidio.
¶ Quantū ad ꝑticipatōem istud fieri potest mł tipliciter. ¶ Vno mō cooperando cū aliis ad rapi enduꝫ. et tunc ad illud tenetur quod recepit. uel dānificat si non fuit in causa principali uel quasi.

¶ Scdo mō recipiēdo per uiā doni de rapina et ad illud tenet quod recipit. ¶ Tertio mō p cōsumatōez rapine. ut uictus uestit9 et hmoi sicut famuli raptoꝝ et famuli usurariorū uel ipsoꝝ usurarioꝝ. qui hñt omnia de rapina uel usura z tenētur ad illud quod cōsumūt. ¶ Quarto mō p dotatōez ut marit9 qui sciebat socerū nō hr̄e nisi bona rapta et usuraria nō pōt recipe dotē. z si recipit tenet restituere. Si aūt filia remāet uidua tenet restituere dotē. qa de alieno est. sed si nesciebat esse. tunc diuersā est opinio inter doctores. Vtrū teneat maritus ei9 uel filia. sed filia uidetur teneri. ¶ Quinto p emptōem rei rapte uel furtiue. et si sciēter fecit ob sui utilitatē. ultra mortale tenet ad restōem si inuenit dñm rei. si uero nō repit paupib9 erogare tenet. uel pciū eius. etiaz si iam cōsumpsisset. si uero ignorāter si ignorētia iuris siue facti a pcō pōt excusari. sed qñ scit tenetur ad restōem si nōdū distraxit etiā sine precio petito a dño rei. sed repetat a uenditore si pōt. Idē de omnib9 qui successiue emerēt rem hāc nisi prius distraxerint illā rē. quia bona fide distraxerūt uendēdo nō tenēt ipsi. sed emens eā. De hac materia uide in. iiii. pte sū. ¶ Qui impedit aliū iniuste a cōsecutōe alicuius officii uel bñficii. uel officiī ecclesiastici uel secularis ubi sibi erat iā ius acquisitū. tenet ad satisfactōem talis dāni. Si autē nōdū erat sibi ius acquisitū sed erat in uia acqrendi tenet ad arbitriū boni uiri qtū pōt illud dānuz in ipō dubio estimari. Siliter z qui deiicit iniuste

aliquē ab obtēto iuste uel aliter procurat eiici · si cut cum iuste procedit Tho · in · iiii · ¶ Qui infert damnū quod in specie restitui nō pōt · ut mutila tio mēbri · cū quo ille lucrabat̄ · uidelicet manuꝫ in scribēdo · uirginitatē alteri auferendo p̄cipue ꝑ uiolentiá et seductōem · mortē inferendo alicui q solo labore nutriebat familiá sciēter dádo ad uec turá uel uendēdo equū claudicantē uel aliter no ciuum · ꝫ nō illi indicádo · unde emptori sequit̄ no cumentū tenet̄ satisfacere de hm̄oi ad arbitrium boni uiri · ¶ Si mulier supponit sibi alienū partuꝫ uel cōcepit de adulterio nesciēte uiro · tenet̄ uiro d̄ omnibꝰ expēsis factis filio putatiuo ꝫ cōsang uineis et filiis uel aliis heredibꝰ de hiis que ꝑue nerūt ad eá bonis · nō tñ tenet̄ mulier illa manife stare factū cū ꝑiculo uite sue · Ray · sed quō agē dum sit uide in scd̄a ꝑte sum · ti · de restōibꝰ · ¶ Si existēs camerarius siue thesaurarius cōitatus · q uulgariter dicit̄ camerlingus seu notariꝰ · seu ali quod hn̄s officiū pro quo est sufficiēter salariatꝰ et nihilominus ab his ꝑsonis cū quibus exequit̄ officium suum · puta faciēdo cedulas et hm̄oi ali quid exigit usurpatio est · nec puto ꝙ excuset eū cōsuetudo sicut nec a rapina · propter hoc n · sta tuūt salaria · ne petat ab illis · unde ꝫ peccat et de bet pauꝑibus erogari · hoc dico quia difficile eēt dare tale quid propriis ꝑsonis cuꝫ quid modicū sit · ar · xiiii · q · v · c · nō sane · ¶ Si cum pecuniis cōi tatis quas habet in deposito negociat̄ · et si quid cū eis lucrat̄ ꝑ cōtractꝰ usurarios tenet̄ r̄stituere

usuras ei a quo accepit ¶ Si uero p cōtractū licitū uidet teneri cōitati saltē pro pte uel ptē pauperib9 erogare tenet. ¶ Si qs ingressum in religionē educit uel p uiolentiā. uel per psuasiōes. ultra pcm̄ mortale cōmissum est excōicatus cum uiolētiā infert persone. et tenet illū uel aliū inducere ad religionē i satisfactōez. ul' tenet ipe ingredi si nō hēt impedimentū scdm Pet. z Io. ¶ De eo uero qui omnino intēdit ingredi religionē. sed non dū ingressus reuocat p aliquez ab illo proposito idem dicūt quidā. qn̄. s. nō ex cā iusta. puta quia in illa religione male uiuit. sed ex causa rōnabili.

¶ Decimū pceptū de desiderio hn̄di res alienas. ¶ Ca. unum.

VLtra pcm̄ opis iniuste usurpatōis diuersarū specierū de quib9 dictū est. etiā interrogandū est de desiderio habito circa res alienas habēdas seu acqrēdas iniusto mō. qd desideriū siue cogitatio si est cū cōsensu rōnis et alicui9 rei notabilis semp est pcm̄ mortale eiusdē speciei cuius est op9 illius iniuste acquisitionis. sicut uerbi grā desiderās hēre p usuras est species usure. Si p rapinas est rapina. Si per uiā occultā est furtū Si rem sacrā est sacrilegiū. z sic de aliis. imo interrogandū est quō desiderauit rē alienā ut habeat spēs peccati que necessaria est cōfiteri. In his tn̄ peccatis cordis nō tenet ad restōez. ¶ Nota etiā cum quis aliquē damnificat proximū in minimo si habet propositū dānificādi in multo si posset. peccat mortaliter. ¶ Vnde emētes et uendētes

quádocúq3 parati sunt decipe proximú in mlto si possunt cómode mortaliter peccát licet actu in modico decipiant.

¶ Octauú preceptú. Nó eri testis iniqu9.

¶ De mendacio. Ca. I.

De médacio. ¶ Si dixit mendaciú pniciosu3 .i. q sit cótra honoré dei ut in his que sunt fidei uel damnú notabile proximi spúale uel temporale mortale é scdm Tho. scda scde. uerbi grá Si dixit fornicatóem uel usurá nó esse pcm mortale. Si negat q ipe uel ali9 debet dare proximo suo qd ipe nouit. z hmoi. ¶ Si dixit mendaciú in iudicio interrogatus a iudice. periur9 est et mortaliter peccauit. scdm btm Tho. ¶ Si dixit médaciú in cófessione de necessario cófitédis mortale est. ¶ Idé si in pdicatóe studiose mortale est. nisi ex subreptóe ul subita locutione impmeditate. ¶ Si psona q dicit médaciú etiá officiosú z est psona auctoritatis et magne reputatóis seu pfectóis. posset p accidés tale mendaciú esse mortale si inde sequeret graue scádalú in métib9 hominú ¶ Si dixit mendaciú iocosum. i. cá solacii uel officiosum. i. ad utilitaté aliquá cósequédá spúalé ul tpalé sine nocuméto alterius sp est ueniale pcm Tho. scda scde. q. iii. ¶ Si dixit falsu3 testimoniú cótra aliqué in iudicio uel accusauit iniuste. ultra mortale pcm tenet d omni damno leso. z etiá ad restitutóe3 fame. ut. s. dicat se falsum dixisse. sed postq ille est punitus nó tenetur propter piculú quod ei immineret.

¶ De detractōe. Ca. II.

Detractio est p̄ quā aufert̄ fama alterius ꝛ mł̄tipliciter. ¶ Si quis imponit alteri aliqd falsum qđ sit notabile. mortale est. et tenet̄ ad restōem fame. nisi ex hoc immineret ei magnū piculū Tho. scđa scđe. ¶ Si ad pcm̄ alterius qđ narrat addit aliquod notabile ultra peccatū tenet̄ ad restōem fame. nisi ex hoc immineret ei magnuȝ piculū. Tho. scđa scđe. ¶ Si ad peccatū alterius qđ narrat addidit aliquid notabile ultra peccatū tenet̄ ad restōeȝ fame. si illud dictū importat infamiā. ¶ Si pcm̄ alteri9 mortale cū esset occultū ad diffamādū manifestauit aliis peccauit mortaliter. et tenet̄ ad restōeȝ fame inq̄tū pōt. nisi illđ crimē postea p aliā uiā esset publicatū. ¶ Si pcm̄ alteri9 occultū māifestauit nō intēdēs diffamare uł̄ ał̄s nocere. sed ex quadā loquacitate nō uidet̄ mortale. nisi p accidēs. uidelicet si ex hoc sequeretur diffamatio illi9. puta quia audiētes publicāt. ¶ Si accusauit in iudicio uel denūciauit p̄lato crimē alteri9 nō zelo iusticie. sed ex maliuolētia peccauit mortaliter sed ad restōeȝ fame nō tenet̄ seruato ordine iuri. ¶ Si fecit libellos famosos. i. cedulas siue scriptas in detractōem alteti9 ponēs in loco publico ut legāt̄. aut cātōes et hm̄oi mortaliter peccauit et tenet̄ ad restōem fame. ¶ Si pcm̄ alteri9 etiā manifestū narrat ex odio ꝛ intētōe nocendi peccat mortaliter. sed ad restōeȝ fame nō tenet̄. ¶ Si aūt ex loquacitate narrat peccat uenialiter. ¶ Sed defect9 alioꝝ qui sunt pcā

uenialia cōiter recitauit ex loquacitate uel aliquā indignatōe· nō est mortale pcm̄ nisi ex hoc intenderet etiā diffamare· ¶ Si significauit peccatum alteri⁹ mortale z occultū plato uel pentib⁹ cōfessori uel aliis qui sunt psone mature ut possit melius prouideri· qd̄ pcipue habet locū cū timet de recidiuo· nō est pcm̄ sed caritas· ¶ Nota tn̄ cum quis tenet ad restōez fame· si falsum dixit· debet dicere his quib⁹ dixit se falsum dixisse· nec excusat· quia sit ei uerecūdia magna· Si aūt dixit uez nō debet dicere illis se falsum dixisse· qa esset mēdaciū sed iniuste z male dixisse· ¶ Si quis narrat crimē alteri⁹ prout audiuit dicēs se audiuisse sic ab eo dicilicet occultū ex loquacitate ul' leuitate nō uidet mortale nec tenet ad restōem fame· uel si est dubiū· ¶ Si qs bona facta ab alio dicit mala intentōe esse facta· uidelicet propter hypocrisim et supbiā z hmoi intēdēs eū infamare peccat mortaliter· ¶ Idē si negat bona facta ab aliquo· si etiā tacet bona que scit cū est necessariū ad liberandū proximū· ¶ Si audiuit infamatōes et diffamatōes alioz· naz si hoc facit quia delectat de infamia eoz peccat mortaliter· ¶ Si autē hoc facit quia delectat de loquacitate· sed displicet ei infamatio alioz nō uidet mortale· ¶ In platis aūt qui possunt hmoi probibere et nō faciūt mortale uidetur· di·xxv·§·alias aūt· Ea demū in glo·

¶ De auaritia que ē primū uitiū capitale·

¶ Incipit scda ps in qua tracta
tur de mō interrogandi penitē
tes a cōfessore de septē uitiis ca
pitalib9 et eoꝝ spēb9. et primo
de Auaritia. z hēt. Ca. IX.

¶ Titulus primus.

Auaritia tripliciter ppetrat̄. s. iniuste acqui
rēdo. tenaciter retinēdo. z inordinate amā
do. habetq̧ multas species. ¶ Prim9 modus. s.
iniuste acquirēdi de quo supra dictū est in. cap.
Nō furtū facies. restāt tñ alique de quibus dicet̄
¶ Scd9 modus retinēdi tenaciter. ¶ Et terti9. s.
amādi inordinate postea inferius ponētur

¶ De symonia. Ca. I.

Simonia que est circa spūalia. et est semper
peccatum mortale in omni casu. ¶ Nota q̧
pecunia que recipit̄ symoniace. nō dēt restitui ei
qui dedit. sed de necessitate dēt paupib9 eroga
ri. uel illi ecclesie in cui9 iniuria data est. ¶ Si de
dit pecuniā uel aliqd aliđ qđ p̄cio possit estimari.
pro bñdo aliquo sacramēto uel baptismo eucha
ristia bñdictōe nuptiarū pñia ordinatione chris
mate. z extrema unctōe quasi preciū hui9 sacra
mēti. cui9 signū quādo dat̄ ut p̄ciū et fit pactio
cū dāte. ¶ Idē p̄sumit̄ qñ negat̄ sacramētū si nō
dat̄ pecunia symonia est nec excusat cōsuetudo.
sec9 uero ē si dat ut elemosinā et gratis nō coac
tus. sed spōte. z ad seruandū cōsuetudinē nō ex
act9. ¶ Si clericus existēs accepit aliquid tpale
pro aliquo sacramēto dato uel dādo ut p̄ciū eius

ul' quia aliter nō dedisset simonia est. ¶ Si dedit aliquid quod precio possit existimari pro aliquo bñficio ecclesiastico simplici ul' curato obtinēdo simoniā cōmisit. sed soluēdo taxā curie. et bullas nō reputat̄ simōia. ¶ Si pro aliquo bñficio ecclesiastico uel dignitate hñda aliquod tpale dedit simoniā cōmisit. et idē de cōferētib9 bñficia z officia hmōi pro tpalibus. ¶ Si emit uel uēdidit aliquā capellā ecclesie simonia est. ¶ Si emit uel uēdidit sepulturā ecclesiasticā. siue sepulchrū ubi ponit̄ cadauer siue officiū ecclesiasticū simoniam cōmisit. ¶ Si patron9 existēs pro pecunia elegit ul' pñtauit instituēdū simoniā cōmisit. ¶ Si emit uel uēdidit aliquod ius patronat9 alicuius capelle. ul' ecclesie simonia est. ¶ Si porrexit p̄ces carnales pro aliquo indigno ordinādo uel bñficiādo simonia est. si intēdit ut prelat9 rōne p̄cū principaliter assentiret. ¶ Si fuit mediator ad procurādū alteri aliqd̄ spūale ut bñficiū ordinē et hmōi pro aliquo tpali. ¶ Si cōduxit aliquē ad p̄dicandū pactōe pecunie et hmōi simoniā cōmisit. z similiter p̄dicator qui hoc mō acceptauit simoniā cōmisit. ¶ Si filiam uel cōsanguineā uel seruā misit ad monasteriū pactione facta de certa quātitate pro ingressu monasterii symoniam cōmisit. necnō moniales: nisi forte monasteriū esset adeo tenue q̄ nō sufficeret illi prouidere. ¶ De symoniis clericorum uide in tertia pte. c. de clericis. ¶ De hac uero materia simonie habes plenius in scda pte ti. i. de symonia per totū.

¶ De proditione ¶ Ca. II.

p Roditio frequẽter ex auaritia fit. ¶ Si prodidit ciuitatez uel castrũ uel pſonã inimicis ultra mortale tenet̃ de omni damno inde secuto. ¶ Si prodidit res alteri⁹ iniuste auferẽtibus idẽ ¶ Si prodidit secreta alteri⁹ iniuste. ultra mortale tenet̃ de damnis inde secutis. sec⁹ si secreta inique ut cõiuratões et tractat⁹ cõtra ciuitatez uel nocumẽta pſonaꝝ manifestat quia tũc bñ facit ⁊ facere tenet̃. ¶ Si recepit aliquid sub sigillo cõfessionis. sed nõ in cõfessione. si reuelat peccat mortaliter. nisi illd̃ esset quid iniquũ. cui possit obuiare manifestãdo et si de hoc ꝓpẽdit. qñ promisit peccauit mortaliter. sed nec dẽt tenere secretũ. quia etiã tũc peccaret. ¶ Si legit lr̃as alteri⁹ clausas uidet̃ mortalite. nisi poneret spez in ratihabitõe mittentis uel eius cui mittitur.

¶ De acceptõe pſonaꝝ. ¶ Ca. III.

S I accipit pſonã in iudicio uidelicet quia magis audit unã pſonam q̃ aliã. uel credit uni magis q̃ alteri nõ seruato ordine iuris uel magis declinat ad unã ꝑtem q̃ ad alteram rõne amicitie et hmõi posset esse mortale. ¶ Si in distribuẽdis bñficiis ul̃ officiis eccl̃iastici uel secl̃arib⁹ admittit indignos peccat mortaliter et tenet̃ de dãnis inde secutis pſonis. ¶ Si in faciẽdis cedulis que uulgariter dicũt̃ scrutinia sciẽter admittit indignũ. uel q prohiberet admitti uel excludi dignũ. peccat mortaliter. ¶ Si in distribuẽdis oneribus uel imponẽdis collectis ciuitatis scienter grauat

aliquem cõtra uel ultra debitũ uel alleuiat peccat mortaliter et si solum ex ei⁹ determinatõe fieret talis distributio· tenet damnificatis de damno· sec⁹ uero est si ponũt cum eo plures alii· ¶ Et si cũ hñet distribuere elemosinas alicui⁹ societatis uel testamẽti· z hmoi nõ fideliter distribuit· z si dedisset nõ indigẽtibus ultra mortale tenetur ad restitutionẽ·

¶ De turpi lucro· Ca· IIII·

Si iudex accepit pecuniá ut iudicaret· aut bene iudicaret aut ñ iudicaret· aut iniuste iudicaret peccat mortaliter· & tenet illá restituere danti· nisi dedisset ut male iudicaret quia tunc tenet dare paupib⁹· ¶ Idẽ de teste pro testimonio falso ferẽdo quia peccat mortaliter· et tenet restituere· ¶ Si fecit instrumẽtũ in fraudẽ usurarũ ut notari⁹ peccauit mortaliter z mercedẽ quá accepit dẽt paupib⁹ erogare· ¶ Si seruiuit usurario in arte usuraria peccauit mortaliter· z si bona usurarii essent obligata restõi nõ posset retinere salariũ· sed dẽt restituere creditorib⁹ usurarii· alias aũt posset· sed illđ dare dẽt paupib⁹ đ hõesta te tñ nõ đ necessitate nisi ipe esset paup· ¶ Si recepit pecuniá pro turpitudine· ut meretrix uel mala mulier dẽt illá paupib⁹ erogare· nõ tñ đ necessitate sed đ cõsilio hõesto· ¶ Si qs facit aliquá artẽ uł artificiũ cui⁹ usus ut plurimũ ẽ ad mortale ut facerẽ taxillos uel cartas z hmoi· peccat mortaliter· nec dẽt absolui nisi disponat illud dimittere· Lucrũ uero ex hoc fcm̃ dẽt paupib⁹ dare ex

cõsilio nõ precepto· ¶ Si dieb9 festiuis emit uel uẽdidit negociãdo·nisi forte in nũdinis·ul' fecit cõtract9 alias nõ necessarios tũc·uel scripsit, uel fecit aliquid manuale prolucro ultra pcm̃· scd̃m aliquos debet illud lucrũ paupib9 dare· et hoc potius uidet̃ de honestate q̃ de necessitate· ¶ Si tpe messiũ uel uindemiaꝝ emit bladũ·uel uinum uel fructus· ut alio tpe uẽdat carius nõ existẽs tal' rei negociator· neq3 propter aliquẽ honestũ finẽ sed propter cupiditatẽ turpe lucrũ est· nõ tñ tenet̃ in aliquo· ¶ Si accepit aliquid ut aliquẽ eligeret ad dignitatẽ aliquã tpalem·uel officiũ seculare·uel uendidit hm̃oi officia secularia turpe lucrũ est·nõ tñ tenet̃ ad restõe3 aliquã· ¶ Si mercator uel alius portauit uel portari fecit ferrũ ligna et quecũq3 mercimonia ad terras infideliũ nõ hñs licentiã apostolicã est excõicat9 excõicatõe papali·incurritq3 al's penas· ut habes in·iiii·pte ti·p totũ· Idẽ de dantib9 in hoc auxiliũ z cõsiliũ ¶ Si negociator exercet negociatões non ad aliquẽ finẽ honestũ·uidelicet gubernar̃ familiã utilitatẽ patrie et hm̃oi·sed principaliter ob immensam cupiditatẽ cõmittit turpe lucrũ·nõ tñ tenet̃ de necessitate dare lucrũ paupib9· sed unã pte3 de cõsilio et honestate·

¶ De ludo multiplici Rubrica· C·V·

LVdus si lusit ad taxillos uel cartas· uel ad aliũ ludũ fortune· ¶ Si uicit p fraudẽ·uel p falsos taxillos, ul' mẽdaciose tenet̃ illd̃ quod sic uicit restituere amittẽti· ultra mortale cõmissum

nisi sit quid paꝝ. ¶ Si uicit ab eo qui alienare nõ potuit ut seruo religioso uxore filio famil. ꝫ hꝰ modi tenetur restituere his qui habent curam il lorum. et est mortale si est quid notabile. et si ex cupiditate acquirendi ludit. ¶ Si per multam im portunitatẽ traxit aliũ qui nõ intendebat ludere uel retinuit uolentẽ recedere ultra mortale tenet̃ illi si est quid notabile. ¶ Si acquisiuit seu uicit ꝑ ludũ hm̃oi in locis ubi prohibet̃ ludꝰ et mandat̃ fieri restõ siue legibꝰ impialibus. siue municipa libꝰ. et seruat̃ quãtũ ad utrũqꝫ. debet tũc fieri re stõ illi qui amisit. secus si leges ille sunt abrogate ꝑ cõtrariã cõsuetudinem. ¶ Si uicit ꝑ ludũ in ali is casibus. exceptis ṗdictis nõ tenet̃ illi restitue re qui amisit. q̃uis possit elemosinaliter. si sit pau ꝑ elargiri. sed dẽt paupibꝰ erogare. de honesta te et cõsilio scd̃m aliquos tenet̃ de necessitate qd̃ tutiꝰ ẽ. nõ oportet tñ tales stringere ita ad certã restõem sicut in furtis usura et hm̃oi. scd̃m uero Ray. sunt q̃dã ꝑsone qbꝰ indistincte tenet̃ ęs re stituere quicq̃d ab eis lucratꝰ fuerit in alee ꝫ taxil loꝝ ludo. uidelicet furiosi prodigi minores. xxv ãnoꝝ. ꝫ maxie pupilli. muti. Itẽ mẽtecapti surdi ceci ꝫ qui perpetuo morbo laborãt. quia tales re bus suis superesse. i. prouidere nõ possunt prop ter quod dandi sunt eis tutores et curatores. ¶ Idẽ uidetur dicendũ de seruis monac. et cete ris claustralibꝰ ꝫ filiisfamilias qui nõ hñt peculiũ castrẽse uel quasi et de uxore que non habet bo na parafrenalia. et etiam de administratoribus

rē ecclesiasticā que sunt pauperū. et de similibus psonis. tn̄ tales pecūie nō sūt restituēde eas pdētibus. sed tutori curatori patri monasterio domino marito ecclesie et hmōi. De restitutōe taliū uide plenius in summa. in scd̄a pte de restōe ludi. De aliis uero que contingūt in ludis. ut fraudes blasphemie amissio tpis et hmōi hēs in cap. aliis.

¶ De inquietudine. ¶ Ca. VI.

Inquietudo circa tpalia acquirēda et cōseruāda. ¶ Si habuit immēsā solicitudinē circa hmōi. et propter hoc dimisit aliquid necessariū ad salutē. ut missam et hmōi est mortale. ¶ Si uero nō dimisit necessaria sed remissior fuit quo ad spūalia ueniale est. ¶ Si habuit nimiā solitudinē circa hmōi ex parua cōfidētia auxilii dei in se nō est mortale. sed uidetur ueniale. est tn̄ multū impeditiuū deuotōis et aliorū bonorū spūalium.

¶ De inhūanitate retinēdi tenaciter. ¶ Ca. VII.

Auaritia in retinēdo tenaciter. seu inhumāitas nō faciēdi elemosinas corpales indigētibus qui pōt hoc uersu cōtinetur. scilicet.

Visito poto cibo redimo tego colligo condo.

¶ Si hn̄s superflua quo ad naturā. et quo ad decētiā status sui pro se et familia sua nō subuenit necessitatibus aliorū etiā nō extremis. sed magnis quas nouit mortale est. ¶ Si hn̄s de superfluo quo ad naturā et si nō quo ad decentiā status pro se et familia sua nō subuenit pauperibus in extrema necessitate quos nouit mortale communiter iudicatur. sed hic oportet multa considerare ad bene

intelligendū· uide de hoc in scda pte ti· primo
¶ Si nō subuenit indigētib9 de industria· et arte
sua cū potuit· ut medicus medēdo et uisitādo in
firmos paupes sine salario· Aduocatus in aduo
cādo· procurator procurādo z hmoi uidet mor
tale· ¶ Si quis nō subuenit paupib9 necessitates
extremas patiētibus cū posset· uel tardauit dare
et exasperauit paupes ueniale est· ¶ Si parauit
paupibus nimis sumptuosa uel nimia questuāti
bus sine cā indigētibus uel utentib9 male elemo
sinis peccatū est potius q̃ meritū· ¶ Si laboranti
bus pro eo in quocunq3 ministerio nimis distulit
dare eis mercedē ultra cōuentōes factas· cu3 tñ
possit soluere· posset eē mortale si incurreret gra
ue dānū uel scādalū· ide3 si aliquid defraudauit·

¶ De auaritia amādi res inordinate Ca· VIII·

Nota q̄ si quis res etiā iuste acquisitas ita in
ordinate amat ut inhereat ei ut fini· cuius
signū est qñ propter eas nō amittēdas esset pa
t9 facere cōtra aliqd̄ preceptoꝝ dei peccat mor
taliter· quia plus diligit creaturā q̃ deū· ¶ Si aūt
nullo mō uellet facere contra salutē suā propter
hmoi tpalia· q̃uis inordinate afficiat seu amet ea
ueniale est·

¶ De prodigalitate cōtraria auaritie· Ca· IX·

Si supflue expēdit suā substantiā uel in edi
ficiis sumptuosis uel in eqs uel in cōuiuiis
delitiosis· uel frequētibus· uel palestris uel ludis
uel ornamētis· uel turpitudinibus· et pcipue mu
lierū· uel in enseniis uel histrionib9 et hmoi pcm̄

est·et quādo est notabilis excessus·sed est sine cōsensu est ueniale uel nullū etiam de re notabili scd̄m proportōez sui stat9·est mortale·uel in modico est ueniale· ¶Descēdere aūt ad pticularia· puta determinare qn̄ est mortale·uel ueniale nō de facili pōt dari iudiciū certū a quo cognoscat̄·

¶De inuidia que est scd̄m uitiū capitale·Titul9·et de inuidia et ei9 spēb9·iiii·et hēt·ca·IIII·c·I·

INuidia est tristicia de alieno bono inq̄tum desideratur·ut diminutiuū proprie excellentie et si sit ex cōsensu rōnis mortale est·nisi esset de aliqua re parua·sicut puer q inuidet alteri puero q̄ habeat plēs fruct9 et hm̄oi·sed si sit scd̄m motū sensualitatis·z cuz displicētia rōnis est ueniale·uel nullū etiā de re notabili· ¶Interrogandū est scd̄m statū de hm̄oi inuidia·s· si prelatus alteri prelato inuidet de maiori prelatōe uel dignitate·¶Si est officialis de maiori et digniori officio· ¶Si doctor de maiori sciētia et concursu· ¶Si scholaris d̄ acutiori ingenio alteri9 scholari· ¶Si ciuis de maiori honore et reputatōe alteri9 ¶Si spūalis de maiori fama alteri9· ¶Si mulier de alteri9 marito filiis ornamētis pulcbritudine et hm̄oi·¶Si artifex d̄ artificiis artis sue z lucro et sic de aliis· ¶Si quis cuz dolet de bono proximi sui· nō ex eo q̄ ille habeat·sed d̄ defectu suo quia ipse illo caret cōtentus tamē q̄ proximus habeat nō ptinet ad inuidiā·et similiter si doleat de bono inimici·ex hoc solū·quia timet inde sibi no

cumentũ nõ proprie pertinet ad inuidiaꝫ·

¶ De odio et aliis filiabus inuidie · et primo de odio · Ca. II.

SI habuit odiũ ad deũ· quia flagelauit eũ· uel impediuit mala desideria ei9 uel alia d causa mortale est· ¶ Si habuit odiũ ad proximũ desiderans malum eius ut malũ et si est malũ notabile· quod illi appetit rõne deliberata mortale est siue malũ sit in persona uel fama uel substãtia uel alio modo· secus autẽ si nõ consensit ratione uel sit quid nõ multũ damnosum·
¶ Si uero desiderauit malũ alterius· uidelicet infirmitatẽ in bonũ eius· ut· s· bonus efficiatur· uel ne peior· uel ne aliis noceat nõ est odiũ· Interrogandũ et inuestigandũ est hoc caute· nam laici omnẽ displicentiã solent appellare odiũ· que tñ nõ est nisi modo dicto· ¶ Item odiũ contra unũ reputãt tantũ unum pcm̃· Sed no· ꝙ sicut in aliis sic in isto· Quotiẽs reuocãdo iniuriã menti de nouo habuit odium ad illum cũ cõsensu rationis totiens peccauit mortaliter· Interrogandũ est etiã de tempore· scilicet q̃tũ ꝑseuerauit et quomodo frequẽter odiuit· Itẽ ꝙ dimittat omne odiũ· sed oportet imo nõ debet illi petere ueniaꝫ quẽ odiuit· si peccatũ est occultũ nisi publice cũ uerbis uel aliis modis offendisset·

¶ De susurratõe que est ponere dissẽsiões inter amicos ꝑpter malã intẽtõem · Ca. III.

SI quesiuit ponere discordiam inter amicos uel cõsanguineos dicẽs malũ uni de altero·

uel ecōtra uel referēs studiose que possunt cau
sare hmoi. quia mortale est. et nur9 erga socrū.
et socrus erga nurū solent his uacare. ¶ Si dixit
aliqua uerba unde orta est discordia inter āicos
uel cōsanguineos. sed nec hoc intēdēs. sed incau
te de se nō est mortale. sed posset esse rōe scādali
¶ Si quis intēdit dissoluere malas amicitias. uel
conuersatōem alicuius cū aliis ne decipiatur con
gruis remediis nō est malum.

¶ De exultatōe in aduersis. Ca. IIII.

SI uidēs damna euenire. et mala his quib9
inuidit uel odiū hēt. letatur deliberato ani
mo de malo illius mortale est. sec9 aūt si nō deli
berato animo. Letari autē de malo inimici nō inq̄
tū malū eius. sed inq̄tum non poterit nocere uel
alias iniuste eū opprimere pōt esse sine pcō.

¶ De tristicia in prosperis.

SEd tristicia in prosperis que hoc differt ab
inuidia. quia tristatur de bono proximi. et
propter hoc cogitat quō male habeat et deside
rat sed contingit sepe ꝙ nō patit̄ ille damna que
ei appetit. sed magis prosperatur. et de hoc tri
statur. z est mortale ubi est cōsensus rationis.

¶ De ira que est tertiū uitiū capitale
titul9 tertius. et habet. Ca. III.

IRa est appetit9 uindicte z uitiū capitale.
et frequēter miscet̄ cū odio. ¶ Si propter
aliquē defcm̄ in se uel in altero cōmissum deside
rauit uindictā seu punitōem quocūq̄ ut p se ul
a deo uel ab alio intendēs solū satisfacere animo

ſuo irato·et eſt mortale qñ·ſ·ſolú intédit punitio né preter ordiné rónis·ſi notabile malú eſt·et cú cóſenſu rónis·alias ueniale· ut ira quottidiana in gubernatõe familie· ¶Si irat⁹ in ſeipm propter aliqué defectú turbat cõtra ſe ueniale eſt cõiter ¶Si irat⁹ cõtra deú propter aliqd flagellú mur murat in corde uel ore·impatiéter ferens et põt eſſe mortale et ueniale·ſcdm modú impatientie·

¶De indignatõe et aliis filiab⁹ ire·Ca·III.

Si indignatus cõtra aliqué nõ ualés audire eú uel uidere reputás eú indgnú eo qꝫ ſibi diſplicuerit cú debuit ſeruire poti⁹ eſt ueniale cõiter·et ſi propter hoc retinet ſibi loquelam uel aliud ſignú oñdit diſplicétie· quia auferéda ſunt propter ſcádalú proximoꝝ et opinioné odii·

¶De tumore mentis·

Si excogitauit diuerſas uias et modos ad uindicandú ſe de iniuria et his implicauit menté cogitatõibus altercatiuis ſcdm proceſſuꝫ poteſt eſſe mortale et ueniale·

¶De clamore·

Si ex ira clamauit cõtra aliqué inordinate ꝛ cõfuſe et furioſe loquédo é ueniale cõiter.

¶De cõtumelia.

Si dixit alteri uerba cõtumelioſa uel iniurioſa importátia uitia uel opprobria animo iniuriádi notabiliter·ut uocádo eú proditoré uł inhoneſtá pſoná·et dicédo mala de pétib⁹ ꝛ hmoi mortale eſt· ¶Si dixit uerba opprobrioſa familie ſue·uel diſcipulꝭ uel ſibi ſubditis cá correctõis

si sit modo debito et honesto est sine peccatō· ul' cōiter ē ueniale· nisi infamatoria diceret et seque retur scandalū magnū·

¶ De blasphemia et maledictōe creaturaꝝ·

Si blasphemauit animo deliberato aliquē ut pcuteret tali maledictōe in malū esset mor tale· nisi hoc affectaret in emēdatōem eius· ¶ Si uero hoc nō desiderauit scđm rōeꝫ· sed scđm sub itū motū ire eius· cui⁹ signū est· quia si hoc cōtin geret ualde doleret· sicut fit a pentib⁹ cōiter ue niale est· ¶ Si maledixit creaturas irrōnabiles qa si fecit in detestatōem creatoris uel in dānū dn̄i ei⁹ est mortale· alias ueniale et ociosum· ¶ Si blas phenauit animas defūctoꝝ suoꝝ pentū uel alio rū hominū uidet̄ mortale quia uidet̄ intendere notabile malū· Idē cū seipm maledixerit ex impa tiētia·· ¶ Si blasphemauit diabolū malū est· quia ociosum saltē· ¶ De maledictōe dei et sanctorū dictū est· s̄· primo pcepto·

¶ De rixa·

De rixa p quā ex ira se inuicē homines pcuti unt· i· cū fit animo nocēdi ul' iniuriādi· ut in adulti· est mortale in incipiēte· Idē in prosequēte animo uindicatiuo· sec⁹ si animo defēdēdi se tm̄ uel etiā ad exercitiū ut pueri·

¶ De seditione·

De seditōe que est quādo una ps ciuitatis insurgit cōtra aliā ex pte eius que iniuste monet est mortale cū omnib⁹ sequacibus eius et tenetur de omnibus damnis inde secutis· alteri

parti. Ex pte aũt eius qui resistit seditõi iniuste mote cõtra se. uel bonum ciuitatis nõ est scd̃m se peccatũ. nisi misceant̃ odia et uindicatões. prout cõiter accidit. Quando ex resistentia alteri pti se queret̃ multa picula ꝫ mala cedẽdũ esset. al's nõ euaderet multa peccata. que incõflictu ptium se queret̃. ¶ Si quis etiá ita ptialis est. ut guelph9 ꝫ Gibelinus. seu aliter ptialis. ita obstinato ani mo ꝙ appetit exterminũ alteri9 ptis seu exilium p fas et nephas. parat9 etiá in malis sequi ptem suá nõ est sine mortali. et in malo statu pditõis.

¶ De bello.

Si quis mouet bellũ iniustuꝫ mortaliter pec cat. et omnis qui dat auxiliũ cõsiliũ et fauo ré. similiter peccat mortaliter. de dánis aũt que ibi fiũt. et restõibus et quid sit iustũ uel iniustuꝫ bellũ. uide in tertia pte.

¶ De homicidio dictũ est. s̃. c. v.

¶ De accidia que est quartũ ca pitale uitiũ. ti. iiii. ꝫ hẽt. c. V.

¶ Primũ. Ca. de eadẽ.

Accidia importat tediũ bñ opandi. si ita cõ tristat9 et tediatus est ꝙ habuit in horroré bona diuina ꝫ in abhominatõem spũalia. et opa bona ad que tenet̃ ut precepta dei et ecclesie. et hm̃oi. quádo adest consensus rõnis est mortale. sed si hẽt talem motũ tm̃ scd̃m sensualitaté cũ di splicẽtia rõnis est ueniale. ¶ Si aũt cõtristat9 est de morte cõsanguinei. uel alio casu ꝙ penitẽt eũ bñ fecisse uel pponit ápli9 nõ bñfacere mortale ẽ

¶ Si ita cõtristat̃ q uellet nũq̃ fuisse creat⁹ a deo seu nõ esse nat⁹ in mũdo uel esse sicut brutũ ani mal uel mori quõcũq; siue bene siue male disposi t⁹ dũmõ hinc exiret tal' tristitia cuz cõsensu rõis est mortale. ¶ Si etiã ita cõtristat̃ de aliquo casu aduerso q incurrit grãdẽ infirmitatẽ propter ni miã tristitiã perdẽs somnũ dimittẽs cibũ z hm̃oi uidet̃ mortale cũ nõ põt se iuuare cõtra hm̃oi. ¶ Si cõtristat̃ ex cõsideratõe bonoꝝ que hñt alii. qb⁹ ipse est priuatus uilipendens omnia sibi data a deo. et inde sumẽs tediũ bñ opandi. scd̃m cõsen sum rõis illa accidia ẽ cõiter ueniale. et in psonis spũalib⁹ repit̃. ¶ Si cõtristat̃ ex hoc q bona pro posita que fecit sepe frãgit ex hoc incurrit tediũ bñ opandi quasi sibi uideat̃ nõ posse pficere. acci dia est in spũalibus incipiẽtib⁹ deo seruire. ¶ Si ex frequẽtia tẽtationũ attendat̃ in laborãdo z re sistẽdo ueniale est si tñ resistat in incipiẽtib⁹ con tingit sepe. ¶ Si attediat̃ in bonis opib⁹ uel bene opando orãdo audiẽdo legẽdo lectões uel p̃di catões aut dicẽdo officiũ z hm̃oi nõ tñ dimittit de necessitate fienda cõiter ẽ ueniale. et satis etiã in spũalib⁹ repit̃. ¶ Si tristat̃ de aliquo defectu magis ex eo q apparet defectuosus corã homi nibus q̃ corã deo accidia est. z frequẽter ueniale procedẽs ex superbia.

¶ De filiabus accidie. Ca. II.

De filiab⁹ accidie in quibus difficile est cog noscere qñ ibi sit pcm̃ mortale. nisi cum mi sceat̃ cum aliquo peccato. ut cum omittit̃ aliquod

preceptũ nisi deprimat ita mentẽ q̄ tollat carita
tem dei et proximi.

De desperatione.

Si desperauit d̄ misericordia dei existimãs nõ posse uł nõ uelle ei parcere etiã reuertẽti ad pñiam uel nõ posse abstinere a peccatis cũ adiutorio dei est mortale scd̄m deliberatõem et cõsensum. sec⁹ si scd̄m aliquẽ impulsum tẽtatõis. Si desperauit se nõ posse euadere aliquas miserias mũdi uł pıcula propter que decreuit se occidere est mortale. Et si aliquid ad hoc fecit multo magis.

De malitia.

Si cõtempsit diuina z spũalia bona ex tristitia aggrauante mentẽ mixta cum accidia mortale est. Si aũt contemneret et refugeret ea p que posset uitare peccatũ. quia tunc ptinet ad blasphemiã in spm̃ sanctũ ut. j. dicetur.

De pusilanimitate.

Si subtraxit se ab illis bonis ad que erat apt⁹ timore deficiẽdi. ut a ieiuniis ab ingressu religionis a prelatõe iniũcta ab officio p̄dicationis z audiẽtia cõfessionis iniũcte et hm̃oi est cõiter ueniale. nisi esset preceptũ in eo qd̄ dimittit.

De rancore.

Si habuit indisplicentiã z tediũ corrigẽtes eũ propter correctõem est ueniale. nisi illos odiret. et tunc odiũ est mixtum.

De ociositate que procedit ex tedio.

Si stetit ociosus nihil boni operãs corporale uel spũale. uñ amittit tp̄s irrecuperabile

uidetᷓ ueniale. nisi ex ocio addatur aliquod uit iú
qđ frequéter accidit. z quáto tpe stetit ociosus.

¶ De torpore seu pigritia bene opandi.

SI fuit tard9 ad bene opandú. licet illđ fece
rit tard9 ad ecclesiá ad orandú. ad elemosi
nas dandú z hm̃oi cõiter est ueniale nisi ex tardi
tate omitteretᷓ pceptũ. ut quia cito nõ subuenit
patiéti extremá necessitaté cú tenetᷓ ut infirmo.
unde sequitᷓ mors et hm̃oi. túc est mortale.

¶ De euagatõe mentis.

SI habuit distractõez mentis in orone. z fu
it in cá. uel cú uolútate euagatᷓ uel audien
do predicatõez et diuina méte cogitauit uana et
inutilia est cõiter ueniale. nisi addatᷓ aliquod spá
le pcm̃ uel p totú officiú ad quod obligatᷓ ex pre
cepto. uel audit noua uel si loquitur inutilia uł ex
tedio mutat loca hinc inde. uel distrahit sens9 z
et mébra diuersimode est ueniale cõiter.

¶ De negligentia seu tepitate. c. II.

QVe est remissio uolútatis circa ea que dét
facere. In hac quottidie oés offendút. sed
uenialiter nisi omittatᷓ aliquod necessariũ. ¶ Si fu
it negligés circa opa misericordie spúalia q̃ hoc
uersu continetᷓ. ¶ Cõsule castiga dimitte solare fer
ora. ¶ Nota q͏ sub cõsulo cõprehéditᷓ doctrina
et docere ignrante pcipue ad salutez utilia. ¶ Si
fuit negligés ad adiscendú necessaria ad salutez
ut pcepta dei et ecclesie generalia quia hm̃oi ig
norátia nõ excusat uel ad eúdum ad pdicatõez
et utile est iniúgere idiotis ut pdicatões aliquas
audiát. ¶ Si fuit negligés ad procurandú sibi sa

crameta et sue familie et si ex negligentia et dila
tōe mortua ē proles sine baptismo est mortale.
¶ Si infirm⁹ mortuus est sine cōfessione et cōio
ne uel extrema unctōe. cum ex negligētia crassa
procedit uidet̄ mortale uel graue ueniale scd̄m
q̄ pl⁹ ille indigebat. ¶ Si fuit negligēs ad procu
rādū sacramentū cōfirmatōis. ¶ Si itez fecisset
dare sacramēta baptismi cōfirmatōis uel ordinē
sciēter sacrū est mortale et cōtrahit̄ irregularitas
in suscipiēte. ¶ Si fuit negligēs ad fraternā cor
rectōez cū tenet̄. uidelicet de pcō occulto z mor
tali. z inde sp̄abat emēdatōem illi⁹. tūc esset mor
tale dimittēdo omnino illā uēiale uero retardādo
uel de his que nō sunt mortalia. ¶ Si nō seruauit
ordinē debitū in fraterna correctione uel nimis
aspe uel tpe uel loco indebito peccatū est.

¶ De negligētia cōfessionis. Ca. IIII.

Si omisit ad min⁹ semel in anno cōfiteri uel
ex negligētia uel ignorātia mortaliter pec
cauit. sec⁹ si ex impotētia. uidelicet quia non hēt
copiā cōfessoris. sed si postea cū hēt copiā cōfes
soris nō suppleuit defcm̄ mortale est. ¶ Si fecit
cōfessionē fictā scienter dimittēs aliqd̄ mortale.
uel qd̄ dubitabat uel credebat esse mortale. etiā
si nō esset mortale mortaliter peccat. z tenet̄ ite
rare cōfessionē. ¶ Si dicit se eē cōtritū d̄ omnib⁹
pcīs z dispositū ad abstinēdū z satisfaciēdū cū
hoc nō intenderet mortaliter peccauit et tenet̄
iterare confessionem. ¶ Si penitentiā sibi iniunc
taz pro mortalibus ex negligentia omisit facere

peccauit mortaliter. et tenet iterare cõfessionez. si est illius oblit⁹ pñie. ¶ Si sciẽter cõfessus est ei quẽ sciuit excõicatũ uel suspẽsum. uel nõ hñtem auctoritatẽ. puta quia simoniace accepit bñficiũ uel quia intrusus est p laicá ptãtez peccauit mortaliter. et tenet iterare cõfessionẽ. ¶ Si cõfessus est in excõicatõe maiori existẽs quá nesciuit ipse nec cõfessor ei⁹. absolut⁹ tñ fuit a peccatis oportet iteꝝ cõfiteri. quia non fuit capax absolutõis. tũc propter excõicatõem. ¶ Si cõfess⁹ est ei qui nõ hẽt sufficientẽ scientiaz peccat. et si fuit adeo ignorás ꝙ nesciuit discernere peccata eius precipue cõia tenetur iterare cõfessionem.

¶ De negligẽtia circa cõionem. Ca. V.

Si omisit cõicare semel in anno. s. in pasca resurrectõis post annos discretõis peccauit mortaliter. nisi fuisset legitime impeditus. ut qa alterat⁹ stomaco uel excõicatus querẽs tñ absolutõem uel de licẽtia proprii cõfessoris p aliquot dies differret. et in hmoi casib⁹ dẽt supplere defectũ. qñ põt. ¶ Si nõ cõicauit ieiunus. ita. s. ꝙ post mediá noctẽ aliquid sumpsit p modũ cibi. uel potus peccauit mortaliter. nisi esset grauiter infirm⁹. quia tunc licet. ¶ Si cõionẽ sumpsit cum staret cũ proposito alicui⁹ peccati mortalis. uel cũ esset excõicatus hoc sciẽs uel ignorás ignorátia crassa peccauit mortaliter. ¶ Si nõ cõfessus ẽ de aliquo mortali peccato commisso. uel aduertẽter ex uerecũdia uel inaduertenter propter indiscussionẽ cõscientie uel ex ignorátia crassa et supina.

sumpsit cōionez peccauit mortaliter. ¶ Et nota
q si quis omittit cōfessionē uel cōionē in tpe sta
tuto conari dēt cōfessor ut inducat eū ad supplē
dū defcm. nisi sit omnino nō bn̄ disposit9. ¶ Itez
cū repit aliquē deditū uitiis tui pib9 et aliis usqȝ
ad finem quadragesime cautū uidetur ne subito
admittat eū ad cōionem. sed prolonget sibi tps
p aliquas ebdomadas. De aliis uero defectibus
qui cōmittūt circa cōionem et missam. uide in ter
tia pte de clericis. ¶ Si existēs excōicatus maio
ri sciēter pticipauit. audiendo diuina in ecclesiis.
aut sacramēta pcipiēdo peccauit mortaliter.
¶ Si pticipauit in crimine cuz aliquo propter qđ
ille cū quo pticipauit erat excōicat9 uidelicet qa
uerberauit clericū. ut. c. si cōcubine de sñia excōi
catōis. uel si aliqs cleric9 subicit se alicui laico uer
berandū ad placandū eū de iniuria sibi illata cleri
c9 ille efficit excōicatus. quia pticipat in crimine
cū uerberāte. propter qđ est excōicatus et mor
tale est. v. c. cōtingit. de sen. exco. ¶ Si existens
excōicat9 maiori sciēter pticipauit cū aliis fideli
b9 etiā extra diuina pcipue in hiis que cōtinētur
hoc uersu. Os orare uale cōio mensa negatur. Et
si fecit ex cōtemptu cōtra prohibitōem supioꝝ
peccauit mortaliter. alias uenialiter et efficit ex
cōicat9 minori a qua potest absoluere omnis qui
habet eū audire in cōfessione. Excipiunt tamen
quinqȝ casus in quibus licet pticipare cū excōica
tis qui cōtinēt in hoc uersu. Vtile lex humile res
ignorata necesse. Hec anathema quidē faciūt ne

possit obesse. Quos uide in .iiii. pte summe.

Quint⁹ titulus de inani glia habet iii. c. Primū. ca. de inani gloria.

De inani gloria que est qntuȝ capitale uitiū importās inordinatū appetitū laudis hūane seu inordinatā cōplacentiā eius cui offert. et cui fit aliqd opus principaliter propter laudem propriā amittit ei⁹ merces et pcm̄ incurrit. et interrogandū est scd̄m statū hominū de diuersis materiis in quibus homines querūt sibi laudē uidelicet a doctore de sciētia et doctrina. a scholari de ingenio et disputatōe. a rectore de regimine. a mulierib⁹ de ornatu et hmoi. Si quesiuit laudē et gliam de ope peccati mortalis. mortaliter peccauit. si scd̄m rōem deliberatā hoc egit. sec⁹ si scd̄m modū sensualitatis ul' etiā si de aliquo ueniali gloriat. Si opa sua de genere bonoȝ. ut ieiunia elemosine et hmoi. quasi omnia ad laudē humanā fecit mortale uidet. cū ibi cōstituit finē. sec⁹ si aliquid boȝ aliquādo. si ita ordinate accepit laudē de aliquo ope ꝙ propter eā cōsequēdā paratus erat facere cōtra aliquod pceptorū. peccauit mortaliter. In aliis aūt casib⁹ uidet ueiale.

De immodestia ornat⁹. Ca. II.

De immodestia ornat⁹ q̄ procedit frequenter ex inani gloria licet etiā ex aliis causis possit procedere. et pcipue mulieres iuuenes d hoc interrogāde sunt. s. de ornatu capilloȝ fucorū gemmaȝ uestiū pciosarū et foderatur z caudis eaȝ et planellis nimis altis et coronis capitis

et hmoi· in quib9 aliqñ est mortale· aliqñ ueniale·
¶ Si usus uel usa est fucis uel aliis ornamétis ad ostentatõez et inané gloriá si de hmoi supbiuit· gloriata est· mortale est· si tantá delectatoem habuit ad laudé et glriá illã q nõ curauit trásgredi mádata dei z ecclesie· ¶ Si usus uel usa est fucis et aliis ornamétis ad inducendú homines ad sui cõcupiscétiá extra matrimoniũ mortale est indubitatú· ¶ Si ita inordinate delectat in hmoi· ita q etiá si sciret homines ex sui ornatu scádalizari· idé trahi ad sui cõcupiscentiá nõ curás de ruina proximi mortale est· ¶ Si ad cõplacédũ uiro suo uel ad inueniédú uirú si est innupta· uel ne despiciat ab aliis· uel ex aliqua leuitate usa est fucis uł aliis ornamétis supfluis de se nõ est mortale sed potius ueniale· nisi hic sit notabilis excessus in h9 modi· ut possit iudicari de occasione data aliorũ ruine· et nõ tm accepta qd est difficile iudicare·
¶ Si habuit nimiá diligentiá et studiũ et tps ad ornandú se uel fecit excessuz in portatura uestiũ ultra suũ statnm uel cõditõez· uel nõ scdm moré patrie uel uestib9 nimis delicatis pcm est·

¶ Capitulũ tertiũ de filiabus inanis glorie· et primo de hypocrisi·

Si simulauit sanctitaté hre p ieiuniú oroez et hmoi cum malus esset· si hoc egit ad cõsequendam laudé humanam constituens ibi finé mortale est· alias ueniale· nisi aliud uitiũ adiũgat
¶ Si simulauit sanctitaté p hypocrisim intédens

aliqd · qđ sit cōtra honorē dei uel utilitatē proxi
mi · ut seminare errores · adipisci indignus eccle
siasticā dignitatē · decipe · n · proximū tp̄aliter uł
spūaliter mortale est · ¶ Si simulauit sanctitatem
existēs mal⁹ ut dent ei elemosine sicut scō uiro ·
uel procuratōes ecclesiaꝝ ut cerretani · et similia
mortaliter pecauit · ¶ Si simulauit maiorē sancti
tatē q̄ habuit uel occultauit suū defectū ad edifi
catōem proximoꝝ nō est peccatū uel leue uenia
le est · aut si hoc facit ob aliquā uanitatem · uel ina
nē glīam est ueniale · ¶ De iactantia.

SI laudauit seipm̄ đ aliquo ope peccati mor
talis mortaliter peccauit · ¶ Si aūt de ope
ueniali uenialiter peccauit q̄tū est de se · ¶ Si lau
dauit se de aliquo ope bono uidelicet de uirtute ·
de sciētia · de industria · uel diuitiis uel potētiis ꝛ
hm̄oi ex supbia ꝛ inani gloria mortale est · uel ue
niale sedm radicē ipi⁹ supbie uel inanis glorie uñ
pcedit · ¶ Si laudauit se cōtēnendo alios ut pha
riseus publicanū mortale est · ¶ Si aūt ex aliqua
leuitate uel utilitate cōsequēda ueniale uel nłłm
est · ¶ De Ironia ·

SI uilificauit se uerbis uel factis plus q̄ senti
at in seipo in mēte dicēs aliqua mala de se
q̄ in se nō cognoscit ueniale est · et dicit ironia ·

¶ De contentōe ·

SI quis cōtendit aduersus aliū cōtra uerita
tē sciēter in reb⁹ alicui⁹ importātie mortale
est · sec⁹ in rebus paruis et inaduertēter · ¶ Si cō
tēdit pro ueritate sed nimis inordinate cōiter ē

ueniale. sed posset ibi esse tanta inordinatio q̄ rō
ne scādali sequētis esset ibi mortale.

De discordia.

Si hn̄s tractare aliqua cum aliis in cōi nolit cōcordari cū aliis de his que ordinant̄ ad honorē dei uel proximoꝝ utilitatē ex eo q̄ male afficit̄ ad eos uel ut ondat se plus scire q̄ alii mortale est. secus aūt si nō cōcordat. uidelicet quia si hi uidet̄ esse magis scd̄m deū et rōnem. qd̄ ipse intendit. quia tūc uel nō est peccatū uel leue. nisi sit nimis ptinax.

De pertinatia.

Si fuit ptinax in sn̄īs suis discrepās a cōi ceteroꝝ cōsilio uel iudicio cōiter est ueniale. piculosum et inductiuū erroris.

De singularitate.

Si fecit singularitates uł nouitates in cōuersatōe uite uel uestibus. uel cerimoniis. uel aliis adinuētōib⁹ pcm̄ est. et si adinuenit aliquā malā cōsuetudinē omnia ei imputāt̄.

De inobediētia.

Si nō obediuit supioribus suis spūalib⁹ uel tpalib⁹ legib⁹ canonicis uel ciuilib⁹ rōabilib⁹. et si qdē trāsgredit̄ supioꝝ ordinatōes hn̄tes uim p̄cepti. ut qn̄ mādat̄ seruari uerbo uł scripto in uirtute scē obediētie uel sub pena excōicatōis uel carceris uel aliis penis grauib⁹. et hm̄oi equipolētiis peccauit mortaliter. In aliis uero ordinatōib⁹ simpliciter factis trāsgrediēdo ē uēiale nisi fiat ex cōtēptu. q̄a tunc mortale q̄tūcūq3 leuib⁹.

De Gula. vi. ti. et habet. c. IIII. primū. c.

Gula est sextū capitale uitiū et importat inordinatū appetitū seu delectatōez circa cibū et potū. ¶ ¶ Nota quinqꝫ spēs seu modos q cōtinent in hoc uersu. Pre propere late nimis ardēter studiose. ¶ Si comedit uel bibit extra horā debitā sine rōnabili cā et urgente. ¶ Si est us⁹ cibis uel potib⁹ lautis nimis et delicatis ultra cōditōez sui stat⁹. aliter.n.decet comedere infirmū q̄ sanū ciuē q̄ rusticū. ¶ Si comedit uel bibit in nimia q̄titate scd̄m exigētiā sue cōplexionis qd̄.n. uni parū est.nimiū est alteri. ¶ Et plus comedere in die ieiunii q̄ altera die nō est de se malū pro una comestōe. ¶ Si comedit ul' bibit cū nimio ardore gule.seu cuz nimia cōplacētia contētus magis satisfacere delectatōi gule q̄ necessitati prouidere. ¶ Si adhibuit uel adhiberi fecit nimiū studiū z diligentiā circa cibaria delicata preparāda.ut cuz uariis saporibus et diuersis modis.et hm̄oi.In hiis omnib⁹ speciebus uel modis gule. tunc est mortale.quādo delectatio gule. querit ut finis paratus facere cōtra precepta ut satisfaciat delectationi gule.uel cū comedit usqꝫ ad crapulā uel uomitū aduertēter. sicut fit a plerisqꝫ in carnispriuio uel utit aliquo cibo.ex quo uerisimiliter credit incurrere magnā lesionē psone.In aliis uero casib⁹ cōmuniter est ueniale. ¶ Si comedit carnes in quadragesima uel in aliis ieiuniis ecclesie.uel in sexta feria.aut in sabato per totū annū nisi urgente causa necessitatis ul' infirmitatis peccauit mortaliter. si sine cōsilio medici. ¶ Si usus

est lacticiniis tempore quadragesime sine causa infirmitatis et de cōsilio medici peccauit mortaliter. In aliis uero ieiuniis ecclesie seruari potest mos patrie q̃tū ad usum lacticiniorum. qui mos si nō appareat tutius est abstinere.

¶De ebrietate.

SI bibit usq; ad ebrietatē aduertēs se nimis bibere uel potentiā uini sufficientem ad inebriādū uł de hoc dubitans probabiliter peccauit mortaliter. secus si ignorauit potentiā uini ut Noe. ¶Si fuit causa inebrieatōis alterius aduertenter inducēdo ad nimiū potum uel ponēdo sal in uino. z hm̄oi mortaliter peccauit. secus si fecit causa medicine. ¶Si induxit aliquē ad frangendum ieiuniū ecclesie. sine causa legititima suis ꝑsuasionib9 peccauit mortaliter. ¶Si induxit pueros et iuuenes ad lambacitates et tabernas et h9mōi ut ꝑuertat ad turpia. ¶Si frequētauit tabernā sine cā rōnabili uel cōuiuia dissoluta pc̄m est.

¶De insensibilitate.

SI abstinuit se nimis a cibo et potu. et aliis necessariis uite propter q̄d incurrit infirmitatē cōiter ē ueniale nisi fiat notabił excess9. z adlat obstinatio cōtra admonitōes ex hm̄oi defectu. q̄a tūc uidet̃ mortale rōe ꝑiculi in̄ sequentis.

¶De filiab9 gule. z ꝑmo d̄ebitudīe. c. III.

SI ex fumositatib9 inordinate comestionis. et pot9 incurrit scurrilitatē seu grossitiem intellectus. et ex hoc ineptitudinē intellect9. uł ineptitudinē legēdi orādiq; est ueniale cōiter.

¶ De loquacitate.

SI nimis locut⁹ est. seu dixit uerba ociosa ꝫ sine necessitate. et rōnabilitate cōiter ē uenìale.

¶ De scurilitate.

SI fecit actus seu gestus inordinatos. et si sint prouocātes ad libidinē extra matrimoniū, est mortale. Si uero ad dissolutōem ul' leuitatem. ut uentositatē et hm̄oi ueniale est.

¶ De inepta leticia.

SI habuit ineptā leticiā et uanā in ludis et iocis. cōiter uēiale ē. nisi addat̄ aliqđ uitiū.

¶ De choreis.

CHoree que fiūt cum inordinata leticia sunt mortalia quinqꝫ modis. ¶ Primo cū fiunt ex libidine. ¶ Scđo cuꝫ fiūt in ecclesiis. quia sacrilegiū est. ¶ Tertio cū fiunt a clericis et religiosis cum mulierib⁹ rōe scādali. ¶ Quarto cū fiunt ex inani gl'ia uel uana leticia. tā inordinata ꝙ ibi cō stituat̄ finis. ¶ Quinto cum tales chorrizātes nō curāt đ scādalo proximū est mortale. In aliis aūt casibus cōiter est ueniale. Posset tn̄ qn̄qꝫ esse mortale. nec de facili de hm̄oi potest dari iudiciū.

¶ De immunditia.

DE immūditia que pōt intelligi cū qs immūde comedit. et esset ueniale. precipue si ex hoc cōturbat alios uel qa uomitū facit. et si hoc facit quia nimiū comedit uel qa auidius comedat peccatū est. sec⁹ si cā medicine uel pōt intelligi đ immunditia polutōis que cuꝫ accidit in somniis nō imputat̄ ad pcm̄. sed pcm̄ pōt esse in cā ei⁹. s.

si processit ex crapula uel turpi cogitatōe p̄cedē
ti uel ex negligētia· uel etiā post uigiliā recolens
d̄ ip̄a immūditia habita in somniis turpib⁹ delec
tat̄· et si est cōsensus rōis de hm̄oi turpi delecta
tōe est mortale uel ueniale· uel nullū si ex alleuia
tōe nature· ¶ De im̄ūditia seu pollutōe p̄curata
¶ Nota q̄ si q̄s quid agit hac intētōe p̄ncipaliter
ut pollutōem q̄rat· siue uigilādo siue dormiēdo
mortaliter peccat· etiam si facit cā sanitatis· ¶ Si
aūt ip̄a pollutio etiā cōtingat in uigilia p̄ter uolū
tatē et sine procuratōe non est mortale·

¶ De luxuria Titulus· vii· z hēt· c· II· p̄mū·

LUxuria ē septimū capitale uitiū· sed q̄a· s̄·
in p̄ceptis dcm̄ ē satis de spēb⁹ eius in op̄e
ac etiā in cogitatōe omni· illis omissis uidendū ē
de quibusdā aliis p̄tinētib⁹ ad ip̄aȝ luxuriā z de
lectatōem morosaȝ· et primo · ¶ Si tetigit aliquē
uel aliquā uel osculatus est libidinose extra cōiu
giū mortaliter peccauit· etiā si non sequit̄ turpis
act⁹· nā talia exercitia in op̄e ipso pro uno pcō
habēt̄ cū opere ip̄o· sed tanto grauius quanto in
hm̄oi cōcurrūt plura si aūt fiant diuersis t̄pibus
diuersa sunt peccata· ¶ Si scripsit lr̄as uel porta
uit· uel misit uel recepit cōtinētes amatoria et p̄
uocantia ad lasciuiā aduertēter mortaliter pecca
uit· ¶ Si fecit cantōes · uel cantauit uel legit· uel
audiuit v̄ba lasciuie · uel turpia delectabiliter ad
pro uocandū se uel alios ad lasciuiā mortale est·
¶ Si associauit aliquē quē sciuit ire ad procandū
uel turpiter agēdū· uel ad faciēdū serenetas uel

matutinatas peccauit mortaliter. ¶ Si fuit mediator inter aliquos ad hm̄oi turpia uł posuit aliquos mediatores inter se et inter alios et hm̄oi peccauit mortaliter. Idē si recepit enseniū uel donū quodcūq₃. uel misit ex amore libidinis.

¶ De delectatōe morosa.

d E delectatōe morosa: qđ uitiū repit̄ in tepidis ⁊ multū negligentib⁹. nā feruidi subito cogitatōes expellūt noxias et frigidi desideriis operis acquiescūt. ¶ Si habuit cogitationes immūdas ⁊ carnales in quib⁹ trahit morā postq̄ rōne ꝑpendit propter delectatōem ipsam cogitādi hm̄oi peccauit mortaliter. nō solū qn̄ qs cogitatōib⁹ luxurie rōne cōsensit deliberās facere malū si adesset cōmoditas. sed etiā uolēdo opus ꝑpetrare. sed non curādo ip̄as cogitatiōes libidinosas expellere postq̄ ꝑpēdit. sed in eis uolūtarie immorādo peccauit mortaliter.

¶ De filiab⁹ luxurie.

DE filiab⁹ luxurie de quib⁹ nō oportet multū interrogare. qa difficile ē intelligere nisi eū mixtura alioꝝ uitiorū. ⁊ ꝑma ē cecitas mētis.

DE cecitate mentis. si fuit ita mēte occupat⁹ circa mūdana et carnalia ꝙ nesciuit de deo cogitare uel de rebus spiritualibus.

¶ De precipitatōe.

DE precipitatione si fuit preceps. ⁊ subitus in opib⁹ suis sine cōsilio et examiatnōe mētis debita agēs. ¶ De incōsideratōe.

DE incōsideratione si fuit incautus in factis

ſuis nõ bñ iudicãs circa occurrentia·

¶ De inconſtantia·

DE incõſtantia· ſi in eo quod deliberauit bo ni agere fuit incõſtans et mutabilis ex paſ ſione·

¶ De amore ſui·

DE amore ſui· ſi nimis ſeipſum dilexit querẽ do corporis delectatões z cõmoditatẽ et hmõi·

¶ De odio dei·

DE odio dei ſi habuit deũ uel legem eius in diſplicẽtia· quia prohibet cõcupiſcentiã· et hmõi·

¶ De amore uite pñtis·

DE amore uite pñtis· ſi nimis amauit uitam iſtã pñtem propter uoluptates carnis qb9 eſt deditus ita amare uitã pñtez ꝙ aliquis uellet hic ꝑpetuari ſcđm Pet· eſt mortale·

¶ De horrore futuri ſeculi··

DE horrore futuri ꝯſculi· ſi horrorẽ habuit ad uitã futurã· de aliis uero que ꝑtinẽt ad uitiũ luxurie circa cõiugiũ· uide· ĩ· de cõiugatis·

¶ De ſuꝑbia titulus· viii· et hẽt· ca· duo·

SVꝑbia ſcđm Gregoriũ eſt regina omniuz capitaliũ uitioꝝ· et eſt uitiũ multũ ſubtile et difficile ad cognoſcẽdũ· z cõſiſtit in appetitu inordinato proprie excellẽtie· et habet quatuor ſpecies ſiue modos de quib9 potes interrogare· prout uidebiẽ expedire ſi tñ penitẽs intelligat·

¶ Si bona naturalia ſpũalia uel tꝑalia q̃ hũit ſibi attribuit z a deo ñ recognouit· ¶ Si bõa ipa a đo recognoſcens meriti ſuis ꝓncipaliter ſe accepiſſe eſtiauit uidelicȝ ꝓpter ſua ieiũia orones z hmõi

Si ea bona que nō habuit sibi attribuit· uel plus q̄ habuit cū existimat se hr̄e multū humilitatis caritatis patiētie· et hmōi cū nō habet· ¶ Si reputauit se meliorē esse ceteris alios cōtemnēs· in quolibet hoꝝ modorū pōt esse mortale· uel ueniale· scd̄m q̄ rōne consentitur· uel nō·

¶ De filiab9 sup̄bie· ca· tria· z p̄mo de derisione·

De derisione que aliqñ procedit ex sup̄bia· ¶ Si irrisit sacramēta et alia diuina uilipendēs ea· aut scōs uiros· aut p̄latos· aut deo seruire uolentes· ut sic retrahat eos peccauit mortaliter· ¶ Si irrisit intendēs ex hoc iniuriā et uilificatōem· uel notabilē p̄turbatōez ei9 mortaliter peccauit· sed si ex leuitate· uel causa ioci secus·

¶ De ambitione·

De ambitōe q̄ procedit ex sup̄bia· et importat inordinatū appetitū honoris· z multū rep̄it̄ in p̄latis et dn̄is· ¶ Si desiderauit aliquam dignitatē· uel bn̄ficiū curatū rōe deliberata principaliter propter honorē uel dignitatē uel utilitatē tp̄alē peccauit mortaliter· ¶ Si desiderauit dignitatē uel bn̄ficiū ecclesiasticū uel seculare ad qd̄ est indign9 uel inept9· uidelicet quia criminos9· et hmōi peccauit mortaliter· ¶ Si desiderauit uel quesiuit ad hmōi p̄uenire etiā faciēdo cōtra p̄cepta mortale est· ¶ Si quesiuit honorē d̄ quacūq; re ita inordinate q̄ ibi cōstituit finē mortale est· In aliis uero casibus uidetur ueniale·

¶ De presumptōe·

Presumptio que procedit ex sup̄bia cōsistit

in hnc qꝫ hō ponit se ad ea que sunt·s̃·uires suas uel nō ꝑtinent ad conditōez suā·ut secularis· ad iudicandū clericos·uel eos qui nō sunt sibi subiecti uel de his đ quib⁹ nō hēt ꝑtātez peccauit mortaliter· ¶ Si posuit se ad faciēdū ea exercitia ad q̄ nō erat apt⁹·uñ pōt seq̄ spūale uel tꝑale dānū alteri·ut medicus ignar⁹ medicine· uel aduocat⁹ ignarus ad aduocandū· iudex ad iudicandū·cōfessor ad audiēdū cōfessiones et hm̄oi·peccauit mortaliter·secus aūt si cōpetēter in arte illa ꝑit⁹ erat· ¶ Si presumēs đ uirtute sua exposuit se ꝑiculis ꝑcōrū ut uadēs ad loca inhonesta· uel frequētans cōuersatōez mulierū leuiū et hm̄oi· ubi de facili potest labi in mortali peccato· mortale uidet̃· ¶ Si nimis de se p̄sumēs nō prouidet necessitatibus uel ꝑiculis occurrētib⁹ spūalibus uel tꝑalibus expectās effectū miraculosum a deo· s·ut eū sanet infirmum sine medico et medicinis· uel ministret ei cibū sine labore ē mortale· et dr̃ temptare deū· ¶ De temeraria iudicatōe·

Si facta alterius que dubia sunt quo animo fiant in malā ꝑtez interpretatus est· seu iudicauit·z sine signis sufficiētibus indicātibus malitia alteri⁹ deliberate iudicauit aliquē đ peccato mortali mortaliter peccauit· ¶ Si uero iudicauit de ueniali uenialiter peccauit· Idē si iudicauit de mortali·sed nō deliberato animo·

¶ De curiositate.

Si fuit curiosus circa cognitōez intellectiuā ut querēdo scire que sunt·s̃· capacitatem

suá uidelicet d trinitate de pdestinatõe uel que rédo scire a quib⁹ nõ dét ut a demoniis uel per sortes uel querédo scire paꝝ ut i a z dimittédo magis necessaria uel querédo scire solú ad scien dú et nõ ad deú cognoscendú uel ad aliq̃ utilita té pcm̃ est q̃nq͡ʒ mortale quádoq͡ʒ ueniale. ¶ Si fuit curiosus circa usus sensuú s oculis aspiciédo auribus audiédo narib⁹ ad odorandú gustu ad gustandum tactu ad tangendú sine necessitate uel utilitate sed solú delectatõe sensuali pcm̃ é cõiter ueniale et q̃nq͡ʒ põt esse mortale. ¶ Si reꝑ it se in spectaculis ad uidédú ut torneaméta pa lestra currere ad brauiú et hm̃oi naʒ si in hoc sit ꝑiculú mortis spũalis uel tꝑalis ut q̃n sunt spec tacula repñtatiua turpitudiné uel cú recipet no tabilé lesioné corꝑis est mortale et multo magis in exercéte et ꝓbente occasioné in hm̃oi specta culis alias est ueniale nisi propter hoc aliquis ita delectat̃ q͞ mes eius auerteretur a deo ita uide licet q͞ parat⁹ esset trásgredi mádata dei et eccle sie ut illa aspiceret uel faceret z hoc idé intelligo de quocúq͡ʒ pcõ quod de se est ueniale quia per húc modú põt effici mortale. ¶ De ingr̃titudine.

Ingratitudo repit̃ in omni pcõ mortali sed ut circústantia aggrauás ipm̃ quia ubi hõ dét sꝑ seruire deo eú offédit. Est etiá unú spãle pcm̃ ingr̃tú s recipiés bñficia a deo uel ab homi ne ea non recognoscit recogitat z regratiat̃ et re cõpensat̃ uel q͞ pei⁹ est uilipédit bñficia recepta uel murmurat de eis uel injuriat̃ benefactori cõi ter aút repit̃ mixtú cú aliqua genere peccati q̃n

mortale qñ ueniale est. ¶ De scádalo.

De scádalo quod qñq3 nõ est pcm̃ spále. sed circústantia aggrauás pcm̃ in q̃tu uidelic3 ex dicto uel facto alteri9 nõ recto dat̃ alteri oc casio ruine spúalis. et hoc est scádalú. z si hoc in tẽdat est circústantia aggrauás pcm̃. et mutans spéẽ3. uñ est necessaria cõfiteri qñ est tale qd ueri similiter trahés ad ruiná peccati mortalis. et p̃ci pue cú hoc sequit̃. si aút hoc intẽdat. s. ducere ali qué ex dicto facto suo ad aliquá ruiná est mor tale et spále pcm̃ si intẽdat inducere ad mortale alias ueniale. ¶ De adulatione.

Adulatio que cõiter est scádalizatiua. et cõsi stit in hoc q̃ qs uerbis uel factis suis inor dinate querit placere alii ad beniuolẽtiá captádá et si in malo adulat9 est criminaliter. puta laudás aliqué d uindicta facta uel turpitudine et hmoi est mortale. ¶ Si adulat̃ uel laudat aliquem inté dés eú decipe notabiliter in tpalib9 uel spúalib9 est mortale. sec9 si aliquid iustú intẽdit ab eo hr̃e uel qd pu̇ú recipe per modú doni ut histriones. ¶ Si nimis laudauit aliqué ex quo ille sumpsit oc casioné supbie uel inanis glorie cõiter ẽ ueniale. et põt etiá aliqñ esse mortale. ¶ Si uero laudauit aliqué ad eú excitádú magis ad uirtuté uł ad cõ fortádú eú in tribulatõib9. z tẽptatõib9 z obser uatis debitis circústátiis ẽ uirtuosú z meritoriũ alias ueniale. ¶ De blasphamia in spm̃ scm̃.

De blasphemia in spiritú scm̃ que procedit ex malitia. uidelicet inquátú qs nõ cõtẽnit

uel refugit ea cogitare mēti occurrētia ꝑ que pos
set retrahi a pcō・et hēt sex spēs・s・Presumptio・
Despatio・ Inuidētia frīne grē・ Impugnatio ueri
tatis agnite・Obstinatio・Impenitētia・ De his ue
ro interrogandū est・prout uidet̄・et ɔōiter nō re
pit̄ nisi in multuȝ sceleratis・ ¶ Presumptio auteȝ
dr̄ hic cū quis p̄sumit de dei misericordia existi
mās ꝙ parcat sibi ad bn̄placitū suū・ uel ꝙ saluet
eū pseuerantē in pcō・ ¶ Despatio aūt cū credit
deū nō posse・nec uelle sibi parcere etiā penitēti・
uel uolēti saluari・ ¶ Impugnatio ueritatis agnite
dicit̄ cū quis cōtradicit ueritati fidei quā nouit・
¶ Inuidētia fraterne grē est cū; dolet quis d̄ grā
dei et gloria crescente in hominib9・ ¶ Obstinatio
cōfirmat uolūtatē suā in peccatis cōmissis・ ¶ Im
penitētia aūt dr̄ cū qs proponit firmiter etiaȝ in
futurū nō penitere・ ¶ De scismate・

De scismate hoc pcm̄ cōmittit̄ cuȝ quis rece
dit ab obēdiētia Romane ecclesie sumēs si
bi aliđ caput・uel sequēs aliqueȝ canonice nō elec
tū・et sp est mortale・et excōicatio cōtra tales nisi
forte cū essent duo quoꝝ quilibet haberet̄ pro
sūmo pōtifice a suis sequacib9 et nescit̄ clare ꝗs
sit canonice electus・ In hoc・n・uident̄ populi ex
cusari si nō sunt ptinaces・sed parati illi adherere
quē sciūt uere esse electū canonice・ ¶ Si inicitur
ordinat ōib9 uel alienatōibus factis a scismaticis
excōicatus est ext̄・de scisma・c・i・

¶ De infidelitate paganoꝝ hereticorū・

De infidelitate paganoꝝ hereticorum uel

iudeoꝝ quorũ quodlibet eſt grauiſſimũ pcm̃ du
cẽs ad damnatõem· nõ oportet hoc dicere inter
hos· ſoli·n·heretici ſunt excõicati· ſed et cũ aliis
p̃cipue iudeis nõ d̃et hñi domeſtica cõuerſatio·
ꝫ p̃cipue idiote· Potes circa hm̃oi interrogar̃ ꝑ
ut tibi uidet̃·ſ· Si habuit aliqd̃ dubiũ in hiis q̃ ſũt
fidei· uidelicet de ſacramẽto altaris·et hm̃oi· ꝫ ſi
de hoc hẽt diſplicẽtiã nõ eſt curãdũ· ſi aũt uo
luntarie et ſpõte dubitat eſſet mortale· Hereticꝰ
quidẽ eſt excõicatus· et nõ põt abſolui citra ſedẽ
apoſtolicã· ut patet in proceſſu curie· Itẽ recep
tor credens uel fautor hereticoꝝ eſt excõicatus
ext̃· de here· c· quicũq̃· li· vi·

Incipit tertia et ultima pars in qua trac
tat̃ d̃ mõ interrogãdi ſtatꝰ diuerſos pſona
rũ· et pmo ad cõiugatos· c· i· ꝫ hẽt· § xxiii·

Nunc uero formãde ſunt interrogatões ꝑti
nẽtes nõ ad oẽs· ſed ſolũ ad quoſdã ſtatuſ
hominũ· et pmo ad coniugatos interrogãdi ſunt
nõ oẽs· ſed prout uidet̃· Si de facto cõtraxe
rũt in aliquo caſu prohibito mortale eſt· quia cõ
tra prohibitõem· niſi ignorantia facti probabilis
eos excuſaret· ſed ſciẽdũ eſt ꝙ ſunt quedã impe
dimẽta q̃ impediũt matrimoniũ cõtrahendũ· et
dirimũt iã cõtractũ quia nullũ eſt· qd̃ intelligẽdũ
eſt qñ dicta impedimẽta priꝰ inter eos inueniũt̃
q̃ ſit cõtractũ matrimoniũ· et ea continẽt̃ in iſtis
uerſibꝰ· Error cõditio uotũ cognatio crimẽ·
Cultus diſparitas uis ordo ligamẽ honeſtas·
Si ſis affinis ſi forte coire nequibis·

Hec ossocianda uetát cōnubia facta retractát.
Pro hor aliquali breuissima declaratione.

¶ Nota ꝙ error intelligit̃ de ꝑsona nō de fortūa uel bonitate. cū. s. quis cōtrahit cū berta credēs esse Caterinā. cū qua. s. intēdebat cōtrahere. Cōditio intelligit̃ de cōditōe seruili. s. cū quis cōtrahit cū serua credēs eā esse liberā. Nā si liber cōtrahit sciēter cū serua tenet matrimoniū z silr si contrahit seru⁹ cū libera credēs esse seruā. Idē uidet̃ si seru⁹ cuȝ serua. licet crederet̃ esse libera. ¶ Votū. s. solemne ꝑ professionē tacitā uel expressā alicui religioni approbate. talis etiā esset excōicat⁹

¶ Cognatio que est triplex. s. naturalis. spūalis et legalis. naturalis dr̃ cōsanguinitas. z hec hēt tres lineas. s. ascēdentiū ut pr̃ et auus et hmoi. descendētiū. ut fili⁹ nepos et hmoi collateraliū. ut fratres sorores et hmoi. et hēt quelibet linea quatuor grad⁹ exclusiue. ꝑcipue collaterales. nā inter ascēdētes z descēdētes uidet̃ esse ꝑpetua ꝓhibitio hic ē etiā excōicatio. ¶ Cognatio spūal' hēt etiā tres grad⁹ et cōtrahit̃ in baptismo et cōfirmatōe. ¶ Prim⁹ est inter tenētē ad baptismū uel confirmatōem. et eā que tenet̃ que dicit̃ pr̃nitas uel filiatio. ¶ Scd̃s est inter patrē et matreȝ carnalē ei⁹ qui tenet̃. et eū qui tenet cū uxore ei⁹ et dr̃ cōpaternitas. ¶ Tertius est inter filios naturales ei⁹ q tenet. et illā que tenet̃ et dr̃ fr̃nitas.

¶ Cognatio tertia s. legalis que fit ꝑ adoptōem hēt tres lineas uel gradus. Primus est inter ipm adoptātē z filiā quā adoptauit. ac etiā filiā ipsius

adoptati· Scd9 est inter uxoré adoptátis· z ipm adoptatú· ac etiá uxoré adoptati· z ipm adoptá tem· Tertius é inter filios naturales et legitimos adoptátis· z ipm adoptatú et hoc tm cú ipi filii sunt in ptáte patris· ¶ Crimé istd qd hét dirime re cótractú et impedire cótrahédú intelligit tm de duob9 criminib9 in duobus casibus· ¶ Prim9 est cú mulier machinat cú effectu in morté uxo ris alteri9 ut héat illum in uirú uel econtra uir in morté alterius uiri ut héat illá in uxoré·zc· Scd9 cú quis dat fidé alicui cóiugate ducere eá in uxo ré post uiri sui morté z cú ista promissione sequit adulteriú· ¶ Cult9 disparitas· ut si fidel cótrahat cú iudea ul pagana pmanéte in infidelitate· sec9 si cótraheret cú heretica· naz túc tenet· sed coha bitare nó dnt si ect ei piculú incurrédi in heresim et peccauit mortaliter cótrahés cum tali· ¶ Vis uiolétia· s· absoluta impedit z dirimit· z silr uiolé tia p metú qui pót cadere in cóstáté uirú et cóti net in hoc uersu· Stupri atq status uerberis atq nec· nisi postea de inuito efficiat uolútari9· ¶ Or do intelligit de ordine sacro· i· subdyaconatu z· s et talis cótrahés esset excóicat9· Greci in sacris uti pnt cótracto sed ñ possút cótrahere· ¶ Liga men· i· si sit alteri ligatus p cóiugium· etiam per uerba de presenti nódum cósumatum· nam talis nullo modo potest alteri matrimonialiter copu lari· nisi ille cú quo contraxerat profiteatur in ali quá religionem· Et si recederet unus coniuguz itaq per multos annos alter nihil audiret de eo

nō liceret alteri cōtrahere nisi sciret d̄ morte ei⁹.
¶ Honestas .i. publice honestatis iustitia que ori
tur ex spōsalib⁹ cōtractis cū aliqua. cū qua post
ea nō sequit̄ matrimoniū propter mortē uel aliā
cām nā cū nulla cōsanguinea illi⁹ usq̄ ad quartū
gradū cōtrahere pōt. ¶ Affinitas ē proximitas
que cōtrahit̄ p̱ eū qui duxit uxorē. z oēs cōsang
uineos uxoris usq̄ ad quartū gradū et uxorē ip
sá et oēs cōsanguineos uiri ei⁹ usq̄ ad q̄rtū g̃dū
nec illa mulier potest cōtrahere cū aliquo. ¶ Et
nota q̄ affinitas cōtrahit̄ etiā p̱ fornicariū coitū.
ita q̄ ille qui fornicat̄ cū aliqua nō pōt cōtrahere
matrimoniū cuz cōsanguinea aliqua eius usq̄ ad
quartū gradū. neq̄ illa mulier pōt cōtrahere cuz
aliquo consanguineo fornicātis cum ip̄a usq̄ ad
quartū gradū. et sciēter cōtrahens in h̄mōi gra
dib⁹ affinitatis est excōicat⁹. sic forte cohire neq
bis. ¶ Impotentia exercēdi actū cōiugalem que
potest prouenire. uel ex frigiditate naturali uel
ex maleficio uel indispositōe mēbri genitalis ui
ri uel mulieris. De hiis omnib⁹ impedimētis. ha
bes plene in quarta p̱te sūme ti. Sed nota q̄ non
oportet nec expedit interrogare oēs cōiugatos
sigillatim de his impedimētis. sed de illis tm̄ de
quib⁹ possit presumi haberi. z p̄cipue de impedi
mēto criminis uel cognatōis uel publice honesta
tis. sed multo magis de affinitate. Si tñ quis cog
nosceret consanguineam eius cum qua iam cō
traxit p̱ uerba de presenti. et multomagis si iam
cōsumauit matrimonium. matrimonium quidem

tale nõ diuidit· sed amittit ius petẽdi debitum·
ita ꝙ petere nõ potest absq; mortali peccato·te
net tamen reddere exactus Idẽ de muliere que
ꝑmittit se cognosci a consanguineo uiri sui· Si ue
ro anteq̃ cõtraxit per uerba d̃ pñti cũ aliqua cog
nouit consanguineã eius· ita q̄ semen admisit in
tra claustra pudoris nõ potest iã habere illã· ⁊ si
iã cõsumasset cũ illa nõ tenet matrimoniũ nec in
hoc potest dispensari cũ illa nisi ꝑ papã· Vnde
ante dispensatõem semper peccat mortaliter ex
gens et reddẽs debitũ sciẽs dictum impedimẽ
tũ·alter uero cõiugiũ nesciẽs excusat̃ de peccato
ex ignorãtia facti probabilis· de hiis et omnib9
aliis quãdo casus occurrit· uide pleni9 in sũmis·
¶ Si cõtraxit matrimoniũ clandestine quia mor
tale est propter prohibitõem ecclesie· ¶ Si hñs
uotũ simplex cõtinẽtie contraxitq; matrimoniũ
peccauit mortaliter· nisi sit dispẽsatus a papa p9
et tenet̃ adimplere uotũ usq; ad cõsumatõe3 ma
trimonii·nã ipo cõsumato impotẽs fit ad implẽ
dũ ⁊ exact9 omnino tenet̃ reddere exp̃sse uel in
terpretatiue petẽti sed exigere nõ potest sine di
spensatõe·alias peccat mortaliter· ¶ Si cõtraxit
cũ aliqua· uel mulier cũ aliquo ꝑ uerba d̃ futuro
et post matrimoniũ cum aliqua contraxit uel de
futuro uel de presenti mortaliter peccauit prop
ter fractã fidẽ·nisi de cõi consensu mutuo se ab
soluerint· quod fieri debet per iudiciu3 ecclesie·
uel nisi aliquis septẽ casuũ supuenerit· quib9 sol
ui possunt spõsalia quos habes in sũmis·

¶ Si post matrimoniú contractú p̱ uerba de p̄senti contraxit cú aliqua mortaliter peccauit. nec tenet matrimoniú. etiá si esset consumatú. et filios genuisset. sed oportet redire ad primú. nisi ille cum quo prius contractú est. ingressus esset religioné ibidez professus. uel nisi cú eo papa dispensasset in scd̄o. in quo tamen secundú theologos dispésare nó potest. sed quia difficile est disputare de ptáte pape si sine subreptione obtenta est forsitan trásire potest. ¶ Si cótraxit matrimoniú. uel filios uel filias iunxit matrimonio añ etaté legitimá. quia prohibitú est. Etas aút legitima scd̄m iura est in duodecimo anno si est femina in quartodecimo si é masculus. s. ad contrahendú p̱ uerba de presenti. et ad cósumandú matrimoniú. ¶ Si cósumauit matrimoniú ante bñdictóem nuptiaꝝ est mortale ubi. s. consuetú est bñdici nuptias. quia cōtra prohibitóem ecclesie et hic aduertendú est. q̄uia sponsi nó consumét matrimoniú cú sponsis ante benedictóez in multis tamē locis multas turpitudines z corruptelas faciút cum eis. illas uisitando. unde interrogandú est d̄ his ubi ista repiút. ¶ Si celebrauit nuptias tp̱e prohibito ab ecclesia quia mortale est. tépora aút prohibita sunt ista. s. ab aduentu usq; ad epiphaniá. et a septuagesima usq; ad octauá pasce. et a trib9 diebus añ ascésioné usq; ad octauá pentecostes exclusiue.

De actu z peccatis cō missis in eodem·

Sciendū est q in actu hoc cōiugali aliqua fiunt·,ubi est dubiū utrū sint mortalia an ue nialia; Aliqua uero sunt que sunt manifeste mor talia·Aliqua in quib9 est ueniale·Aliqua in quib9 nullū peccatū·Primo quidē mortale est·si ex erceat talis actus extra uas debitū· uel etiā si in tra uas debitū·tamē nō suscipit semē ad euitādū generatōem· Si ex tactibus impudicis extra actū matrimonii sequitur pollutio in altero ipoꝝ. Si exercēs actū cōiugalē habet appetitū de liberatū ad aliā· Si se habet ad eā ita inordina to affectu in actu cōiugali·ac si nō esset uxor ei9 q etiā opus carnale ageret cum illa uel alia diffici le tñ est hoc discernere et cognoscere· Si alter alteri omnino exigenti denegat debitū sine causā legitima· propter quod exigēs incurrit inconti nentiā uel graue scandalū·Esset autē causa legi tima si notabiliter timeret notabile nocumentum psone uel cōiugis uel prolis in utero·uel quia ex adulterio cōmisso perdidit ius petendi debitum uel etiam si in loco sacro peteret·quia sic locus uio aretur·uel etiam in publico quia contra debitam honestatem· Nō est autē legitima causa omnino denegandi debitum petenti in die, ieiuniorū uel festorū solemniū· uel ira quā habet ad inuicem per parū tempus·Dubiū de mortali qñ quidē seruat uas debitū sed mod9 indebit9·puta si late raliter·uel a pte posteriori accedat ad uas debitū

uel mulier su pgrediat uitiū in quib9 modis · z p̄cipue in ultimo aliqui dicūt esse mortale · Alii uero Tho · z Alber · dicūt ꝙ nō est mortale d̄ se · sed pōt esse signū mortalis cōcupiscentie · nec p hoc impedit generatio · z si nō ita apte procreet̄ · unā in hmōi noli precipitare sñiam · nec denegare absolutōez pseuerāti in hmōi · sed detesteris z prohibeas q̃tū potes · qñ uero hoc etiā fieret pmo z scdo mō propter piculū abortus forte tūc esset sine pcō · ¶ Dubiū etiā d̄ mortali ē tpe mēstruorū · z precipue in exigente sciēte talem defectū quē quidā ponūt esse mortale · p̄cipue qñ nō est quasi cōtinuus sed cōsuetus ut mēsatim · Alii dicūt cōtrariū ut Pet · de pal · et hec opinio est cōior · unde nec propter hoc deneges absolutōem sed prohibeas quātū potes de exactōe exigēti et exactū admoneas · ut nō assentiat exigēti · nisi ex hoc timeat de eius incontinētia · ¶ Dubiū est etiā de exigente debitū a cōiuge pmanēte in adulterio · siue occulto siue manifesto qd̄ ip̄e nouit · Hoc quidā dicūt esse mortale in exigēte · quia facit cōtra cōstōem ecclesie ut notat̄ · xxxii · q · i · c · si quis uxorē · et hoc firmat̄ in summa pisana · sed in summa cōfessoꝝ et archidiaconus in · ii · so · mitigāt hūc rigorē excipiētes casum · ut hoc cū faceret exigēs ad prouidendū incōtinentie sue · sed P · de pal · multo magis mitigat hūc rigorem · ut cū nō sperat̄ emēdatio ex hoc pmanēte in adulterio sed potius deterioratio nō peccat exigens saltē mortaliter · Veniale aūt est cū exigit actus

cõiugalis·et si debito seruato uase et mõ·tñ prin cipaliter intentõe delectatõis cõsequẽde· ita tñ qꝫ stet intẽtio infra limites matrimonii· ¶ Si exer ceat actus cõiugalis propter sanitatẽ corporalẽ peccatũ est·quia nõ ad hũc finẽ ordinatũ est ue niale tñ puto esse pcm̃·In sollẽnitatibꝰ et ieiuniis exigere debitũ aliqua infirmitate·s· cõcupiscẽtie ductus sine cõtemptu tñ sacri tempori uel eccle siastice exhortatõis ueniale ẽ scd̃m Tho· et Ray· sed red dẽs nõ peccat·cũ timet de incõtinẽtia ul' scãdalo cõiugis· peccaret aũt si negaret omnino ¶ In tpe uero pregnatõis exigere ueniale est· si tñ nõ est piculũ aborsus reddere uero nullũ pec catũ est· ¶ Ante purificatõez post ptũ exigere seruatis aliis circũstãtiis nõ uidet̃ mortale scd̃m Guil· Reddere uero nõ uolũtarie·nullũ·Exiger̃ etiã uel reddere debitũ añ ingressuz ecclesie post ptũ de se nõ uidet̃ pcm̃·z possũt mulieres intra re ecclesiã ante quadragesimũ diẽ absqꝫ peccato in quo tñ est seruãda cõsuetudo patrie· ¶ Actꝰ impudici qui ibi exercẽt̃ nõ ptinentes ad opus· sed ad exercitiũ delectatõis·ut tactꝰ et oscula· et hm̃oi inordinate cõiter sunt uenialia·q̃uis ibi posset esse tãta actuũ inordinatio qꝫ posset esse pcm̃ mortale·sine pcõ aũt exercet̃ actꝰ coniuga lis cũ fit causa prolis suscipiende· uel etiã cuz fit causa reddẽdi debitũ seruatis tñ aliis debitis cir cũstantiis· Debet tñ exactus omnino reddere· et pcipue uir uxori· nõ solũ expresse·sed etiã p signa petẽti·nec uir dẽt uxorẽ auertere ne petat

propter piculū· ¶ Fit in tertio mō scd̄m aliquos sine pcō ·s· cuȝ fit causa uitande fornicationis in se· uel in cōiuge sua·

¶ Interrogatōes fiende circa statū matrimonii·

Circa p̄dicta sic possunt fieri interrogatōes z primo· ¶ Si usus est matrimonio ext̄ uas debitum· ¶ Si aliquid fecit ad euitandū prolem mō indebito licet in uase debito· et quō· ¶ Si utēdo matrimonio habuit intentōem ad aliā· ¶ Si tēpore menstruoꝝ exegit uel reddidit· ¶ Si in die b⁹ festoꝝ uel ieiuniorū· ¶ Si tpe pregnatōis· p̄cipue prope partū· uel ante purificatōem post ptū· ¶ Si exegit uel reddidit a pmanēte in adulterio· ¶ Si principaliter causa delectationis· aut alia et qua cā· z circa hm̄oi iudicandū est de pcō mortali uel ueniali iuxta p̄dicta· ut patet in summis· ¶ Si omnino negauit debitū petēti· ¶ Si extra actus cōiugii p tactus secuta est pollutio in altero ipoꝝ· ¶ Si excōicat⁹ aliquo uinclo cōtraxit matrimoniū ·s· excōicatōe maiori peccauit mortaliter· z p̄cipue ñ sciuit· et hoc quia pticipauit in diuinis ·s· sacramēto matrimonii· Idē uidet̄ de minori excōicatione· si eā nouit qa sepat a susceptione sacramentoꝝ· et matrimoniū est unū ex sacramentis ecclesie· ¶ Si ex̄ns in pcō mortali contraxit matrimoniū uidet̄ mortale· quia sacramentū suscipit in mortali sciēter· precipue uero uidetur mortale contrahēdo per uerba de presenti· quia ibi est essentia sacramēti· ¶ Si cōtraxit cum aliqua persona per uerba de p̄nti uel de futuro

nō intendēs habere illū uel illā in coniugem. sed tantū copulā carnalez extorquere mortaliter peccauit. et quis nō sit ibi realiter matrimoniū. cogēdus tamē est in foro cōscientie illam ducere. uel aliter illi satisfacere. maxime si est secuta copula. in quo tamē casu ecclesia iudicaret matrimoniū. et cogerent illū. cui obedire tenetur. ¶ Si uir nō prouidit uxori et familie de necessariis nō tamē superfluis. ¶ Si nimis eā exasperauit minis. uerbis uel factis. ¶ Si zelotyphus. z ex hoc nimis suspectosius cōtra eā fuit. uel nimis remissus in cura eius. ¶ Si uxor inobediēs. et cōtentiosa et sui sensus fuit erga uirū. ¶ Si nimis inculta. et negligēs circa gubernatōem domus. ¶ Si irreuerēs et discola ad soceros et cognatos. ¶ Si nimis dedit de rebus uiri parentibus suis. uel pauperibus plusq̄ debuit. ¶ Si dedit licentiā uiro coeūdi cū aliis mulieribus cū pegrinaret᷑ est mortale. ¶ si mulier nō uult sequi uirū trāsferentē domiciliū ad qd̄ tenet᷑ nisi eā traheret ad pcm̄. aut dubitaret de morte sua aut esset uagabundus. ¶ si uterq̄ filios educauit in timore dei. et in obedientia mandatoꝝ eius.

¶ De principibus rectoribus z baronibus. c. II.

Circa pncipes rectores z borones seclares sic possunt fieri interrogatōes. z prout fuerit expediēs scd̄m cōditōem psonarū. et primo. ¶ Si p usurpatōez. et iusto titulo obtinuit dignitatē regimen uel dn̄iū ciuitatis. uel castri. qa mortaliter peccauit. et sp in ipo māet. dū tenet hmoi usurpatōez. nisi postmodū ti. sibi iustificasset nec

ibi ante iustum titulú potest exercere iudicia sine mortali ¶ Si ambitiosus fuit ad dignitates z regimé nimis aspirás·et si intendit negligere iusticiá ad requiredú amicos· ut sic in dñio ꝑmaneat mortaliter peccat· ¶ Si prelatis ecclesiasticis uel aliis suꝑioribus suis nó fuit obediés· et admoniciones et correctiones ab eis factas nó sustinuit patienter·et si cótépsit mortaliter peccauit· ¶ Si sñias excóicationis uel interdicti nó curauit·aut sic ligat⁹ diuinis se ingestit qđ est mortale· ¶ Si proptet crimé eius ciuitais est interdicta quod est sibi ad mai⁹ iudiciú· ¶ Si propter excóicationé latá in se iudices uł actores uł ministros grauauit·quia ultra mortale est excóicatus· ¶ Si de factis aut defectib⁹ ecclesiasticaꝝ ꝑsonarú ad eú nó ꝑtinétib⁹ se intromisit uel trahédo ad suú iudiciú et hmoi peccauit mortaliter· Et si cepit uel cape fecit uel ꝑcutere uel incarcerare clericos uel religiosos etiaȝ delinquétes est excóicatus si nó habuit pri⁹ licentiá a ꝑlato suo· ¶ Si electóeȝ alicui⁹ malitiose impediuit uel ꝑ uiolentiá aliquá intromisit·uel si grauauit aliquod monasteriú uł collegiú eo ꝙ nolebat eú eligeŕ pro quo rogabat est excóicatus ultra mortale· ¶ Si prohibuit subditis ne uenderét clericis necessaria uel eis pané coquerét· ex quo nó habuit ab eis quod uoluit· ¶ Si patronat⁹ ecclesiaꝝ de nouo sibi usurpauit· uel bona uacantiú ecclesiaꝝ aut monasterioꝝ ultͣ mortale est excómunicat⁹· ¶ Si posuit talias uel collectas uel alia gͣuamina clerici uel aliis ꝑsonis

ecclesiasticis sine licētia pape. si nō desistat post ammonitōez ē excōicat9. ¶ Si fecit statuta uel leges cōtra libertatez ecclesiasticā. uel iudicauit secundū ea. uel dedit cōsiliū ad hmoi uel nō remouit si potuit ultra mortale peccatū est excōicat9. ¶ Si noua pedagia instituit nō habēs auctoritatē a principe sup hoc uel antiqua seu noua pedagia augmētauit excōicatus est. secus si fecit hoc cum licentia principis. et causa rōnabili. et nō tenuit stratā publicam securaz ut debuit. peccauit mortaliter. z tenet ad restōez. ¶ Si a clerici z religiosis theloneū pedagiū seu gabellā accepit p his que deferūt. ul' deferri faciūt nō causa negotiatōis grauiter peccat et est excōicat9. Quāuis aliqui ut Io. cal. hāc nō admittāt. qa nō est recepta. et papa scit. et tollerat. imo ipse facit in terris suis. sed tuti9 est ut obseruet. ¶ Si publicos usurarios alienigenas et nō inde oriūdos ad fen9 exercendū in ciuitatib9 suis admittit. uel admissos inde certū tempus non expellit est excōicatus. ¶ Et idē si ciuis exñs dedit ad hoc consiliū uel fauorē. hoc uerum est si talis est psona ecclesiastica habēs. s. dominiū tpale. nam dñs secularis nō est excōicat9. sed est excōicandus. c. usurarū de usur. li vi. nō tamē Epi. z. s. incurrūt. sed alii ¶ Itē si ciuis exñs dedit ad hoc cōsiliū ul' fauorē ¶ Si nauigātes indistincte depredat9 est uel depredari fecit. uel hoc factū nomine suo ratū habuit ut pirata excōicatus est excōicatōe papali. ¶ Si nauigātes expoliauit. uel res eoꝝ ad port9

terrarum suarum a mari delatas sibi appropriauit. quod est rapina. et excõicatus est scdm aliquos. ¶ Si incendia fecit uel fieri fecit. dirruit uel fregit ec clesias uel loca religiosa est excõicatus. et si esset denuntiat9 esset casus papalis. ¶ Si emunitatem ecclesiarum uiolauit. uidelicet faciendo cape homi nes in eis propter debita aut maleficia in ecclesia uel locis priuilegiatis sacrilegiũ cõmittit. et põt excõicari. et est mortale. sec9 esset si cõbustores ecclesiarum illuc fugiẽtes uel uiolatores ecclesiarũ. quia tunc propter hoc nõ gaudet immunitate ec clesiarum. ¶ Si ecclesias uel psonas ecclesiasticas. siue priuilegia earum uiolauit. ut multi tirãni faciũt ¶ si fecit represalias uel pmisit fieri aut ab anti quo cõsuetas fieri fecit contra psonas ecclesiasti cas est excõicatus. nisi illas reuocauerit. ĩ. mẽse c. z si pignoratões. de iniur. et dã. da. Vtrũ aũt liceat facere repsalias cõtra laicos. uide in. iii. p te sum. ti. ii. ¶ Si ad ecclesias in quib9 patron9 fu it nõ posuit idoneos uel nõ repñtauit. si ineptos z idiotas uel cõcubinarios. z alios malos pñtauit uel subditos suos ecclesiarum patronos tales elige re aut suos pñtare psuasit sic mortaliter pecca uit. ¶ si recepit pecuniã ut aliquẽ pñtaret. cũ eẽt patron9 uel suplicaret pape uel Epõ pro bñficio alicui cõferẽdo symoniã cõmisit. uel etiã absq pe cunia si porrexit pces pro indigno ẽ mortale. z si moniac9. ¶ Si fuit fautor uel defẽsor hereticorum aut etiã scismaticorũ peccauit mortaliter. et ẽ ex cõicat9. ¶ si impediuit uolẽtes recurrere ad forum ecclesiasticũ sup cãs q ad ipm forum ptinẽt ne. s.

corá ecclesiastico iudice hmoi cause agitet uel ad hoc dás cōsiliū auxiliū uel fauoré ē excōicatus. ¶ Si bellū assumpsit iniuste uel fuit adiutor iniuste bellátis. qa omnia mala q̄ inde sequūt ei reputāt ad culpá. et tenet ad restōem omniū dánorū inde sequétiū. z hoc nisi ad adiuuádū cū teneret et seruiendū. uidelicet qa miles aut ei9 uasallus. tal'. n. adiuuás cū est dubiū an bellū sit iustū excusat. xxiii. q. i. c. quid culpat. nō aūt excusaret si sciret bellū esse iniustū. ¶ Si cōsuluit exñs in officio cōitatis qp. s. assumat iniustum bellū tenet ad oīa mala et dána. nisi pponeret in cōsilio materia mō falso táq̄ esset iustū. tūc. n. ignorátes uident excusari. ¶ De materia belli. z qñ iustū dicat. uid' in sum. in. iii. pte. ti. ii. ¶ Si indiscretos z tirános officiales fecit seu ppoluit terris suis. tenet d dánis et malis eoꝝ. si sciebat eos esse tales. sec9 si ignorabat. nisi cū audisset non remouerit eos si potuit. ¶ Si iniustas exactōes seu collectas imposuit. rapiná cōmisit. z q̄ dicát iniusta talia seu collecta. z quō satisfacere dēat. uide in. iii. pte ti. ii. ¶ si posuit iudeos in officiis public. qd pbibe ē xvii. q. iiii. c. constituit. ¶ si ea q̄ sunt cōitatis appropauit sibi uidelicet siluas. s. z cápos z hmoi. mortaliter peccauit et tenet ad restōez. ¶ Si liberos homines in seruos sibi subiecit. xpiani. n. non pñt redigi in seruituté rōe belli. uel etiá capti nō pñt licite éi in seruos uel épti uédi. z éi ab aliis ñ pñt. sed infideles bñ redigūt i seruituté. z éi z uédi pñt. capti i iusto bello. q si p9ea efficiát xpiái ñ tñ ex hoc liberát a sḡuitute q̄uis sit piū hoc facer

¶ Si decedétib9 sine filiis accepit bona ipoꝝ nō
ꝑmittés eos testari et legare ad placitū·nisi talis
patria hrét talé subiectōeꝫ a tpe cui9 nō est me
moria in cōtrarium· ¶ Si nimis uindicatiu9 fuit·
¶ Si homicidia mutilatōes·incarcerationes· uul
neratōes·et hmōi seua sine iusticia uel cū iusticia
sed ex odio et uindicta fecit procurauit uel ꝑmi
sit·et hmoi grauia sunt mortalia· ¶ Si torneamē
ta uel duella fieri fecit·uel ꝑmisit· uel ludos· uel
spectacula periculosa anime uel corpori·ut proi
cere lapides ad inuicē·uel repñtatōes turpitudi
nū fieri fecit·uel ꝑmisit· et non prohibuit· si sine
graui scādalo potuit remouere mortaliter pecca
uit·di·lxxxiii c·error· ¶ Si leges statuit quas ñ
debuit uel potuit quia·s· iniquas mortaliter pec
cauit· ¶ Si nimis dur9 fuit ad dispēsandū uel ꝑ
cendū in quib9 potuit uel ecōtra nimis facilis ad
parcendū delinquētib9 in p̄iudiciū iusticie· ꝛ uti
litatis cōis· ¶ Si feuda uasallis suis absq͡ iusticia
denegauit uł seruitiū indebitū ab eis exegit aut
fidē nō seruauit· ¶ Si ipe exñs uasallus alteri9 ñ
fuit fidelis dño suo ut debuit·scd̄m q͡ in iuramē
to fidelitatis exprimiť· uel obsequiū debitū nō p̄
stitit uł aliquā iniuriā fecit dño·s·alienādo feudū
aut diminuēdo· uel aliqđ hmoi mortale est et te
neť de damnis· ¶ Si tutelā alicuius sibi cōmissam
nō fideliter egit·sed bona illi9 cōsumpsit et dissi
pauit mortale est·ꝛ teneť de dānis· ¶ Si in terra
sue iurisdictōis sustinuit iniustas mēsuras aut in
iusta pōdera·aut iniusta p̄cia reꝝ uenialiū sciēter

mortale ē et teneri uidet̄ si cōmode pōt obuiare ¶ Similiter peccat si inducit ul̄ sustinet malas cō suetudines aut corruptelas · ¶ Si tollerauit aut sustinuit publicos usurarios inde propter hoc re cipiēs certā quottā uel sūmā annuatim · mortale est · et tenet̄ illud sic acceptū restituere nō usura rio · sed creditorib9 eius · a qbus usure sunt extor te scdm Tho · ¶ Si pignus aliqd̄ habuit cui9 fruc tus nō cōputauit in sortē usura est · ¶ Et d̄ aliis spēbus usure si in aliqua offēdit · uel fuit ptīceps de quib9 · s̄ · in · ii · pte ti · de usur · ¶ Si penas uel emēdas in pecuniā propter cupiditatē uel odiū nō propter correctōem delinquētiū accepit · uel ultra debitū extorsit · uel penas corporales · aut mortis in pecuniariā propter auaritiā cōtra iusti ciā cōmutauit mortale est ¶ Si pmisit in terr suis latrones inualescere uel malitiose eis fauens · uel ex auaritia nolēs expēdere · ad securādā patriam mortale est · et tenet̄ de dānis et rapinis factis si cōmode poterat obuiare · ¶ Si iusticiam uēdidit uel munera inique accepit · s · pro administratōe iusticie · uel fieri facit · mortale est · ¶ Si fidē pro missa uiolauit etiā inimico nisi priun ille uiolasset · mortale est · ¶ si obsides suos nō liberauit · mor tale est · ¶ si uiduas et pupillos contra oppresso res nō defēdit cū potuit · ¶ si treugas non serua uit · ¶ si nimis sumptuosus fuit et curiosus in ue stitu z apparatu equoꝝ z familie cū canib9 z aui bus edificiis conuiuiis nā ut possint facere hmōi pompas emungūt populos usqꝫ ad sanguinem.

faciẽtes multa iniusta· ¶ Si fecit edificari domos suas uel laborare in agri suis uel uineis· uel ligna portari ꝑ rusticos uel colonos ꝛ nõ soluit eis ple ne de labore suo nisi ad hoc ex debito tenerẽt. uł si diebus festiuis fecit pro se laborare mortale ẽ sicut in ꝑmo casu· qđ tñ multi faciunt et male nec subditi dñt obedire· ¶ si nimis se occupauit in ue natõib⁹ et aucupiis uel qđ peius est subditos in his grauãdo inducẽs ad hm̃oi ꝛ qđ pessimũ ĩ die b⁹ festiuis· ꝛ nõ auditis diuinis ut missa propter qđ dñs peccat mortaliter·et oẽs· et ip̃e reus est omniũ· ¶ Si propter discurs⁹ in hm̃oi destruxit segetes alioꝝ tenet̃ eis de damno uel ꝑmisit acci ꝑe uł fecit de blado et feno alioꝝ a suis propter equos suos tenet̃ đ dãno· Idẽ ꝛ de aliis frũctib⁹ ¶ Si hystrionib⁹ suꝑflue dedit uel nimis turpia repñtãtes in curia nutriuit uel cõcubinã uel ludẽ tes ad aleas et hm̃oi que omnia sunt dãnabilia. ¶ Si de castitate familie sue nõ curauit· sed inho neste se hñtes cũ feminis ꝛ masculis retinuit nec correxit eos cũ posset mortaliter peccauit· ¶ Si uero sit cõiugat⁹ interroga de his que hñt in ·c· ꝑcedẽti' prout uidebit̃ fore expediens·

¶ De iudicibus· c. III.

Circa iudices seu quẽcũq; habẽtẽ ptãtem or dinariã· uel delegatã inquirendũ est ꝑmo· ¶ Si iurisdictõem aut potestatẽ recepit simonia ce; ut si iudex ecclesiasticus· aut usurpatiue·quia usurpata ptãs nõ dat auctoritatẽ·unde iudican do peccaret mortaliter· ¶ Si excessit fines mãda ti siue ptãtis sue peccat mortaliter·si scienter uel

ex ignorãtia crassa. ¶ Si officialis uł iudex alius timore odio cupiditate uel amore uel aliqua causa iniquã tulit sñiaȝ aduertẽt mortale est. et tenet̃ ad omne interesse ꝑti lese. ꝛ si ille pro quo dedit sñiam nõ uult satisfacere uel nõ põt qm̃ principaliter ipe tenet̃. dẽt Ray. ¶ Si ꝑ ignorantiã crassã ipse tulit iniquã sñiaȝ in iudicio anime tenet̃ ꝛ peccat ut pri⁹ Ray. qa debuit scire se insufficientẽ. et nõ iudicare. ¶ Si ꝑ negligẽtiã. qa sufficiẽs erat. et si laborasset ad inquirẽdũ. et legẽdũ. ueritateȝ inuenisset. sed neglexit hoc agere tenet̃ ut p⁹. mi n⁹ tñ agit̃ cũ eo qui ex ignorãtia crassa. q̃ cũ eo q ex malitia. et hoc hẽt locũ in iudice ordinario nõ delegato. ¶ Si delegat⁹ iudex iudicauit bona fide et d̃ cõsilio peritoꝝ tulit iniquã sñiaȝ nõ uidet̃ peccare aut teneri ad restõem leso. tũ quia necessitate obediẽtie iudicauit. tũ qa sepe ex certa scia delegãtis assumit̃ qa est ignar⁹ iuris quia bon⁹ uir qd̃ ẽ uerũ. nisi in querẽdo cõsiliũ fuisset negligẽs aut culpabilis tũc. n. peccat. ꝛ tenet̃ ad restõem Vul. ¶ Si assessor inducit iudicẽ ad ferẽdã iniquã sñiam excusat̃ qdẽ iudex si simplex est. et hẽt bonã cõsciam. s. credẽs sñiam esse iustã. ꝛ si nõ fuit ĩ culpa eligẽdo assessorẽ. qa bon⁹ ꝛ sufficiẽs cõitet credebat̃ sed assessor peccat' mortaliter. ꝛ tñt ad satisfactõem leso siue dolose siue ignorãter inducat iudicẽ ad iudicãdũ iniuste. Ray. ¶ Si iudex ignar⁹ iuris secũ ducit assessorẽ. q cõiter nõ reputat̃ sufficiẽs. uel iniqu⁹ si d̃ cõsilio ei⁹ fert iniquã sñiã licet credat' iustã. uterqꝫ mortaliter peccat. et tenet̃ ad restõem insolidũ.

¶ Si accepit pecuniá in iudicio·quod pōt esse·v modis·z sp uidetur mortale· ¶ Primo si accepit ut male iudicaret cōtra iustitiā· et contra consciē tiá et tunc illa pecunia dēt dari ei in cui9 iniuria3 data est·i·q·i·c·iubem9· ¶ Scdo si accepit ut bn̄ iudicaret uel ut iudicaret·et daret sñiam·uel si ac cepit ut nō iudicaret cū deberet iudicare· uel ut nō male iudicaret·In his·v· casib9 debet restitui ei q dedit·ii·q·iii·c·nō licet·R.ay· sed scdm Vul· in foro penitētie potest paupibus erogari· sicut et alia turpia lucra de cō ilio tamē· ¶ Si iudex nl lo modo uoluit ferre sñiam cū deberet· et prop ter hoc aliquis amittit ius suū mortale est·z tene tur illi restituere litis estimatōem· R.ay·xxiii·q· v·c· administratōes· ¶ Si iudex accepit aliquid a ptib9 unde no·φ ordinari9 nihil potest accipe etiá expēsas nisi moderata ensenia sponte oblata ut esculentū et potulentū·di·xviii·c·de eulogiis Delegat9 potest recipe moderatas expēsas·qñ· s·est paup· uel qñ oportet eu3 exire et equitare pro examinatōe cause·uel p assessorel scdm glo· ¶ Si autē papa alicui cám delegauit·nō uidet φ aliquid possit petere nec etiá expensas·si sua sibi sufficiūt· nisi oporteat eū exire· uel plusq̄ domi expēdere·R.ay· z Vul· ¶ Si iudex ecclesiasticus ordinarius uel delegat9 cōtra cōscientiá et cōtra iusticiá·et in grauamē alteri9 partis in iudicio qc q̄ facit p grám uel p pecuniá incurrit suspensionē ab executōe officii p ānū cōdemnád9 ad estima tōem litis·de qua uide in quarta pte ti·

¶ Si iudex ecclesiasticus excõicationis sñiam suspẽsionis uel interdicti nimis de facili fulminat: aut sine premissa admonitõe uel sine scriptis uel alias cõtra ordiné iuris grauiter peccauit· d his in·iiii·pte· ¶ Si iudex quicũq dilationes aliquas cõtra ius fecit·et si ordiné iudiciariũ nõ seruauit ¶ Si parté alteram cõtra iusticiá grauauit· ¶ Si reo fecit qõnes ul positiones seu inquisitões ad quas rñdere nõ tenebat ¶ Si appellationes legitimas nõ admisit· ¶ Si dolose locũ appellandi dedit· ¶ Si post appellatõem legitimá nihilominꝰ in eá processit· ¶ Si in dubiis magnis peritos nõ consuluit· ¶ Si allegatões friuolas admisit· ¶ Si paupibꝰ·uiduis·orphanis nõ subuenit·et in aduocatõe non prouidit· in quolibet istoꝝ uidetur esse mortale cũ sciéter delinquit· ¶ Si iudex illicite relaxauit pená debitá reo·quod fit tripliciter· ¶ Vno mõ quia nõ erat supremꝰ iudex·s· princeps·nec ei publica ptás é plenarie cõmissa· sed ut iudicet scdm leges z statuta ciuitatis· ¶ Scdo mõ quia et si hét plenariá ptátem·is añ qui passꝰ est iniuriá nõ assentit sibi remitti·sed uult reũ puniri· ¶ Tertio mõ qñ et si hét iudex plenariá ptátez·z lesꝰ uult remittere·tñ nõ é causa iusta reip· utilis sed nociua·s· prebés incentiuũ delinquédi Tho·in quolibet·z peccat mortaliter· ¶ Nota q qui fingit fraudulénter causá aliquá p quá iudex aliquis uadat uel mittat ad aliquá mulieré pro testimonio ferédo est excõicatꝰ·c·mulieres·de iudi·li·vi· ¶ Si debitá pená auxit uel minuit cũ nõ

possit uel dr̄et· qn̄ possit uel nō· uide in· iii· pte ti· iii· ¶ Si etiā mutare posset uide ibi· ¶ Si iudicauit scd̄m allegata z probata cōdemnās quē nouit innocentē· qui tn̄ utrū peccet uel nō uel excuset̄ uide in· iii· pte sum· ti· iii· ¶ Si minister iudicis exn̄s executus est iniquā sn̄iam et iniustā· si pro certo scit innocentē nō excusat̄ a pcō· Ray· sec9 si dubitat· quia tūc excusat̄ propter obedientiā· ¶ De ptinētib9 uero ad iudiciū hēs in· iii· pte· ti· iii· c·

¶ De aduocatis procuratorib9 et notariis· c· iiii·

Circa aduocatos procuratores et notarios· interrogādū est pmo· ¶ Si posuit se ad aduocādū cū prohiberet̄ in iure sciēter hoc faciens uidet̄ peccare· ¶ Prohibet̄ aūt infidelis et excōicatus excōicatione maiori· necnō religiosus nisi pro monasterio· et de mādato sui plati sed z clerici in sacris· uel etiam in minorib9· sed et bn̄ficiati prohibēt̄ aduocare in iudicio seculari nisi in cā ppria· et pro ecclesia sua uel p cōiūctis· uel miserabilib9 psonis· sunt z alie psone prohibite· de qb9 hēt̄ iii· q· vii· § · tria· Et inter alios prohibet̄ sodomita· pcipue notori9 d̄ iure uel d̄ fcō· ¶ Iudex uł assessor etiā nō pōt esse aduocat9 in cā in qua est iudex· nec clericus pro extraneis cōtra ecclesiā suā· Ray· ¶ Si aduocat9 uel procurator sciēter defēderit cāt iniustā peccat mortaliter· z tenet̄ alteri pti de omni dāno inde habito· Tho· nisi satisfaciat cliētulus qui principaliter tenet̄ si scit iniusticiā qn̄· s· obtinet oēs uictoriā cāe· ¶ Si uero ignorāter iniustā cām defēdit· s· putās iustā excusat̄·

scd̄m modú et cõsuetudiné regionis· que ignorā
tia excusare potest· Tho· Et si ex ignorátia crassa
peccat mortaliter· si in principio credebat iustá·
sed in processu cáe uidet iniustá dét deesse uł de
serere eá· ⁊ nõ ulteri⁹ pseq· alias peccaret· ⁊ si ob
tinet uictoriá cáe tenet leso ad satisfactõem· nõ
dét tñ eá prodere aduersatio· uel secreta sue cáe
reuelare· sed inducere clientulú suũ ad cedédú·
uel cõponédú cú aduersario suo sine dáno aduer
sarii· Tho· dú aút est ei dubia usq ad finé licet p
sequi sp illá sine pcõ· Vul· ¶ si aduocando us⁹ est
indebito mõ scd̄m Ray· ¶ si pduxit falsos testes
uel produci fecit uel corrúptos· ¶ si induxit fal
sas leges seu alias probatões falsas iur⁹ uł facti·
¶ si métit uel métiri fecerit uł docet cliétulú suũ
in iudicio· ¶ si dilatões nõ necessarias querat in
g̃uamé ptiũ· ¶ si appellat sciéter cõtra iustá sñiá
quolibet boꝝ uidet mortale· ¶ si nõ fideliter cáꝫ
foueat q̃tũ iusticia suadet omitédo de cõtingéti
b⁹ ex negligétia uel notabili ignorátia in quo pos
set eé mortale· ¶ si pcacíter aut dicédo conuitia·
uel uociferádo· ¶ si prodidit secreta aduersario
suo· et si p p̄dictú modú uicit iniustá cáꝫ tenet le
so de omni dáno inde secuto· ¶ si amittit iustaꝫ
cám propter suá infidelitaté uł negligétiá uel ig
norátiá tenet cliétulo suo d̄ omni dáno· ¶ si aduo
cat⁹ nõ p̄stauit patrociniũ in iusta cá paupuꝫ· et
miserabiliú psonaꝝ· ná si nouit talé cám· ⁊ scit illũ
p se nõ posse iuuari· q nõ hét ad soluédũ· nec aliũ
uidet q uelit eũ iuuare· pp̄ter qd̄ amittit cáꝫ tene
tur g̃tis iuuare si põt als· uidet mortale T· ⁊ R·

¶ Si imoderatú salariú accipit de sua aduocatione· ná moderatú petere potest· et aduocatus et iuriscósultus· ut dicit Augu· xiiii· q· v· c· nó sane quod moderatum sumit ex quatuor· s· ex quátitate cause· ex labore aduocádi· ex scientia· et facundia aduocádi· ex cósuetudine regionis· et secundú hec magis z minus potest accipe scdm Ray· uel ab inicio cum facit pactú uel ex post facto completo· sed exquo causa est incepta necdú finita· nullú debet facere pactú cum litigatore· qué accepit in propriá fidem· quia posset esse occasio magni periculi· iii· q· vii· § · preterea· Ité nó licet pacisci de quota cú aduocato· uidelicet decima uel centesima· sed de quáta licet moderate tamé scdm iura· de hac materia uide plene in tertia pte· súme· ti· ¶ Si iurisperitus exñs in causa quá nouit iniustam cósuluit quomodo obtineret mortale est· z si uincitur ex cósilio eius tenet leso de damno ¶ Si ex ignorantia crassa male cósuluit· si non cósuluit paupibus nó habétib9 ad soluédum. Si nimis petiit· idez dicendú est sicut de aduocato ¶ Si procurator exñs defendit scienter iniustá causam· ¶ Si nó fideliter· z sollicite fouet iustā· ¶ Si paupibus non prestauit patrociniú ¶ Si nimiú petiit salarium idé dicendú quod de aduocato· ¶ Si notarius exñs aduertenter falsauit instrumenta· peccauit mortaliter et tenet de omni damno secuto· ¶ Si malitiose occultauit iura alioz seu instra· z nó assignauit· aut destruxit uel aliis dedit· ultra mortale tenet de omni dáno·

¶ Si ex ignorátia notabili uel negligétia male dic tauit instruméta ul' testamenta cũ defectib9. un de oriunẽ litigia. uel perdunẽ bona aliorũ peccat mortaliter z tenetur đ omni damno leso exinde. ¶ Si fuit rogatus in testamétis eoꝝ qui nõ erát sui sensus sciéter tãq̃ usum rõnis liberũ habentiũ mortale est. et tenẽ de omni damno lesis. ¶ Si in instrumentis suis nõ est usus solénitatib9 lega libus. unde ualidanẽ cõtractus quia mortale est et tenetur de omni damno. ¶ si fecit instruméta in fraudem usuraꝝ scienter. mortale est. z est ꝑ iurus. ¶ Si notarius in officio est salariat9 suffici enter a cõitate. et accipit etiam ab his pro quib9 scribit litteras. gratias z hmõi. uel si nõ salariat9 a cõitate accipit de cõsuetudine pro labore suo ultra debitũ et equitatez peccauit. et teneẽ ad re stitucõem. ¶ Si diebus festiuis sine necessitate. sed ex cupiditate fecit instrumenta. uel copiauit uel extédit scripturas cum posset differre. mor tale uideẽ. ¶ si fuit rogatus uel dictauit uel rede git in scriptis statuta cõtra libertaté ecclesiasticá mortaliter peccauit estq; excõicat9. ¶ Si notari9 exñs Epi pro scribédis nominibus ordinádorũ uel litteris ordinationũ accepit pecuniá. si salaria tus est ab Epo. simoniá cõmisit. si uero nõ salaria tus satis accepit. ut de lucro accipere ordinaẽ sy monia est. de qua uide plenius in. ii. ꝑte ti. i. c. i.

¶ De doctoribus z scholaribus. ¶ Ca. V.

Circa doctores et scholares inquirendũ é. et primo. ¶ Si docens publice leges uel

physicam admisit ad lectōem suam scienter reli giosos uel sacerdotes seculares, uel alios clericos nō sacerdotes · sed in dignitate constitutos · quia excōicat9 est · quādo aliquē predictoꝝ aduertē ter admittit simul cum illis · c · sup spe · ext̄ · ne clerici uel monachi · ¶ Si docēs aut legens in quacūq̄ facultate etiaȝ in sacra theologia admittat religiosum exeuntē de monasterio cū habitu ad audienduȝ sine licentia prelati sui scienter est excōicatus cum eo · quia participat in crimine · ¶ Item si cuȝ licentia prelati sui · sed sine habitu ad lectionē recipit scdm Lapum · ¶ si magister uel scholaris exn̄s bononie tractat cū aliquo ciue bononie se de conditōe hospicii irrequisitis inquiliniis nisi tempus conditōis fuerit elapsum excōicatus ē · ext̄ de loca · c · ex rescripto · Et hec excōicatio nō hēt locū nisi bononie · ¶ si qs ex eo pacto receptus est in canonicū ut scholas teneat simoniacus est · unde et mortale · sed uacante p̄benda pōt ei annecti hoc onus docēdi licite · Hosti · et Bern · ¶ Si aliquid exigat̄ uel promittat̄ pro licentia docēdi q̄uis scdm Hosti · nō sit simonia · est tn̄ cōtra iura · unde et mortale · quod patet ex pena propter hoc imposita · quia exactū restituit̄ · et debēt exactores officiis et bn̄ficiis expoliari ext̄ · eo · c · i · Ray · ¶ Si magister hēt bn̄ficiū uel salariū sufficiēs pro docēdo · si exigit a scholarib9 simoniam cōmittit p̄cipue a clericis et paup̲ib9 exigendo · quia uēdit doctrinā · et tenet̄ ad restōem · Hosti · Ray · ¶ si aūt non sufficit salariū ei · potest exige

re·si tñ sit idoneus in docédo· alias non· a paupi
b9 aút nó debet exigere ·oblata uero gratis sem
per pót accipe· z multo magis si nullú hét salari
uz pót recipe collectá pro labore· ¶ si magister
festú colendú de iure ul' de cósuetudine nó uult
cócedere nisi pro pecunia· uel ecótra nó colendú
cócedit colendú pro pecunia· simoniá cómittit·
Ray· ¶ Si magisteriú inde querit inept9· z ualde
ignorans uel recipit· uidet esse mortale propter
piculú quod sequit quia róne magisterii datur fi
des in quib9 requirit· unde nocumétú proximo
sequit ex cósilio malo· et hoc pcipue in theologi
ca facultate· et admittés tales sciéter ad magiste
riú etiá uidet mortaliter peccare· ¶ si querit gra
dus uel magisteriú nó ad utilitaté animaꝝ et dei
honoré· sed ad sui substentatóem et honoré· pti
net ad ambitóem· ideo uide de ambitóe qñ mor
tale est uel ueniale· ¶ si inde querit exemptóem
uel diuitias· uel libertaté totú est damnabile pser
tim in religiosis· ¶ si docuit publice in theologia
exñs in mortali notorio peccauit mortaliter Pet·
¶ si sciétias prohibitas legit uel didicit· ut nigro
mantiá· uel arté notoriá et hmoi mortale est· ul' si
notabiliter ignorans se ad docendú posuit· et er
rores notabiles docuit est mortale· ¶ Si nó adhi
buit diligentiá ad profectú scholariú in sciétia z
morib9 quá debuit faciés nimias uacatóes· uel ñ
utilia sed curiosa docés uel de moribus eoꝝ non
curás· nec cópescens in quo potuit in hmoi negli
gentiá notabiliter cómittens mortale est·

¶ Si uniuersitatis iurameta no impleuit· mortale est peccatu· ¶ Si se iactauit de doctrina· uel aliis detraxit se preferedo· uel eis inuidit uel sectas nutriuit inter scholares· uel scholares alteri9 doctoris ad se traxit iniuste uel pompose indutus est· de quibus uide·s̄·de hmoi grauitate·
¶ Si scholares no fuerut obedientes doctori in his in quibus tenent̄· ¶ Si rixas inter se fecerut·
¶ si minus aptu elegerunt ad legendu ex causa iniusta· ¶ si dimiserut ieiunia ecclesiastica cu ieiunare possent· uel mi se auditoem in festis uel alia sacra· ¶ si coterdut in disputatoe cotra ueritate ne uideantur succumbere· ¶ Si supbiuit ex sciencia· ¶ Si aliquez malu fine intendut ex scietia sua uel lucra iniusta curiositates ambitiones et hmoi
¶ Si sunt negligetes in studio· ¶ si prodigi in expedendo· et de aliis inquirendi sunt prout uidebitur expedire de dictis·s̄·in pma pte z in scda
¶ si nimis ardeter studuit in libris gentiliu propter ornatum minus uacans studio utiliori uel necessario· uel sacre scripture precipue quo ad religiosos· uel in poeticis propter materia turpem· qa istud est mortale ·xxxvii·di·c·ideo prohibet̄·

¶ De medicis et aromatariis· Ca·VI·

SI posuit se ad predicandu in medicina sine sufficienti peritia· quia si parum uel nichil studuit· uidetur mortale· quia exposuit se piclo occidendi homines· ¶ Si peritus et sufficies existes omisit aliquid de cotingetib9 circa infirmos quos het in cura ex negligetia· qa ex negligetia

notabili· unde secutū est magnum nocumentū in infirmū· uel sequi potest· male potuit excusari a mortali· ❡ Si uero parua negligētia· est ueniale· ut si non uisitat infirmos sollicite· et hmoi· ubi tñ nō est periculū· ❡ si dedit medicinā· uel consiliū pro salute corporis in piculuȝ tamē anime propter que ueniat quis ad peccatū·i·contra precepta· puta ut fornicet̄ quis ut euitet certas infirmitates· uel medicinā dat pregnāti ad occidendum puerū pro cōseruatōe matris· uel potum inebriātem et hmoi· mortaliter peccat· et hoc prohibet̄ in·c·cū infirmitas·ext̄·de peni·z remis· ❡ Si seruauit preceptū factum medicis·i· ꝙ inducāt infirmos quādo primo uocantur ad uisitandū eos ad cōfessionē faciendū· quia omittēdo hoc scd̄m doctores peccat mortaliter· ut·d·c·cum infirmitas· de peni· et re· ❡ Si paupes infirmos quos nouit nō ualētes soluere nō uisitauit gratis· quia ad hoc tenetur· z etiā soluere pro eis medicinas si potest· al's mortale est· di· lxxxiii· c·i· et in glo· sup uerbo inferas· ❡ Si nimis largus fuit ad inducendū debiles ad frangendū ieiunia ecclesie sine rōnabili causa· quod frequēter faciunt· nō est sine peccato· Si uero etiam sanis dissuadet ieiunia ecclesie dicēs nociua esse· z sic inducūt ad frangēdū ieiuniū sine cā mortale est· de pe· di·i·c· noli· ❡ Si dedit medicinā dubiam sanationis· ul' mortificationis uidetur mortale· et ut dicit·c· cum infirmitas· ext̄· de peni· et re· potius debet dimitti in manib9 deiꝙ exponi periculo medicine·

¶ De emulatione uero z detractione quã faciũt medici interrogandũ est prout habes supra.

¶ De aromatariis.

Si in cõponendis medicinis nõ ponunt que ordinat medicus cũ nõ habẽt uel ita bona ut est necesse in quo offendũt medici nõ faciẽtes ante e cõponi. nã si ex hoc sequit̃ graue piculuȝ infirmo. uel nõ operat̃ sanitateȝ quã fecisset si bñ fecisset illã mortale est. et etiã in medico si hoc dissimulauit. ¶ Si docẽt uel uẽdũt ea que procurãt aborsum ad illud faciendũ uel uẽdũt uenena his quos credũt abusuros mortale peccatũ est. ¶ Si sophisticãt aromata. quod frequẽter faciunt ponẽtes in eis unũ pro alio uel in electuariis sirupis speciebꝰ z cõfectionibus in cereis faciẽtes malas mixturas et uendẽtis pro puris. qa ultra peccatũ tenet̃ ad restõem illis ad quos tales res uendit. seu erogare paupibꝰ cũ incerti sunt. ¶ De nimiis pciis. periuris. z mẽdaciis. et diminutis põderibꝰ que faciũt interrogandũ est prout. s̃. in. c de fraudulẽtia. et aliis uitiis in pma pte. c. i.

¶ De mercatoribꝰ cãpsoribꝰ z prosonetis. c. VII

Mercatoribus campsoribus et prosonetis. querendũ est. ¶ Si misit nõ solũ arma z lignamina. sed etiã quecũqꝫ mercimonia ad Alexandriã. uel ptes egypti uel terras saracenoꝝ. Soldano subiectas excõicatꝰ est excõicatione papali. si nõ habuit licentiã a papa dr̃ ꝙ Veneti hñt. ¶ Si negociãt nõ propter aliquẽ finem honestũ puta sustentatõem familie sue ex lucro moderato. uel

propter sustentatõem paupeꝝ uel prouisionez eoꝝ pro ciuitate necessarioꝝ et hm̃oi· negociãt propter auaritiá· et ad thesaurizandú est morta le pcm̃ si in lucro cõstituũt finẽ· uel si intendũt lu crú p fas z nefas si pñt· ¶ Si cõposuit se cú aliis mercatorib⁹ ꝙ nõ uendãt de aliquo minori ꝑcio q̃ cõuẽtú fuit inter eos · quod est excessiuú· ut sic cogant̃ ꝑsone emere caro ꝑcio· peccatú est· et le gibus probibitũ. Hosti· ¶ Si uẽdũt merces pro maiori precio q̃ ualeãt· et ex eo ꝙ nõ soluit fecit ei terminũ· sed etiá mutuat ei pecuniá aliquá· usu rá cõmittit· ¶ Si uendẽdo mercãtias suas· puta laná uel pannos recipiendo pro precio alia merci monia puta sericum pro aromatibus uel alia· qđ uulgariter dicitur barato multo maiori precio uẽ dit sic q̃ si reciperet pecuniá peccatum est· iniusti tie et mortale· nisi ille cui uendit etiam longe ma iori precio tradat res suas· tũc potest unus exces sus compensari cum alio si sunt quasi equales·

¶ Si uendẽdo ad terminuz plus iusto precio uẽ dit ratione dilatõis tantum et diuersis speciebus cambiorũ· et uariis modis cambiorum usurarũ et fraudulentius in q̃titate et qualitate et substã tia rerum· ¶ Interrogandú est prout hẽs· s̃· in c· de usurpatõe rei aliene·

¶ Si fraudauit uel fraudari fecit· uel ali⁹ pro eo iusta pedagia seu gabellas mortale est· et tenet̃ ad restõem· secus si de iniustis uel cú nõ tenẽt lo ca illa tuta a latronib⁹· propter quod hec soluũt̃ propter defectú dominoꝝ·

¶ Si dedit falsas monetas uel diminutas sciēter pro bonis uel eas diminuit. est peccatū. et tenet secus si accepit monetas ualentes in loco pro eo quod ualēt ibi. z mittens ad aliū locū ubi pl9 ualēt plus petit. ¶ Si faciēs societatē cum aliis nō fideliter se habuit aliqua occulta lucra sibi soli retinēs tunc ad satisfactōem tenet. nisi certus esset ꝙ socii tantūdē occulte subtraxissent. ¶ Si fecit pro aliis securitatē cū fraudib9 nam sine fraude assecurare merces per mare. uel ꝑ terrā. et inde querere emolumentū plus uel min9 scḋm q̄titatē ꝑiculi nō uidet illicitū cum subsit periculo magno. ¶ Assecuratio uero pecunie ꝑ modū satisfactionis que uulgariter dicit scripta. ubi nullum est ꝑiculū. et damnū nō est tutū. q̄tū ad cōscientiā. secus si sibi est ꝑiculū ibi. ¶ Si accepit pecuniā aliquā sub nomine depositi. rn̄dēs sex uł octo pro cētenario. et cū illis pecuniis lucrat ipe mutuādo uel aliis illicitis cōtractib9 ad rōem. x. pro centenario. et hm̄oi cōmisit duo mortalia. unū est accipiēdo. aliud mutuādo et tenet de usura. ¶ si se intromisit in barocbolis ritrācolis acbafinis. que uocabula nō declaro obbreuitatē. sed de his uide in sum. li. ii. ti. qd malitie sit in eis. acbasinū dr̄ qn̄ quis gerit negocia stipēdiarioꝝ. ¶ Idē si dn̄orū laborās pro eis. et cū mutuat eis pecunias cū expēdit. recipiens inde certum lucrū uel salariū. et q̄tū meret labōr pro iustis causis potest accipere unde pro bellantib9 iniuste nō potest accipe rōe mutui nihil plus alias usura est.

¶ Si usus est piuriis et mendaciis emēdo et uendēdo que solent esse his cib9 et potus. Et de his dic ut .s. in prima pte in locis suis. et cū stat in tali proposito utēdo mendaciis et piuriis. et dolis qn̄ occurreret semp est in mortali. unde nō est absoluend9 nisi disponat abstinere ab illis ubi ē mortale. Itē si emit res raptas uel furatas p mare uel per terrā. dic ut .s. in pma pte. c. ii. ¶ Si emit uel uēdidit dieb9 festiuis absq3 necessitate. sed pro cupiditate uel fecit ratiocinia libro4 ul' fieri fecit suis discipulis. dic ut habet̄. s. de obseruatione festo4. ¶ Si fuit prosonata seu mediator. qui dicit̄ sensale cōtractuū fraudulento4 sciēter mortale ē et tenetur leso satisfacere. ¶ Si fuit mediator cōtractus usurarii intendēs utilitatē usurarii et suā magisq3 accipientis sub usura mortale est. z si ip̄e induceret ad mutuādu3 alios ad usuras qui hoc nō cogitabāt uidet̄ teneri ad restōe3. ¶ Si mediator extat in aliis cōtractibus ut uēdēdo domos equos et alia animalia. z male cōsuluit emptori in eius damnū uel sui utilitatē et uenditoris peccat mortaliter et tenet̄ leso ad omnē satisfactōem. z ecōuerso tenet̄ si in dānū uēditoris cōsuluit. ¶ Si in fiēdis matrimoniis utit̄ mēdaciis z hm̄oi innotabile damnū contrahentiū peccat mortaliter.

¶ De artificibus et mechanicis. ¶ Ca. VIII.

Si fecit artē c9 op9 ē cū pcō uel ad pcm̄ mortale ut plurimū sicut facere taxillos seruire usurariis in illa arte. militi in bello iniusto nauigio

piratorũ lenocinio in tenẽdo barattariam et hm̃oi oportet ꝙ dimittat ex toto artẽ. alias nõ est absol uend9. Si artẽ fecit cuius artificiũ põt esse ad bo nũ et malũ finẽ et usum. ut gladios balistas lãce as uenena ꝫ hm̃oi. si uerisimiliter põt estimari ꝙ emptor uelit ad malũ usum. nõ põt facere uel uẽ dere facta utputa in iniusto bello sec9 si dubitat. Si qua etiã facit que sunt ad malũ usum quasi sp̃ ut facere fucos. et serta et hm̃oi debet dimittere Si mẽdaciis utitur periuriis dolis malis mẽsuris uel põderibus. Si festiuis dieb9 laborauit. Si nõ ieiunauit cũ posset moderando laborẽ de quibus dic ut. s̃. in prima pte. c. xxiii. ꝫ. ix.

¶ de lanificibus.

SI uẽdidit pannũ lane lanifex minus precio se pro panno lane magis p̃ciose. et sub isto precio uel unius tincture pro alia uel cũ aliqueꝫ defectũ habẽte ac si nõ haberet nil minuẽs de p̃ cio uel si in festis fecit lanã tendere sine necessita te. uel cum nõ plene soluit laborantib9 ꝫ hm̃oi in his. n. maius et minus peccatum sc̃dm materiã.

¶ de setariolo.

SI textorib9 serici preciũ sui laboris dat nõ in peccunia sed in rebus diuersis. puta pã no serico tritico et hm̃oi. et cũ ille nõ indigeat il lis oportet eum uẽdere minori precio quã ille re perit. peccat mortaliter. et tenet̃ ad restitutioneꝫ de damno nisi a principio cum eo sic cõuenerit ꝙ daret ꝗ hm̃oi tali p̃cio tũc aũt nõ uidet̃ deceptio

¶ de tabernario et hospite.

Si uedit unā speciē uini pro alia uel limphatū uinū pro puro. uel ad clarificandū uinū fecit aut misit aliqua nociua corporib9 uel nō dedit plenas mēsuras uel in taberna tenuit meretrices z ribaldos uel lusores ad taxillos uel aduertēter dedit his quos uidit inebriari peccauit in quibusdā mortaliter. in aliis uero uenialiter et tenet de damnis.

¶ de macellario.

Si uēdidit carnes corruptas pro sanis quod est mortale. si unā spēm pro alia ut capram pro castrato et hmoi uel diminutū pondus ut. ii uncias pro libra peccauit mortaliter et tenet de damnis.

¶ de pistore.

Si fecit panē nimis ponderosum ita q̄ ementes sint decepti uel minoris ponderis quaȝ debet uel farinā bonam alterius accepit cuȝ fecit panē et posuit minus bonā. uel cum nimio furfure peccauit et tenetur satisfacere.

¶ de sutore pannoꝝ.

Si quod restat sibi de serico uel panno uel tela uel aliis sibi datis pro fiēdis uestibus sibi furat illud si sit qd notabile. nisi ille diminute dedisset sibi mercedem laboris. et illud capit sibi ad supplendū tantū uel ubi esset in pacto. Si nocti bus uł diebus solemnibus absq̄ magna necessitate laborat uel si faciat nouas inuētōes uanitatū.

¶ de aurificibus.

Si utitur uel si uendit aurū uel argentū archimiatū pro uero uel auruȝ minus purū pro

magis puro peccat et tenet de damno. ¶ Si emit calices sacros nō cōflatos ꝑ se quod prohibet.

¶ De cerdonibus.

Si uendidit unā spēm corii pro alia min⁹ bona in sutularibus.

¶ De fabris.

Si ferrū pro calibe uel malum ferrū.

¶ De locatoribus equoꝝ.

Si scienter locauit equū defectuosum uel piculosum z hmōi. quilibet tenetur ultra peccatū de damnis. et sic discurrēdū est ꝑ al's artes

¶ De histrionib⁹.

Si hystrio fecit represētatōes et iocos in uerbis uel factis turpia cōtinētes uel in ecclesiis uel in diuinis officiis uel tꝑib⁹ indebitis ē peccatū plus uel minus graue scd̄m quātitatem.

¶ De cytharizantibus.

Si musicus cytharizauit ad cōgregatōes illicitas uel in ecclesia in organis pulsauit ballatas puta mortale in pulsante et procurante.

¶ De seruitoribus et laboratoribus.

Si fideliter oꝑati sunt. i. nō bono mō ex incuria et negligētia uel nō tm̄ q̄tū cōmode potuerūt pcm̄ ē. ¶ De agricolis et rusticis.

Si credit explicite misteria q̄ cōiter solēnizat ecclesia. ut incarnatōez passionē z resurrectōem. Si scit dn̄icā orōnē. De obseruatōe festoꝝ et ieiuniorū si tn̄ pōt. De auditōe misse in festis. De cōfessione et cōione semel in āno fienda. Si recepit sacramētū cōfirmatōis uel nō ga tn̄t si pōt

¶ Si tenuit proprios filios ad baptismũ uel con firmatóem quod est probibitũ. ¶ De mẽdaciis uero et periuriis et blasphemiis et ebrietatibus interroga. ¶ Si ad meretrices accessit. quod aliq nõ credunt esse mortale. nec tñ talis ignorátia ex cusat eũ. ¶ Si decimas nõ soluit saltem scdm con suetudinẽ loci illi9. quia peccauit ꝛ tenet satisface re de pterito si sacerdos nõ remittit. uel etiaꝫ ob latões scdm consuetudineꝫ loci nõ dedit. ¶ Si de excõicatione nõ curauit. sed ingessit se diuinis. uel cõtempsit uitare excõicatos qd est mortale pec catum. ¶ Si nocuit ꝑ se uel ꝑ familiá suaꝫ uel ani malia. puta discurrẽdo ꝑ sata alioꝝ ul' mittendo. uel ꝑmittẽdo animalia intrare ad pascendũ uel si mutuauit terminos possessionũ. uel arádo adũat de terra proximi uicini agro suo in bis peccauit scdm quátitatẽ damni quod intẽdit facere ꝛ tene tur satisfacere. ¶ Si dolũ cõmisit in agricultura. uel notabilẽ negligentiá in damnũ patroni ut nõ fimãdo terras uel cultiuádo uel seminádo uel re colligendo fructus debito tempore propter qd deperierũt uel boues nimis fatigando. unde de struit. et pcipue ad lucrũ babendũ suũ peccat ꝛ tenet d damno ¶ Si tenẽs possessionẽ ad affictũ male tractauit. uel si partiari9 nõ respõdet dñis de quátitate tota debita fingẽs se minus recolle gisse tenet dominis de damnis. ¶ si animalia te nẽs ad soccidam nõ rñdet ex integro danti de la na caseo et fecib9 ꝛ bmoi. in bis est pcm mortale uel ueniale scdm qtitatẽ dáni ꝛ tenet satisfacere.

¶ Si dieb9 festiuis laborauit et precipue tempore messiú et uindemiaꝝ absq3 magna necessitate uel detulit ligna. uel uictualia dñis suis mortale est. ¶ Si uacauit ludis chorreis z aliis uanitatib9 ¶ Si gubernauit familiá scd̃m precepta dei et ecclesie. ¶ De supstitionib9 et falsis opinionibus q̃ solét abúdare in eis. ¶ Si hẽt uota que impleuit uel nó.

¶ De pueris et puellis. c. i.

INquirendum est de mẽdatiis z periuriis. ¶ De uotis nó impletis que tñ nó obligát si irritãt a parẽtib9 ante annos pubertatis. ¶ De missa nó audita in festis. ¶ De cófessione et cóione fiẽda semel in anno. ¶ De irreuerẽtia ad parẽtes uel maiores. ¶ De rixis. ¶ Si uerberauit clericú quia est doli capax excóicat9 est. ¶ De furtis factis de rebus parẽtú uel magistroꝝ suorum. ¶ De detractóibus et turpib9 uerbis auditis uł dictis libẽter. ¶ De cótumeliis ad inuicẽ. ¶ De inuidia et aliis prout uideẽ plus et min9 scd̃m etatẽ z sensum. precipue de uitiis carnalibus cú masculis z feminis uel ꝑ seipsos cómissis uel adinuicẽ que hodie abúdát in ipsis propter malas societates z occultát. ¶ Interrogandi sunt cú magna cautela z a longe ut nó addiscát que ignorát. multo magis hoc seruandú est erga puellas de omnibus ꝑdictis. si credút túc habuisse usum rationis iudicandú est de mortali aut ueniali scd̃m regłas in prima et scd̃a pte de illis.

¶ De clericis in cómuni. c. II.

CIrca clericos in cói. a quolibet clerico pót in

terrogari cú uidet expedire ut qñ talis clericus est ignot9. ¶ Si accepit aliqué ordiné p simoniá. quia p hoc peccauit mortaliter. z é suspés9 scdm iura antiqua. nec põt exequi susceptú uel promo ueri ulteri9. nisi prius p papá dispenset qd uerú est si ipe fuit cõscius simonie. quia si ignoráte eo potest per aliú etiá dispésari. alr. n. semp pecca ret mortaliter; exequédo. nec excusat eú iuris ig norátia. Hec Ray. ¶ Si accepit aliqué ordiné. licz nõ p simoniá. tñ a simoniaco in ordine. uel digni tate. siue occulto siue manifesto. est suspés9. et in diget dispésatõe pape. sed dú ignorat fcm. s. eú eé simoniacú excusat a pcõ exequédo officia sua sed cú certificat nõ põt exequi sine dispensatõe. ¶ Si suscepit ordiné a simoniaco in ordine cõferé do. uel bñficio notorio silr est suspens9. secus si si monia nõ est notoria dú uero nescit excusat mõ pdicto. sed nõ postea qñ certificat. sed indiget dispésatõe pape. alias nõ põt exeq. Ray. ¶ Si re cepit ordiné hñs aliquá irregularitaté ut homici dii mutilatõis illegitimationis et hmoi. si absq di spésatõe peccauit mortaliter. nec põt exequi abs q dispésatõe. alias peccauit mortaliter. ¶ Si re cepit ordiné excõicat9 ul suspésus uel interdict9 peccauit mortaliter. et non hét executõem. ¶ Si exeqt officiú alicui9 ordinis ut cátádo eplam. uel legédo euágeliú ut diacon9 in aliquo pdictoz ir retit9 sñia peccauit mortaliter nisi ignorátia facti eú excuset. z é irregularis Ray. ¶ Si accepit ordi né i aliquo pcõ mortali sciéter pecauit mortaliter et quotiéscúq exeqt officiú alic9 ordinis in mor

zali ut accolitatũ ſubdiaconatum diaconatũ mini ſtrãdo aliquod ſacramentũ ſolemniter. ut bapti zando cõicando. cõfeſſiones audiendo. et hm̃oi. Tũc mortale eſt. ¶ Si extitit publicus cõcubina rius uel alias notorius fornicator eſt ſuſpenſ9 ab executione officiorũ ſuorũ precipue a celebratõe miſſe et ſi exequit̃ ſic ſuſpenſus. efficit̃ irregulari indigens diſpenſatõe pape alias nõ põt exequi. Hoſti. ¶ Si nõ portauit tonſurã ex leuitate et la ſciuia mortale uidet̃. ¶ Si ſe exercuit in negociis ſecularib9 negociãdo et hm̃oi. uel ſi tenuit taber nas ibi miniſtrãs. uel ſi luſit ad aleas et taxillos. uel ſe immiſcuit enormitatib9 uel turpibus. ul' tri pudiis cũ feminis. ¶ Si uſus eſt officio ordinũ ſine debitis ornamẽtis. ut faciẽdo ſubdiaconatũ ſine manipulo diaconatũ ſine ſtola celebrãdo miſ ſam cũ defectu alicui9 ſacre ueſtis ordinate. ſ. ca ſula amictu alba. et hui9modi. uel nõ eſſet in lapi de ſacrato. aut etiã ſine lumine aut ſine adiutorio et ſine miſſali. et hm̃oi. quia in quolibet horũ eſt mortale peccatũ. ſi ſciẽter dimittit. nec excuſat iu ris ignorãtia. ¶ Si exiſtẽs in ſacris in ſubdiacona tu. et. s. omiſit horas canonicas. quia in quolibet die quo omiſit aliquã horaz etiam beate uirginis cũ poſſet peccauit mortaliter. Si ex negligẽtia o miſit. ſecus ſi ex obliuioe et tunc tenet̃ dicere qñ recordat̃. aut ſi omiſit ex impotẽtia infirmitatis. et hm̃oi de cauſa. ¶ Si dicẽdo horas aliis exerci tiis ſe occupauit manualib9. ut faciendo coquã z hm̃oi uidet̃ mortale. qa ñ ſatiſfacit pcepto eccl'ie

¶ Si mente circa alia uagatur uoluntarie non curans et sic quasi per totum officium uidetur mortale. secus si proponit uelle attendere et distrahitur. sed cum auertit displicet ei Petrus. ¶ si recepit ordinem sacrum ante etatem legitimam. scilicet subdiaconatum ante. xviii. annos Diaconatum ante. xx. et sacerdotium ante. xxv. et sufficit annus inchoatus peccauit mortaliter. nec debet exequi ante etatem legitimam. si tamen faciat non efficitur irregularis secundum communem opinionem sed peccat. ¶ si sacerdos existens commisit aliquam simoniam puta audiendo confessiones pro habendo pecuniam. alias non auditurus. baptizando communicando inungendo uendendo sepulturas et huiusmodi mortale est. ¶ Si in confessione communione uel in collatione sacramentorum omisit debitam materiam uel formam uel ritum in quolibet horum est mortale siue ex certa scientia facit. siue ex ignorantia crassa uel notabili negligentia. nam inde sequitur magnum periculum et irreuerentia dei. ¶ Interrogandum est enim de formis. scilicet baptismi eucharistie et aliorum sacramentorum que sunt maioris ponderis si sciunt eas quas habes. in c. ultimo. ¶ Si notoriis peccatoribus dedit eucharistiam uel alia sacramenta non penitentibus. ¶ Si occultis pecctaoribus quos ipse sciuit denegauit publice eucharistiam. uel alia sacramenta quia in utroque uidetur mortale licet etiam ipsi peccent petendo et sumendo. ¶ Si celebrauit cum mortali non confesso. licet contritus mortaliter peccauit. nisi aliqua necessitate instante. et sacerdotis copia non habente. tunc sufficit contritio. sed si sine hac celebrauit mortaliter peccauit. Tho. ¶ si celebrauit

nō dictis matutinis mortale est. ¶ Si dicēdo mis
sam non cōsecrauit. putans ex hoc euadere pec
catū mortale est z grauissimū. ¶ Si celebrauit ad
faciendū ueneficia seu maleficia. ¶ Si nō dixit ex
integro: sed dimisit notabiles ꝑtes misse. ex igno
rātia seu festinatōe precipue canonis. ¶ Si dicēs
uerba nō intēdit cōsecrare. ¶ Si nō sumpsit sacra
mentū. ¶ Si nō ieiunus. ¶ Si plures missas in una
die dixit in casu nō cōcesso. ¶ Si nō in azimo sed
fermētato accipit. ¶ Si cū hostiā quasi corrupta.
uel uino acetoso uel quasi putrido. ¶ Si semper in
missa occupatus in uariis cogitatōib9 uoluntarie
uel nō curās fuit de attentione. ¶ Si non posuit
aquā cum uino in calice ex ignorātia uel certa sci
entia in quolibet hoꝝ predictoruz est mortale.
¶ Si nō diligenter seruauit eucharistiam sub sera
propter qd aliquid perdit̄ uel a murib9 deuorat̄.
¶ Si nō defert infirmis apte. et cū lumine mō de
bito. ¶ Si euomuit sacramentū propter ebrietatē
uel ex uoracitate. ¶ Si nō renouauit ut dēt prop
ter quod efficit̄ putrida uel marcida. uel uermes
generāt̄. ¶ Si dedit infirmo patienti uomitū scien
ter. ¶ Si stilla sanguinis cadit in terrā. et in his
frequēter est mortale. licet non semꝑ. ¶ Si nimis
raro celebrauit. precipue si nō celebrauit in mag
nis solemnitatib9 uidet̄ mortale scđm Tho. ¶ Si
promisit alicui dicere missas recipiēs elemosinas
z nihil intendit facere uidet̄ mortale. ¶ Si habēs
pollutōez nocturnā die precedēti immediate ex
causa ubi fuit mortale uel dubitat fuisse mortale.

celebrauit etiá cõfessus uidet mortale scdm Thõ. uel scdm Pet. de pal. quãdo sic incõtritus accedit ad celebrandú. ueniale auté si ex causa ubi fuit ueniale. nisi subsit necessitas. ¶ Si audiuit confessioné alicui⁹ nõ hñs auctoritaté ab aliquo si absoluit a casib⁹ a quibus nõ potuit. ut a reseruatis. siue ex certa scientia. siue ex ignorãtia crassa. ¶ Si intromisit se de dispensatõe uotoꝝ uel absoluit ab excõicatione maiori absqꝫ speciali commissione. ¶ Si posuit se ad audiendú cõfessiones omnino ignorãs et nesciés discernere inter mortale et ueniale et cõia mortalia. est mortale. ¶ Si absoluit quem inuenit excõicatú maiori. z a peccatis quia non potest. ¶ Si absoluit eú qui nõ uult a peccatis discedere uel satisfacere quib⁹ debet. ¶ Si reuelauit peccatum auditú in cõfessione cognoscéti confessuz illû sine licentia illius. in quolibet predictorum uidet mortale. nec excusat ignorãtia. ¶ Si nimis festinauit in audiédo non sufficiéter interrogãdo. ¶ Si in perplexis casib⁹ peritiores nõ consuluit. ¶ Si incautus in iniúgendis peniteñtiis qa uel nimis graues. uel nimis paruas dedit ¶ Si interrogauit de his de quib⁹ non debuit. uidelicet nomen persone cum qua peccauit. uel incaute in turpib⁹. ¶ Si predicauit in peccato mortali existens peccauit mortaliter. et totiens quotiens sic predicauit. Tho. ¶ Si predicat aduertenter mendacia mortale est. Tho. Idẽ uidetur si scãdalosa. unde cõcitat seditiones in populo.

¶ Si p̄dicauit indulgentias indiſcretas. ¶ ſi p̄ dicauit propter pecuniá ſibi promiſſam uel dandá ſimonia eſt. unde et mortale. ¶ ſi predicat propter inané gloriá ibi cōſtituédo finez mortale eſt.
¶ Si predicauit ſine licétia. ¶ ſi dixit nimis curioſa allegádo poetas et pħōs frequéter. ¶ ſi fabuloſa et prouocátia ad riſum. ſi ab hm̄oi ſe nō ſubtraxit cū poſſet. et iniúgeret ei peccauit. ¶ ſi nimis familiaris eſt cú mulierib9 conuerſando uiſitádo eas ext̄ neceſſitaté propter quod multi ſcádalizantur. et ipſe nouit hoc poſſet eſſe mortale.
¶ ſi uiſitauit monaſteria et qua d̄ cauſa. ¶ Si cognouit carnaliter illá quam audiuit in confeſſione. uel quá ſuſcepit ad baptiſmū uel confirmatōem cōmatrem quod maximū et grauiſſimú eſt ſcel9 cōiter reſeruatū Epis. De aliis uero inhoneſtatib9 interroga prout uidebitur expedire. ¶ ſi ueſtes ſacras calices exterſoria et alia ptinentia ad cultū diuinū non tenuit múda et decéter aptata ptopter magná irreuerentiá poſſet eſſe mortale
¶ Si benedictionem menſe et gratiaꝝ actiones nó dixit quod dicere debet. xxxxiiii. di. c. non licet. ¶ ſi nō fuit bene modeſt9 aſpectu aſpiciendo hinc inde mulieres. et uana quod multú ſcádalizat pſonas ſimiliter in inceſſu ſtatu habitu auditu et hm̄oi actib9. ¶ Si nō obediuit mádatis iuſtis ſuoꝝ ſupiorū et ſn̄iis. et ſi cōtempſiſſet mortale ē. De aliis uero peccatis mortalib9 de quib9 hés in prima et ſcd̄a pte. s̄. Interrogádū eſt prout expedit ſcdm qualitaté pſonaꝝ.

De bñeficiatis canonicis ·c·xii·

A Beneficiatis canonicis ·De omnibus iá dic tis in·c· pcedéti possunt interrogari pro ut credi potest ipsos in illis esse inuolutos·z etiá de notatis in hoc·c·

¶ Si bñficium simplex siue curatuз obtinuit per symoniá cuius ipse fuit côscius· nô potest nisi p papam dispensari qp retineat· ¶ Si uero ignorá te eo siue sciente· simoniam cômisit talé oportet renunciare tali beneficio·si nô dispensatur· alias furtiue tenet· unde côtinue stat talis in peccato mortali postq̃ hoc sciuit·quousqꝫ renúciet·nec fa cit fructus suos· sed tenet restituere deductis expensis factis in utilitaté beneficii z hoc maxi me de simonia per munus a manu·

¶ Si ignorante eo posset etiam per aliú dispensa ri nô tamen per eú cum quo cômissa est·sed si sy monia est notoria·est etiam suspésus quo ad ex ecutioné ordinú·sed dispensari potest per epm si cú eo nô est cômissa simonia nô aút si é occulta est suspensus quo ad ordines· sed dum tenet ta le bñficiú est suspensus quo ad se· quia sine mor tali peccato nô exequi potest· ¶ Si recipit bene ficiú simplex·uel curatú·per preces carnales·i· pro indigno porrectas cú esset male uite z huiꝰ modi·uel per obsequiú temperale factum Epo uel alii côferenti peccauit mortaliter·

¶ Si beneficium curatú per preces suas recepit etiam si alias dignꝰ sit· quia tales preces estimá tur pro indigno·táq̃ ambitioso· z presumptuoso

cōmisit simoniā· unde mortale est scdm Tho· for te tñ tenetur renunciare·Pro beneficio autē simplici licet porrigere p̄ces pro se si alias est dign⁹ uel etiam pro beneficio in generali· et hoc intendens ad sui sustentationē· nō ad curam nec magis curatū petēs q̄ aliud· ¶ Si querit· uel habet beneficium nō intēdens clericari·sed uxorari· & intendēs gaudere de fructib⁹ beneficii uidetur usurpatio rerum ecclesiaꝝ· et cōtra intentionem dotātiū ecclesias· Et ideo graue peccatum est· ¶ Si nō fuit electus a patronis ·uel a collegio· & cōfirmatus ꝑ superiorem ad quem spectat siue per Epm institut⁹ ·sed de mādato· uel manu domini temperalis · uel per potentiā accepit· & dicitur intrusus ·quia fur est· & latro· nec pōt aliquid disponere in temporalibus · uel spiritualibus· uñ nec absoluere nec sacramēta potest dare parrochianis illius ecclesie· sed in quolibet huiusmodi actu peccat mortaliter·

¶ Si renunciauit alicui beneficio quod habet eo pacto ꝙ detur cōsanguineo· uel propter peccuniam sibi propter hoc datam simonia est· & mortale in utroq͡ꝫ nec potest iste sibi retinere tale beneficium sic sibi collatum· ¶ Si permutationē sui beneficii· uel ecclesie fecit cum beneficio alterius cōueniendo inter se absq͡ꝫ iudicio superioris ad quos spectat collatio beneficioꝝ simonia reputatur· de his uide plenius in summa·

¶ Si recepit beneficium existēs illegittim⁹ absq͡ꝫ dispensatione quia contra iura immo tenere non

potest. Potest autem cum eo dispensare de simplici bñficio Episcopus. De curato uero uel dignitate solus papa. ¶ Si fuit electus per simonia non ualet electio uel si ipe aliquem elegit per simoniam. uel ad episcopatum. uel canonicatu. uel ad aliam ecclesiam. ut clerici collegiatarum ecclesiarum. uel si alias indignũ ignorantem. et publice malum elegit ad prelaturã ex amicitia z huius modi. mortale et grauissimum est et omnia mala que sequuntur ei imputantur.

¶ Si male tractauit beneficium seu ecclesiaz permittés ecclesiaz uel edificia ruere. uel possessiões incultiuari. z alias res deperire mortaliter peccauit. z tenetur ad restitutionem seu satisfactioné si cõmittit notabilem negligentiam. et damnũ sit notabile. ¶ si fructus beneficii nõ bene expẽdit. uidelicet ultra subuentõez suá subueniendo pauperibus. sed dilapidauit in conuiuiis. et turpib9 uel etiam dedit consanguineis non indigentibus mortale est. secus si consanguinei indigent. quia tunc potest dari eis.

¶ Si plura beneficia habentia curam tenet absq dispensatione fur est et latro. nam habẽs beneficium cum cura si recipit secundum cũ cura ipõ iure uacat primum. c. de multa. de preben. ext. et hoc postq̃ habuit pacificam possessionem secũdi uel habere potuit. et fructus eius percepit. al's nõ uacat primũ. uidelicet si fructus secũdi beneficii cõcedũtur alteri per papam pro illo tpe nõ uacat primũ. ext. de pben. li. vi. c. si tibi cõcesso.

Si habens prebendá habentem dignitatem et si nõ curam animaꝝ· si recipit secundá similiter uacat prima·extr̃·de preben·c·d̄ multa·et in isto casu z priori tenetˀ ad restituti·fructuú si recepit·
¶ Si habés beneficiú unú uioléter occupat secúdum·uel si scienter se intrudit similiter perdit primú·et si quod habebat ius in secúdo etiam ꝑdit et uacat illud secúdum·de preben·c·eum qui·li·vi·Item nõ potest quis habere dignitaté cú prebenda absq́ dipensatione pape·
¶ Quicúq́ recipit personatum· uel dignitatem uel officium· uel beneficium· cui cura animaꝝ sit annexa si ante obtinebat simile· cum sit priuatus primo ut dictú est· si nõ dimittit primum absq́ mora in manus ordinarii in cuiꝰ episcopatu est· ip̃o iure est etiá priuatus secundo·et est inhabilˀ ad sacros ordines·z ad quodcúq́ aliud bñficiú per extra uaganté Io·xxii·Ité absq́ dispensatõe nõ potest quis tenere plures ecclesias uel prebédas que tñ nõ habeát curá animaꝝ nisi in quinq́ casibꝰ·Primus quádo sunt ita tenues ꝙ neutra illaꝝ sufficiút ad sustentatõem· Secundus si una dependet ab altera· Tertius propter raritatem clericoꝝ·Quartus si ecclesia est annexa prebẽde uel dignitati· Quintus si habet uná intitulatá et aliam cõmédataȝ· sed talis cõméda de ꝑrochiali ecclesia fieri nõ põt·nisi ei qui attigerit uigesimũ quintú annú·et sit sacerdos·et tali nõ potest cõmitti nisi una ex euideti necessitate·uel utilitate z duratˀ nisi per sex mẽses extr̃·de elec·c· nemo·in

vi. Si habet plures ecclesias uel prebẽdas habẽtes curá animarũ absq; dispensatõe pape fur est et latro. et continue in mortali. nec Epũs potest dispensare in hoc. ¶ Si etiá habet p dispensationez pape. sed subreptitie. puta quia petẽdo unũ tacuit de alio quod habebat. uel dixit se habere legitimá etatem cum nõ haberet. et huiusmodi. ¶ Idem iudicium est. si per dispẽsationem Epi. habet plura beneficia. sed simplicia. sed ad supfluitatem. uel etiã per dispẽsatõem pape simplicia uel curata cũ unũ sibi sufficeret secũdum statum suũ non uidetur tutus in cõscientia sua quia dissipatio est. et nõ dispensatio.

¶ Si accepit ecclesiam parrochialẽ a quocũq; cũ non attigisset .xxv. annũ absq; dispensatione pape circa etatẽ nulla est dispẽsatio. et nullũ ibi ius habet. c. licet canon. de ele. in. vi. ¶ Si infra annũ computañ a die assignatõis sibi regiminis ecclesie nõ fecit se ad sacerdotiũ promoueri. est ipso iure priuatus eo. c. licet canon. Itẽ tenet psonaliter residere in residentia. Potest tñ Epũs causa rationali dispẽsare ad tpus tantũ. ¶ sed de promotõe ad sacerdotium infra annũ non extendit ad ecclias collegiatas habẽtes curá nec ad assumptos ad earũdem regimen. de elec. c. statui. li. vi. Possunt etiam Episcopi dispẽsare cum ipsis qui habẽt. uel habebũt ecclias parrochiales ut usq; ad septẽniũ litterarum studio insistẽtes promoueri nõ teneantur nisi ad ordinem subdiaconatus quẽ nisi infra ánũ suscipiát sunt ipo facto puati

tali beneficio et medio tempore per uicarios illi ecclesiis prouideatur. de electi. in. vi. c. cū ex eo ¶ Si habens quodcunqꝫ beneficium simplex. et q̄tumcūqꝫ paruum nisi dicat horas omni die pec cat mortaliter omittēdo ex negligentia etiam si nō sit in sacris constitutus. ¶ Si canonicus uel ali us clericus recipit quottidianas distributiones que dantur interessentibus horis cum non inter fuerit furtum cōmittit. et tenetur ad restitutōeꝫ ¶ Si cū nō possit per se curam exercere ecclesie nō posuit ibi loco sui idoneū qui bene officiaret. sed malum ꝛ ignorantem qui ex suo malo scāda lizat. ut notorius fornicator ꝛ lusor. et huismodi uel qui nescit ministrare debite sacramēta et con fessiones audire peccat mortaliter. quoniam om nia mala que sequuntur ei imputātur. Si uero nō potest inuenire idoneum per se exerceat. uel si non potest aliter prouidere renunciet.

¶ Item nō licet prelato sub precio. uel annuo cē su cōcedere uices suas seu iurisdictionē quia spi rituale est. ext. ne prelati uices suas. c. i. ii. et. iii. uidelicet si diceret. cōcedo ꝙ exerceas uices me as. uel talem iurisdictōem. ꝛ totum lucrū sit tuū et dabis inde mihi tantū. illicitum est. sed cōmit tēdo pure uices suas licet cōstituere ei salarium xii. q. ii. c. caritatem tuā. uidelicet dicēdo dabo ti bi tantum pro salario tuo. et totū lucrum erit me um. Inno. hec. ¶ Si alienauit res ecclesiasticas. ui delicet mobilia bona. ut res sacras. uel immobilia ut possessiōes sine necessitate. ul' maiori utilitate

uel nõ seruata forma iuris et hmoi grauiter pec cauit. ¶ Itẽ de exercitio cure animarum quomodo se habuit in audientia cõfessionum collatione alio rum sacramẽtorum. in uisitatõe infirmorum. preci pue ne deficiãt eis sacramenta cũ expedit. in ad monitõe subditorum. in correctione uiciorũ pre cipue quo ad notorios peccatores. cõcubinarios tenẽtes inimicitias. et huiusmodi. ¶ si nõ ammo nuit non cõfitentes. et non cõmunicantes annua tim q̃tum potuit significãdo Episcopo cum non potuit. et hmoi. nam oues ex negligẽtia perdite ab eo requirentur. de quibus et aliis supradictis et huiusmodi habes satis in tertia parte summe. ¶ si alienos parrochianos audiuit nõ hñs aucto ritatẽ specialẽ ipe. uel ipi. quia nõ põt eos absol uere. ¶ si emit aliquas res immortales de fructi bus ecclesie quia tales dñt remanere ecclie. unde si emit nomine alterius ut sic posset dare. et lega re cui uellet fraus est et furtum. et ad restitutio nẽ tenentur. ¶ si indulgentias per se dedit cum nõ posset. uel plures dixit habere ecclesiã suam q̃ habeat ob questũ est mortale ¶ si reliquias no uas exhibuit poplo honorãdas nõ approbatas ab ecclia. ¶ si nimis facilis fuit ad dispensandum in ieiuniis ecclesie. ¶ si elemosinas extorsit a po pulo et a subditis ad quas nõ tenebant. ¶ si q̃sto res dicere mẽdacia in ecclesia sua permisit. et q̃d peius est si fecit pactum cum eis de quotta.
¶ Si secũdas nuptias benedixit. ¶ si pmisit chri stianas nutrices seruire in domo iudeorum.

Si sustinuit sortilegas et diuinatrices in sua par rochia· si permisit ludos· ul' malas cósuetudines non obuiádo quando q̃tum potuit· Clerici uero qui manifestis usurariis alienigenis aut alias oriundis de terris ipsorú ad fenus exercédum domos locát· ul' alio titulo concedút ipo facto sunt excómunicati nisi sint Epi· de usuri· c· usurarꝝ·li· vi· ¶ Clerici· archidiaconi· plebái· decani· prepositi· cantores· z alii clerici personatum habentes ac etiam sacerdotes qui audiunt in scholis leges uel physicam· post duos menses si nõ dimittunt huiusmodi lectiones sunt excõmunicati· c· sup specula· ext̃· ne cle· uel mo·

¶ Clerici et religiosi qui inducunt aliquez ad uouendum· uel iurandum· uel fide interposita· seu alias promittendum ut sepulturas apud eos eligant· uel iam electam non mutent sunt excõmunicati· nec possunt absolui nisi per papam· nisi in mortis articulo· cle· cupientes· de penis· idem d̃ reli· Clerici qui scienter z sponte participauerút cuz excõmunicatis a papa· et ipsos in officiis receperunt sunt excõmunicati· z absolutio pape reseruatur· c· significauit· ext̃· de sen· exco·

¶ Falsantes litteras pape· uel falsis scienter utẽtes· uel remouentes etiaz unam litteram de bullis pape sunt excõmunicati· et absolutio pape reseruatur· Clerici sepelientes in ecclesiis uel cimiteriis eoruz excõmunicatos a iure· uel usurarios manifestos· uel nominatim interdictos tempore interdicti in casibus nõ cõcessis sunt excõica

ti·cle·eos de sepultu· sepelientes uero se occidē tes· uel in torneamentis moriētes·et huiusmodi peccant mortaliter· nec sunt excōmunicati·

De Religiosis·c·xiii·

Circa religiosos·et religiosas· si sunt clerici· uel ordinati·interrogari possunt de his de quibus supradictum est in·c· de clericis·in com muni prout erit expediens· Si uero sunt benefi ciati in ecclesiis curatis·de his habes in·c· prece denti·sed etiā ultra predicta etiam de infrascrip tis que sunt propria eoꝝ dicendū est· et primo· ¶ Si fuit receptus ad monasterium per simoniā mortale est·si uero fuit simonia mentalis tantum penitentia aboletur·si uero pactionalis quia scili cet monasterium exegit tantum alias nolebat eū recipere·z ingrediens uel propinqui eius tantū dederunt·uel minus pro ipso ingressu·nisi forte cum monasterium est ita tenue ꝙ non sufficit illi prouidere·nam tunc oblatis· spiritualib⁹ gratis idest ingressu licet petere·et pacisci de tempora libus de quibus debeat uiuere·uel dicere illi·por ta tecum si uis cōmedere mecum·secundum Ho sti·et aliquos alios· sec⁹ si monasteriuȝ est ping ue·z potest illi prouidere·nō potest fieri aliqua pactio uel exactio absqꝫ uitio simonie·tunc ultra peccatum recipiens uel receptus uel recepta de bent expelli de illo monasterio·ext̄·de simoniac c·quoniam· Potest tamē Episcopus in huiusmo di dispensare·s·ut nō expellātur de monasterio

Ray·et Vul· precipue reperitur talis simonia in monialibus ubiqꝫ terrarum· nō sic uero est de uiris religiosis· ¶ si ingressus est religionē nō pura intentione·scilicet seruiendi deo·sed alia de cā uidelicet non laborandi·uel si est monialis quia ñ potuit nubere·et quia posuerūt parentes ipsam inuitam licet malefecerint·tamē potest et debet mutare intentionē scilicet ut ibi manere uelit ad seruiendum deo·et sic erit in bono statu·al's erit in mortali· Sed si reperit se in monasterio dissoluto non uiuente regulariter querat si potest mutare locum cum dispēsatione si indiget· quod tñ in moniali erit difficile· quod si nō potest non sequatur turbam·i·alios uł alias in malum·sed seruet ip̄a ordinem suū si ad bonum non potest reducere alios uel alias·

¶ si ingrediens monasterium reticuit impedimēta que habuit ad illud scienter uidelicet quia erat seruus·uel habebat occultam infirmitatem· uel alteri9 religionis professus· cōiugatus·debitor in multis·et huiusmodi peccauit mortaliter·precipue si sciebat tale impedimentum· et per illud non posse recipi ad religionem· Vel de hiis interrogatus mendacium dixit·et potest ꝛ debet de monasterio expelli si aliter prouidere nō potest ¶ Si habet uotū religionis artioris anteq̄ intret laxiorem prius debet querere dispensationem·si etiā esset bona·ꝛ multo fortius post professionē in una religione nō potest ad aliā transire equalem·uel laxiorē·et de mendicante ordine ad mē

dicantem· uel de mendicantibus ad monachales transire non potest sine dispensatione pape nisi ad cartusienses· ¶ Qui induxit aliquem ad religionem per simoniam uel per fraudes· puta asserendo ibi obseruari regulam· quod non sit· uel dicendo se ad nichil obligari· et reticendo seueritates religionis quas ille non intendit seruare· et huiusmodi peccauit mortaliter· ¶ De illis qui etiá uolentes ingredi religionez aliquam in qua bene uiuitur· auertunt ut trahant aquam ad suum molendinum infamantes illos et crimina imponentes suas autem usq; ad tertiú celum extollentes· nõ euadere damnationez certum est quia contra caritatem agunt contra iustitiam et contra sacram scripturam agunt·

De uoto paupertatis·

Si in religione existens obseruauit paupertatis uotum nichil retinens uel retinere deliberans· mortale est enim propriú habere· z tottiens quotiens illud proponit·

¶ Dicitur autem proprium quod celatur priori suo· ut si habeat· et teneat peccuniam uel uestez nesciente prelato· uel si sciat tamen contra uoluntatem eius· et absq; licentia· uel si de licentia eius et uoluntate· tamen non é paratus sibi tradere ad petionez eius· sed recusare si posset de facto et multo pei⁹ si ñ solú mobilia· sed etiá immobilia

sit reddit⁹ et possessióes retinet ut propria dás uendens z dissipans · ut placet · nec prelatus potest dare licentiaȝ sic retinendi · nec papa potest in proprio dispésare · ext̄ · de sta · mo · c · cú monasterium · ¶ si dedit bona monasterii siue côuentus aut superioruȝ licétia habita · uel presumpta si aliquid occulte recipit uel tenet mortale est et proprietas · si reperiés se in loco ubi non uiuitur in cômuni propter quod oportet euȝ sibi prouideri d̄ necessariis habet aliqua uestiméta · ul' pecuniam · et aliquod huiusmodi cum bona licentia bñ placito prelati aduertat diligéter · ¶ Primo q̄dem ut per eum non stet quin omnia uelit ponere in cômuni · si alii uellent · et ad hoc operat q̄tū potest · ¶ Secúdo si hec nô potest semper sit parat⁹ simpliciter ponere omnia · et dimittere in manibus prelati · ¶ Tertio ut de huiusmodi côcessis nihil det sine licentia superioris sui · generali uel speciali etiaȝ in elemosinis nisi in extrema necessitate · ¶ Quarto ut nô thesaurizet nec superflua teneat nec delitiosa querat · nec multum inquirêdo sollicitet · nec habeat inordinatum affectuȝ in huiusmodi · z sic poterit transire si in aliis bene se habeat · secus si agendo non religiose · sed laicaliter uiuit · sed et cum predictis si posset locum inuenire ubi in cômuni uiuitur melius ei esset ·

De uoto castitatis ·

SI seruauit uotum castitatis non solum ab omni carnali opere · et contactu uenereo

se abstinendo sed etiam ab omni locutinoe turpi et amatoria. et ab omni cogitatione immūda deliberata. et delectatōe morosa. quia in quolibet hoꝝ est mortale. ut dictū est. s̄. circa secundum et nonū preceptum. Est etiam sacrilegiū quod grauius est. et quia ad ista deuenitur per cōuersatōem et familiaritatem. ideo inquirendu est si habet domesticitatem cū aliquo si monialis. uel cū aliqua. si religiosus. z si hoc reperitur esse extra casū necessitatis prohibendus est. al's nō absoluendus. quia quasi impossibile est ꝙ talis nō incidat in ruinam di. xxxii. c. hospitiolum. et di. lxxxi. per totum. scandala etiā multa et oblocutōes sequuntur in populis. et huiusmodi. et ideo prohibēd9 ē. et consanguineoꝝ etiā rar9 sit access9.

De uoto obedientie.

Si fecit contra uotum obedientie quod est semper mortale. Et nota ꝙ non semper quando quis agit aliquid contra regulam suam. uel transgreditur regulā. uel cōstitutiones. facit contra obedientiam sed quando facit contra precepta cōtenta in regula et constōibus suorū superiorum. uel quando aliquid transgreditur ex contemptu q̄tūcunq; illud sit minimū. Quādo uero prelatus. uel prelata iniungit aliquid fieri precipiendo uel mandando in uirtute sancte obedientie. uel spiritus sancti ut facias hoc. uel sub pena excōmunicationis. et huiusmodi. illud dicitur p̄ceptum cuius transgressio est mortalis. Idem esset quando prelatus aliquid mandaret subdito

quomodocūq; loqueretur declarās sibi ꝙ inten dit obligare illū sub peccato mertali ad faciendū illud·et intellige si mādat quod non sit illicitum· et tale quid ꝙ teneatur subditus ei obedire· sil'r quādo in regula·uel constitutionibus est aliquid preceptorie mādatuȝ·uel sub pena excōmunica tōis· uel sub pena carceris uel sub pena grauiori culpe· uel per similem locutōem cōmuniter cēse tur obligare ad mortale· alias aūt faciēdo cōtra cerimonialia·ut frangere silentium·tarde uenire ad choꝝ·et huiusmodi est ueniale· nisi quis face ret ex cōtemptu·quia tunc mortale·consuetudo autem q̄uis nō sit ipe contemptus· tamen est in ductiua contemptus· et ideo caue ne assuescas alicui transgressioni·

De officio diuino·

SI dixit horas canonicas· et officiuȝ defunc torum quādo debet dici·Nā religiosus etiā si non habet ordinem sacruȝ tenetur ex precep to ad officium· precipue si est professus· unde omittendo aliquam horam peccat mortaliter·et omni die qua omittit ex negligentia· nō autē ex precepto tenetur dicere istud·uel illud·q̄uis nec debeat ad placitum suum mutare officium· sed debet dicere secundū ordinem suum·Si nō fuit cum aliis in ecclesia· et nimis tardauit ad dicēdū officium·si somnolenter uel dormiuit·redicat uł aliquid loco eius dicat· sed si pro maiori pte dor miuit·totum reiteret·si ibi incompositus fuit·et

oculis uagis ·si risit uel ridere facit· uel aliquaȝ le uitaté uel locutóem fecit nõ necessariá ·si méte distractus precipue quando nõ auertit· si male legit uel cátauit· uel inclinauit ex negligétia in quolibet horum est peccatum ueniale cõmuniter· si elegit prelatum per simoniam· uel etiam et si nõ simoniace tamen indignum scienter ·si non illum quem iudicauit meliorem ad officiũ illud sed alium ratione amicitie· uel alia intentione mũdana mortale est ·si accusauit calumniose prelatum uł socium de aliquo criminali· uel testificatus est· uł desistit ab accusatione iniuste· uł alias infamauit prelatum uel subditum dicédo criminalia de eis etiaȝ si essent uera intentione infamandi mortale est ·Idem si secreta sui ordinis reuelauit sine causa iusta et rationali· et quomodo quis teneatᷓ ad restitutionem fame in summa in secunda parte diffuse ·Item si in uisitatione prelatorum nõ reuelauit dicenda que sunt contrn honestatem religionis de prelatis et sociis ·et precipue quando cõmuniter sic seruatur· et fit preceptum a uisitatore ·ut dicât que indigent correctione ·tunc ·n· omittere aduertentur que dicenda sunt est mortale peccatũ ·debet tamen intelligi preceptuȝ seruato ordine fraterne correctõis· unde omnino occulta de quibus potest presumi emendatio dici nõ debent· ubi autem non speratur emédatio et presumitur recidiuatio· uel aliquod magnum scandaluȝ dici debet· nõ tamen accusando si sufficiéter probari nõ põt· qa túc grauiter peccaret·

sed simpliciter denunciādo plato· ut patri si spē
ratur ꝙ inde prouidebitur· si fecit uel coopatus
est ad aliquā cōspirationem contra prelatos· uł
inuenit· aut sectatus est partialitates et sectas
in monasterio· aut cōuentu· aut diuisiones· quia
mortale est· et crimina mundanoꝝ uel demonio
rū potiusq̄ religiosoꝝ· Interrogādi etiam sunt đ
xii· abusionib⁹ claustri sc̄dm Ray· que sc̄dm Vgo
nez sunt iste· Prelat⁹ negligēs· discipulus inobe
diens· iuuenis ociosus· senex obstinatus· monac
bus curialis· uel causidicus· babitus precios⁹· ci
bus exquisitus· rumor in claustro· Lis in choro·
Dissolutio in dormitorio· irreuerētia circa altare
in bis quādoqꝫ ē mortale· qn̄qꝫ ueniale secunduꝫ
qualitatē facti et intentionem· Magna etiam est
abusio religiosum iurare in cōmuni locutōe· etiā
si dicat ueritatem· et etiā maledicere· et blasphe
mare· etiaꝫ si ex leuitate· ¶ Interrogādum etiā ē
precipue de cerimoniis principalibus et de esu
carniū extra infirmitateꝫ· De lineis nō utēdis ad
carnē· de lectis nō plumeis· de ieiuniis regule·
uel constitutionū· de obseruātia silentii in certis
boris et locis· Ad que omnia obligantur omnes
monachi· et etiā plures religiosi· ꝫ monachi sanc
ti benedicti· ext̄ de statu· mo· c· cū· ad monaste
rium· et plures religiosi alioꝝ ordinū ex cōstitu
tionibus suis· Et licet in bis prelat⁹ possit dispē
sare· nō tā potest dissipare quod est sc̄dm Ber·
qn̄ fit absqꝫ cā rōnabili· ꝫ urgēte· al' pcm̄ ē dispē
santi et dispēsato plus ꝫ min⁹ sc̄dm trāsgressiōeꝫ

¶ Si in obediendo male se habuit· uidelicet quia obediuit in malo· puta dicēdo mēdacium· uel ex negligentia dimisit cōmune mandatū· uel tard9 fuit ad obediendū· uel nō affectuose· sed querulose· uel dissolute· et nō cū maturitate· Si irreuerens circa maiores egre sustinēdo reprehēsores et cum indignatione cōmuniter ueniale·

¶ De exercitio·

Si uacauit otio quod est sentina omniū malorum· et q̄tū· si inutiliter expēdit temp9 faciēdo ea que sunt nullius ualoris· si fecit exercitia mūdanoꝝ· ut faciēdo bursas· uestes opere polimito recamatōes uel linea reticulata ꝛ hm̄oi uel confectiones nimis preciosas· ul' alia gulosa quia magnū peccatū· ꝛ abusio est ac occasio multoꝝ malorum· ꝛ ideo probibendū est· hoc malū etiā reperitur in monialibus modernis·

¶ si conuersando fuit nimis leuis· uel alios inducēs ad leuitatem· uel risum uerbis gestib9· uel solaciis que aliquādo sine peccato fieri possunt ad recreatōem uel subleuādū se· uel alios ab accidia raro tamen decet huiusmodi religiosos·

¶ si aliquādo irrisit· uel gestiuit quod simiis cōgruit· et histrionibus nō religiosis· ¶ si murmurauit circa uictū et uestitū· ¶ si impaciēter tulit graues mores alioꝝ· ¶ si se grauē aliis reddidit· ¶ Si singularitatē quesiuit in cibo uestitu dormitu· et aliis unde frequenter oritur in ipsis supbia et in aliis murmuratio et indignatio· ¶ si fratreꝫ delinquentē nō fraterne admonuit· uel defect9

aliorum prelato nō significauit ut adhiberet reme
dium· seruato tñ ordine frñe correctionis· in his
cōiter ē ueniale· ¶ Si murmurauit contra sibi cō
mittētem tāq̄ indiscretū· si impatienter se habuit
dure loquendo cū quibus se nō hēt intromittere
si nō diligēter tractauit res monasterii· si nimis
tenax fuit in dando uel' si nimis prodigus· uel ac
ceptor psonarum sine cā rationabili dās magis uni
q̄ alteri d̄ rebus cōmunibus· si dedit quib9 nō po
tuit· uidelicet quia nō habebat licentiā· si pmisit
res perire ex negligētia· uel nimis solicitus fuit
propter hoc parū uacādo sibi propter multipli
catōem temporaliū quod uitiū hodie multū reg
nat· si nō fuit solicitus ad discendum ea ad que te
net̄ scd̄m regulam· et constitutōes peccat· ex ig
norantia uero etiam trāsgrediēs non excusatur
a pcō· ¶ Si est sacerdos dēt querere scire que p
tinent ad debite celebrandū· si confessor que pti
nēt ad illud officium· ¶ Si in his est negligēs p̄ci
pue cum potest grauiter peccat· sed dēt etiā fre
quētare legere scripturam· uel doctores exponē
tes uel alios libros deuotos et utiles· uñ instrua
tur· et confortet̄· ad bonū· ¶ Si legit curiosa et
propter qd̄ retrahit̄· a magis necessariis· ul' doc
tores gentilium· uel fictiones poeticas· et hm̄oi
quia pcm̄ est curiositatis· De ptinentib9 uero ad
religionem habes diffuse in· iii· pte summe· ti·

¶ De Oratione et confessione·

Si non orauit ultra officiū diuinum priuatim
pro se et pro aliis consanguineis bñfactori
bus uiuis et defūctis· p̄cipue recōmendatis ut

debet sollicite. si frequētauit confessionē et com
munionē scđm regulam suá et morē. Monachis
uero nigris preceptū est q̄ cōicent semel in mē
se. cle. ne in agro. de statu mo. si non uacauit me
ditationi. que permaxime inducit deuotionem.
si fuit tepidus in dilectione dei. et proximi non
ardēter affectás honorē dei. z salutē animaꝝ ut
decet. si ingratus ad recogitandū et cognoscen
dū sua bñficia. et recompēsandū deuote ipi deo
seruiēdo. si non p̄parauit se ad diuina ut debuit.
hec sunt peccata in quibus quottidie offenditur
deus. et impeditur profectus religiosis.

¶ De Amore parentum.

Si nimis carnaliter dilexit consanguineos ni
mis affectás eoꝝ prosperitatē. uł gaudēs
de ea aut cōtristat̃ nimis de aduersitate. si nimis
eos uisitat uel querit. uel gaudet uisitari. si cum
eis loquit̃ de secularibus que non expediunt. uel
etiā cū aliis de guerris. et hm̄oi frequēter inter
rogat z audit. si pro eis procurat bñficia ecclesia
stica. uł tp̄alia nō apt9 bñficiis in quib9 posset es
se mortale. De aliis uero uitiis cōib9. s. ira sup̄bia
inuidia. et hm̄oi uide. s̃. in prima p̄te. De his ue
ro q̄ p̄tinēt ad regulá suá ipemet uideat p̄ se. et
dicat. ¶ Si penas aut pñias taxatas. uł iniūctas
a regula uel constōib9. uel a p̄lato nō fecit pecca
uit. si ex negligētia. si nllo mō eēt parat9 facere
etiá p̄lato p̄cipiēte etiá mortale si nō intēdit pro
ficere in uita. sed q̄ seruat in uit9 fcīt. z male cōtē
t9 ē eē in religiōe hypocrita ē z in statu dánatōis

Tho. Qui uocatur ad dirigēdas moniales in electionib9. nisi abstineāt ab his per que posset oriri discordia inter eas sunt excōmunicati.
¶ Religiosi z clerici inducētes ad uouendū iurādum. uel promittendum de eligendo apud eos sepulturam. uel ut eā ulteri9 nō mutent iam electam sunt excōicati excomunicatione papali. cle. cupiētes de penis. ¶ Religiosi qui absq3 specialilicentia proprii sacerdotis solemnizarēt matrimonia. aut ministrarent sacramentū eucharistie. uel extreme unctōis excōicati sunt excōmunicatōe papali. cle. prima. de priui. religi.
¶ Religiosi qui excōicatos a canone absoluūt in casibus nō concessis. aut qui absoluūt a sentētiis per statuta sinodalia. uel prouincialia promulgatis aut absoluūt a pena et a culpa sunt excōicati excōicatōe papali p. d. cle. primā đ priui. religi.
¶ Inquisitores hereticoꝝ qui odio grā uel lucro contra iustitiā z cōsciētiā omiserint contra quem piā procedere. uel ipam heresim aliis imponere aut imponerēt q officiū eoꝝ impedirēt sunt excōicati excōicatione papali. cle. multoꝝ. de hereticis. ¶ Religiosi mēdicātes professi trāseuntes ad aliquā religionez monachalē excepto ordine cartusiēsiū et similiter recipientes sunt excōicati excōicatione papali per cōstitutōez Martini quinti factā Constātie. ¶ Clerici scienter et spōte excōicantes excōmunicatōe a papa in diuinis sunt excōmunicati excōmunicatione papali. secundū Hosti. ista excommunicatio habet dubium.

¶ Participātes in crimine propter quod aliquis est excōicatus aliqua p̄dictaꝝ et aliarū excoicationum sunt excōicati p papā·c·si cōcubine· de sen·ex· ¶ Absoluētes aliquē ab aliqua p̄dictaꝝ excōicationū citra sedem ap̄licam p̄terq̄ in mortis articulo qui taliter absoluti si non se repn̄tant ei a quo possunt absolui q̄ citius possunt·uel mittāt pro absolutione reincidūt in eandē·s· excōicationé papalem·c·eos de sen·ex·in·vi·

¶ Sepelientes corpora in cimmiteriis tp̄e interdicti in casib9 non concessis a iure sunt excōicati p excommunicationé ep̄alem·cle· eos de sepul· Sepelientes excōicatos publice aut nominatim interdictos· uel usurarios māifestos sciēter in cimiteriis sunt excommunicati dicta cle·eos·

¶ Clerici locātes domos māifestis usurariis ad fenus exercendū seu alio ti·concedētes sunt excōmunicati·c·usuraꝝ·d̄ usuri·li·vi· ¶ Nō elect9 a duab9 partibus cardinaliū et se gerēs pro papa est excōicatus·c·licet·de electi· ¶ Monachi et canonici regulares·archidiaconi· decani p̄positi·plebani·cātores·et alii clerici p̄sonatū h̄ntes aut quiuis p̄sbiteri qui audiūt leges·uel phisicaꝫ sunt excōicati·c·non magnope ne·cle·uel manachi se reb9 secu·imi· Religiosi dimittētes ubicūq̄ habitū sue religionis·et accedētes ad queuis studia lr̄aꝝ sine licentia prelati·aut cōuent9 sui sunt excōicati·c· ut p̄iculosa·ne·cle·uel mona·li·vi·

¶ Religiosi qui decimas debitas ecclesiis sibi appropriāt uel usurpāt· siue qui non p̄mittūt solui

ecclesiis decimas de animabus familiaꝝ ꝛ pasto
rum suoꝝ · si nõ hñt administrationẽ ꝛ beneficia
sunt excõicati · si habẽt sunt suspensi · nisi requisi
ti destiterint · infra mensez · cle · religiosi · de deci ·
¶ Monachi et canonici regulares non habentes
administratõem et se cõferentes ad curias prin
cipũ ut damnũ monasteriis inferant aut p̃latis si
ue licẽtia suoꝝ prelatoꝝ · siue que tenẽt infra sep
tem monasterii sunt excõicati · cle · ne in agro · de
statu monachoꝝ · ¶ Religiosi necnon moniales
professi cõtrahẽtes matrimoniũ · et alii clerici cõ
stituti in sacris đ facto · s · sunt excõicati · cle · eos
de cõsangui · et affini · ¶ Inquisitores hereticoꝝ
qui p̃textu officii inqsitõis quibusuis modis illici
te pecuniá extorquẽt · uel sciẽter bona ecclesiaꝝ
ob delicta clericoꝝ fisco ecclesie applicát sunt ex
cõicati nec absolui possunt nisi plene satisfecerint
illis a quibus extorserũt · cle · nolẽtes · ext̃ · de he
reti · ¶ Religiosi non seruantes interdictum qđ
seruat sancta romana ecclesia · cle · ex frequẽtibꝰ
de senten · exco · ¶ Religiosi qui confitẽtibus sibi
nõ faciunt conscientiá scienter de decimis soluen
dis tales ab officio predicatõis sunt suspensi do
nec cõmode possunt faciant eis conscientiá · et si
interim p̄dicat suut excõicati · similiter et religiosi
qui dicũt aliqua uerba ut retrahát audiẽtes a so
lutione decimaꝝ sunt encõicati · cle cupientes · de
penis · ¶ Religiosi mendicátes qui domos ad ha
bitandum uel loca de nouo reciperent aut muta
rent uel alienarẽt de nouo accepta · cle · cupiẽtes

de peni· ¶ Fratres minores qui tēpe interdicti recipiunt ad diuina fratres uel sorores de tertio ordine sancti Francisci sunt excōicati·c· cum ex eo·de sen·excō·in clementinis·

¶ A p̄latis in cōi inquirens est primo ·c·xiiii· Si legitime assecutus est dignitatem seu p̄lationē· an uidelicet aliqua irregularitate uel sn̄ia fuit irretit⁹ cū fuit assumptus ad prelaturā in qua nō fuit dispensat⁹ uel absolutus uidelicet si fuit bigamus ·si operat⁹ est in causa sanguinis si illegitimus ·si excōicatus uł suspēsus · uel notorius cōcubinarius ·quilibet hoꝝ hoc sciens tenet prelaturā furtiue· unde est continue in mortali Non ꝙ illegitimus ad dignitatē uel beneficiū curatū· uel prioratū in religione qui creat̄ per electionē sine dispēsatione pape promoueri nō potest. Ex priuilegio tamē magistri ordinis cū his p̄ōt dispēsari ad prelaturas in ordine p̄dicatorū de hoc hēs in·iiii·pte sū·ti· de cēsuri eccłiasticis ¶ Si rite et absq̄ uitio simonie fuit electus· confirmatus ·et ordinatus· ¶ Si interposuit preces pro se· uel procurauit ꝙ alius porrigeret preces simonia est· et si fuit simonia pactōis indiget dispensatione pape·et anteq̄ sit dispensatus tenet furtiue dignitatē·de hoc in·ii·parte summe·ti· de simonia·et in omnibus que habes·s̄·in·c·d̄ bn̄ficiatis·et in·c·de clericis ·in cōmuni potes interrogare prout erit expediēs· Et si est prelat⁹ religiosus interrogās ē d̄ his que sunt in·c· p̄cedēti

et de aliis que sequut̃· ¶ Si aliquod manifestum pcm̃ in subditis dissimulauit· et nõ correxit· aut si nõ manifesta que tñ ad eius noticiá aliqualiter peruenerũt ulteri9 nõ quesiuit· si uero ex negligentia dimitteret puto mortale quo ad criminalia· si aũt ex aliqua rõe ut ad maius scádalũ uitádum secus· Si in capitulo equus iudex nõ fuit· si đ rebus monasterii dilapidator fuit· si supiorib9 suis nõ obediuit· si causas sibi a supiorib9 cõmissas non scđm cõsiliũ peritoꝝ· sed scđm acceptionẽ psonarũ determinauit· In omnib9 his ẽ pcm̃ mortale· uł ueniale scđm q̃titatẽ excessus z maliciá et negligentiá· si indignos z nõ idoneos in officiis posuit· et maxime ad curá animaꝝ· et male uidetur talis posse excusari a mortali si eos quos scit malo et in mortali pseuerare ponit ad curaꝫ animarꝫ cum põt repellere nec credo ꝙ excuset paucitas· s· quia nõ inueniũt̃ alii· z etiá si iste alꝰ sit industriosus moltũ· z bene officiet ecclesiá in exterioribus· Idẽ cũ sustinet tales si illos põt iuridice remouere· ¶ Si posuit ad audientiá cõfessionũ notabiles ignorátes et ineptos· uł criminosos mortaliter peccauit p regulá· Qui causam dáni dat· Idẽ si talis tollerat cũ possit remouere nisi forte a supiori sint ad hoc positi· sed quá curá đ ip̃is habebit cũ ad sui damnatõeꝫ exerceát tales officiũ audiẽdi cõfessiones· quõ aũt dicat̃ inept9 uel notabiliter ignorás· habes in sum· ¶ Si fuit nimis pomposus et curiosus in edificiis ecclesie uel monasterii in ornamẽtis z hm̃oi· qđ est cõtra

sentētiaȝ Hieronimi et Ambrosii· xxii· q· ii· c· auꝝ et· c· gloria Epi· et etiam Bernar· Et tamē a modernis fiūt hodie multe sup̄fluitates· z curiositates et palatia contra exempla omniū sanctorū· et in his amittit̄ multū tp̄s· z deuotio ita ut completis edificiis exhaustus uideat̄ omnis sp̄ūs· z paup̄es interea moriūt̄ fame· quos de sup̄fluis eoꝝ tenēt̄ sustētare· xxii· q· i· c· ep̄s eccl'iasticaꝝ ¶ Si nimis fuit sollicit⁹ circa tp̄alia ex hoc min⁹ debito uacās sp̄ūalibus in se· z in subditis· ut lectioni orationi· admonitōi· utiq3 peccatū est plus et minus scd̄m quātitatē excessus· Principalis· n· eius cura debet esse de sp̄ūalibus· Si p̄ curias nimis discurrit litigādo cū scādalo hominū cū posset p̄ aliū modū magis pacificū sua repetere· et si nō tm̄· Si iura et priuilegia sue ecclesie non seruauit z defēdit ut debuit· si in dispensando indiscrete se habuit uel quia nimis de facili et sine cā rationabili in ieiuniis dispensauit· In esu carniū in retinēdis rebus ad usum· In penitentiis taxatis scd̄m regulā uel constitutōem et h'moi· quia peccauit inducēdo relaxationē· et rigoreȝ religionis eneruādo· Vnde beatus Benedict⁹ in regula dicit ꝙ de omni dispēsatōe habet reddere rōnē· si fuit nimis durus in dispēsando cum debuit precipue cū debilibus et infirmis z h'moi· nō prouidens eis· Si fuit exemplari in incessu moderato habitu non precioso in modestia gestus· In locutione rara graui et fructuosa cauēs discordias· paceȝ nutriēs omnes patienter uidēs z tollerā

singularitates uitãs·cõmunia sequens cũ põtest nemini blãdus affabilis cunctis·Susurratões de tractiones irrisiones cõfabulationes maledictio nes cõtentões in se et in suis eliminãs·circũspec tus in omnibus nõ delectatus de p̃sidentia·sed timẽs de negligẽtia cum de singulis habeat red dere ratione sibi cõmissis·Ita curã alioꝝ habeant ꝙ sui non obliuiscãt·ut docet Grego·in pastora li·Si in corrigẽdo fuit nimis remissus uł nimis ri gid9·utrũqꝫ cauendũ est ut docet Grego·in mo ralibus et habet̃·xxxxv·di·c·disciplina·nã facili tas uenie incentiuũ p̃bet delinquendi· Ambro· xxiii·q·c·est iniusta· et asp̃itas nimie increpatio nis nec correptionẽ recipit nec salutem· Leo·d· xxxxv·c·cũ beatus·et·c·licet plerũqꝫ·ea·di·p̃ci pue uero circa seniores debet prelat9 in corrigẽ do se habere humanũ·ut dicit̃ in illo·c·nisi essent habituati in malo·quia tunc duri9 scd̃m Grego· ut di·c·disciplina·et·c· licet plerũqꝫ·et·c· cũ bea t9·et·c·plenitudinis tp̃a·xxvi·q·vi·z·c·tanta·lx xxvi·di· ¶ Si non induxit q̃tum potuit uerbo et exẽplo ad obseruañ omnia cerimonialia ordinis sui·Si malas consuetudines seu corruptelas reg nare permisit·Si contra regulã et decẽtiã religio nis etiam quas inuenit iaꝫ inductas non abstulit q̃tũ potuit·ut uitiũ proprietatis· discursum fra trum ad placitum·familiaritatẽ cũ mulieribus uł uiris·si est monacha collationem rerũ amicis· et cõsanguineis sine licẽtia et racionabili causa·esuꝫ carnium ubi non debẽt comedi·qđ est uniuersale

omni monacho·de cõsecra·di·v·c· monachō·et precipue que sunt contra essentialia uota religionis nullo mō debet pmittere nec etiā ad receptionē simoniacā monialiū sicut hodie sit quasi ubiqꝫ ¶Quod si nō potest talia remouere· nec ē spes in futurū dimittat curā exemplo sancti Benedicti vii·q·i·c·aduersitas·c·aduersitas·circa fi·in·c·si ea·q·al's nec quietem suā amittat·z tandē cū eis dānationē incurrat·quicūqꝫ sit ille abbas uel abbatissa·prior uel priorissa uel alias quocūqꝫ nomine censeat̄·nec sufficit ꝙ ꝑlat9 corrigat uitia que ipm nosse cõtigerit· sed debet diligēter agnoscere uultū pecoris sui cõsiderādo uias eius· ¶Caueat aūt ne crimina sibi delata in foro cõscientie uel in secreto iudicet de illis in foro contensioso·seu in capitulo·ubi·n· tm̄ māifesta sunt puniēda nec foro miscēda sunt iudiciali· Si hēt sub cura monasteriū monialiū de qua materia dicetur in·c·se·si indiscrete fecit ꝑcepta in quibus multū dēt cauere nisi sit res ardua· et si cogeret per ꝑceptum· uel sñiam ad aliquid faciendū·uel dicēdū in quo nō esset ei subditus·uel nō deberet ei obedire ut reuelādo pcm̄ occultū omnino eēt ei mortale· ¶In inquisitione uero criminū receptōe accusationis uel denūciationis· uel prolatione sententie excõmunicationis·et huiusmodi non sit preceps·non procedat per suspitionem·sed per probationes et modos ueridicos· alias incurreret graue peccatum· z aliquuando sententiā excõmunicatōis de his in·iiii·parte summe·

¶ Si prelatus recipit aliquē ad ordinem mēdicā tium ad professionem ante ānū completū proba tionis seu nouiciat⁹. est suspēsus a receptōe alio rum ad professionem. et debitor pene grauioris culpe. unde mortaliter peccat. ex̄t d̄ regularib⁹ c. non solum. li. vi.

¶ De Episcopis et p̄latis sup̄iorib⁹. c. xxvi.

Circa Ep̄os et alios sup̄iores p̄latos sic pos sunt formari interrogationes. Si nō sit talis litterature. et sciētie q̄ per se sciat explicare que debet. ad quod tamē tenet̄ cū habeat alios sup̄ his informare et dirigere. Nā si bonus cōiter ab hominibus reputat̄ sufficiēs non esset necessariū nisi eū audire. et si d̄ aliquo negocio nō intelligit eū cōfessor uel dubitat. potest de illo loqui pro sua serenitate. et si tale quid est in quo uariāt opi niones. uel non potest dari certa sententia relin quēdū est sue cōscientie. Idē dicēs contra alios clericos religiosos p̄latos et laicos peritos. et ti moratos qui sciūt dicere sufficiēter f̄cā sua. Si ue ro nō est talis. sed indiget adiutorio interrogan tis inq̄tū clericus est inquiri ab eo pōt prout ex pedire uidet̄ de his q̄ hēs. s̄. circa clericos in cōi ut de officio diuino. de celebratōe et administra tione sacramētoꝝ. et mō et hmōi. ¶ Si assumpt⁹ ad ep̄atum ex religione interrogādū est de his que hēs in. c. circa religiosos quo ad multa. nā ad huc tenet̄ seruare ordinē suū nisi in his q̄ nō pati unt̄ officiū pastorale. ut silētiū solitudo et uigilie et hmōi. Inq̄tū uero bn̄ficiatus seu curatus est.

et p̄latus interrogãdum eſt de hiis q̄ hẽs .s.
in.c.circa beneficiatos.et ſi recepit dignitatẽ ſeu
Ep̄atum hñs aliquã irregularitatẽ. uel per ſimo
niam.uel per intruſionem dic ut in.c.precedẽti.
in prin.deinde interoga de hiis que ſequũt.que
ſunt ſpũalia cure et officii paſtoralis.
¶ſi cõtulit ordines ſacros indebite qd̄ eſt unuȝ
in quo multũ offendũt. ¶ſi cõtulit per ſimoniaȝ
ſed occulte mortaliter peccauit.nõ tñ eſt ſuſpen
ſ9 ex hoc quo ad alios. ¶ſed ſi utroq3 caſu ordi
natus ab eo eſt ſuſpẽſus. ꝛ indiget diſpẽſatione
¶ſi cõtulit ſcienter nõ habẽtibus legitimã etatẽ
mortale eſt nec poteſt ip̄e diſpenſare de etate.
¶ſi cõtulit ordines per ſaltum ſciẽter. uel duos
ſacros ſimul.uel quatuor minores cum ſubdiaco
natu peccat mortaliter. ¶ſi contulit ordines ſa
cros extra tempora ordinationũ mortale eſt niſi
ex diſpẽſatõe pape et ordinatus eſt ſuſpenſus.
¶Minores tamen ordines conferre põt diebus
feſtiuis. ¶Si in ordinatõe omiſit aliquid facien
dum.et ſi omiſit aliquid de ſubſtãtialibus in qui
bus imprimit̃ caracter.oportet totuȝ iterare in
alia ordinatione quatuor tp̄orum. ſi uero eſt nõ
ſubſtãtiale. ſed de ſimplici ſolemnitate nõ debet
iterari.ſed ſuppleri tm̃ omiſſuȝ in ordinatõe alia
nec prius añ ſuppletõeȝ iſte ordinatus dẽt exer
cere officiũ.Peccat Epũs in hm̃oi ſi ex certa ſciẽ
tia.uel craſſa ignorãtia hoc facit.Idem uidetur ſi
ex notabili negligẽtia. ¶Si ordinauit aliquẽ ſine
licentia ſui ſuperioris ſcienter mortale eſt.et eſt

suspẽsus p annũ ab ordinũ collatione. Si nõ fecit fieri examinationẽ de ordinádis. de sciẽtia etate. et moribus et hmõi scd̃m iura peccat mortaliter. Idez si fieri fecit examinat õez p ineptes ad hmõi ordinandos. Si fieri fecit p tales quos estimabat propter malã eoꝝ cõsciẽtiá admittere indignos. si ad eũ spectat prouidere de talib9. uel remediare. Si sciẽter admittit indignũ quẽ iuste repellere põt. ut cõcubinariũ. illitteratũ. z hmõi ¶ Si nõ contulit sacramentũ cõfirmationis qñ d̃buit. soli. n. epi pñt illud conferre. et ext̃ illd̃ tps solitũ omni tpe anni. et hora morituris pñt cõcedere. ne sine hoc moriãt̃. q̃uis sine hoc saluentur ¶ Cõmittẽdo ergo magná negligẽtiá ut p multos ãnos credo esse mortale. Si non dedit sacramẽtũ scd̃m debitá formá materiam et locũ mortale eẽt quod aũt sit ieiun9 nõ est necesse et si decẽs z de iur̃. Si bis alicui dedit sciẽter peccauit mortaliter uñ in hoc dẽt esse cautus ne iteret. et etiá debet aduertere ꝙ aliquis crismatus teneat chrismandũ non cõsanguineus sed alius. ¶ Si in cena dñi non cõsecrauit chrisma. et oleũ scm̃. ut debuit. qa innouáda sunt talia. et si nõ seruauit debitá materiá et formá et ritũ ecclesie mortale est. z hmõi. ¶ Si conseruatões ecclesiaꝝ uel altariũ et calicuz et patenaꝝ et bñdictiones uestiũ sacraꝝ non fecit ut debuit scd̃m formá et ritũ ecclesie. uel si qd̃ hoꝝ fecit per simoniá mortale est. Idez de benedictionib9 abbatũ. z ablatissaꝝ. Idem de reconciliatione ecclesie uiolate. ¶ Monialẽ quá nouit eẽ

corruptā n̄ de facili dēt cōsecrare in uirginē· nec tn̄ māifestare crimen si ē occultū· sed mutare nomē uirginis in castā ut nō ꝑpēdat· ¶ Si contulit bn̄ficia ꝑ simoniā mortale ē· et si ꝑ notoriā est suspēs9· etiā quo ad alios· sec9 si ꝑ occultā quia n̄ ē suspēs9· Si contulit scienter indignis bn̄ficia siue simplicia· siue curata mortale ē· Idē si acceptauit a patronis pn̄tatū ineptū· idē si cōfirmauit indignū· Si cōtulit plʾa bn̄ficia in casū nō concesso uni· uel plura officia· aut p̄bēdas aut dignitates· uel si cōsanguineis min9 aptis cōtulit rōe consanguinitatis postponēdo aptiores mortale est· Si admisit ad bn̄ficia habentia curā animaꝝ seu ip̄a cōtulit nō hn̄tib9 annū·xxiiii·mortale ē· ¶ Si ecclesiis de iure uacātibus nō prouidet de rectore sicut uacāt curata bn̄ficia data absq̧ dispēsatione pape his qui nō attingūt annū·xxv·uel si ĩ· annū nō faciūt se ad sacerdotiuȝ promoueri· nisi cā studii sit omissuȝ· de quo in·c·circa bn̄ficiatos·s̄· Si·n·ĩ·sex mēses primo post hoc nō prouidit n̄ pōt postea se intromittere· alʾs usurparet qđ nō pōt· quia mortale ē· et nō tenet talʾ collatio· et sic tenet̄ errorē suū māifestar̄· Idē qn̄ recepto scđo bn̄ficio· uacauit ꝑmū ulʾ scđa p̄bēda uacauit ꝑma de quo hēs·s̄· sed in·iiii·ꝑte·sū· ¶ Si ordinauit aliquē clericū ad ordinē sacrū sine titulo uel bn̄ficio· uel saltē p̄rimonio sufficiēti qa ulʾ pcm̄ tenet̄ ei expēsas facere quousq̧ đ bn̄ficio sit ei ꝓuisum nisi aliq̄s epūs hoc ei cōmisisset determinādo ꝑsonā· quia tūc ille cōmittēs tenet̄ ad id de hm̄oi de quibus uide in·iiii·ꝑte sum·ti·

¶ Si in uisitatōe nō diligēter q̄uesiuit de quibus debuit et maxime de uita· et honestate sacerdotū officiantiū· z quō se habeāt in administratōe sacramētoꝝ·et de forma eorū· ¶ si bene pronunciāt·precipue baptisma·quod est magis necessarium· De audientia cōfessionū quomō se habeāt quō populū admoneāt· et in reb⁹ eccl̄ie p̄cipue altaris ꝙ teneāt mūdas· ¶ si aūt inuenit in huiusmodi notabiliter excedere·et piculose si nō pūit et prouidet ꝙ illi se emēdent· uel de alio si iste ē incorrigibilis ·et omnino inept⁹ grauiter peccat· et omnia mala et damna animaꝝ que inde sequūtur ei imputantur si potest obuiare·et non facit· lxxxiii·di·p totum· ¶ si nō uisitauit Epatum suū ut debuit· ¶ si in uisitatōe nimis sumptuos⁹ fuit· et cuȝ nimia familia et equitaturis nimiis ultra p̄scriptum numeꝝ·uel si ip̄e uel familia eius munera accepit· super quo est spālis pena· de quibus plene in·iii·pte·su· ¶ Si sustinet in officiis·et beneficiis notorios cōcubinarios·quos debet post admonitionē· si nō dimittāt·etiam bn̄ficio priuare·grauiter peccat· ¶ si pro aliis malis·et sceleribus manifestis nō punit ut in usuris ludis tabernis aliis negociis secularib⁹ uenatōibus· z hm̄oi In his·n·nō puniēdo uidetur male posse excusari a mortali·nisi ex hm̄oi punitōibus sequeretur scisma·uel magnū scādalū·di·i·c·ut cōstituerēt· ¶ Si laicos sibi subditos notorios pccōres quos p se nouit· uel sibi per prochianos eoꝝ denūciatos ut adulteros usurarios inimicitias māifestas

exercētes nō corrigit per censuras et alios modos grauiter peccat nisi omittat· quia nō sperat̄ emēdatio sed deterioratio eius· Sed tñ hoc nō uidet̄ sufficienter excusare·sed hic aliud·si timeat̄ graue scandalum in aliis· di·xliiii·comessationes· Si malas consuetudines quas reperit in sua diocesi nō nititur auferre q̄tum potest ut uēdere·laborare et hmōi in dieb9 festis nō cōmunicari semel in anno·et cōfiteri et hmōi· tripudiare in ecclesiis· permittere uiolari ecclesiasticā libertatem aut quod clerici cōueniant̄ pro delictis uel pro debitis in iudicio seculari·uel ecclsiasticam immunitatem·ut quod extrahant̄ debitores uel malefactores per uiolētiam de locis sacris·et hmōi in casibus nō concessis·debet·n·prohibere·et si post admonitionem nolūt desistere excōicare·et pro cōmissis iā punire·alias peccat grauiter omittēdo ex timore·uel negligentia·di·xliii·sit rector uel ductor·

¶ Si fructus uel redditus Epatus sui male expēdit dando consanguineis suis·uel aliis non indigentibus peccat grauiter· et si distincta sunt ea que deputātur ad mēsam eius ab aliis·et si ea que erogare dēt clericis uel ad reparatōem ecclesie·uel pauperib9 dat cōsanguineis uel aliis amicis sine probabili indigētia tenet̄ restituere illa quia rapinā fecit· Et silr recipiētes ab eo·si uero non sunt distincta hec bona cum intelligant̄ omnia cōmitti fidei sue ea que superfluūt ad usum sui·et familie sue cōuenient̄ dēt pauperibus erogare· alias nō dando pauperibus subtrahit·xii·q·ii·c·aurum

Si malefactores e sacro loco extra[hant] [illegible]

et·c·gloria epi· Tho· Si grauauit suos subditos
in indebitis collectis · si fecit clericos suos soluerẽ
collectas talias positas a dño tp̃ali· uel gabellas
ad eius instantiã· ¶ Si sponte ipse dedit absq; li
centia romani pontificis quia prohibetur· Si de
licta clericoꝝ uel laicorum· ut blasphemantiũ de
um uel sanctos· suffocantium paruulos ex inad
uertẽtia et hm̃oi puniuit magis pena pecuniaria
ex auaritia· et magis propter lucrũ q̃ pro salute
eoꝝ ad refrenandũ· Si uisitauit diocesim uel uisi
tari fecit magis propter lucruz q̃ propter anima
rum salutẽ· ¶ Si alienauit bona Ep̃atus sui sine li
centia pape in casu indebito in quolibet horũ est
mortale· ¶ Si iura aliaꝝ ecclesiaruz non seruauit
¶ Si bona uacantium ecclesiaꝝ sibi usurpauit cuz
debeãt successori reseruari· ¶ Si iusta debita a p̃
decessoribus contracta rõne ecclesie non soluit·
¶ Si fructus alicuius benefici ad tp̃s accipit uł
p̃tẽ ab eo cui dedit uult habere· in quolibet hoꝝ
est rapina· Si nõ seruauit formaz iuris circa mani
festos usurarios· sed de certa q̃titate contentus
nõ facta debita restitutione remittit sibi et ad sa
cramẽta et ad sepulturã admittit· Si incerta pau
perib⁹ dispensanda in usum suũ cõuertit sine ne
cessitate· ¶ Si sñias excõicationis de facili prop
ter lucrũ profert uel absolutiones·
¶ Si permisit questuarios uel alios pronunciare
indiscretas indulgentias et falsas· quodlibet est
mortale z graue· ¶ Si exẽptos ut predicatores
fratres· et minores· heremitas sancti Augustini

carmelitas·seruitas·cistercienses·et alios haben
tes priuilegia exēptōis iniuste molestat non ser
uádo eoꝝ priuilegia uel pro audiētia cōfessionū
non admittendo sibi pn̄tatos idoneos scd̄m cle·
dudū·de sepul· uel sibi retinédo nimios casus uł
inconsuetos ut quotidie habeát ire ad ipsum uel
ad aliū cogendo q̄tū ad id in quo sunt priuilegia
ti uel eos in iudiciū trahendo cum in nullo possit
eos conuenire nisi pro heresi peccat grauiter·
¶ Si monasteria monachoꝝ uel monachaꝝ non
exépta nō diligenter et honeste uisitauit· et eos
uel eas ad seruandum regulá induxit deponen
do abbates uel abbatissas·pro relaxatione cū ex
pedit habédo curá de honestate earum ꝫ ꝙ non
habeát familiaritaté cum clericis religiosis uel lai
cis prouidédo de diligenti clausura·et de confes
sore securo docto et bone consciētie probibédo
ingressum simoniacū ꝫ conuiuia feminaꝝ que ibi
fiunt·et festa uana in consecratione eaꝝ·

¶ In iudicádo in foro contentioso·

SI non tenuit uicariū peritum ꝫ bonū·p̄eci
pue quádo ex se non habuit debitam suffici
entiam iuris·¶ Si nō seruauit debitū ordiné iudi
ciarium·Si fuit acceptor personaruꝫ·Si dedit ini
quas sentétias dic ut·s̄·in·c·circa iudices· Si nō
seruauit debitam formaꝫ iuris in ferendo senten
tias excōmunicationis suspésionis· et interdicti
q̄a ultra pecc̄m mortale incurrit certá pená d̄ qua
in·iiii·p̄te sum·p̄cipue in causis matrimonialibus
oportet eé cautissimū ꝫ pōderosū circa diuortia·

Si dedit licentiá dño tp̄ali· uel iudici uerberādi· uel ponédi in patibulo uel incarcerandi uel alias puniédi clericos suos nisi in casu in quo essent in corrigibiles per eú· quia efficitur cuꝫ predictis excōicatus·c·ut fame· de sen·excō· Neminé debet tamē uerberare manibus suis·nec tñ cum expedit ꝑ laicú·sed per clericú dēt facere uerberare clericuꝫ scđm iura·et á causis sanguinú debet abstinere·ope cōsilio et mádato· ¶ Si hereticos diligenter nō inquisiuit in diocesi sua· et puniuit scđm iura· Si testamēta et ultimas uolūtates nō fecit implere precipue legata facta ad pias cás ¶ Si dispensauit in uotis et iuramētis·in quibus nō potuit·uel si potuit tñ indiscrete·et sine causa rationabili pccm̄ est graue· ¶ Si absoluit a sñiis a quibus nō potuit·ut pape reseruatis·uel dispensauit in irregularitate de qua nō potuit· ¶ Si exemplari fuit in habitu non p̄cioso uel pomposo supellectilibus nō argēteis· et curiosus in apparatu domꝰ·et ornatu nō seculari in uictu sobrio nō conuiuali nisi pro paupibus·In uisitádo ecclesiam·Interessendo diuinis· et precipue in diebꝰ festiuis·hec debet facere scđm iura in solemnitatibus precipuis cantádo missam·dicédo officiuꝫ deuote non cursim·ordinádo ꝙ dicatur in ecclesia sua debite frequētádo orationes priuatas uacando lectioni·di·xxxvi· per totú·predicando si scit·si nescit prouidendo gregi suo de predicatoribus utilioribus nō curiosis et de cōfessoribꝰ tenédo honestá et deuotá familiaꝫ solicitꝰ de eiꝰ

salute uitādo mulierū conuersationē sicut potest In exitu de domo raro nisi ad ecclesiā sepe confe rēdo et querēdo cōsilia a seruis dei quomō pos sit suo gregi prouidere·adulationes ut uenenuȝ abhorreat· pater uiduarum pauperū orphano rum et oppressorū existet·et causas eoꝝ sine ex pensis expediri faciat·In iniuriis propriis nō sit uindicatiuꝰ·sed patiētissimus· in uerbo et gestu non subitus et iracūdus·nemini multum familia ris nisi seruis dei· superioribꝰ obediēs equalibꝰ nō inuidēs non gaudens de dignitate ꝛ honore sed lugens pro exteriori occupatōe et plebis of fensione·et si in omnibus diligenter se habuerit· nil deo acceptabilius·Si uero perfūctorie ꝛ ma le nil miserius et damnabilius Epī dignitate· ut dicit Augustinus·di·xl·c·ante omnia·¶ De pre latis habes multa in·iii·parte sum·ti· si per totū ¶ Epī et supra concedētes unan domum usura riis manifestis alienigenis ad fenus exercendū sunt ipso facto suspensi·ext·de usu ·c·q̄q̄·li·vi· Similiter si permittit ꝙ hmōi usurarii alienigene exerceāt fenus in terri eorum subiectis iurisdic tioni nisi infra tres menses expulerint eos suspē si sunt·ut in dicto·c·quāq̄·de usu·li·vi·¶ Qui se gerit pro papa electus a minori parte q̄ a dualꝰ partibus cardinalium est ipso facto excōicatus ¶ Et similiter cardinalis qui presumpserit nomi nare talem papā· et silr omnes alii qui talem reci perent pro papa·ext de electi·c·licet·li·vi· ¶ Omnes clericiꝫ religiosi ac laici siue familiares

curie siue alii qui aliqd pactū fecerint uł aliquid magnum uł paruū·promiserint, uel promissionē receperint ex pacto·uel promissione occulta uel manifesta dederit uel receperit quid magnū uel paruū pro aliqua iustitia uel gratia pro se uł alio in causis iudiciariis·uel litteris apostolicis·et quibuscūq modis ab apostolica sede obtinēdū ipo facto sunt excōicati·in extrauagāti Bonifacii octaui·cuius absolutio pape reseruat·hec hñt locū in curia Ro·Io·An·et Anto·d butrio eā allegat·

De absolutione et pñie iniūctione·c·xxvi·

Postq̃ uero penitēs dixit ex se peccata sua siue ex interrogatione confessoris interrogantis peccata sua ut debuit tandem cōcludat· In istis peccaui et in multis cogitatione·delectatione·locutione·opere·et omissione·uel aliquo d hmoi·de quibus dico meā culpaz· Confessor uero interroget eum·si sit talis de quo nō dubitet· quia tunc superfluū et irrisibile· Si ipse dolet de omnibus peccatis uenialib9 et mortalibus cōfessis z si proponit firmiter ab illis abstinere·seu ab omnibus mortalibus· Si uero tał hēt aliqua restituere·uel famam uel res· uł pro iniuria satisfacere·et hmoi· si est paratus facere q̃citius potest absq dilatione aliqua que restitutio quomō faciēda sit·et quo ordine quo ad certa et incerta uide in·ii·parte summe·ti·de restitu· per totum q si dicat se nolle istud facere uel non posse·cum tamen possit nō est absoluendus· Tho·ut dicit· ii·q·iii·c·tūc uera·potest tamē sibi dici· Miserea

tur tui·zc· sed nullo modo· Ego absoluo te· Potest etiam ei iniungi aliquod bonum faciendum: nõ tamen in penitentiam·declarãdo sibi hoc q̃ infructuosa sit talis confessio ei et sine remissione peccatorũ·de peni·di·v·c·falsas·Sed si paratus est facere omnia ad que tenet̃·tunc si esset aliqua excõicationis sententia ligatus· si non potes euȝ absoluere ab illa remitte eum ad Episcopum·seu ad aliũ qui possit absoluere·uel tu uadas ad procurandum absolutionem pro eo et cum est absolutus ab excõicatõe postea tu euȝ absolue a peccatis·et non prius·Too·Si auteȝ potes eũ absoluere habendo in hoc spãlem auctoritateȝ·si non absoluisti eum in principio· quod decẽtius fuit· nec tamen est multa uis si fiat in fine cõfessionis dũmodo fiat ante absolutioneȝ a peccatis absolue eum per hunc modum·ut infra·

¶ Primo exigendum est ab eo iuramentũȝ ut sit parat⁹ stare mãdatis ecclesie que illi fient pro illa causa·quo iuramẽto prestito iniũgatur ei hoc scilicet si incidit faciendo cõtra aliquem canoneȝ proponat nõ amplius facere contra illum· ¶ Si uero pro offẽsa uel damno facto in aliũ promittat satisfacere q̃tuȝ potest·et hoc facto denudatis humeris·cõfessor seu absoluẽs cuȝ disciplina uel uirga percutiat eum dicendo·psal·Miserere mei de⁹· uel aliũ psalmũ pñialem dãdo ictũ pro quolibet uersu· postea uero gl'ia pri· zc· Finitis subiũgit·kyriel·x·k· Pr nr· Et ne nos·v· Saluũ fac seruũ tuum·R·deus meus sperantem in te·

℣. Esto ei dñe turri fortitudis. ℟. a facie inimici
℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. et filius iniq
tatis nó apponat nocere ei. ℣. Dñe exaudi orō
né meá. ℟. ꝛ clamor meus ad te ueniat. ℣. Domi
nus uobiſcú. ℟. et cũ ſpũ tuo. Oremus.

DEus cui propriú eſt miſereri ſemꝑ et par
cere. ſuſcipe deprecationé noſtraꝫ. ꝛ hunc
famulú tuum. qué ſententia excõicationis ligatũ
tenet miſeratio tue pietatis abſoluat. ꝑ xpm. d.
n. Auctoritate omnipotẽtis dei et beatoꝝ apl'o
rum Petri et Pauli. et dñi Pape uel archiepĩ uel
Epĩ mihi conceſſa ego abſoluo te ab hoc uinculo
excõicationis quaꝫ incurriſti propter iniectioné
man⁹ uiolente in clericũ uel religioſum uel prop
ter ingreſſum in monaſteriũ monialiũ in caſu nõ
cõceſſo et hmõi. Et ſi pluribus ſententiis eſt liga
tus. eſt dicendũ totiens ego abſoluo te ab excõi
catione quá incurriſti propter talem et talẽ cám
et ſi pluries propter eandem cauſam dicendum
eſt totiẽs quotiens incurriſti totiẽs ego abſoluo
te et reſtituo te ſanctis ſacramẽtis eccleſie et cõ
munioni et unitati fidelium. In nomine patris et
filii et ſpũs ſancti. Amen. uerberando eum uſqꝫ
Amẽ. ¶ Nota tñ ꝙ iſta forma q̃uis debeat obſer
uari ut habetur ext̃ de ſen. ex. c. nuper. nõ tamẽ
eſt ita neceſſaria quin ſimplici uerbo fieri poſſet.
ſcđm Petrũ de pal'. et Io. đ lig. Sicut ergo excõi
catio ferri põt ſimplici uerbo q̃uis nõ debeat fie
ri. ſic et abſolutio. ext̃. de regu. iuri. c. omnis res
ſed quando fieret hmõi abſolutio in publico ut

erga mulieres forte tūc esset omittēda hmoi uer beratio ne denudetur peccatum· ¶ Si uero quis propter rem ablataꝫ alteri esset excōicatus quis restituerit nō tamen est absolutus nisi iudex qui contulit sententiam eum absoluerit · et hoc de clarandum est personis post absolutionem ab hmoi· uel si nō est aliqua sentētia ligatus si habet aliquos casus peccatoꝝ Epō reseruatorū de qui bus nō potes absoluere· nihilominus absolue eū ab illis a quibus potes sub hac forma· Si teneris aliquo uinculo excōicationis minori ego absoluo te et restituo sanctis sacramētis ecclesie·In nomi ne patris·zc·Misereatur tui·zc· Filius dei ꝑ suā misericordiā te absoluat· et ego auctoritate qua fungor absoluo te ab omnib⁹ peccatis tuis a qb⁹ possum te absoluere·In nomine patris·zc·pecca ta uero a quibus nō potest eum absoluere expri mat ei imponēs ut habeat recursum ad epm uel ei⁹ uicariū propter hmoi absolutōeꝫ et dicat ea sibi incōfessione uel si esset simplex et nesciret ita bene exprimere factum suuꝫ scribat cōfessor in cedula illud·uel illa si sunt plura ut illā portet pe nitēs Epō uel ei⁹ uicario sub hac forma· uel simi· ¶ Latorem uel latricē pñtium pro homicidio uł incestu tali gradu· et hmoi cōmisso absoluendū uestre paternitati trāsmitto·ut absolutōis benefi ciū impēdēdo et ei salutarē pñiaꝫ iniūgēdo ipm sancte ecclesie recōcilietis·ꝗ si Episcopus uł ui carius remittat eum ad confessorem ipm aucto ritate illius iteꝝ absoluat ab omnib⁹·et imponat

penitentiá pro illo pro quo nódú impoſuerat. et cautum reddat illum ne illam cedulá alteri legendá tradat. uel etiá ipſe cófeſſor ſi pót uadat pro eo ad epm pro auctoritate. ſi ſibi uelit dare.

¶ Si uero ille nó habet caſum de reſeruatis uel ſi habet. et confeſſor poteſt de omnib9 abſoluere premiſſa abſolutione ab excóicatione minori. et aliis ut ſupra. Miſereatur. zc. Filius dei. zc. Ego auctoritate quá fúgor abſoluó te ab omnib9 peccatis tuis. In nomine patris. zc. et faciat tunc ſignum crucis cum dicit. In nomine. ſuper illuz. nec eſt neceſſaria manus impoſitio ſuper penitentez immo nec decés ſcdm. Tho. precipue ſuper mulieres. magis enim decet ſignatio crucis. z poſt ea addat. Paſſio dñi noſtri Ihú chriſti. et merita beate Marie uirginis et omniú ſctoꝝ et ſanctarum dei merita. et quicquid boni feceris uel proponis facer. et mala que ſuſtinebis ſint tibi in remiſſioné omnium peccatorú tuorum. que uerba nó ſunt omittenda quia ſunt magne utilitatis. ſ. omnia hmoi cú habeát uim ſatiſfactionis ex uirtute clauium. et ſic magis ualét. Tho.

¶ De pñia iniúgenda penitéti.

IN iniungédo uero penitnetiaz penitéti hoc maxime attendendum eſt ſcdm omnes ut ſ. talem des q' credas euz omnino perficere q̃tú cunq; ſit magnus peccator. et ſcdm Chriſo. melius eſt in hmoi reddere rationem de nimia miſericordia q̃ de nimia iuſtitia. xxvi. q. viii. c. alligát Dádo etiá libertatez q cú una die omittit ſcilicet

orone iniūcta uel ieiuniū possit in alia die supplē re. Si uero dubitatur de aliquo. ne faciat penitē tiam. puta ieiunium dicas q faciat loco ieiunii ele mosinaʒ uel aliud. Orationes uero personis que de facili solent recidiuare in mortali. raro dande sunt uel per paucos dies dāde sunt. Ieiunia uero elemosine et peregrinatōes et hmoi possunt da ri per plures dies. quia hmoi etiā si fiant in mor tali nō sunt reiteranda quia ualent q̄tuʒ ad effec tum quem post se relinquūt. post expletioneʒ in satisfaciente cuʒ quis reuertitur ad gratiā. Tho. ¶ Querendū est etiā a penitēte si potest uel du bitat facere penitentiā sibi datam. quia tunc non esset dāda uel cōmutanda uel remittēda esset. ¶ Declarandum est etiam peccatoribus magnis scd̄m Hosti. q scd̄m regulas eccl'ie taxatas. xxii. q. i. c. predicāduʒ. pro quolibet mortali esset sep tennis penitētia iniungenda et ideo non credat peccata sua leuia. quia parua datur ei penitentia quia hoc fit ne eam dimittat. quod esset ei morta tale et oporteret eū cōfessionē iterare si esset ob litus eius. ¶ Potest etiā admoneri q faciat aliqd̄ memoriale de penitentia sibi iniuncta ut melius illi⁹ recordetur. ⁊ si obliuisceretur q ad te reuer tatur. uel si non posset bene facere illam tu cōmu tabis eam sibi. ¶ Si uero postea recordatur d̄ ali quo peccato criminali quo tunc fuit oblitus si po test tui habere copiam reuertatur ad te. quāuis nō sit ei necessariū. uel uadat ad alium nec tene nisi tantum illud dicere.

¶ Si hēt uota que ñ potest implere uł dubitat si tu habes in hoc specialem auctoritatem dispēsa uel potius in aliud piū cōmuta si uero nō habes auctoritatē remitte eū ad Epm uel eius uicariū ¶ Caue ne iniūgas penitētiam p quā fiat preiudicium alieno iuri. aut per quā detur occasio ruine spiritualis alicui. aut per quā possit manifestari alterius peccatum occultū. Confessum autem q̄tum potes studeas ad cōtritionē inducere uerbis siue añ siue in processu siue post cōfessionez ut nō dicat peccata sua quasi fabulas sed cuz detestatōe. et ut ait Augu. Caute et astute aliquādo interrogādo que credit illuz ex uerecūdia occultare. Circa uero turpia et carnalia peccata nō descēdas nimis ad particulares circumstantias postq̄ habetur spēs sufficiēs peccati. et hm̄oi a remotis interrogando ne addiscāt homines malitias et peccata que nesciūt. Tho. Admonendū eum super omnia. ut uitet malas societates. frequētet confessionē. audiat sepe uerbum dei. querat orones et participationes bonorū que fiunt in religionibus et indulgentias.

¶ De infirmis. c. xxvii.

Circa infirmos sic agendū est. aut enim talis est in piculo mortis aut nō. dico autē periculum mortis non solum quia in extremis constitutus. sed quia frequenter contigit homines mori ex illa infirmitate. et medici dubitāt. In tali casu potest quilibet absolui a quolibet sacerdote d quolibet peccato. et a qualibet sentētia absq alia

licentia cũ piculũ est in mora. Talis .n. infirmus aut iam amisit loquelã uel usum rationis. puta qa iam freneticus aut non. et in primo casu si bñ ui uebat. ut bonus fidelis et frequẽtabat confessio nẽ cõmunionem et hmoi. si petierit sacramẽta q̃ uis ex insperato ei talia acciderint. uel etiam si malus et obstinatus diu pseuerãs in peccatis et diu nõ confessus. si petiit sacerdotẽ ut cõfiteret̃ et ostendit se uelle facere omnia que dẽt z inter eã factus est mutus uel freneticus et piculũ est in mora debet presupponi cõtritus. et faciente aliquo cõfessionẽ generalẽ pro eo sicut fit in po pulo sacerdos faciat absolutõem ab omni senten tia et peccato. et potest iniungere circũstantib9 aliqđ pro eo faciendũ uel heredib9 aut cõsangui neis pro eius aĩa si uolũt acceptare. Deinde dẽt dari eucharistia a proprio sacerdote seclari. q̃uis nõ sit cõfessus quia nõ potuit uel ab alio sacerdo te seculari. non aũt religioso si nõ habuit licentiã ab proprio sacerdote uel epõ alias ipse religios9 incideret in excõicationẽ papalẽ in hoc casu. et hoc uez ẽ nisi timeret̃ de expulsione uel uomitu ei9. quia tũc nõ deberet sibi dari eucharistia. sed extrema unctio tñ. immo etiã si nõ potuit cõica re quia si propter frenesim non pmitteret se un gi. potest ligari et sibi uiolenter dari. Astãtibus aũt infirmo debet credi si perhibent testimoniũ q͛ petierit confessionẽ. et ostenderit signa contri tõis. Si aũt nõ est diu cõfessus. uel quia notori9 peccator incurrit subito amentiam et mutitatem

uel infirmitatez nec prius nec post ostēdit signa contritionis nil ei dari debet nec sacramenta. nec ecclesiastica sepultura. Si uero nec loquelá amisit nec amentiá incurrit. debet ab eo exigi pura con fessio peccatorum plus et minus scđm q patitur tempus. Naz si est in extremis. de principalibus est interrogandú permaxime inducendo euz ad contritioné cum spe uenie. sed si non est ita in ex tremis et uellet facere generalem confessioné de tota uita sua sicut multi infirmi fecerūt. q̃uis nó sit necessarium de his que rite alias confessus est iterare confessionem admittéda est. et tandé ab solutio impédenda ab omni sententia excóicatio nis et ab omni peccato modo supradicto in. c. p̄ cedenti. ita tamen q si ligatus esset aliqua excói catione a qua confessor extra illud periculú non potuisset absoluere debet ei iniungi q si euadat infirmitatez q̃citi⁹ cómode potest presentet se ei ad qué ordinarie spectabat absolutio illius excó municatóis alias si non faceret reincideret in eá dem excóicntionem. ext̃. de sen. ex. c. eos. li. vi. Sed si erat detent⁹ aliquo pcó de casibus episco po reseruatis. non oportet q iniungat ei q post sanitatez ad ep̄m uadat pro absolutione. quia ad illud nó tenet̃. sed sufficit sibi illa absolutio.

¶ Nota tamen q si talis esset usurarius publicus non pōt talis admitti ad confessioné communio nem. z ad alia sacraméta. nisi facta pri⁹ cautione de restitutione usurarū. uł promissione ab here dib⁹ de hm̄oi et si in casu q amisisset ipe loquelá

uel usum rõnis ostendat post signa contritionis scdm formá iuris que habetur in·c·q̃q̃ de usuris li·vi· His peractis nõ est penitẽtia infirmo iniũ géda quia eaз facere non posset·sed ĩnotescéda· ut dicitur·xxvi·q·vii·c·ab infirmis·declarádo si bi·taleзtibi daré penitentiá si esses sanus q̃uis de beres facere mlto maioré scdm regulas ecclesie sed quia nõ potes modo· cum eris sanus facies hoc uel illud ul uenies ad me et tibi dabo· Istud tamen ultimũ non uidetur securum quia raro re uertuntur pro penitentia· si uero deus aliter de te disponeret dimittas pro anima tua tantũ pro penitentia· Potest etiá iniungi amicis uel cõsang uineis aliquid pro penitẽtia·si uterq3 acceptat et si credatur q̄ satisfaciés sit in statu gratie·super omnia enim auisandus est· ut si debet aliquid ali cui uel ratione maleficii uel contractus uel depo siti uel aliter declaret bene ut nõ discedat cuз alie no ab hoc seculo·ne in eternuз damnetur·Et de restitutione et legatis ad pias causas pro anima sua ita disponat q̄ cito cogant̃ executores expe dire z nõ prolongare sicut sepe et quottidie faci unt·q̄ si nollet sufficiéter disponere đ restitutõe fienda non est absoluendus· ¶ Exhortand9 est auté ad contritionem simul et confidentiam diui ne misericordie exemplo latronis ex meritis pas sionis Xp̃i· Si auteз haberi nõ possit copia sacer dotis q̃uis bonũ sit haberi in hm̃oi periculis· in mari·bello· uel infirmitate· uel morte uiolenta lai co confiteri põt· tñ nõ est necessarium qđ si fiat,

et quis euadat·tenet talis itez de illis omnibus peccatis confiteri quia nō hebat ille claues ecclesie·Si uero infirm9 nō est in piculo mortis si hēt casum excōicatōis uel peccata reseruata epo debet cōfessor ire uel mittere ad epm si potest pro auctoritate pro hmōi tamē modo tali q nō prodat peccatorē nisi prius ille sibi dederit licentiaʒ nominādi eū·Si uero infirmus habet indulgētiā in articulo mortis a papa appropinquāte morte sic potest fieri absolutio post omnia supradicta pro dicta indulgentia·

¶Forma absolutinois in articulo mortis·

Misereatur tui· zc· Auctoritate dñi nri Ihū xpi·et beatoz apostolorū Petri et Pauli et dñi nri pape·N·et sancte romane ecclesie in hac parte tibi cōcessa spāliter et mihi cōmissa· concedo et do tibi plenariā indulgentiā et remissioneʒ omniū pccōz tuorum· de quibus ore confessus es· Nota hic an meli9 sit dicere de quibus modo cōfessus es an de quibus ore confessus es et corde contritus· que non cōmisisti sub ptextu isti9 indulgentie inquātum claues ecclesie se extēdūt q quidē plenaria indulgētia sit tibi in augmentū uirtutis et grē·et acquisitionis uite eterne·In nomine pr̄is et filii et spūs sancti·Amen·

¶Forma absolutōis ab excōicatione minori·

EGo te absoluo a uinculo excōmūicationis quā incurristi pticipādo cū excōicatis in casu nō concesso in loquela·in cibo uel potu z hmōi et restituo te sanctis sacramentis ecclie·In noīe

p̄atris et filii z spūs sancti· Amen· ¶ Nota uerō q̄ in absolutōe ab excōicatōe maiori dēt primo exigi iuramentū· ut· s· iuret stare mādatis ecclie· que scilicet fient ei ab absoluēte pro tali mādato quo facto imponi ei dn̄t mādata rationabilia· ut satisfaciat ei quez lesit uel damnificauit si potest si tñ pro hm̄oi est excōicatus· precipue ei iniun gendū est· ne ampli⁹ ueniat contra illum canonē uel si fuit excōicatus propter uerberationez cle rici· nō amplius uerberet· ¶ Scd̄o exutis hume ris absoluend⁹ debet uerberari cū uirga dicēdo psal· Miserere mei deus· zc̄· uel alium psalmū pe nitentialē ad quēlibet uersum dando unū ictum Postea subiungat· Pr̄ nr̄· Et ne nos· zc̄· ℣· Saluū fac seruum· zc̄· prout pauloan̄· s̄· notatū ē· orō·

Deus cui propriū est misereri· zc̄· tandez bn̄s auctoritatem absoluat sic dicendo· Auctoritate omnipotētis dei· zc̄· prout supra plene dictū ē·

¶ Forma absolutōis a peccatis excōi cationis minoris·

Si teneris aliquo uinculo excōicationis· uel participationis a qua possum te absoluere· Ego absoluo te et restituo te sanctis sacramētis ecclesie· In nomine patris· zc̄· Dn̄s noster Ihesus xp̄s te absoluat· et ego auctoritate qua fungor absoluo te a peccatis tuis· In nomine patris· zc̄· Omnia bona que feceris uel facies· et quicquid pateris uel patieris sit tibi in remissionez peccato rū tuoꝝ omniū· et in augmentū gratie z premiū uite eterne· Amen·

¶ Forma sacrameti baptismatis.

EGo te baptizo. In nomie. p. z fi. et spi. san. Amen. Tho. in. iiii. Ego et Amen. non sunt de substantia sacrameti. tame dici debent ex statuto et consuetudine ecclesie. sed si dubitat. si es baptizat9 no te rebaptizo. si no es baptizat9 ego te baptizo. In nomie pris z filii z spus sci. Ame.

¶ Forma cosecratois seu chrismatis dande per Epm.

COnsigno te signo sancte crucis. et chrismo chrismate salutis. In nomine pa. et fi. z spi. sancti. Amen. In fronte detur. et cum chrismate consecrato ab Epo. Tho. in. iiii.

¶ Absolutio a paccatis.

EGo absoluo te a peccati tuis. In nomine patris et filii et spus sancti. Ame. Omnia uero alia sunt ad bene esse. Tho.

¶ Forma extreme unctionis. et primo ad oclos

PEr istá sanctam unctioné. et suaz piissimá misericordiam parcat tibi dns quicqd per uisum deliquisti. scdm ordiné fratrum pdicatoz uel sic scdm clericos seculares quicquid uitiorú oculo deliqsti. Inungo oculos tuos isto oleo sanctificato. In nomine patri. zc. tho. in. iiii. sed seruáda est prior. s. Gregoriana et fiéda est unctio in sex loci corpori ad min9. ¶ Primo in utrisqz oculis dicédo ut. s. ¶ Secundo in utrisqz aurib9 dicédo. per istá. zc. ut. s. ad illd. quicqd et exinde sic deliquisti per audituz uel auriú uitio deliquisti. ¶ Tertio in naribus dicendo. p istá zc. quicquid

deliquiſti per odoratum· uel nariū uitio deliqſti ¶ Quarto in ore clauſo dicēdo per iſtaz·zc̄· quicquid per guſtū deliquiſti· uel quicquic oris uitio deliquiſti· ¶ Quinto in utriſq; manibus ab intro in palmis dicēdo·per iſtaz·zc̄· quicquid deliquiſti p tactū·uł tactus uitio·¶ Sexto in pedibus ambobus in pte ſuperiori dicēdo·per iſtā·zc̄·qcquid deliquiſti p greſſuz uel inceſſum uel receſſū uel taliū uitio deliqſti· ¶ Clerici ſeculares addūt ſeptimū ad lumbos·que fieri dēt ubi eſt cōſuetudo licet nō utat̄ ordo p̄dicatoꝝ erga fratres· et fit in renibus dicendo per iſtā·zc̄·quicquid lūborū uel p carnis uitiū deliquiſti·et dū fiūt unctiones diccantur hec uerba ſemel tantum·

¶ Forma conſecratōis corporis xp̄i·

HOc eſt ſcd̄m·Tho·in·iiii·Hoc eſt·n·corpus meū·n·tn̄ nō ē d̄ ſubſtātia cōſecratōis nihil omin⁹ tn̄ n̄ dēt omitti alias peccaret mortaliter·

¶ Forma conſecrationis ſanguinis·

HIc ē·n· calix ſanguinis mei noui et eterni teſtamēti miſteriū fidei q pro uobis· et pro multis effundet̄ in remiſſionē peccatoꝝ· Omnia enim uerba hec ſunt de ſubſtantia conſecratōis preter enim ſecundum·Tho·

¶ Forma ordinū ·In primo·

QVi cū ſint·vii·ſcd̄m·Tho·qlibet hēt formaz ſuā·ſciēdū ē ſcd̄m·Tho·i·iiii·ꝙ tūc impmit̄ caracter ſeu recipit̄ ordo cū porrectū inſtr̄m illi⁹ ordinis tāq̄ materiā ab Ep̄o dicēte formā illi⁹ ordinis tangit manū ordinantis ad illū ordinem·

¶ Forma Hostiarii.

Illis qui ordinantur ad húc ordinem tradit Epũs claues ecclesie dicés. Sic agite quasi reddituri deo rationé pro his rebus que his clauibus recluduntur. Archidiaconus uero hostiuꝫ ecclesie facit illos tangere.

¶ Forma Lectoratus.

HVic tradit Epũs codicem de quo lecturus uerba. sicut prophete ut missale. uel epistolariú librum dicés. Accipite et estote uerbú dei. lectores habituri. si fideliter et deuote impleueritis officiú uestrum parté cuꝫ his qui uerbú dei ab inicio ministrauerunt.

¶ Forma exorcistatꝰ.

HVic tradit Epũs libellú in quo scripti sunt exorcismi. uel illú ubi exorcizatur aqua benedicta. uel alium dicens. Accipite et cõmédate memorie ꝫ habetote potestaté imponédi manũ sup enurgũinos siue baptizatos siue cathecuminos.

¶ Forma Accolitatus.

HVic tradit Epũs ceroferariú. i. candelabrũ dicens. Accipite ceroferariú cum cereo. et sciatis uos ad accendenda luminaria ecclesie mãcipati. Accipiat etiá urceolũ uacuũ ab Archidiacono dicente Epõ. Accipite urceolú ad effundédum uinum ꝫ aquá in eucharistiá sanguinis xp̃i.

¶ Forma Subdiaconatꝰ.

HVic datur calix uacuus cú patena ab Epõ et urceolꝰ cum aqua. ꝫ manili. i. bacili et manu tergio ab Archidiacono dicéte. Videte cuius

ministeriū uobis traditū· z ideo si usq̄ nūc fuistis tardi ad ecclesiaʒ·amodo debetis esse assidui· Si usq̄ nūc fuistis somnolēti amodo uigiles· Si usq̄ nūc ebriosi āmodo sobrii· Si usq̄ nunc inhonesti āmodo casti· Oblationes que ueniūt in altari panes propositōis appellant̄·de ipsis oblatōibus tm̄ debēt poni in altari q̄tū possit populo sufficere·ne aliquid putridū in sacrario remaneat·Palle uero que sunt in substratoria altaris in alio uase dn̄t lauari·In alio corporales z palle·ubi aūt corporales lote fuerint· nullū aliud linteamen ibidē debet lauari· ipsa autē aqua debet in baptisterio mergi· ideo admoneo ut uos exhibeatis ita· uẜ deo placere possitis·

¶ Forma diaconatus·

Huic tradit Epūs libʒ euāgelioʒ dicēs·Accipite potestatem legendi euāgelium in ecclesia dei tam pro uiuis q̄ pro defūctis·In nomine dn̄i·Amen· ¶ Item Epūs ponit manū super caput eius dicens· Emitte in eū quesumus spm̄ sanctū·zc̄·Itē dat ei stolā dicēs· Accipite stolā· ut patet in pontificali· In datione tantū euāgeliorum libri scd̄m·Tho·caracter imprimitur·

¶ Forma presbiteratus·

Huic Epūs tradit calicē cuʒ patena preparata·i·cum uino in calice et hostia in patena· alias nō reciperet caractarem scd̄m tho· Si non esset preparata dicens·Accipite potestatē offerre sacrificiū deo missamq̄ celebrare tā pro uiuis q̄ pro defūctis·In nomine dn̄i·Amen· ¶ Itē ab

Epo imponitur man9 sup ordinandu·et omnes sacerdotes cum eo ibi pntes dicente ipso Epo· Oremus dilectissimi domini·zc· ut in potificali· Pet·de tarantasio dixit q in impositoe manuu imprimatur caracter· Primu tame uerius est et comunius scdm Tho·s· in porrectoe calicis preparati· Ite inuguntur manus sacerdotis·cu ordinatur ab Epo dicente· Consecrate et sanctificate·zc· ¶ Item aptat sibi stola sup humeros dicens Accipite iugu domini·zc·Ite uestit eu cum casula·i·planeta dicens·Stola innocentie·zc·¶ Nota ergo q si primu fuerit omissum·i·porrectio calicis pparati totu3 debet iterari quasi nihil sit factum·Si uero istud fuerit obseruatu· et aliquid d predictis aliis fuerit omissu3·nullo modo debet iterari ordinatio·sed qd omissu3 est det suppleri ab Epo in alia ordinatoe et interim no celebret·

¶ Forma sacrameti matrimonii·

NOn est determinata· Est aut forma illa expressio cosensus p uerba unius in alteru coiugu·ut accipio te in uxorem·uel accipio te in uiru uel cu interrogatur·si uult tale in uxorem uel uirum·et respondet q sic·uel si loqui no potest·p scriptura3 uel alia signa exprimetia cosensum·

¶ Explicit tertia ps·et per coseques totus tractatus siue summula de cofessore·cu3 interrogationib9 fiendis Reuerendissimi fratris Antonini Florentie Archiepiscopi· eiusde3 incipit c·i·de restitutoibus in genere in quo

ponuntur·xx·manus rapientiũ·qua
rũ quelibet habet quinq̃ digitos seu
modos·et sic sunt centũ modi in quibus
fit restitutio·uł erogatio. ut patet in
ii·parte summe·ti·ii·

De prima manu feneratoria potest intel
ligi illud quod habetur·Apo·xvii·Vidi
mulierem sedentẽ super bestiã coccineã
i·diabolum habentẽ in manu eius poculũ aureũ
Hec mulier est cupiditas que in manu·i·in opere
usure habet diuitias quas sitit·sed nõ extinguitur
eius sitis·sed solũ delectatur in uidẽdo·hec aũt
quinq̃ modos sicut manus hẽt quinq̃ digitos·
¶ Et prim⁹ est in pignorib⁹ qñ·s·quis pro mu
tuo alteri facto recipit pign⁹ ab eo rei mobilis z
uestimentũ·seu lucruʒ equi seu hmoi·aut immo
bilis ut possessionem ex qua capit fructũ siue lu
crũ nõ computãs in sortem quod usura est·nisi
in casu cuʒ gener a socero·quousq̃ habeat ab eo
dotes sustinens onera matrimonii accipit posses
sionem ab eo in pign⁹·ext·de usuri·c·salubriter
et de hoc diffuse in·ii·pte summe·ti·i·c·¶ Secũ
dus digitus seu modus est in depositõibus·cuʒ
s·quis deponit pecuniã apud mercatorẽ uel cãp
sorem ut utatur eã·saluo tamẽ capitali suo·et cuʒ
itentõe principaliter aliqd pcipiẽdi ulł sortẽ nlla
tñ fcã pactõe sup hoc etiã usura ẽ·xiiii·q·iii·si fe
nerauerit·z d hoc in·ii·pte sum·ti·i·c·¶ Tertius
modus in emptionibus z uenditionibus·cum sci
licet uenditur merces ultra iustũ preciũ·ratione

dilationis tempori in soluẽdo preciũ et hoc in sẽ
tem illã intendebat seruare in futuꝝ quando tñ
q̃tuz uendit uel plus sperabat ualiturã. Similiter
quando emit rem minus iusto. eo ꝙ anticipat tẽ
pus solutõis precii anteq̃ recipiat mercẽ utputa
tempore ueris triticũ recolligenduz. Et hoc nisi
dubiũ esset utꝝ plus min⁹ ue sit res illa ualitura
de hoc ext. de usu. c. in ciuitate. et. c. nauiganti.
Et de hoc diffuse in. ii. ꝑte su. ti. i. c.
¶ Quartus in cãpsionib⁹. et factis assecurationi
bus. ut in cambiis que dicunt per uenetias. et cã
biis que fiũt in Romana curia pro bullis. q̃ sunt
uere mutua cũ usura. et cum ipsemet sibi satisda
tor simulatus. et uerus mutuator est. ar. xiiii. q.
iii. c. pleriq;. et de hoc in. ii. parte summe. ti. i. c.
¶ Quintus in mutuis cuz expressis lucri pactio
nib⁹ siue in pecunia siue in oꝑib⁹ siue in aliis que
precio possunt estimari ar. xiiii. q. iii. c. putant.
et de hoc in. ii. parte sum. ti. i. c. ¶ Man⁹ rapto
ria est que manifeste rapit aliena manu uiolenta
i. raptoria eripit pauperẽ. s. de⁹ Thobi. xv. et ha
bet quinq; digitos seu modos. ¶ Prim⁹ cõsistit
in usurpatis dñiis ciuitatũ. castroꝝ. et uillaꝝ. ex
quibus omne emolumẽtũ qđ inde ꝑcipit rapina
est. ¶ Secũd⁹ est in taliis iniustis. quãdo. s. dñs
ciuitatis imponit collectas ultra debitũ cõsuetu
dinis uel statuti. sed uitia indebita oꝑarũ exigit.
et nõ soluit eis de labore uel si ciuitas ẽ libera qñ
nõ pro rata imponũt ciuibus. sed nimis aliquos
grauãt. ¶ Tertius est in pedagiis et gabellis illi

cŧis quādo·ſ·imponūt dñi terraꝝ uł ciues nouu pedagia ſine licentia principis uel etiá ſi antiqua ta·uel noua cum licentia nō ſeruant uias tuas tū tamen poſſent·¶ Quart⁹ in latrociniis terreſtri bus uel maritimis uel pirratis·qui diſcurrūt per mare predādo ex naufragio etiá in mare proiec ta ſibi accipere ad rapiná pertinet· uel etiá de re preſaliis illicitis de quibus in tertia pte·ti·ii·c·
¶ Quintus in perſonis capiendis et uendendis que libere ſunt ſeu xp̄iane·ná ꝫ ſi pagani uel ſar racēi capti in bello iuſto efficiāť ſerui capiētiú uñ et uédi pñt ut ſerui et emi·ñ tñ xp̄iani·dñt ergo iſta reſtitui ſi poſſent ut dicit Augu·xiiii·q·vi·c· ſi res·de his habes in ſecunda parte ſum· ti·i·c·
¶ Man⁹ furatoria eſt cú quis accipit occulte alie na neſciente dño·apo· Qui furabatur iaꝫ nō fure tur·ſed magis operetur manibus ſuis·Fur uide tur operari manibus alienis inq̄tú accipit lucruꝫ de manib⁹ alienis·et hec man⁹ habet·v·digitos·
¶ Primus eſt inuentoꝝ detentione·quādo·ſ·qs res alterius inuētas que nō habētur pro derelic to ſibi retinet·xiiii·q·iiii·c·ſi·qd·et de hoc habes in·ii·parte ſumme· ti·i·c· ¶ Secund⁹ eſt in illic ta preſcriptione qñ·ſ·quis preſcribit aliena mala fide· ſciens ſcilicet illa eſſe aliena nec aliquo iuſto ti·habuiſſe·c·poſſeſſor·đ regu·iuri·in·vi de hoc habes·in·ii·parte ſumme·ti·i· ¶ Terci⁹ eſt in rei pignorate cōmodate uł đpoſitate uſu·ſcilicꝫ qñ dominus rei nō cōſentit·ꝫ tenetur de utilitate in de habita et ſi amitteret ex cł̄pa ſua tenetur red

dere. Ray. de hoc in. ii. parte sum. ti. i. ¶ Quart⁹ in occulta reruȝ usurpatione. siue hoc fiat a filiis de rebus parentū. siue ab uxore de reb⁹ uiri ip̄o nesciēte. siue a seruis de rebus dn̄oꝝ suorū. a dispensatorib⁹ de rebus patronoꝝ suorū. siue a discipulis de rebus magistroꝝ suoꝝ. siue ab extraneis de rebus aliorū. etiā si hoc facerent dando inde elemosinas pauperibus. nisi in extrema necessitate cōstitutis. xiiii. q. iiii. c. forte. d̄ hoc in. ii p̄te ti. i. per totū. ¶ Quintus in religiosa appropriatōe. qn̄. s. religiosus aliquid recipit. uel nesciente p̄lato suo. uel alteri dat propinquo. uel extn̄eo. uel cū occultat. et ut propria retinet acquisita per eū uel data nō parat⁹ sup̄iori libere assignare. xii. q. i. c. nō dicatis. ⁊ de hoc habes in. iii. p̄te. ti. c. ¶ Manus bellatoria est ubi. s. rapiūt̄ et furta et rapine et sacrilegia. Manum suā misit hostis. s. bellando ad omnia desiderabilia. Desiderabilia autēȝ sunt blada pecunie edificia uasa aurea tēpli. et alia ornamēta. ip̄m tēplū. ad qđ misit manū exercitus Nabuchodonosor bellās cōtra Hierosolimā rapiēdo incēdēdo. ⁊ destruēdo. et hec man⁹ hēt. v. digitos seu modos uidelicet. ¶ Primus est cū dn̄s uel cōitas aliqua assumit iniustū bellū. nā qui ad hoc cōcurrūt adiuuādo cōsulēdo coop̄ando de omnibus dānis illatis aduersariis etiā si nihil proueniret ad eos tenent̄ satisfacere. xiii. q. v. c. non sane. in fine. ¶ Secund⁹ est ꝙ tenetur de omnibus dānis ⁊ expēsis quas patiunt̄ subditi sui qui inuoluntarii sunt et coacti. naȝ ul

tra expēsas quas faciunt aliqñ ab aduersariis d̄e bellāt· et capiūtur i, si z bona eoꝝ· Varius est· n· belli euen⁹· ut· c· si culpa· ex t̄· d̄ iniu· z dā· dato·
¶ Tertius est quia qui hēt iustū bellū ea que capit et destruit· uel hoc facere ꝑmittit suis· sicut cōiter faciūt· satisfacere tenēt· xxiii· q· i· militare· c· bona aūt capta iuste ab inimicis que dīt condi uidi occultādo· et retinēdo sibi furatur· xxiii· q· v· c· dicat· ¶ Quartus est cū iniuste bellās rapit bona ecclesiaꝝ nō incastellataꝝ· aut bona clericorū cōtrarie partis· uel etiā uiatores ꝑegrinos· z alios innocētes· di· lxxxvi· c· singulis· ¶ Quintus est quādo hñs iustum bellū ex sua inertia· z crassa negligētia nō defendit suos cum posset· z ꝑcipue cū est cōductus mercede ad bellandū· et similiter cū posset debellare inimicos· et sic finē facere guerre ut pl⁹ lucret̄ ex duratōe ꝑlii uel quia corrupt⁹ ab aduersariis nō fideliter gerit negociū tenet̄ ex t̄ d̄ iniu· z dā· da· c· sic̄ pa· z d̄ his omnib⁹ hēs in· iii· ꝑte· ti· ii· c· de bello· ¶ Man⁹ dānificā usatoria· dr̄ prouerbioꝝ· xvi· Si man⁹ ad manū fuerit nō erit innocēs man⁹· et qñ una man⁹ nō sufficit ad unū op⁹ alia iuuat· sic aliqñ si unus nō sufficeret ad rapiendū uel furandū uel dānificandū aliū· et tūc adhibet adiutoriū alter· et hec ē man⁹ ad manū adiūcta· et talis q̄uis nō sit principalis uel nil ꝑueniat de rapina uel dāno· ad eū tñ tenet̄· et qa nō ē innocēs· sed in cā· et hec hēt· quinq; digitos qui continentur in hoc uersu·
Iussio consiliū· consensus palpo recursus·
¶ Primus est cum quis mandat fieri rapinam·

furtũ·usurã uel aliud damnũ·et ex hoc sequitur effectus damni quod alias nõ fuisset factũ· tal' tenetur in solidũ etiã si nil peruenit ad eum· Sic et tutor curator et procurator z factor·qui pro pupillis uel pro aliis faciũt cõtractus usurarios tenent̃· Si illi pro quibus fecerũt nõ satisfaciant cuz sint principaliores· ¶ Secund9 qñ consulit· ita ꝙ ex illo sequitur damnũ qđ alias non fuisset factum·talis etiam tenetur in solidũ etiã si nil ꝑ uenit ad eum·Si aũt fuisset factũ etiã sine illo cõ silio et aliquid plus factũ est·ad illud plus tenet̃ Inno· et Hosti· ¶ Tertius est cõsensus·s·coopa tionis nõ mentis tm̃·puta qñ unus uel plures fa ciunt aliquod furtũ uel damnũ simul· ita ꝙ unus nõ faceret sine altero· tenet̃ quilibet in solidũ·se cus cũ etiã sine illo factũ fuisset·tñ cuz alias se re ꝑit ad dãnificandũ·tũc·n·tenet̃ solũ de dãno illa to ꝑ eũ qui etiaz ẽ mediator sciẽter alicui9 cõtrac tus frauduléti ut sensales tenent̃ tales đ dãnis· ¶ Quart9 est palpo·s·cũ quis adulando seu lau dando aliquẽ de furto uel de damno·s· ꝙ sic stre nu9 ex hoc inducit eũ ad faciendũ malũ qui alias nõ fecisset·et idẽ si detrahẽdo eũ ad hoc inducit ¶ Quint9 est recursus·i·cũ quis receptat fures· et damnificãtes·et ex hoc sequuntur damna ul' etiam raptã rem cũ querit̃·et ipse occultat prop ter qđ nõ põt recuꝑare·¶ Officialis etiã qui põt sine sue persone ꝑiculo obstare·ne fiat dãnũ uel rapina·uel manifestare fures·et ablata·z non fa cit tenetur hoc Tho· Alb·pet·Ric·in·iiii·di·xv·

Inno·Ray·et Vul· de his in·ii·parte sum· Man⁹
ꝑticipatoria·s·d re furata uel usuraria·et de hoc
põt intelligi illud· Ione·iii· Recedat unusqsqꝫ ab
iniquitate que in manu sua est· z hec habet qnqꝫ
digitos·¶ Primus est participando de hmõi ꝑ
donatõem·talis·n·cui donatur·cum hoc scit dẽt
reddere dño eius ré ablatam· donũ aũt datũ ab
usurario cuꝫ omnia bona sua sint obnoxia restitu
tõi tenet etiá reddere uel sibi·uel his potius qui
bus usurarius habet restituere·¶ Secũd⁹ est ꝑ
uicti actioné· Familia·n·raptoꝝ uel usurarii·uel
uxor uel filii qui nõ hñt nisi de rapinis· uel usuꝝ
tenẽtur satisfacere de cõsumptis· sed hñdo etiá
alia bona cõmedẽdo uel utendo rebus male abla
tis in prima specie tenet de eo qđ cõsumit·Ray·
¶ Tertius est ꝑ dotatõem· filia·n·que dotat ꝑ
eũ qui nõ hẽt nisi de usuris·uľ alias male ablatis
maritus qui hoc nouit nõ põt recipe doté· et re
ceptam tenetur restituere creditoribus soceri·
et ipa etiaꝫ filia mortuo marito tenet restituere
dotes·Ray·de hoc in·ii·pte sum·ti·i·c·¶ Quar
tus est participando de re rapta uel furata per
emptionem·qui·n·emit talia scienter·uel ignorá
tia facti crassa tenetur restituer cũ inuenit dñm
rei·uel paupib⁹ erogare·si illum ignorat·Si etiá
talia emit probabiliter estimás eẽ uẽditoris post
ea sciés fuisse ablata tenetur nichilominus domi
no reddere si cognoscit·uel pauperib⁹ ré uel pre
ciũ erogare si nõ inuenit· Ray· et de hoc in·ii·ꝑ
te sũ·ti·i·c·¶ Quint⁹ ꝑ legatũ uel hereditatõeꝫ·

Intelligitur.n.hereditas deductõ ere alieno.he
res ergo ul' lagatari9 eius cui9 bõa sunt obnoxia
restitutõi uel ex cõtractu ex quasi maleficio fur
ti.fraudis et usure et hmoi uel quasi omnia tenẽ
tur restituere de tali hereditate uel legato.ext.
de usuris.c.Michael. ❡ Manus sacrilega. uideli
cet usurpatio circa sacra et ecclesiastica.Iob.xv.
tendit aduersus deú man9.i.sacrilegam.hec est
manus sacrilegi.Nichanoris.quá extẽdit contra
templũ dei cõminatus ipm funditus destruere
sed ipo occiso suspensa ẽ et lingua auida.Macha
beo contra templum.ii Machab.xv.et hec hẽt.
quinqз digitos. ❡ Primus est cũ auferunt sacra
ut calices et paméta.cruces reliquie z alia hmoi
Secũd9 ẽ qñ auferũt aliq.z si nõ sacra.tñ de loco
sacro.ut in eccl'ia.et d utroqз.xvii.q.iiii.c.qsqs.
❡ Terti9 ẽ qñ fit incendiũ.ul' effractio in loco sa
cro.i.iniuriose.tenet etiá satisfacere.uel etiá infe
rũt alia dána eccl'iis.uel psonis eccl'iastici.ut ex
igẽdo gabellas et pedagia.ext.d cẽsi.c.qq.in.vi
aut imponẽdo collectas.ext.d iniu.et dá.dato.
c.aduers9 aut faciẽdo rpsalias cõt psonas eccle
siasticas.c.z si pignoratões.ext.d iniu. ❡ Quar
tus est cũ clerici male tractát bona ecclesiaꝝ dila
pidando indebite alienando.in pompas et lasci
uias expẽdendo cõsanguineos ditádo.xii.q.ii.
c.nullus.et bona debita paupib9 uel clerici ul' re
patõi eccl'ie subtrahẽdo dẽt restituere. ❡ Quin
t9 cuз subtrahũt legata facta ecclesiis.xiii.q.ii.c
q oblatões uel nõ soluũt decime ubi cõsueuerũt

solui·uel cū nō est legitime in beneficio cōstitut9 sed per intrusionē uel per simoniaȝ uel hēt aliqđ impedimentū irregularitatis· tenetur·n·fruct9 perceptos restituere·de regu·iuri·li·vi·de his in·ii·parte sum·ti·i·c· ¶ Manus iniuste iudicatoria· Beatus qui excutit manus suas ab omni mūere·Isa·xxxiii·s·obsequii pecunie et laudis·p munera·n·frequēter peruertit iudiciū· et hec man9 habet quinqȝ digitos· ¶ Prim9 est qñ iudex seu quicūqȝ officialis dat iniustā sentētiā ex certa scientia quacūqȝ de causa·siue odio siue amore siue corruptōe pecunie· et talis tenetur de omni dāno et interesse pti lese·Ray·ii·q·iii·c· quatuor· ¶ Secundus est qñ ex ignorantia crassa profert iniustā sñiam·non enim debebat se ponere ád id ad qȝ nō erat idone9 cū piculo alterius· secus si deceptus cōsilio assessoris qui putabat idoneus ex malitia uel ex ignorātia crassa male consulentis tūc tenebit assessor parti de expēsis scđm·Ray· ¶ Tertius est quādo ex notabili neglīgētia protulit iniustaȝ sententiā·puta quia noluit laborare ad legendū in libris quod potuisset inuenire·z uidetur etiā teneri·ut·c·si culpa·ext· de iniuri· ¶ Quartus qn accipit pecuniā pro iudicādo uel nō iudicādo aut bene aut male·Ray·etiā talē pecuniā sibi retinere non potest sed paupib9 dare· uel reddere dāti· ¶ Quint9 cū non uult iudicare z dare sententiā prout potest et debet·ne displiceat habēti iniustitiā·aut ut dānificet ius hñtem et talis tenet si pars postea amittat iustā causam

uel si remittat penas uel diminuat iniuste cuz nō posset teneṫ cōicati si auxerit penā iniuste teneṫ ei qui soluit. Tho. et Ray. de his in. ii. p te sum. ti i. c. ¶ Manꝰ in iudicio iniuste assistoria de hoc ne iūges manum tuā. ut pro impio dicas falsum testimoniū. Exo. xxii. et Isai. xxi. Exuite oppressū de māu calumniātis. et hec hēt quinq̄ digitos. scd̄m q̄ quinq̄ genera hominū ibi concurrunt. s. aduocatus. iuriscōsultus actor et procurator. testis et reus. ¶ Primus ergo est aduocatus qui si scienter assumit ad defensiō iniustā causam obtinēs uictoriā cause de omni damno teneṫ aduersario si cliētulꝰ nō satisfecit. Tho. scd̄a scd̄e. q. Si uero nō obtinet teneṫ clientulo de expēsis. c̄ū uidelicet dixit sibi causam esse iustā cum alias ille nō litigasset. Sed si assumit cām iustā. et ex crassa ignorātia uel notabili negligētia perdit uideṫ teneri clientulo de damno suo. c. si culpa. ext. de iniur. et damnis. ¶ Secundꝰ iuriscōsultus si sciēter prestat malū consilium. uel fraudulentū. un̄ ius hñs perdit cām siue sit ille cui cōsulit. siue aliter tenetur de damnis inde secutis. si uero fideliter cōsulit ut scit nō tenetur. ut. c. nemo ex consilio de regu. iur. li. vi. ¶ Tertius est actor et procurator qui accusat aliquē falso crimine. uł petit indebitum scienter teneṫ de omni dāno qd̄ inde recipit etiam aduersariꝰ de expēsis. Tho. scd̄a secunde. q. ¶ Quartus ē reus si negat ueritatē de qua iuridice interrogatur negādo indebitum pecunie teneṫ actori. negādo autē crimen unde

sequit̃ accusatori mors uel mutillatio· uel alia pē
na·uel fatigádo scienter appellatōib⁹ uel dilatio
nibus tenetur ad arbitriū boni uiri· ¶Quint⁹ te
stis si ex falso testimonio ei⁹ sciēter facto actor
uł reus incurrūt aliquod damnū iniuste tenetur
talis in solidū·ext̃ de iniu·c· si culpa· et si accipit
pecuniā pro testimonio ferēdo etiam uere tenet̃
illam paupibus erogare·xiiii·q·v·c· nō sane·et đ
his omnibus in·ii·pte sum·ti·i·c·¶Manus frau
datoria·Iob·xxxi·in manib⁹ meis nō adhesit ma
cula·s·fraudis·z hec hēt quinq digitos seu mo
dos·¶Primus est in rerū quidditate·dū·s· una
substantia uendit̃ pro alia·ut uinū limphatū pro
puro·Aurū uel argentū archimiatum pro puro
et hm̃oi·¶Secundus est in quātitate·ut cuz dā
tur diminute mēsure uł pōdera· puta uncias·ii·
pro libra·uel in uasis đ uino·oleo tritico·z hm̃oi
uel in cannis de panno laneo lineo et huiusmodi·
¶Tertius est in qualitate· ut cū uenditur res de
fectuosa·ut uinum uel caro corrupta pro bona
animal uitiosuz et claudicās pro sano·nō diminu
endo de p̄cio·et multo grauius esset uendendo
rē nociuam et piculosam homini·¶Quartus est
in precii inequalitate·ut cū uenditur res plus iu
sto p̄cio q̃ ualeat sciēter uel cum multo minus p̄
cio emit̃ quia uenditor nō cognoscit rez uel quia
ducit̃ maxima necessitate· ¶Quint⁹ est in gabel
le debite uel pedagii subtractione uidelicet quia
occulte introducit rē ad ciuitatem uel asserit esse
pro alio uel minoris q̃titatis ut minus soluat·hi

tēs tenent satisfacere scd̃m Tho. scd̃a scd̃e. q. et Ray. de his omnibus habes in. ii pte sum. ti. i. c.
¶ Manus falsificatoria. Iob. v. Qui dissipat cogitationes malignoꝝ ne possint manus eoꝝ implere quod ceperūt manifestādo. s. falsitates eoꝝ et hec hēt. v. digitos uel modos. ¶ Prim⁹ est in pōderib⁹ et mēsuris faciēdo falsas mōetas. uel eis utēdo falsis. et diminutis in uendendo z emēdo mensuris excessiuis tenetur etiā talis de damnis inde secutis illis talibus. ¶ Secundus est in falsis monetis fabricādo eas falsas uel incidendo. aut falsatis z diminutis pro legitimis scienter utēdo ultra peccatum tenet̃ de damnis lesis. ¶ Tertius est in bullis apostolicis falsatis uel ꝑ subreptōez obtētis. cū. s. expressum est falsum in supplicatōe omissum illud exprimēdo. quo enarrato nō obtinuisset. Beneficiū. n. uel gratia sic obtēta nō ualet. unde tenetur satisfacere de emolumēto ꝑ ipsas obtento. ¶ Quartus est in instrumētis. et scripturis falsificatis. ut testamētis in quib⁹ scribūt legata aliter q̃ disponat̃ a testatore uel scripture. ubi apparēt debita et cassantur. et hmoi.
¶ Quintus est in falsis partubus. ut cuz mulier cōcipit per adulteriū. uel supponit sibi alienū ꝑtum que tenetur de omnibus que cōsumit filius putatiuus de bonis mariti. et de his que ut filio legitimo sibi de hereditate relinqueretur. c. si cl'pa. ext̃. de iniu. et de his in. ii. pte summe. ti. i. c.
¶ Man⁹ proditoria. de qua Xp̄s. Luce. xxii. Ecce manus tradentis mecū est in mensa. Nō enim

sit proditio nisi per familiares. Et hec habet .vi. digitos. ¶ Primus est in castris. populis et terris quãdo scilicet quis aufert a legitimo domino. et dat proditorie alteri qui ibi ius nõ habet talis tenetur de omnibus damnis inde secutis.
¶ Secũdus est in personis quãdo quis tradit dominũ suum. uel amicũ in manus inimici occidendum uel redimendũ uel impediendũ a negociis suis tenetur illis ad omne interesse. ¶ Tertius in rebus. quãdo pecunias. uel alia bona sui domini uel amici procurat deuenire ad manus inimicorum aut cum associat se cũ aliquo. ut ducat ad locũ ubi spolietur. ¶ Quartus est quãdo secreta reuelat sui domini. uel damnificatur. uel aduocatus secreta cause quã defendit. aduersario pandit. ut se possit defendere tenetur de damnis. ext. de iniu. c. si culpa. et de his in. ii. parte sum. ti. i. c. ¶ Quintus scilicet cũ quis utitur insidiis nõ seruando pacta promissa etiã si esset hostis. dũmõ et ipse ei seruat fidẽ. et nõ alias ut. xxiii. q. i. c. noli. ¶ Manus simoniaca. Et de hac. iii. re. xiii. Quicũque uolebat implebat manũ suam. s. pecunia que dabat. et fiebat sacerdos et hec habet quinque digitos. ¶ Primus est accipe pecuniã uel alia temporalia pro sacramentis. aut beneficiis cõferendis. uel collatis per modũ precii non per modũ elemosine. et talẽ pecuniã retinere non potest. sed pauperibus debet erogare. uel ecclesie. in cuius iniuriã data est. Tho. secunda secunde. q. C. ¶ Secũdus accipe pecuniã appreciatiue pro aliis rebus sacris ut ecclesiis altaribus cõsecratis aqua baptismali cõsecrata oleo

sancto·et reliquiis sanctoꝝ· sepulturis loci sacri iure patronatus·ingressu religionis et hmoi·tal' pecunia nō pōt retineri·sed oportet paupib⁹ eā erogare uel ecclesie pro qua est cōmissa simonia·
¶ Tertius est pro spūalibus exercitiis·et pro p̄dicādo·orando·uisitādo· eligēdo· cōfirmādo·a cotreptōe desistēdo·curā animaꝝ exercēdo·consecrādo·et hmoi alia·recipiendo pecuniā exactiue·uel ptionaliter· uel appreciatiue tenet paupibus erogare·uel ecclesie in cuius iniuriā data est sed p modū elemosine sibi retinere pōt sic data·
¶ Quartus est qn̄ accipit bn̄ficiū simplex uel curatū aut dignitatē simoniace· quia tenet̄ resignare·et fructus inde pceptos restituere·etiam cōsumptos deductis expēsis factis in utilitatem bn̄ficii illius etiam pro fructibus colligendis·
¶ Quintus est de mediatoribus ad procurādum officiū·uel bn̄ficiū ecclesiasticū· uel aliqd̄ spūale hi tenent̄ pecuniā propter hoc receptā paupib⁹ erogare. Hec omnia Tho·scda scde·q·C·Ray·z Inno·de his in·ii·pte sum·ti·i·p totū· ¶ Manus impeditoria· Ecclesiastici·xii· Ve duplici corde et manib⁹ male faciētibus·i· impediētibus bona alioꝝ·z hec habet quinq; digitos· ¶ Primus est qn̄ qs impedit aliquē a cōsecutōe alicuius officii uel bn̄ficii·et si iā illud erat cōsecutus· et possidebat et iniuste procurauit auferri sibi tenet̄ satisfacere in totū·Si uero nōdū erat consecut⁹ sed in uia habendi tenet̄ ad arbitriū boni uiri·Tho·et Ric·in·iiii·di· ¶ Secund⁹ est qn̄ impedit fruct⁹

prouenturos alicuius agri uel uinee·uidelicet ef fodiendo semina·destruẽdo uineas·arbores· et hmoi· qui tenebitur ad q̃tũ estimantur fruct⁹ in illo dubio ualituri·Tho·in·iiii· Tenẽdo etiaȝ colũbarias·et nõ sufficiẽter pascẽdo columbos·unde damnũ inferũt senibus uel fructibus tenent̃ de damnis·Pet·de pal·in·iiii· ¶ Tertius est de his q faciũt statuta uel capitula· ne usure solute possint repeti· uel ꝙ possint homines cogi ad soluẽdũ·et qui iudicãt sc̃dm ea uel etiam sine statutis dant sñiam ꝙ soluant̃ usure uel solute nõ repetãt̃ hi tenent̃ ad restituẽdũ eas si usurarii nõ restituant·impediũt·n·restitutõeȝ ·ii·q·iii·c·q cõsentit ¶ Quart⁹ est de his qui dant lr̃as emunitorias debitoribus iniuste ne possint cogi a creditorib⁹ ad soluendũ eis cum possint· hi tenent̃ illis de ill̃ damnis· ¶ Quintus est de iniuste impediẽtibus ne quis possit exequi negocia sua honesta occultãdo instrumẽta uel scripturas ꝑ que manifestatur ius suũ uel impediẽtes ne quis accedat ad iudicem ecclesiasticũ in cã qua põt ubi sibi faciet iusticiã uel aliter iniuste et malitiose impediẽs iter suũ ad iudicium uel ad negocia sua· unde recipit damnũ et de his tenet̃· ¶ Manus lusoria·de qua põt intelligi illud Iob·xxxi· Si·i·nõ osculat⁹ sum manũ meã in abscõdito· Lusor·n·cuȝ uincit attribuit manus industrie· unde aliqñ osculatur eaȝ ut causa lucri·et hec habet quinq; digitos·¶ Prim⁹ cũ decipit̃ in ludo· uidelicet ꝑ fallsos taxillos aut cartas dicẽdo mendaciũ ⁊ sic uincit·tenetur

enim restituere de pcepto. ¶ Secūd9 est qn̄ uincit aliis qui alienare nō pn̄t. ut sunt serui filii familias pcipue pupilli. uxores religiosi et hm̄oi hic oportet restituere illis qui hn̄t curā illoꝝ. ¶ Tertius quādo uincit ei quē induxit ad ludendū mlta importunitate. cū nō uellet ludere uł uolēteꝫ a ludo recedere inuitū detinet. tenet̄ restituere. ¶ Quartus quando uincit in loco ubi prohibet̄ ludus ꝛ per leges mandat̄ fieri restitutio. que nec per dissuetudinē sunt abrogate. et tunc etiam tenetur restituere pdenti scd̄m Tho. scda scd'e. q. Ric. in. iiii. Ray. Inno. et alios. ¶ Quintus est qn̄ uincit in locis ubi nō prohibet̄ ludus uł si prohibet̄. leges sunt abrogate per cōtrariā cōsuetudinem. et tunc debet paupib9 erogare. Utrū uero nō de necessitate uel de honestate uide in. ii. pte sum. ti. i. c. de ludo ubi plene. ¶ Manus locatōis et cōductionis uiciatoria. de hac de utro. xxii. Videbit q̄ infirmata sit manus. i. deficiēs opus in locādo et cōducēdo ꝛ hec hēt. quinqꝫ digitos ¶ Prim9 qn̄ quis locat alteri rē uitiosam sciēs. ut equū claudicanteꝫ uel domū ruiturā. qui tenet̄ d dāno inde secuto illi tali. ¶ Secund9 est qn̄ nimis notabiliter exigit pciū de re locata. domo. agro ueste. et hm̄oi. uel qn̄ aufert ab eo rē locataꝫ sine cā rōnabili an̄ tpꝰ cōuētū. tenet̄. n. ei de damno Ray. ¶ Terti9 qn̄ cōducit quis aliū ad opanduꝫ nimis paruo pcio notabiliter uł debitā mercedē nimis tardat dare cū pōt. unde ille recipit dānū uł loco pecunie debite dat sibi res quas oportet

rũ uendere minori precio q̃ dẽt bre· ¶ Quartus sicõd ictus ad opam ex festinãtia uel negligentia nõ fideliter ẽ operatus et bñ· uñ sequit dam nũ sue rei· ¶ Quintus qñ male tractauit rem sibi locatã· ut domũ uel agrũ pmittendo destruere· ut equos· boues· et hmoi nimis fatigando et huiusmodi· tenet talis de hmoi damnis ad arbitriũ boni uiri Ray· in sum· Vasallus aũt qui bona que hẽt in feudum a dño male tractat ex malitia uel negligẽtia· tenet de dãnis et de his in· ii· pte sũ· ti· i· c· ¶ Man9 turpiter lucratoria· de qua· Isa· i· Dñs ait· Man9 uestre plene sunt sanguine· i· turpibus lucris· et hec habet quinqȝ digitos· ¶ Primus est lucrũ ex ope carnali· ut meretricio· lenocinio· cõcubinatu· adulterio et hmoi· ¶ Secund9 est ex arte uel actu prohibito lucrari· ut ex arte mutuãdi uel faciendi taxillos· cartas· fucos· torneamẽta· historionatu turpi seruiẽdo usurario ĩ numerãdo pecuniã ad usurã· et scribẽdo ꝛ hmoi in faciẽdo indiuinatões· incantatões ꝛ hmoi scribẽdo instrumẽta in fraudẽ usurarum· ¶ Terti9 ẽ lucrando tpe prohibito ut dieb9 festiuis uẽdendo et emendo sine necessitate scribendo uł alia opa ob lucrũ faciendo ¶ Quartus est negociari in locis prohibitis· ut in ecclesiis uendendo uel emendo uel etiam mittendo ad terras sarracenorum uel portãdo arma· uel lignamina uł uictualia· ꝛ quecunqȝ mercimonia sine licẽtia pape tenetur illud quod luccatus est ꝛ tantũdem de suo mittere in subsidium terre sancte·

¶ Quintus est ex intentōe mere cupiditatis ua
care negociatōi uel intentōe introducēti caresti
am· hi omnes debent acquisita paupibus eroga
re· magis tñ ex honestate z cōsilio· q̄ ex necessita
te· xiiii· q· i· c· qui hētis· et d̄ his in· ii· pte sum· ti·
i· c· ¶ Manus detractoria· psal· Erue· s· deus de
manu canis· i· detractori animā meā· i· uitaʒ· Pro
uer· viii· Mors z uita in manib⁹ detractorie ling
ue· et hec hēt quinqꝫ digitos· ¶ Prim⁹ est cū qs
accusat aliquē de falso et cōuictus de crimine cō
demnat· talis ei tenetur satisfacere· nō quideʒ de
tegendo falsitatē postq̄ est punit⁹ reus quia sibi
imminet piculū psone z illi iā punito nō satisface
ret· sed aliter ad arbitriū boni uiri añ satisfacere
dēt q̄ puniatur· debetqꝫ detegere falsitatem· uel
desistere ab accusatōe· ¶ Secund⁹ est qñ extra
judicium infamat aliquē de crimine sciens nō esse
ueꝝ uel nesciēs si est uerū· et tenetur illis quibus
dixit declarare se falsuʒ dixisse· nisi sibi ex hoc im
mineret magnū piculum uite et hmoi· nam tunc
aliter prout pōt debet satisfacere uel cuʒ libellos
famosos super crimine de eo cōponit uel cantile
nas quod peius est· ¶ Terti⁹ qñ aliqd̄ crimen cō
missum uere ab alio auget aliquid aliud notabile
quod est falsum· ut cuʒ dicit se uel aliū turpia col
loquia uel gestus habuisse cum aliqua· sed etiam
carnalē copulam uel etiā cū alii dicunt de eo tur
pitudinē cū aliqua ager̄ tacet studiose uł aliqua
signa facit ut credāt ueꝝ esse quod nō est· et tal̄
tenetur ad declarandū falsuʒ esse·

¶ Quart⁹ est cũ dicit aliquod crimen alterius re
ferēs se audiuisse qđ occultũ est·et ignoratur si
est ueꝝ·et talis quō satisfacere debeat·hēs in·c·
se·§·iii· ¶ Quintus est cum dicit crimen alterius
uere ꝑpetratũ·sed occultũ sed tal' dēt etiā famā
restituere prout pōt·uel etiā cũ dicit cōtumeliā
in pñia alioꝝ et talis dēt petere ueniã uel aliter
se cum eis recōciliare· ¶ Manus persone lesoria
Mich·vii· Vir frem suũ uenenatũ ad mortẽ ma
lũ manuũ suaꝝ dicũt bonũ·ꝛ hec hēt·v·digitos
¶ Prim⁹ est auferēdo uitā occidēdo alio iniuste
i·extra iudiciũ ordinariũ· et talis tenet̃ prout di
cet̃ in·c·sequēti·§·i·đ damno inde secuto· ¶ Se
cund⁹ est mutilādo mēbrũ iniuriose·et tenet̃ de
expēsa in medicis et de lucro ꝑdito· si ex mutila
tōe nō pōt laborare· ¶ Tertius est uulnerando·
uel ꝑcutiēdo cũ scit tollēdo sospitatē et tenet̃ ad
damna inde secuta ei· ¶ Quartus incarcerādo·ꝛ
sic tollēdo ei libertatē qđ faciendo absq̧ rationa
bili cā tenet̃ de damno qđ inde sequit̃ sec⁹ si facit
quia est ei debitor ut sibi citi⁹ soluat· ¶ Quint⁹
cũ mittit in exiliũ uel cōfinia iniuste·et ꝑ hoc au
fert ei patriā et omne damnũ qđ inde recipit·qđ
cōiter est multũ et tenet̃ ei satisfacere· ¶ Manus
animaꝝ p̄datoria ꝛ de hac sap̄·i·impii manibus
et uerbis mortē accersiũt· et hēt quinq̧ digitos
seu modos· ¶ Prim⁹ est qñ uolentes ingredi reli
gionē ad seruiendũ deo aliquis reuocat uel iā in
gressũ ꝑsuadendo educit· tenet̃ hic illũ reduce
re q̃tũ in eo ē· uel se uel aliũ ponere in religione

ciam Pet. de pal. ¶ Secundus qn quis persuadet alicui aliquod criminale blandiendo. ut decipiat. et multo magis qn quis aufert alicui uirginitatē extra matrimonium. et debet eā ducere in uxorem. uel eam dotare si pōt. de hoc. j. ¶ Tertius est qn quis suo sermone trahit ad errorē fidei ut faciūt heretici disseminātes falsam doctrinā. et hi tenētur reuocare. ¶ Quartus est cū plati uel patresfamilias ex sua negligētia pmittūt suū gregem perire nō corrigentes. et admonētes et multo plus cū suis malis exemplis eos ad mala ptouocāt. tenent̃. n. eos corrigere. ii. q. i. c. scelus. ¶ Quintus cū homines suis prauis actibus alios scādalizāt ut mulieres suis ornatibus. et alii tripudiis ac ludis rixis ac blasphemiis. z hi debent satisfacere pñia et bonis actibus edificādo quos prius scādalizauerant.

Capitulū scdm de restitutionibus. in quo oñdit̃ quid qtum. et quibus sit restituendū. et quo ordine.

Circa aūt ipam restitutionē sunt octo uidenda. que in hoc uersu cōtinentur.

Quis. qd. ubi. p quos. cui. cur. quō. qn.

Et quia de primo dictū est. s. c. i. § ii. et se. ideo primo omisso uidendū est d aliis. ¶ Quantū igit̃ ad scdm. s. quid sit restituendū et qtū. Sciendum q ablatum si pōt. xiiii. q. vi. c. si res. et si est aliqd fructificās etiam fructus eius uel aliter satisfaciēdū. qn id restitui non pōt. sed pro hmoi declaratōe sciendū q dānū pōt quadrupliciter inferri.

¶ Primo quo ad animá auferendo ei uirtutes in fusas et morales. ¶ Secúdo quo ad corpus inferendo ei lesiones corpales. ¶ Tertio quo ad honoré et famá p uituperatões uerbales. ¶ Quarto quo ad substantiam per actiones criminales.
¶ Quantú ad primú notádum est q quis nemo possit esse cá sufficiés peccati alterius. nec p cõsequés ei auferre uirtutes directe. qa uolútas cogi nõ põt ubi cõsistit pcm. propter qd dicit Ambro. Nõ est q cuiq nram ascribamus erumná. nemo. n. tenet ad culpam. nisi propria uolútate deflexerit. xv. q. i. c. nõ e. st Põt tñ aliquis esse alteri occasio magna peccati. et decretalis dicit. Qui occasioné dáni dat damnú quoq3 dedisse uidet. c. si culpa. ext. de iniu. et dam. dato. Põt aũt aliquis esse occasio damni alteri9 quadrupliciter. Primo uerbo suo inducédo aliu3 ad peccatú. et sic qui inducit aliú ad malú suadendo. cõsulendo. precipiendo. id quod est mortale. est occasio pditionis illi9. quia p hoc auferũt illi grã et uirtutes ab anima. Vñ. Augu. Si frĩ tuo male psuades. occidis s. illũ quo ad animá. de pe. di. i. c. noli. Et tal' dánificás scdm Sco. in. iiii. tenet restituere damnu3 modo sibi possibili. s. inducendo eú efficaciter ad pñiam. et ad uirtutes siue act9 uirtuosos. et si sola inductio per uerba nõ sufficit. quia facili9 est peruertere q cõuertere tenet quantú potest per orationes suas et ab aliis procuratas. et per aliorú suasiones efficaces. dú tamen illis non prodat peccatú occultum predicti.

¶ Quantũ ad scđm .s. reuocãdo aliquẽ a meliori proposito fit hoc damnũ alteri cum reuocat eũ a religione in qua pfectius uiuit q̃ in seculo. z talis damnificãs tenetur ipm reuocatũ ab eo re ducere ad ingressũ uel reuersionẽ ad religionẽ. Nã scđm Pet. de pal. in. iiii. nõ solũ ille q inducit professum ad egressum religionis tenet ad inducẽdũ ipm ad ingressum religionis uel ad reuertendũ. sed etiã qui retrahit illũ qui uolebat ingredi. nec tñ intrauerat tenetur inducere ad ingrediendũ. qr si ille nollet intrare tenet aliũ eque idoneũ procurare. qđ si nõ possit tenet ipe intrare. qđ intelligẽs Ray. ordinis pdi. qui auerterat quẽdã ab ingressu religionis. postea pro eo intrauit. ratio ẽ quia abstulit dño seruũ suũ nouitiũ uel intraturũ hec pet. Sed Sco. dicit hoc esse uerũ de obligato ad religionẽ obligatõe professionis. nõ aũt đ eo q erat dispositus ad intrandũ. nec dũ intrauerat Ratio aduersitatis ẽst quia interest inter hr̃e et prope eẽ hr̃e. Vñ nõ tenetur ad tantã restitutionẽ religioni ad quantã teneret si fuisset in religione. sed tenetur ad aliqualẽ restitutõem .s. aliqualem inductionem illius uel alterius equiuolentis ad ingressum religionis. hec Sco. Idem uidetur dicẽdũ de eo qui auertit nouitiũ religionem iam ingressũ animo permanẽdi sicut de professo nã talis obligatr̃ religioni saltẽ in genere z hoc intelligendũ est si retraxerit illũ intentõe dãnificandi religionẽ tunc .n. tenet religioni. Si aũt hoc fecit intentõe cõsulendi proprie utilitati sine fraude

tenet religioni quo ad eũ q̄nõdũ intrauit·sed ipi
psone quã retraxit psuasionib9·et aliis bonis spi
ritualib9 ad equiualentiã eoꝶ in quibus dãnifica
uit·Si aũt qs auerteret aliquẽ a religionis ingres
su nõ simpliciter sed ab ea ubi dissolute uiuitur in
tendẽs prouidere saluti illius in nllo tenetur·ar·
xxiii·q·v·de occidendis·Et ex his patet scd̄m·
Io·de rip·in quodã tractatu de cõtractibus qd
dicendũ sit de his qui scholares retrahũt et sub
trahũt doctoribus cũ qbus audiũt·quia aut hoc
faciũt in odiũ doctoꝶ uel uolentes sibi prouidẽ
re uel aliis prouidere·uel uolẽtes scholarib9 pro
uidere·Si primo modo·aut subtrahit scholarem
qui iã intrabat scholas·et tunc tenet̃ doctori ad
restitutionem salarii et honoris sibi subtracti·Si
etiã doctor cui talis subtrahit̃ sit melior q̃ ille cui
eũ procurat tenet̃ tali pro q̃to utilitatẽ scientie si
bi subtraxit·Si aũt nõdũ scholas intrauit·sed in
trare disponebat nõ tñ tenet̃·licet obliget̃ schola
rẽ inducere ut redeat ad primũ·Si aũt hoc facit
uolẽdo sibi prouidere·puta est doctor z uult si
bi d scholis prouidere si hoc sine fraude fecit·et
scholari nondũ se dederit alicui doctori non cre
do eum in aliquo obligari cum cuilibet sit licitum
modo licito et debito procurare utilitatem suam·
aliter nõ credo sibi licere·Si aũt hoc facit uolens
alii prouidere sicut qñ scholaris alicui9 doctoris
subtrahere conaret̃ scholares aliis doctorib9 ut
intrẽt cũ doctore suo·in hoc solũ honorẽ et utili
tatẽ sui doctoris intendẽs si subtrahat intrantẽ

cū alio doctore credo ipm obligari· nisi forte illi us doctoris cui subtrahit eū insufficiētia et scho laris aliqua spālis cura qua sibi tenet excuset· Si aūt retrahat intrare uolentē cū ex hoc nullū ius doctoris sit acquisitū· z hoc facit sine fraude nō credo eū doctori in aliquo obligari· Obligat aūt scholari· si eū retrahat ne audiat meliorē· Si aūt hoc facit utilitati scholaris uolēs cōsulere· et sup hoc a scholare requisitus cōsulit ꝙ audiat alium doctorē meliorē bñ facit· et dicta in his casibus sunt ceteris paribus intelligēda· iste· n· casus est ita uariis modis circumferētialis ꝙ uix pōt dari certa regula· hec ille· ¶ Quantū ad tertiū· s· dam nificādo alios suo malo exemplo· sicut scādalizāt prelati subditos suos pompis et lasciuiis et aliis malis moribus suis· Mulres suis supfluis ornati bus· et fucis· et tripudiis· et alii manifeste peccā tes· pcipue qñ hoc intēdūt uel cōtemnūt seu p uipēdūt scādalū alioꝝ propter qd alii ruūt in di uersa uitia· de quibus in Euāgelio· Ve mdo a scā dalis zc· tales tenēt ad satisfaciendū bonis exēp lis māifestis· nō aūt tenēt ob hoc ad aliq̄ publicā pñiam ut dicit Alb· sed ad edificādū alios bonis exēplis manifestis· sicut scādalizauerunt p mala manifesta· ¶ Quantū ad quartū· s· de seducente uirginē z corrūpēte extra matrimoniū· dr Exo· xxii· Qui seducit uirginē z dormit cū ea dotabit eā et habebit eā uxorē aut reddet ei iuxta modū dotis quā uirgines solēt accipe· Damnificauit· n· talis illā in castitate uirginali auferēdo ei thesau

rũ irrecuperabilē. Unde tenet̃ ei saltem ad resti
tutõe3 castitatis cõiugalis accipiēdo eā in uxorē
uel dotādo. et si qdē promisisset eā ducere in uxo
rē tenetur ad hoc. etiā rõne promissionis nisi eēt
nimis disparis cõditionis. unde fraus potuit de
prehēdi. et tũc satisfaciat ad arbitriũ boni uiri. et
idem fortius qñ uiolentauit eā. quāuis aũt pcep
tũ legis Mosayce allegatũ sit iudiciale. et in q̃tu3
hoc nõ obliget tamē inq̃tũ sumptũ est pro statu
to ab ecclesia uel aliqua ciuitate obligat. sicut pa
tet ext̃. de iniu. et dā. da. c. i. z. c. sequenti. ¶ De
secũda dānificatõe q. s. fit corpi p lesionē aduertē
dũ ē q̃ quatuor modis cõtingit. s. p occisionē. p
mutilatõe3. p percussionē. p incarceratõe3. Si er
go fiat dānũ primo mõ. scd̃m Sco. põt satisfacer̃
sũstinēdo pena3 talionis a iudice. nõ aũt a se nec
etiā tenet̃ iudici se offerr̃. sed captũ ñ licet se d̃fē
dere. aut carcerē infrĩgere. sed inuēta opportũi
tate licet fugere. sed Tho. et Hen. et cõdemnat9
dēt patiēter mortē ferre. Est z ali9 modus scd̃m
Sco. sibi utilis ad satisfaciendũ q̃uis ad hoc nõ te
neat̃ necessario. ut. s. exponat uitam sua3 in causa
iusti belli. ut contra inimicos fidei et ecclesie pro
restitutione seu satisfactione fienda illi cuius ui
ta3 abstulit. sed si nec hoc uult facere tenetur ad
satisfactionem spiritualē pro anima occisi. ut ad
faciendũ elemosinas pro eo uel ad sumenda3 ali
quā pegrinatõem ad limina apostoloꝝ ul' sancti
Iacobi et h̃moi pro anima eius et procurādo alio
rum orationes inquantũ potest nec hoc sufficit.

¶ Sed si interfect⁹ habuisset aliquos · ut patrē matrē filios · et hmoi operib⁹ manuū suaꝝ tenetur interfector omnibus illis ad tm̄ q̄tum illis abstulit subsidii per occisionē eius · Insup occisor tenetur placare lesos q̄tum pōt · hec Sco · Quantū ad scd̄m · s · de mutilatōe dicit idē Scotus ꝙ pro hmoi nō ē statuta aliqua pena in ecclesia · nisi pecuniaria · et ista debet rn̄dere nō solū damno qd̄ quis intulit p mutilationē pro toto tpe quo usur⁹ esset quis mēbro abscisso · sed etiā expensis appositis in curatōe · ut hēt ext̄ · de iniu · et dā · da · et ultra hoc tenetur ad placatōem lesi q̄tū in ipo est et cōsolatōeȝ ipsi⁹ afflicti que afflictio ppetua est · plus etiā ponderāda ē mutilatio paupis q̄ diuitis · si magis egebat pte abscissa ad uictum necessarium · puta si abscissa esset manus dextera scriptori · qui d̄ illa arte uiuebat · tūc · n · magis tenetur · ¶ Quantū ad tertiū uidet̄ deū optime imposuisse satisfactionē · s · in lesione · uel pcussione · uł uulneratōe corporali · Exo · xxi · ubi dr̄ · Si rixati fuerint uiri · ⁊ pcusserit · alter proximū suū lapide · uł pugno ⁊ ille mortu⁹ nō fuerit sed iacuerit in lecto · si surrexerit et ambulauerit sup baculū suū · innocens erit q pcusserit · s · a mortis pena sustinēda · ita tn̄ ꝙ operas quas interim · s · neglexerit impeditus pcussura · ⁊ impēsas in medicos restituat · cui pene addēda est recōciliatio q̄tum in eo est · ¶ Quantū ad satisfactionē de · iiii · lesione s · incarceratōe · uel detentōe · sciendū ꝙ ultra recōciliatōem et ueniā petitam leso fiet satisfactio

iniurie·prout sapiẽs determinabit·et si lesus pl⁹ uellet exigere q̃ deberet· ad illud plus non tenet̃ ledens·ut illũ recõciliet hec Sco· Sed btũs Tho· in sum·z in·iiii·dicit ꝙ in omnib⁹ damnis ubi nec in se nec in equalẽti põt fieri restitutio· ut in mu tilatõe mẽbri et hm̃oi·satisfactio fiet per recom pensatõem ad arbitriũ boni uiri·Idẽ Vul·et quia tale exiliũ reputat̃ ut quidam carcer in iure· imo qui mittit aliquẽ in exiliũ uł ad cõfiniũ quod est exilium ad tp̄s iniuste· taȝ ip̄e q̃ oẽs hm̃oi cause dantes auxiliũ aut cõsilium efficax ad hoc tenẽt̃ exulãti de omni damno inde secuto ex hoc ad sa tisfactionẽ·ar·ext̃·de homi·c·sicut dignũ·z·ii· q·iii·c·qui·cõsentit·¶ De tertia damnificatõe·s· in fama et honore·sciendũ ꝙ·iiii·modis põt con tingere·s·p̄ cõtumelie illatõem· p̄ detractõem· per detractõis ab aliis facte recitatõem·per ue ritatis negatõeȝ cũ quis accusat̃ iuste·¶ Quantũ ad primũ dr̃ quis cõtumeliari alteri· seu cõtume liã inferre cũ priuatim ei uel corã aliis in faciẽ di cit cõtumeliã importantẽ notabileȝ defectũ cul pe·uocando eũ latronẽ· lenonẽ·proditorem ad ulterꝫ z hm̃oi·uel cũ dicit uerba exprimentia de fectum nature· ut cũ dicit intendẽs inde iniuria ri·ut uocãdo euȝ strabonẽ· uel illegitimũ z hm̃oi quod proprie dicit̃ cõuitiũ·Quãdo igit̃ quis hoc facit animo iniuriãdi ultra offensam mortalem te net̃ satisfacere proximo leso·et ip̄m placare q̃tuȝ põt petẽdo ueniã uel alio mõ·et hoc in priuato· uel publico secũdum ꝙ ip̄e priuatim uel publice

iniuriá intulit seu cõtumeliá. nam si in publico cõtumeliá intulit. z hoc cõtumeliatus requirit ut in publico ueniá petat tenet adhoc. Et si in ipsa cõtumelia aliqd criminale falso expressit tenet coram illis qui hoc audierũt exprimere se falsuz dixisse. Augu. ubi pcm inortũ fuerit ibi moriat. ii. q. i. c. si peccauerit. ue4 si prelatus subdito. pr filio uir uxori. magister discipulo. domnus seruo dicit uerba contumeliosa faciens hoc ex correctione nõ tenet petere ueniá a tali scdm Aug. in regula dicẽte de prelatis. Si ipi modũ uos excessisse sentitis. nõ a uobis exigit ut a uobis subditis ueniaz postuletis zc. Sed si hoc faceret multũ iniuriose et liuore uindicte tunc teneret prelatus subdito petere ueniá. et recõciliare lesum scdm Ray. Verũ si cõtumeliá recipiẽs in uerbis post cõtumeliam si domestice cõuersat cũ cõtumeliáte et familiariter. uidet õndere sibi remissam iniuriá z recõciliatũ fore. et cõsequenter nõ teneri alias ad petẽn ueniá scdm Duran in sum. ¶ Quátũ ad scdm damnũ. s. p detractõez. hoc cõtingit fieri principaliter duobus modis. ¶ Primo mõ imponẽdo alicui falsum crimen uerbo cantilena. uel famoso libello. z talis tenet illis corá quibus detraxit declaarre se falsum dixisse. qtũcũq3 ei exinde exurgat erubescẽtia et cõfusio. nisi ex hoc immineret ei magnũ piculum uite uel aliquod magnũ inconueniẽs sequeret. et si nouerit q is cuius famaz abstulit sciuerit detractoré ipm tenet detrahẽs cõponere cũ infamato p eũ de iniuria sibi facta et

ueniā postulašē in ꝓpria ꝑsona si audet uel ꝑ aliū si ꝑ se apte nō pōt·Sed si ignorat diffamat⁹ detrahentē recōciliet ei tacito nomine suo· ¶ Se cūdo mō cōtingit fieri detractio dicēdo aliquod criminale de alio· sed uere ꝑpetratū occultū tñ· sed cōtra debitū ordinē infamie dictum· talis te net famā restituere infamato q̈tum pōt·sine mē dacio tñ·ut·s· nō dicat mēdaciose se illū infamas se·sed dicat se male dixisse et iniuste diffamasse· uel alio cōgruo mō ut nō credatis ipm esse taleʒ male dixi et stulte locutus sum et hmoi· Addit Hosti·et dicit hoc seruans· nisi ex tali publica re cognitōe ille infamat⁹ amplius infamaretur· Et Vul· hoc etiā addit nō tenet· qn̄ ꝑiculum sibi im minet ex potētia aduersarii· Videt insup et hoc seruañ qn̄ crimē qd pri⁹ erat occultū· pōst denū tiatōem factū est manifestū ꝑ aliū modū q̄ per uerba illi⁹ nō tenet ad hmoi restitutōem· qn̄ etiā nō pōt quis famā restituere scdm Tho· in sum· dēt ꝑ aliū modū recōpensare dānū illud· Veꝝ si quis crimē alicui occultū reuelat nō ex odio· uel ex loquacitate·sed ex caritatē uel iusticia uel ex necessitate·puta dicit ecclesie scdm ordinem frne correctionis uel accusat eū corā iudice uel cōfes sore cū nō possit aliter pcm suū sufficiēter decla rare uel etiā ut cōfessor ore admoneat illū· uel ꝑ lato ut melius sibi prouideat· ⁊ gregi suo·tal' nō tenet ad fame restitutōeʒ scdm Pet·Ray·et Alb ¶ Quātū ad tertiū dānū·s·recitādo detractōes auditas coram aliis nō ex se asserando· nec tanq̄

certũ dicendo· ſed ꝙ audiuit tale uel tale crimen de aliquo · quod neſcitur ab auditoribus · Dicit Sco·in·iiii·ꝙ tal' incaute ſic loqués đ alio falſum crimen dicédo forte ille fecit hoc· certe põt eſſe ꝙ fecerit·aut dicẽdo ego audiui ꝙ ille hoc fecit· niſi oñderet aliq̃ certitudinem maiorem q̃ ex rela tione cõi aufert nõ ná act9 illi famaȝ in opinione audientiũ·quia ſi illi firmiter cõcipiunt et credũt illũ de quo eſt ſermo criminoſum leues ſunt·qa qui cito credit leuis eſt corde· prouer· ueꝝ quia a ſcandalo puſillorũ cauere oportet iuxta illud· Math·xviii· Qui ſcádaliȝauerit unum de puſillis iſtis qui in me credũt·expedit ei ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius et demergat in profũ duȝ·Et quia multi ſunt tales puſilli et leues imo piculoſum eſt coraȝ eis talia audita referre· et ſi hoc fiat intentõe mala·ſ·ledendi famá eius·non facile põt excuſari a mortali· Si aũt fiat corá pu ſillis et leuibus ex incõſideratõe·durũ eſt dicere ꝙ ſit mortale et dicũt aliqui ꝙ ſi quis ex tali rela tõe alicuius notá incurriſſet infamie tenet famaȝ reſtituere corá illis quibus locut9 eſt de illo· Sed ſi nõ eſt ſecuta infamia non tenet· ¶ Quantũ ad quartũ damnũ cõtingit hoc qñ quiſ accuſat in iu dicio đ crimine qđ cõmiſit·ſed occulto et nõ ſuf ficiéter probabili negat ſe cõmiſiſſe et ſic indirec te crimé imponit accuſatori oñdés eũ in hoc mé dacẽ et notat eũ de calũnia· Ubi dicit Sco·in·iiii· ꝙ negás ſic nõ tenet retractare negatõem ſuam qñ negauit in publico uerũ crimen· tenet tñ per

quedá uerba sobria restituere fama illi accusanti
quez indirecte notauit de calumnia dicendo· nõ
habeatis eum pro calumniatore credo ꝙ habuit
boná intentõez in accusando et hmoi· Ecõtra cú
qs accusat ab aliis falso de aliquo crimine ex do
lore torture cõfessus est crimen· qđ non cõmisit
cum se infamauerit tenet ingtú pót declarare se
falsum dixisse· magis· n· tenet quis diligere se et
cõsequéter cõseruatõem uite sue et fame q̃ alios
Et si ex hoc sequeret infamia· imo etiá mors ac
cusatõis nõ ei imputatur· sed malitie ipi9 accusa
toris sed aduertéter hoc fecit uel insipienter· Si
ex errore hoc fecit· sibi ergo imputet qa ad hoc
indebite se posuit cum piculo alteri9· Ité nõ scđm
Pet· ꝙ ex iniuriis illatis quibuscúꝙ modis solent
tria oriri ꝑ ordiné in leso· Primú est rancor in ef
fectú· Scđm est signum rancoris in effectu· Ter
tiú est actio contra iniuriantē· ¶ Primú· s· ranco
rem statim dét dimittere iniurianti· i· nunq̃ hre·
¶ Secundú debet dimittete cú iniuriás petit ue
niá et ista dimissio exterior nõ est aliđ q̃ accepta
tio quedá satisfactõis uel indicatio recõciliatõis
uerbo uel facto exp̄ssa· ut cú offensus offenden
té eleuat genuflexú añ eú uel cú dicit· dñs pcat
uobis· z hmoi ¶ Tertiú aút· s· actioné de iniuria
nõ tenet dimittere nisi facta satisfactõe· Sed ad
uertendú est circa signa rancoris ꝙ quedá sunt
remota quedá propinqua que ingerút probabi
lé suspitõem de rancore· ut cú aliqs nunq̃ uult in
iuriáti loqui uel obuiás ei diuertit ab eo aut toruo

uultu semp aspicit eū et hmoi. Et ista signa nulli licet retinere nec añ nec post satisfactioné sibi factá. qa ab omni specie mali abstinédú é scdm apostolú. Vñ talis non dét talia signa facere p q̄ credat probabiliter eē in odio. Signa uero remota sunt que nō ingerūt d odio argumentū licet odiū sequeret. ut sunt subtractio familiaritatis. z seruitioꝝ aliquoꝝ et similia. et illa licet retinere omnib9 siue post satisfactōem siue añ. dūmodo nō fiat malo animo. sed pro maiori suiet alteri9 pace. nō aūt tenetur iniuriatus querere pacé ul̄ recōciliatōez iniuriátis ipo nō penitēte nisi in casu. s. cuz crederet probabiliter q̄ propter hoc liberaret animá eius a mortali odio et nō esset occasio mali. puta quia ex hoc iniuriás supbiret ul̄ audaciá sumeret similia faciendi uel ōnderet ex hoc iuriatū offédisse z hmoi. Hec omnia Vmbertus in expositōe regule. dét aūt fieri satisfactio uel restitutio fame q̄citi9 pōt et adest opportūnitas sine aliis periculis. ¶ De quarta dánificatōe s. reꝝ exterioꝝ. notádū primo q̄ restituéda est res rapta uel furata ul̄ alio mō usurpatiue habita in propria specie immo in indiuiduo si ipa habet. nec pōt dari alia pro ea eiusdē bonitatis. nisi forte pecunia cōtra uoluntaté dñi ipsi9 rei. iii. q. i. c. reintegráda sunt omnia spoliatis. z hoc uerū nisi in casu cū usurpatio rei aliene esset occulta et restitutōe eius in sua specie detegeret raptor uel aliud incōueniens sequeret. tūc. n. sufficeret dare preciū eius. ¶ Secundo notandū q̄ si ipsa

res ma'e ablata pnt morte. ut animali uel sibi au
ferē. nihilomin9 restituere tenetur scd̄m Ray. et
alios. Si aūt deteriorata ē in bonitate uł diminu
ta in precio supplendū est preciū. quia dēt resti
tui eiusdem bonitatis scd̄m Ray. naʒ si equus uel
bos ablat9 ē penes raptoreʒ debilitat9 ita ut esti
met. v. falsoꝝ qui pri9 ualebat. x. restituet. x. nō
v. Similiter si furat9 est sextariū frumēti ualentē
tūc sold. xl. cū uero restituit ualet. xx. duo sexta
ria tenet reddere uel. xl. solidos. nec sufficeret
reddere sextariū scd̄m Ray. et alios. imo si illo in
ter medio. s. inter usurpatōeʒ et restitutōem pl9
ualuit ꝙ tp̄e usurpationis illo pluri p̄cio restituet
scd̄m aliquos. Tenet etiā raptor post restitutōeʒ
dāni petere remissionē d̄ iniuria saltē p interposi
tam psonā uel p se expresso nomine furis uel taci
to scd̄m ꝙ qualitas negocii requirit. s. si est mani
festū uel occultū. ¶ Tertio uero si est res fructi
ficans tenetur restituere reʒ cū omnibus fructi
bus inde perceptis et qui percipi potuissent a di
ligenti possessore. puta usurpauit agrū alterius
ex quo nō percipit de fructib9 nisi. xx. sextaria
frumenti. quia male fecit cultiuare ubi. xxx. per
cepisset diligēs cultiuator annuatim tał restitue
re tenebitur nō solum. xx. percepta. sed. xxx. Si
militer si equū furatus est cum quo lucratus est
mensuatī flore. unū ubi domin9 lucratus fuisset
unū cū dimidio tenebit restituere ad rōem uni9
floreni cū dimidio p mēseʒ. ꝛ intelligit hoc deduc
tis expēsis fcis in utilitatē ꝛ cōseruatōeʒ ipi9 rei

necessariis nō tñ supfluis et expensis factis gr͞a colligēdoꝝ fructuū hm̄oi·n·deducūt̄ taȝ a male fidei q̄ a bone fidei possessore·Ray·z Tho·Dam na etiā que passus est dn̄s ex carētia rei sue tene tur satisfacere·ext̄·de iniu·et dā·da·c·si culpa· Tho·z Ray·Itē uero ꝙ si pl̄res cōcurrēt ad fur tū uel ad dānū aliqd̄ facien̄ ita ꝙ un⁹ nō faceret sine altero·quilibet tenet̄ in solidū·i·ad totuȝ dā nū restituendū quousq̷ sit illi satisfactū integre Illo aūt restaurato ꝑ unū illoꝝ tenet̄ postea quili bet eoꝝ pro ꝑte sua satisfacere ei qui totuȝ resti tuit·scd̄m Tho·Ray·Inno·Hosti·et Alb·ext̄·de homi·c·sicut dignū·puta cuȝ duo uel plures ua dūt ad furādū aliquid ita ꝙ un⁹ nō iret uel face ret sine altero seu cū multi stipendiarii bellant in iuste·ita ꝙ unus nō faceret sine altero p̄cipue in pricipalib⁹·Multi cōsiliū p̄stāt ad faciēdū extor siōes uel expoliādū iiuste aliquē ciuē ita ꝙ sicut assensu eoꝝ nō potuisset fieri uel posset oēs tenē tur in solidū·de hoc tñ plene hēs in·ii·ꝑte sum· ti·i·c·iii·¶ Quinto nota ꝙ cū duob⁹ uel pluribus existētib⁹ heredibus usurarii uel raptor̄·si alter factus est nō soluēdo si un⁹ est tenet̄ in solidū·si plures sunt quilibet tenet̄ pro ꝑte sua ad restitu endū que usurarie z usurpatiue sunt accepta ab illo·s·usq; ad quātitatem que ꝑuenit ad illos de hereditate·nā oēs res hereditarie obligate sunt ext̄·de usuris·Concor·Hosti·Ber·z Goff·z Io· An·Ad ultra aūt q̄ ꝑcepit de hereditate p̄dicti usurarii uel raptoris nō tenet̄·q̄uis nō esset per

illa satisfactū in totū creditorib9 usuraꝝ uel rapi ne. ¶ Sexto nō ꝙ recipiēs a religioso cōtra uolū tatē supioris sui tenet illud restituere nisi in extre ma necessitate illud accepit. ar. xii. q. i. c. nō dica tis. z recipiēs ab ipo plato religioso sine cā rōna bili sed ex parētela uł turpitudine tenet ad resti tutōez monasterio. Filia religiosi etiā abbatis do tata notabiliter đ bonis monasterii tenet restitue re dotes et uir ei9 etiā si scit hoc. nisi p modū ele mosine moderate dotasset. sed querit utꝝ omne lucrū qđ quis fecit ex re rapta furata uel p fen9 acquisita teneat restituere uel paupib9 erogare ad hoc rñdet p distinctōem. aut. n. talis res est ex se fructificās que etiā sui usu nō cōsumit nec distrahit. ut ager uinea plātata pratū dō9 iumen tū et hmoi. et de hmoi re dēt restitui oē lucꝝ in de pceptū scđm Tho. et oēs alios. Aut talis res nō ē ex se fructificās. et eius us9 est cōsumptio ut granū uinū. oleum et hmoi. aut distractio. ut pecunia metalla. z circa hmoi res est triplex mo d9 dicēdi nā quidā dicūt ꝙ oē lucrū inde pceptū debet restitui uel paupibus erogari. quia radic infecta null9 bonus fruct9 sequi pōt. ut dicit. i. q. i. c. fert. Cum ergo radix illi9 lucri sit usura uel rapina. uidetur ꝙ fructus uel lucꝝ exinde sit in fectū et ob noxiū restitutōi uel erogatōi. Alii di cūt ꝙ pecuniā raptaz uel fenebrē teneat indubie restituere ac etiā damna que passus est is qui sol uit usurā ex carentia ipsius pecunie solute. puta quia oportuit eum accipere ad usuram pro suis

necessitatib9 · uel uendere res suas multo minori precio q̄ ualeret · Lucrū tñ pceptum ex pecunia fenebri per licita negocia nō tenet restituere uel erogare paupibus et hoc tenēt Tho · scda scde · q lxxviii · et Ric et pet · de pal · in · iiii · ¶ Item queritur utrū manifesto usurario pstāte cautōez d usuris restituēdis · si ad pces eius aliquis fideiubeat pro eo teneat ipse fideiussor creditorib9 usurarū uel Epō uel paupibus ad restitutōez omniū usurarū extortarū certarū et incertarū · Ad qd rñdet Laur · ubi · s̄ · dicēs q Lapus cū plurib9 aliis doctoribus determinauit talē fideiussorez nō teneri ultra uires hereditatis principalis etiā si se principalem cōstituisset · Et addit hanc etiā qōnez disputauit Pau · de leaza et determinauit q nō obligatur fideiussor ultra facultates usurarii habito respectu ad temp9 cautionis · quia si tpe cautionis principalis erat soluēdo · dato etiā q facultates sint postea exhauste nō restitutōe usurarū nec eri alieni · sed p alios modos fideiussor remanebit ad omnia obligatus · licet · n · exceptio prosit principali · non tñ fideiussori · sed si tpe principalis cautionis nō erat soluēdo nō tenetur ultra uires principalis · Idē tñ Paulus distinguit inter fideiubentē pro cautione et se obligantē ad restitutōem usurarū ex alia causa · ¶ In primo · n · casu nō tenet fideiussor ultra uires qa nec ultra uires restituere uel cauere tenebatur principalis · ¶ In scda casu secus quia principalis est obligatus in solidum licet habeat exceptōes inopie uel similes ·

que exceptio utpote psonalis nō dirigitur ad fi deiussorē ¶ Itē no. scdm Ric. in. iiii. di. xv. q qui damnificat aliquē iniuste in sua libertate. s. iniu ste procurādo eū redigi in seruitutē. tenet se fa cere seruum pro eo. si nō pōt eum aliter restitue re libertati. nisi forte talis esset conditio persone que hoc damnū intulit q notabiliter redundaret in preiudiciā boni cōis. in quo casu nō tenet se fa cere seruū. sed tenētur ad omne aliud interesse ad arbitriū boni uiri. Quātūcunq quis damnifi caret aliquē in aliis possessionibus nūq tenet pro restitutione se facere seruū eius uel alterius. qa ut dr. ff. de regu. iur. libertas inestimabil res ē quod autem dicit Exo. xxii. Si aūt nō habuerit unde reddat uenūdet. Iudiciale pceptū fuit uñ mō nō obligat. hec ille. Itē si quis impedit aliquē iniuste ab officio uel bñficio iā obtēto. puta pro curās sibi auferri ex aliqua sinistra cā. uel falsa te net ad satisfactōem de toto scdm Tho. et Ric. in iiii. di. xv. secus si iuste hoc procurat. qa meretur priuari ex defectu suo. Sed si impedit a bñficio cōsequēdo nō tñ ad tm qtū est bñficiū. sed ad ar bitriū bōi uiri scdm Tho. et Ric. qd intelligendū uidet. qñ hoc facit ex odio uel malitia. nā si facit ut sibi uel āico suo magis prouideret q illi. puta testator aliqs uult legare. ti. c. et ego rogo q ma gis leget mihi uel cuidā psone mihi magis dilec te. et ille sic facit. tal scdm Pet. de pal. in. iiii. nulli tenetur quia nulli aufert ius suū. naz illi nullū ius erat acquisitū. et nemini facit iniuriam qui utit ue iure suo. cuilibet enim licet se alteri cōmendare.

ut donec sibi ult leget precipue cū indiget. ¶ Itē
queritur utrū clerici teneāt restituere illios fruct9
quos uoluptuose cōsumūt nō facientes seruitiū
in ecclesia. s. nō officiātes uel officiando. Rñdeo
scdm archi. di. xliiii. utiqꝫ tenēt et hoc tripliciter.
prīo rōe dati. scdo rōe sacrilegii. tertio rōe odii.
¶ Primo rōe dati. nam illa bona tali ecclesie ideo
data sunt ut offerāt pces et sacrificia pro ipsis q
dederūt. z ex residuo alent paupes ad quod fa
cit uerbum Hieronimi dicētis. Tibi o sacerdos d
altario uiuere nō luxuriari pmittitur. di. xliiii. §. i. z
qui hoc nō facit infideliter agit. ¶ Scdo rōe sacri
legii. quia defraudāt totā ecclesiā quam suis pci
b9 z officiis iuuare deberēt et ei prodesse. Vnde
Alex. papa. Ipsi sacerdotes p populo interpel
lāt. et pcā populi comedūt. quia pcib9 suis ea de
lēt. i. q. i. c. ipi. ¶ Tertio rōe dubii. q a prouocant
irā dei cōtra populū. Greg. Cū his qui displicet
ad intercedendū mittitur. irati anim9 proculdubio
ad deteriora puocatur. di. iiii. q. viii. §. i. quod ue4
est qñ popul9 ē in cā malitie sacerdotis. Sed qd
si facit seruitiū ecclesie. sed in mortali pseuerās.
Rñdeo nō uidetur teneri de fructibus. z rō est
quia etiā mali ministri orones cōmūes ut officiū
et misse prosunt uiuis et defūctis scdm Tho. in
iiii. Sed qd d bōis omissis nūqd tenet restaurare
totū. Rñdeo scdm Archi. ex qlitate deberet sibi
iniūgi in pñia si posset. sed nō ē necessariū. sed in
hoc est pñia arbitraria sicut in aliis. et idem uide
tur sentire Pet. de pal. in. iiii.

¶ Quantũ ad tertiũ principale .s. ubi fienda est restitutio. circa hoc distinguẽdũ quia aut psona cui fienda est restitutio scitur. aut inquirẽdo sciri põt. aut omnino ignorat. si aũt scit aut inquirẽdo sciri põt ipse. uel heres eius ipo mortuo. in loco ubi facta est rapina usura uł damnũ si uterq3 ibi est. uel ubicũq3 adinuicẽ se cõueniũt creditor z debitor. Si aũt alter est absens a loco ubi facta est usurpatio. uel damnificatio mittet expensis eius qui se absentauit de loco. Si uero est absens cui fienda est restitutio. puta quia mutauit domiciliũ mittet sibi rẽ ablataз uel pecuniá ipse qui abstulit expensis illi9 qui hẽt restituere. Si uero absentauit a dicto loco is qui rem usurpauit ipe suis propriis expensis trãsmittet rẽ uel pecuniam scdm Hosti. et Io. An. et hoc p talẽ modũ q non detegat peccator si pcm est occultũ. ar. ii. q. i. c. si peccauerit uel etiã põt creditori significari pcipue qñ est multũ remotus a debitore occulte uł mãifeste scdm q expedit. et scdm q creditor ordinat uel d mittẽda illa re uel reseruáda uel aliter dáda. sic agat debitor z liber erit. si aũt suo proprio motu rẽ illá destinaret seu pecuniá debitor et in uia periret uel auferet sibi. piret ei q ad hoc teneret ad satisfaciendũ scdm Io. in glo. uel etiá si speratur cito uentur9 ad locũ põt sibi reз seruare. Et scdm Tho. Hosti. Io. An. in edem sacrá deponere uel alio tuto loco. aut si res est parui ualoris et creditor distás multũ et abundás fuerit põt etiam scdm Vul. pro anima eius paupibus

erogari Si uero ignorat·nec pquirendo inueniri pót cui restitutio fieri dét· túc errogāda est res ablata·uel pciū eius paupib9 pro anima illius in loco illo ubi facta é usura rapina uel damnū· uel in loco in quo habitat is cui fienda est restitutio et hoc ideo quia melius est q uicini inde sentiāt cōmodū q̄ extranei·tú etiam quia uerisimile é ibi repiri damnū passuz ul' heredē ei9· Ita notat Hosti·Io·an·et Io·de ligna·uel saltē fiat talis erogatio ad arbitriū dyocesani loci ubi factū est dānū uel rapina scdm Ray· Si tñ cōmode fieri nō posset in dicto loco cū hoc nō sit necessariū pót túc et dét alibi fieri scdm Vul· Sed et beatus Tho·in hmōi casu nil dicit d loco determinato sed q pro anima illius cuius res erat dét paupibz erogari· Vnde et·M· Vgo perit9 in utroqz iure· et frater Clarus dicebát q cū paupes sint ut unū mēbrū in corpore ecclesie·nec ab hac unitate sequestrētur propter locoꝝ distantiā sufficit si restitutio incertoꝝ det quibuscūqz paupibus etiā alterius prouincie·q̄ ubi facta é rapina uel dānū·z maxime qui sunt paupes Xpi et utiliores ecclesie dei et saluti animaꝝ·et ex hoc apparet q loc9 nō est de necessitate restitutōis sed de cōgruentia·Idē tenet Fred·de senis·c·xxxiii·opis sui· Vsure tñ incerte extorte p manifestos usurarios· quō debeát restitui et in quo loco et p quē dyocesanum hés in·ii· parte sūm·ti·i·c· Quāuis habet in isto §·nō pertineat ad ubi·sed magis ad quid·tñ hic notabiliter querit utrū fideiussor possit repetere

a debitore usuras q̃s p̃ eo soluit creditori pene a
qué pro ip̃o debitore intercessit· ad quod r̃ndet
Lau· cp̃lo·an· in questiõ sup̃ mercuriali·in regu
la damnũ· de regu·iuri·in·vi·hãc q̃onem expla
nat notabiliter·et ex eius dictis elicit·ii·cõclusio
nes·quaꝝ prima est tal'· ¶ Nõ recipit fideiussor
a debitore obligatõem sciẽte z cõtradicente usu
ras suo solutas debitori· nec etiã sorté· nec quid
aliud inutiliter impensuꝫ plus est·n·cõtradicere
q̃ nõ cõsentire·ex̃·d̃ symo·c·sicut tuis· ¶ Secũ
da cõclusio est·nõ repetit debitore sciente et pa
tiẽte sed nõ mandãte obligatõem fideiussor usu
ras uel in debitũ solutas uel solutũ creditori·z si
bi imputet q̃ se obtulit·ex̃·de regu·iuri·c·bona
fides·in·vi·repetit tñ sorté indebitum quod sol
uit· ¶ Tertia cõclusio est·non repetit a debitore
sciente et mandãte ip̃m obligari pro sorte tantũ
fideiussor soluens usuras·tum quia fines mãdati
excessit·tũ q̃a ad illas obligat⁹ non erat· ¶ Quar
ta cõclusio est· non recipit a debitore fideiussor
usuras sciente et mãdante ipsuꝫ in omnẽ casum·
uel simpliciter obligari siue fideiubere· patet q̃a
generali mandato nõ includit indebitum de quo
uerisimiliter in specie non mandasset ac·in gene
rali· de regulis iuris·in·vi· ¶ Quinta conclusio
est·repetit a debitore sciente et mandante ip̃m
pro usuris cum sub nomine sortis includit eas·
ut est moris obligari siue fideiubere ipse fideius
sor usuras· quantum iuste credere potuit illam
sortem totum debitum· nec presumere debuit

illud debitũ sub nomine sortis promittere ·ex͠t· de presump·c· quia uerisimiliter· ¶ Sexta cõclusio est·repetit a debitore sciẽte mãdante nominatim pro usuri fideiuberi ip̃e fideiussor· creditori solutas si iurauit illas soluere· et ista est cõis opinio·ex͠t·de fideiusso·c·ii·et istaꝫ opi·approbat· Io·An·hẽt tñ fideiussor optiorẽ soluendi uel absolutõꝫ petẽdi sicut hr̃et debitor· ¶ Septima cõclusio est·repetit a debitore etiaꝫ nominatim mãdãte pro usuris fideiuberi ip̃e fideiussor usuras creditori solutas etiã si non iurauit creditori illas soluere· Si ip̃i fideiussori debitor indẽnitateꝫ iurauit· dũmodo alias propter pignora data uel aliã cãm debitori fuerit expediẽs usuras solui· c·peruenit·ex͠t·de fideius· ¶ Octaua cõclusio est·Nõ repetit a debitore sciẽte et mãdãte nominati pro usuris fideiuberi ip̃e fideiussor creditori sponte solutas·si nõn iurauit creditori illas soluere·nec debitori indẽnitatem· nec expediebat creditori propter pignora data uel aliã cãm ipsas usuras solui· et hoc de iure sõl· Sed opinio theologorũ que scd̃m Io·An·multũ fauet equitati ẽ ꝙ urgeatur debitor ad soluendũ in foro cõsciẽtie de re·iur·c·scienti·li·vi· ¶ Nona cõclusio est· nõ repetit a debitore sciẽte et mãdãte nominati pro usuris fideiuberi ipse fideiussor usuras creditori coacte solutas si nõ iurauerit creditori illas solue͠r nec debitor iurauit fideiussori indẽnitatem· nec expediebat debitori propter pignora data· uel aliã cãꝫ usuras solui· si fuit ip̃e fideiussor in culpa

ut quia nō excepit·sec⁹ si nō fuit in culpa· ¶ Decima cōclusio ē ꝙ in omni casu quo pōt a debitore fideiussor usuras repetere dēt intelligi si nō interuenit fraus ꝑsone ad personam·s·cōstituētis ob hoc fideiussorem·ext·de priuileg·i·quanto· ¶ Vndecima cōclusio ē ꝙ in omni casu quo pōt a debitore usuras repetere· fideiussor poterit illas repetere a creditore cui soluit·ff·mādati·l·si fideiussor·§·i· omnib⁹· ¶ Quantū ad quartū·s· ꝑ quos debet fieri restitutio·Primo dicendū est de incertis· Scđo de certis· ¶ Querit̄ ergo utrū restitutio incertoꝝ debeat fieri per eū qui hēt restituere uł ꝑ aliū cui cōmiserit aut solū ꝑ diocesanū·Rn̄deo circa hoc sunt uarie opiniones et contrarie·Hosti·sup·c·cū tu·de usuri· et in·c·cū sit· de iude·et in sum·sua·đ pe·c·fi·iuxta finē tenet ꝙ un⁹ de casibus pertinētibus ad Epm est restitutio male ablatoꝝ incertoꝝ·quod etiā tenet Io· An·ext·de pe·et remis·in·c·si Epūs·in glo·li·vi et in·c·pcm̄· de regu·iuri·li·vi·ad qđ uidet̄ facere quod habet̄·xii·q·i·c·precepim⁹·Addūt etiā aliqui qui hoc tenēt hāc rōem· Cū hm̄oi bona incerta sint pro animab⁹ eoꝝ quorū fuerunt fideliter dispensanda·ac per cōsequēs sint ad diuinū cultū eo ipo et sustentatōem paupeꝝ ordinata· Solus aūt ecclesiastic⁹ prelatus sit rector et moderator diuini cultus·et pr̄ paupeꝝ· et dispensator rerū diuino cultui ordinādaꝝ ·ut patet di·lxxxvi·c·diuine·ꝫ in multis aliis·c·ideo scđm iudiciū eius debita incerta sunt per eū dispensanda

Archi· aũt in quadã qõne disputata p̃ eũ et in ro sario· xiiii· q· v· c· nõ sane· tenet cõtrariũ · et dicit s̃niam Hosti· circa hec supradicta esse uerã in ca su ubi nullus deputatus est a testatore q hoc ex equat̃· ut· xii· q· ii· c· de laicis· Vbi uero certa p̃so na deputata est a testatore illa p̃sona dẽt exequi ut in· d· c· de laic· ext̃· de testa· c· tua· ĩmo credo q̃ ip̃e raptor incerta q̃ dñt paup̃ib⁹ erogari põt ip̃e paup̃ib⁹ erogare absq̃ licẽtia uł auctoritate Ep̃i· uel alterius iudicis ecclesiastici· ut satis colli git̃ in· di· c· cũ tu· Et hoc ĩnuit etiã clare glo· in· c· sicut dignũ· d̃ homi· §· eos· Nec ob· c· cũ sit· de iu de· p̃ quod probat Hosti· suã opinionẽ· Nã illud c· loquit̃ de iudeo· nõ d̃ xp̃iano cuius act⁹ uel di spensatio merito habet̃ suspecta ab ecclesia quo ad xp̃ianos· ĩmo iuste et bñ dicit ibi sc̃dm proui dentiã diocesani· que suspicio cessat in xp̃iano et sic nõ dubito q̃ Ep̃s nõ habet se intromittere de talibus· hec Archi· Io· de ligna· idem sentit et post adducit hãc rõez· Qui indebitũ extorsit ob ligat⁹ est ex maleficio uel quasi illis quib⁹ extor sit· si extãt uel paup̃ib⁹· Et regula hẽt q̃ debitor põt se per absolutõez liberare insti· qui· mo· tol· obli· p̃totũ· Tu qui dic cõtrariũ da mihi casum exp̃ssum cõtra regulam· nec est ueꝝ q̃ sit in· d· c cum sit· quia nõ loquitur in xp̃iano· sed in iudeo· ut dicit Archi· Hãc opinionẽ sequit̃ Pau· z Gre· super· cle· i· de priuilegiis· Hoc etiã cõsuluerunt Io· cał· et Recup⁹· Sed dñs Vgo utriusq̃ iur pi tus et fr Clarus· ut habetur in quadam summła

cõcordauerũt in hoc ꝙ nullũ ius expꝛ̃ssuz hoc di
cit· nec in decretis nec alibi·nisi ꝙ Epũs eſt pro
curator paupeꝝ·Illud uero adaptat̃ qđ põt pro
curare de ſuo proprio ſi habet uł de bonis eccle
ſie·i·de fructib9 uel aliis modis· Sed quia ſacer
dotes ſimplices ſunt impiti pro maiori pte· Epi
uero reputant̃ ſufficiẽtes in ſciẽtia·hinc inoleuit
ꝙ hm̃oi reſtitutões remittũt̃ ad Epos· Vnde ſi
cõfeſſor peritus ſit et ſciat in hm̃oi ſufficiẽter cõ
ſulere·nõ eſt neceſſe remittere ad Epos·hec ibi
et in hac ſñia eſt Io·mo·Hoc etiá inuit Inno·ext̃·
đ imuni·eccle·c·quia pleriqꝫ·ar·xii·q·iiii·c· ſi qs
romipetas· ad rõez ſupius inductá pro alia opi
nione poſſet rñderi ꝙ quis Epi et prelati ſint di
ſpẽſatores reꝝ datarũ eccleſiis·nõ tñ ſequitur ꝙ
ſint diſpẽſatores omniũ que ſcđm deũ ſunt in di
uinũ cultũ et in paupes erogáda·ſed ſolũ in diui
nú cultum iá ordinata· ut reddit9 eccleſiaꝝ et hu
iuſmodi· Ná ſi eſſent diſpẽſatores erogádorum
omniũ ſcđm hoc eſſent etiá diſpẽſatores omniũ
ſupfluoꝝ que diuites ex diuino pcepto deberét
paupibus erogare·quod a nullo cõceditur·Sed
z Tho·ſcđa ſeđe·q·lxii·dicit ꝙ ſi ille cui debet fie
ri reſtitutio ſit omnino ignotus· debet ei reſtitui
ſicut poteſt·ſ·dádo in elemoſinas pro ſalute ei9
ſiue ſit mortuus ſiue ſit uiuus ·premiſſa tamẽ dili
genti inquiſitiõe eius· et de auctoritate Epiſco
pi nihil dicit· Sco·in·iiii·di·xv· dicit ſi queras p
cui9 manus debeát talia diſpenſari·ſi incerta·Rñ
deo ꝙ nõ inueni qui neceſſario ſit determinatus

mediatoř·ista paupibus dispensando· Videtur aút mihi ꝙ ꝑ seipm consilio nihilominꝰ boni uiri põt hoc paupibus erogare· quia tali mediatori ad dispésandú tribui posse de cuius fidelitate p̄sumeret et nõ sibi appropriaret uel in alios usus cõuerteret q̃ deberet· Vnde ubi lex diuina uel ecclesiastica nõ ligat sequéda est ratio naturalis· Illa aút dicta ꝙ qui teneť restituere magis hoc faciat ꝑ se q̃ per aliú· nõ excludédo tñ ꝑ hoc cõsilium boni uiri·sed includédo·hec Scotus· Quidá alii faciút circa hoc distinctõem· uidelicet q̃tum eoꝝ in qbꝰ cõpetit repetitio ut furto rapina· usura fraude et hmõi dispensatio incertoꝝ ꝑtineat ad Epm·Sed alioꝝ ubi nõ cõpetit repetitio·ꝛ sic erogatio fienda est paupibus·ut in ludo et iniuste acceptis a iudice pro iudicádo uł a teste pro testimonio a meretrice pro fornicatõe et hmõi quilibet per se possit dispensare uel cum consilio cõfessoris·Ego credo scđam opinioné·s·Archi· et sequaciú omnino uerá· et simpliciter excepto uno casu·uidelicet in incertis publicoꝝ usurariorú· qué casum nõ dubito oés illos excepisse intendere·quia ibi exp̄sse et clare ius prouidit·ut·s·ꝑ dispositõem diocesani talia incerta determineť ꝛ dispensenť·exť·de usuris·c·q̃q̃·li·vi·ibi traditur forma de hmõi·de qua hés in·ii·ꝑte sum·ti·i·c· In hoc ergo casu tm̃ põt intelligi illud quod diciť ꝑ tertiá opinioné·s·in usuris public incertis· Et si querať utrũ Epús possit per sua sinodalia hoc statuere·ut·s·sibi retineat dispensatõeꝫ incertoꝝ

et aliis nō possit se intromittere dicit in hoc Io. a ligna. sup. c. cū sit. de usuri. ꝙ quicquid dicit Io. An. dubiū est an possit. et Io. cal. in quodaꝫ cōsilio dicit expsse ꝙ nō pōt. Vgo et Fr̄ Clarꝰ dicūt ꝙ nō pōt Epūs excōicare de iure sacerdotes. q se intromittūt de dispensatōe incertoꝝ.

¶ Quantū ad scdm per quos debet fieri restitutio certoꝝ bonoꝝ. Ad quod rn̄detur ꝙ ꝑ eū qui abstulit seu recepit usuras seu male ablata pōt etiā et per quācūꝗ ꝑsonaꝫ aliā facere. in hoc. n. uera est regula iuri. Qui per aliū facit proinde ē ac si per seipm̄ facere uideat̄. de regu. iuri. li. vi. Si tn̄ uitiū usure furti rapine uel alterius damni est occultū et restitutio occulto mō per se uel ꝑ aliū fienda est. ut nō detegat̄ ꝑsona. ii. q. i. si peccauerit. Caueat etiā diligenter quod ꝑ aliū facit ita caute faciat. ut recipiat qui debet et nō ille sibi retineat. quia nō esset per hoc liberatꝰ. nec cōfidat de confessoribꝰ nec predicatoribus nec q̄stuariis qui querūt pecunias. nō animaꝝ salutē. et si is qui rapinā usuram uel fraudē fecit non restituat cū heres teneat̄ ad omnia onera defūcti inq̄tū sufficiat hereditas. tenet̄ et ipse facere dictā restitutōem. de usu. c. michahel et eadē rōne heres heredis. et sic in infinitū. cū scit̄ ab eis hereditas obligata ad restitutōem propter usuras et rapinas et damna a prioribꝰ facta. et ubi non sufficeret hereditas ad satisfaciendū tenēt̄ legatarii et donatarii. qa legari nec donari pōt alienū. nec excusarēt̄ heredes sciētes uel dubitātes

uel merito dubitare debētes ex publica fama uł
ex ſcripturis uel ex fideli relatu teſtatorem illici
tos feciſſe· cōtract⁹ uel uſurarios· ex hoc ꝙ nll⁹
ponit querelam ſup boc uel poſtulat aliquid ab
eis ut debitū· ſed debent diligēter inquirere ueri
taté quā poſſunt· et ſi inueniūt ſic eſſe notificēt·
uel notificare faciāt illis quib⁹ debent ſe offeren
tes ad reſtitutōem· et ſi nō inuenirent̄ paup̄ib⁹
erogant alias eſſet in eis ignorātia craſſa que nō
excuſat· di· xxxvii· § fi· et q̄uis defunctis non
proſit illa reſtitutio ſi deceſſerint impenitētes p
deſt tñ modo neceſſaria ē ip̄is heredib⁹ ſi uolunt
ſaluari· quia nō remittit̄ peccatū· zc̄· de regu· iu·
li· vi· Si aūt licitā arteȝ exercebat uel patrimonia
lia tm̄ habebat teſtator nec apparet ex fama· uł
ſcriptis de illicitis cōtractib⁹ ſeu alieno p̄ſumere
debent eū iuſte acquiſiſſe· quia nemo iudicand⁹
eſt imemor proprie ſalutis et diuini timoris · i· q
vii· c· ſancimus· et p̄cipue in mortis articulo· Iteȝ
nota ꝙ dicit Hoſti· in ſum· ti· de uſur· ꝙ ſi aliqua
boneſta p̄ſona· puta ſacerdos uel Epūs tractet
inter debitoré et creditorem de ſatiſfaciēdo· et
dicat creditori talis mediator tm̄ faciā tibi reddi
ſi ex corde reſiduū remittas· nō decipias me qa
mediator ſū· nec debitoré cui⁹ anime ſaluté que
ro· et rñdet creditor ſe ex toto corde liberare ip
ſum debitoré· quare nō dicā ip̄m liberatū non ui
deo nec curo qualitercūq; ſit ſatiſfactum dūmo
do ſit ſatiſfactū ei· Si qui mouēt in cōtrariū hoc
faciūt in odiuȝ uſurarioꝝ· Si quis enim ex alia cā

alñ iniurie ē equidē hoc admittet quilibet theologus ꝙ cōcordia inter ptes possit tractari· z pe eius quod deberet ex pacto remitti·alias titul⁹ de trāsacti· inutilis esset·et quare nō idē de usura·Dicendū ergo z tenendū ꝙ precib⁹ possit ul' iussu iudicis uel pactione partiū remissio fieri·et sic dicam usurariū absolutū· hec Hosti· Que quidē intelligo uera esse in foro cōtētioso nō in foro cōsciētie uel etiaȝ in foro cōsciētie q̄tū ad ea que dubia essent·utrū deberēt dari uel nō·quia rōes sunt ad utrāqȝ partē·uel cū dubium est q̄tuȝ debeat satisfacere pro dāno dato· et ad hoc faciūt rōes quas facit ipe Hosti·Sed ubi certū uel clarū est debituȝ uel rōne usurarū uel alterius usurpationis nisi debitor liberaliter remittat illud quod remittit·etiā si d̄ mille tm̄ decē remitteret· si hoc facit quia putat se aliter residuū nō posse habere nil ualet illa remissio facta etiā publico peccato quo ad animā· Unde cū mercator infortunia passus fallit z occultat multa de bonis suis mobilib⁹ ut nō perueniāt ad man⁹ creditorū et querit cōpositōeȝ cū eis de minori q̄titate q̄ debeat·puta cōuenit respondere singulis creditoribus ad rationem·xv·solidorum pro libra·cum tamen posset totum dare uel cedere bonis· cui compositōi assentiunt creditores· et ita recipientes liberant eum de residuo·cuȝ illi nō sponte· sed coacte fecerint illam remissionē uolentes illa parte potius carere q̄ toto· quinimmo et si cederet bonis totaliter nihil sibi reseruando· et non sufficiunt bona

illa ad satisfaciendū. si postea puenerit ad ping uiorē fortunā tenent de residuo de soluti.c. odo ardus. ¶ De damnis datis tpe guerre adinuicem inter ciuitates quō et per quos potest fieri restitutio. qn faciūt pactū cum certis pactis et capitulis. Nota q in quadam summula sic dicit q quis sint pupilli multi et absentes qui nō assentiūt. et forte etiam aliqui cōtradicunt ex prouectis qui receperunt damna iniuste. nec eis est satisfactū nihilominus tm est bonum pacis. q qui hnt rem publicā gerere pnt cum cōsensu maioris ptis subiectorum sibi pactis paci subdere et licite relaxare inuicem damna data. et si fiat relaxatio predicta tenet et ualet. Nam et hoc modo pnt etiā pro bono reipublice sibi talias imponere et hmoi quas gabellas uocāt. ¶ De bonis uero clericorum et religiosorum. nō possunt laici facere relaxatōem. qa non sunt eorum foro subditi. nec de bonis ecclesiasticis pmittit eis aliqua dispositio. ut di. lxxxxvi Bene possunt tn hoc facere plati spūales terrarum ad inuicem de cōsensu et conueniētia clericorum et religiosorum qui damna receperūt in guerra. Hāc autē relaxatōem quo ad laicos uel clericos intelligas de damnis datis de rebus cōsumptis. nā res extātes. ut equos pannos et hmoi qui hnt et sciunt sua nō esse. utputa quia bellū iustum nō fuit ex pte suorum. uel si iustum ab his acceperūt a quibus nō poterāt ipa tenere nō pnt. unde si dños proprios inuenire possunt eis reddere tenent. alias si nō inueniūt. paupibus erogare. ¶ Idem ui

deꝫ dicendū si de iusticia belli dubitaꝫ· nā ubi cla re bellū iustū est res accepte efficiunꝫ capientiū di·i·c· ius militare· que tn̄ dn̄t inter eos propor tionabiliter distribui ꝑ duces belli· ut·xxiii·q·v· c·dicat·nisi per publicū edictū datū sit unicuiq̄ quod capit· Paupeꝝ autē innocentū nō uideꝫ tu tū bona auferre· cū sint sine culpa· nisi subsit cā cum sit aliquis puniēd9· de regu·iur·li·vi· Pena tn̄ tp̄ali frequenter puniꝫ unus pro altero diuer sis de causis·ut·i·q·iiii· ¶ De tutoribus curatori b9 negocioꝝ aliorum gestoribus filiisfamilias·et hm̄oi qui extorserūt usuras uel fecerūt rapinas fraudes et damna nomine alieno·s· pro pupillis patronis uel patribus suis· nil tn̄ eorū peruenit ad eos·sed ad pupillos· dn̄os uel patres eoruꝫ· Queriꝫ utrū ꝑ eos possit et debeat fieri restitu tio ipsis pupillis uel patrib9 seu dn̄is nescientib9 et inuitis de bonis eoꝝ ad quos ꝑuenerūt taliter extorta· Rn̄deo dicūt quidā indistincte ꝙ sic in foro cōsciētie·dūmō nō immineat inde ꝑiculū ui te cōsciētie uel fame si deprehēdereꝫ aut scādalū sequaꝫ· puta quia aliquis crediꝫ furat9 fuisse illa q innocēs est et hm̄oi· tales·n·ut dicūt illi nō cō uertūt furtū occulte illa recipiētes·cum pecunia fructus uel ꝑ rapinas et fraudes habita nō sint eoꝝ·et rō est cum ꝑ efficacē cām p̄dictoꝝ·s· tu toꝝ curatorū·et hm̄oi·et ꝑ intermediū illoꝝ tale iniustū lucrum deuenerit ad man9 pupilloꝝ·pa tronoꝝ uel patrū· et ad restitutōeꝫ sint obligati isti mediatores iustū esse uideꝫ· ut que cā illorum

iniuste ablata sunt· nūc iuste licētiam habeat illa satisfacere·ne ipi de proprio satisfacere teneanť ar·ad hoc·de regu·iuri·ubi dicit Chriso· Omnis res per quascūq; causas cōtrabiť p easdē dissol uitur propterea ad hoc agendū predicti tenen tur et in hoc gerunt utilē curā sui·et illorū qui in iuste detinēt aliena· Alii aūt pfectius et equius rñdent per distinctōem·uidelicet quia aut tales adhuc habēt in manibus administratōem rerū il loꝝ aut nō·et in primo casu pñt ⁊ debēt restitue re de bonis illoꝝ ad quos puenit lucrum·qđ hñt pre manibus' si nolūnt remanere ipi obligati ad satisfaciendū de suo· Et hoc siue occulte siue ma nifeste cuȝ sufficiēti cautela· ut ab ipis nō possit postea repeti· Et ad hoc uidetur faceř ratio pri me opinionis cū regula illa· Omnis res·Si aūt ñ habēt amplius administratōeȝ·tūc subdistingu dū est· quia aut pdicti tutores procuratores et hmoi nō pñt illa restituere đ suo·puta quia pau pes sunt aut p ñt· et si non possunt sufficit q; de nunciēt principalib⁹ pro quibus fecerunt usuras fraudes et hmoi·si ignorāt quō fecerunt pro eis talia illicita lucra que ad eos deuenerūt· unde et obligati sunt ad restitutōem· et si nō satisfaciunt ipi principales habeāt propositū satisfaciēdi de suo cū poterunt· Ad accipiēdū aūt occulte a pre dictis ad hoc nō tenenť nec debēt· et ratio ē q2 quo ad se excusati sunt a restitutione rōne impo tētie· ut·xiiii·q vi·c·si res·quo ad illos pro quib⁹ fecerunt usuras uel fraudes auferēdo ab eis oc

culte· p hoc nō prouidet saluti eoꝝ cū remaneāt obligati in cōsciētia· exquo sciunt talia fore facta nec uelint satisfacere et sic nō dissoluitur pcm̄ uel obligatio quo ad estimatōem eoꝝ· Sed nec pōt quis a priuata psona cogi ad restitutōeȝ male ablatoꝝ nisi per iudicē ecclesiasticū uł ciuilē· nec uidet̄ bene posse excusari a furto cum cōtractet rē alienā inuito dn̄o· cū in usura transferat̄ dn̄ium· p hoc etiā se exponit multis piculis· Si aūt tales mediatores de quib9 dictū est pn̄t restituere cū illi ad quos extorta peruenerunt nolunt restituere qui principaliter obligant̄· pn̄t petere humiliter nō p coactōem uel fraudē a creditorib9 usuraꝝ uł fraudū remissionē cū penes eos nō remāserit pecunia fenebris· et illi q eā habuerūt remaneāt principaliter obligati· quia remissiōe obtēta libere· et spōte ampli9 nō tenebūt̄· sed tm̄ principalis· nisi et eis fieret remimissio· ꝙ si remissionē facere nō uellēt tenet̄ satisfacere de suo· et tūc usꝙ ad q̄titatē solutā pro illis poterūt occulte accipe de bonis eoꝝ· si alias p uiā iudicii hr̄e nō pn̄t ita tn̄ ꝙ nō sequat̄ scādalū uel piculū que sp uitāda sunt· Vbi aūt mediator tał sic satisfecit· debet p aliquē modū cautū declarare illi q sciebat se obligatū ad illd̄ ampli9 nō teneri· utputa si dicat se nō curare ab eo illa recupare quasi ac si donasset uł declarare heredib9 suis ꝙ nō recipiāt a tali psona aliqd ut debitū pro tali cā ⁊ hm̄oi· Bona· n· fides nō patitur ut semel exactū bis exigat̄· de regu· iu· li· vi· ¶ Quantū ad quintū· s· cui fiēda ē

restitutio seu datio rei ablate uel aliter illicite acqsite Pro fundaméto notanda é distinctio quá ponit Tho· scda scde·q·xxxii·dicés·Tripliciter pōt aliqd esse acquisitú·¶ Vno mō quia id qd acquirit illicite debet ei a quo acquisitú extortú est z siue nō tráfferat dñium illi9 rei in accipienté ut in furto et rapina·siue tráfferat ut in usura· tñ cōpetit repetitio·¶ Scdo mō dr aliquid illicite acquisitú ita q ille qui illicite acquisiuit· non pōt illud retinere·nec tñ dēt illi a quo acquisiuit·qa ille cōtra iustitiaʒ dedit et ille cōtra iustitiá accepit· ut in simonia et similibus·in quibus ipa datio et acceptio est cōtra legem·¶ Tertio mō dr illicite acquisitú·nō q ipa acquisitio sit illicita·sed illd ex quo acquirit est illicitú·ex quo tráffertur dñium·nec cōpetit repetitio· ut in meretricio et hmoi·nam meretrix turpiter agit· et cōtra legé dei fornicádo·sed ipsa acqsitio uel datio pecunie pro hmoi illicitis nō est illicita nec cōtra legem dei·et hoc proprie dr turpe lucrú· De illicitis ergo isto tertio mō acquisitis scdm Tho·z Ray·pōt dari elemosina et pōt etiá retineri nisi supfluú p fraudé uel dolú mulier extorserit·quia illud esset restituendú et ad hoc ptinét lucra facta ex histrionatu illicito ex duello·ex torneaméto·ex sertis factis de florib9·et aliis hmoi quoꝝ usus est cōiter ad lasciuiá·ex deciis factis·ex mathematica seu arte diuinatoria· ex lucro negociatōis aduocatōis uel medicine in casu nō cōcesso quo ad clericos in his dixerút aliq ñ posse fieri elemosiná·qa ut dr

Thobie· Honora deū de tua substātia· et iterū honora deū de tuis iustis laborib9· et· xiiii· q· iiii· c· elemosina· et· i· q· i· nō est putāda· Sed hoc nō ē uerū scdm Tho· et Ray· et alios cōiter· Predicta aūt capitula allegata hoc intendūt· ꝙ nō licet dare elemosinā de male acquisitis· que· s· debēt certis ꝑsonis restitui uel ꝙ nō dēt aliquis aliquod facere illicitū ut det elemosinā· Et q̄uis qdā distiguāt ut dicit Vul· ꝙ in his que probibita sunt· qa mala et nō puniūt a iure nisi infamia· ut meretriciū duellū z hmoi· talia pñt retineri· Sed q̄ mala sunt qa probibita a iure· ut torneamenta negotiatio quo ad clericos z hmoi· et talia nō pñt retineri ad usum suū· sed debēt paupib9 erogari· licet hec distinctio uideat esse probabilis· tñ quia pene sunt restringende nō ampliande et qui nimis emūgit elicit sanguinē· Ber· Credo ꝙ in pdictis omnibus casibus et similibus bonū est· et salubre ꝙ penitēs inducat ad erogandū paupib9· nō tñ cogendus ad hoc nec si nō uelit in hoc est iudicādus nō esse in statu salutis si nō uelit hmoi pñiaꝫ agere uel accipe· s· ꝙ hmoi lucra paupib9 eroget nisi in casib9 a iure expressis ut in simonia· et ideꝫ de eo qd datur iudici ad corrūpēdū eū et hmoi ut· ī· dicetur· scdm ergo Tho· Vul· Ray· z Inno· de hmoi debet dari elemosina debito honestatis et cōsilii· nō debito necessitatis salutis· et sic intelligitur illud· xiiii· q· iiii· qui habetis· Non est ergo illud acceptū sic restituēs ei a quo acceptum est· quia in turpi causa melior est cōditio possidētis·

ff· de cōditi· ob turpē causam· ¶ De illicite acqui sitis scđo mō uidelicet cū illud sic acquisitum nō debet ei a quo est sic acquisitū· nec tñ acquirens potest pro se retinere· Illud pōt et debet necessi tate salutis nō solū de cōsilio ꝛ honestate paupi bꝰ erogari et hm̄oi ratio est scđm Tho· scđa scđe q· lxii· quia ipa datio ꝛ acceptio est lege probibi ta· ut in simonia· Quidam tñ extendūt istū scđm modū ad omne lucrū in quo cōmittitur peccatū in dante et recipiēte nō solū in simonia· sed etiaꝫ in peccunia accepta ex adulterio et pro usura cū quis accipit mutuū sine cā rationali· puta ut āpli us ditet̄ et inde soluit usurā· Illā usurā ut dicūt· q accipit retinere nō potest· nec tñ ei debet red dere qui dedit· quia turpiter opatus est· dando mutuū ei quē nouerat nō indigere· Sed Tho· nō dicit hoc· sed cū datio ē cōtra legē· In dicto aūt casu datio pecunie pro mutuo nō est pcm̄ sed ac cipere illo modo usurario mutuū est pecm̄ quia dat illi occasionē mali· Vnde licet peccet mortali ter sic mutuū accipiēdo debet tñ potiꝰ reddere illi a quo accepit q̄ pauperibus erogare· nisi ubi nō inueniretur ille a quo accepit uel etiā si uellet illam usurā reddere nō usurario· sed his a quibꝰ extorsit ipe usurarius usuras pro eo satisfaciēdo pro illa parte· et tunc debet usurario significare ne iterū illi restituat· et precipue debet hoc face re cum licentia Epi· ut si dictus usurarius uellet ab eo repetere Epūs cogat illum desistere a re petitōe· ꝛ ex quo utiliter gestū est negociū ratū

habere debet· nō tamē tenetur ad hoc· s· inquire re uel dare his quibus debitor est usurarius· sed sufficit ꝙ restituat a quo accepit· paupibus autē erogare nō debet cū nouit eum a quo accepit· z pōt ei dare· quod expresse ondit Augu· dicens Nolite facere elemosinas de fenore et usuri· xiiii q· v· nā cum datur paupib9 quod debet certe psone nō liberatur a restitutionis obligatōe ad illā psonā· ut habet· ext· de homi· c· sicut dignum circa finē· sed in simonia ipa datio et acceptio pecūie est prohibita· Vnde dicit· i· q· i· c· anathema dāti anathema accipiēti· et ideo nec sibi retinere ualet· nec illi reddere qui dedit· sed debet de necessitate salutis paupib9 erogare si potest· uel illi ecclesie in cuius iniuriā data est pecunia applicari uel aliter prouideri prout habes in· ii· parte sum· ti· i· c· i· ¶ Similiter in iudicio prohibitū ē iudici uel assessori cū habent certū salarium accipe aliquid a partib9 pro iudicādo uel nō iudicādo· uel iudicādo bene uel male z testi est prohibitū accipe pro testimonio ferēdo· Vnde Aug· Ideo nō debet uendere iudex iustū iudiciū· aut testis uerum testimoniū· quia uendit aduocat9 iustum patrociniū· et iuriscōsultus uerū cōsiliū· Illi· n· in utrāq3 partē ad examē adhibent isti ex una pte cōsistūt· xiiii· q· v· c· nō sane· Quod ergo recipit iudex pro hmoi uel testis pro se retinere nō potest· sed debet illi restitui qui dedit si iuste dedit puta ut iuste iudicaret intēdēs redimere quodā modo uexationē suā· Vn̄ Aug· in· d· c· non sane·

ff. de cōditi. ob turpē causam. ¶ De illicite acqui sitis scđo mō uidelicet cū illud sic acquisitum nō debet ei a quo est sic acquisitū. nec tñ acquirens potest pro se retinere. Illud pōt et debet necessi tate salutis nō solū de cōsilio z honestate paupi b9 erogari et hmoi ratio est scđm Tho. scđa scđe q. lxii. quia ipa datio z acceptio est lege probibi ta. ut in simonia. Quidam tñ extendūt istū scđm modū ad omne lucrū in quo cōmittitur peccatū in dante et recipiēte nō solū in simonia. sed etiaʒ in peccunia accepta ex adulterio et pro usura cū quis accipit mutuū sine cā rationali. puta ut āpli us ditet̃ et inde soluit usurā. Illā usurā ut dicūt. q accipit retinere nō potest. nec tñ ei debet red dere qui dedit. quia turpiter opatus est. dando mutuū ei quē nouerat nō indigere. Sed Tho. nō dicit hoc. sed cū datio ē cōtra legē. In dicto aūt casu datio pecunie pro mutuo nō est pcm̄ sed ac cipere illo modo usurario mutuū est pccm̄ quia dat illi occasionē mali. Vnde licet peccet mortali ter sic mutuū accipiēdo debet tñ poti9 reddere illi a quo accepit q̃ pauperibus erogare. nisi ubi nō inueniretur ille a quo accepit uel etiā si uellet illam usurā reddere nō usurario. sed his a quib9 extorsit ipe usurarius usuras pro eo satisfaciēdo pro illa parte. et tunc debet usurario significare ne iterū illi restituat. et precipue debet hoc face re cum licentia Epi. ut si dictus usurarius uellet ab eo repetere Epūs cogat illum desistere a re petitōe. z ex quo utiliter gestū est negociū ratū

habere debet· nõ tamẽ tenetur ad hoc· s· inquire
re uel dare his quibus debitor est usurarius· sed
sufficit ꝙ restituat a quo accepit· paupibus autẽ
erogare nõ debet cũ nouit eum a quo accepit· z
põt ei dare· quod expresse ondit Augu· dicens
Nolite facere elemosinas de fenore et usuri· xiiii
q· v· nã cum datur paupib9 quod debet certe ꝑ
sone nõ liberatur a restitutionis obligatõe ad il
lã ꝑsonã· ut habet· ext· de homi· c· sicut dignum
circa finé· sed in simonia ipa datio et acceptio pe
cũie est probibita· Vnde dicit· i· q· i· c· anathema
dãti anathema accipiẽti· et ideo nec sibi retinere
ualet· nec illi reddere qui dedit· sed debet de ne
cessitate salutis paupib9 erogare si potest· uel il
li ecclesie in cuius iniuriã data est pecunia appli
cari uel aliter prouideri prout habes in· ii· parte
sũm· ti· i· c· i· ¶ Similiter in iudicio probibitũ ẽ iu
dici uel assessori cũ habent certũ salarium accipe
aliquid a partib9 pro iudicãdo uel nõ iudicãdo·
uel iudicãdo bene uel male z testi est probibitũ
accipe pro testimonio ferẽdo· Vnde Aug· Ideo
nõ debet uendere iudex iustũ iudiciũ· aut testis
uerum testimoniũ· quia uendit aduocat9 iustum
patrociniũ· et iuriscõsultus uerũ cõsiliũ· Illi· n· in
utrãqꝫ partẽ ad examẽ adhibent isti ex una ꝑte
cõsistũt· xiiii· q· v· c· nõ sane· Quod ergo recipit
iudex pro hmoi uel testis pro se retinere nõ po
test· sed debet illi restitui qui dedit si iuste dedit
puta ut iuste iudicaret intẽdẽs redimere quodã
modo uexationẽ suã· Vñ Aug· in· d· c· non sane·

Ille solet male sibi ablatā pecuniā repetere· qui iu
stū iudicium emit· q̄ñ uenale esse nō debuit· Sed
si pecunia data fuit iudici ad eū corrūpēdū· uel
testi ad falsuz testimoniū dicēdū uel alicui ad fal
so accusandū· ul' aduocato ad iniuste aduocādū
illi datori reddi nō dēt quia turpiter dedit nec si
bi retinere debet sed paupib9 elargiri· uel illi in
cui9 iniuriā data est et p̄cipue si ex hoc amisisset
iustā cām· habent̄ hec in dicto· c· nō sane· prout
ibi notat Io· An· et Archi· et· ii· q· iii· c· qui recte·
et Inno· ext̄· de imu· eccle· c· quia plerięꝫ· Ray· et
Hosti· in summa· Similiter inferiores officiales ut
nūcii missi et hm̄oi si aliquid extorquēt p impro
bitatē· ut denariū paruū z hm̄oi tenent̄ paupib9
erogare· z hoc ubi certū salariū recipiunt· ut di·
glo· in· c· nō sane· Naꝫ cum salariū sufficiēs recipi
unt si qua extorquēt debēt restituere· sic est quid
notabile et idē uidet̄ dicēs· d̄ notariis camerariis
et hm̄oi qui officio suo exigunt aliquid a psonis
Si· n· habent sufficiēs salarium tenent̄ ad restitu
tōem eoꝝ que accipiūt· nec uidetur excusare cō
suetudo cū sit irrationabilis· ar· xxiii· q· i· c· milita
re· uel paupib9 erogare· si de facili pōt inueniri·
NB Si uero salariū nō haberēt uel nō sufficiēs credo
ꝙ cōsuetudo excusaret· quia nemo cogit̄ suis sti
pēdiis militare· ar· insup de his qui accipiunt pe
cuniā ab accusatis· ul' incarceratis anq̄ proferatur
sñia cōtra eos ut intercedāt pro eis· et liberent̄·
Scieñ ꝙ si accusati uel incarcerati sunt culpabiles
uñ et merito cōdēnandi illā pecuniā· nec reddere

debēt datorib9 · quia turpiter dederūt nec sibi re
tinere pñt · quia turpiter acceperūt impedientes
iustitiā · sed dñt paupibus erogari · ar · xiiii · q · v · q
habetis · Si uero sunt innocētes et ad redimēdā
suā uexatōem dederūt et procurandā sui libera
tōem · si intercessores eorum sunt officiales salariati
alias pecuniā pro hoc receptam reddere dñt uel
paupib9 erogare · nisi data fuisset p modū doni NB
et liberalitatis · et precipue post liberatōem · quia
tunc retineri posset · ar · i · q · ii · c · sicut Epūs · et si
militer si intercessores nō sunt officiales salariati
sed priuate psone laborādo pro hmoi iusta libe
ratōe iuste faciūt · et quod eis dat iuste retinere
ualēt · Itē de pecunia data pro adulterio cōmisso
uel cōmittēdo q̈uis quidā dicant q dēt dari non
ei qui dedit · nec sibi retineri sed ei dari in cui9 in
iuriā data est · s · marito · si uxor ei9 cōmisit adulte
riū ex quo pecuniā habuit · uidet q potius debe #
at paupib9 erogari nisi ille maritus esset pauper
quia propter pauptatē posset etiam cōfessor ipi
mulieri tāq paupi dimittere z silr de uiro cōmit
tēte adulteriū quo ad uxorē caste uiuētē z uide
tur eē in hmoi quasi idē ius sicut et in turpi lucro
ut in meretricio · quod etiam pōt retineri sic acq
sitū nisi q leges prohibēt adulteria z puniūt nō
aūt simplicē fornicatōem z meretricia · Nihilomi
n9 d peccunia data pro adulterio nil statuunt · si
cut de pecunia simoniaca z alias hmoi · un paupi
b9 erogari poti9 inducēdi sunt · xiiii · q · v · c · nō sa
ne · ¶ De acquisitis per ludos fortūe extra illos

casus in quib9 debet acquisitũ pro hm̃oi restitui
debẽt paupibus erogari· qñq3 etiá posset sibi re
tinere· Sed de hoc· s̃· eo· li· ti· i· ¶ De illicite acqui
sitis primo modo· i· cu3 debet̃ illud acquisitũ ei a
quo acquisitũ ẽ· ut in furto rapina usura et hm̃oi
Regula est q hm̃oi sunt restituenda spoliatis· si
ue sint domini illa4 rerũ· siue ad eos spectet re3
nõ fuisse ablatam· ut accidit in pignore deposito
cõmodato et hm̃oi· licet· n· tales qui habent pig
nora deposita et hm̃oi nõ sint domini illa4 rerũ·
tamen ex honesta cá illa tenẽt· ideo his debẽt re
stitui talia ablata nõ dñis ipsa4 rerũ· et sic intelli
go illud· iii· q· i· c· reintegráda sunt omnia spoliati
ext̃· de restitutio· spoli· p totũ· Si aũt res ablata
est ab eo qui iniuste habuerat· puta p furtu3 uel
per rapiná· restituẽda est dño illius rei· nõ illi fu
ratori quis aũt malefacerer talis restituendo fu
ratoria a quo ipe accẽpat et nõ domino rei ipi9
quẽ nouit· tamen scd̃m Vber· liberatus est ab ob
ligatõe restitutionis· quia reposuit rem in pristi
nũ statum et gradũ· Quidá tamen dicũt q illud
quod acquirit̃ ex usura mẽtali tantũ· nõ debet illi
restitui qui dedit· quia a se uoluntarie abdicauit
nec tamen sibi debet retinere· quia cõtra legẽ ac
cepit· ext̃· de usu· c· cõsuluit· sed debet paupib9
erogari· ar· c· sicut dignũ· ext̃· de homi· de usu·
c· cũ tu· Sed ista iura inducta uident̃ esse contra
talẽ opinionem· ná ibi dicit̃ q debent ablata resti
tui eis quo4 fuerũt si reperiunt̃· uel eorum here
dibus· nec aliqd̃ ius· nec aliquis doctor solẽnis

facit istam distinctōem inter usurā mentalem et pactionalē · ut prima debeat restitui ei qui dedit sc̄da autem non · sed pauperib9 erogari · sed sicut indistincte dicit Augu · de acceptis per furtū z rapinam ꝙ debēt restitui · nō dari pauperib9 sic inquiēs · Qui cōtra ius societatis humane · furtis repinis · inuasionib9 · oppressionib9 aliqua abstu lerūt reddenda potius q̄ donāda censemus ex emplo zachei · xiiii · q · v · c · nō sane · ita et indistinc te dicit idē de usuris · Nolite elemosinas facere d̄ usuris · q · ea · quasi dicat hec reddenda sunt non paupibus danda · cuz · s · inueniunt̄ qui dederunt ipsas usuras · Et cuz dicit̄ ꝙ qui dedit usuras uo luntarie illud a se abdicauit · Rn̄deo ꝙ si dedit ex liberalitate et per modum doni uerū esset · z tūc recipiens hoc sciens nō tenet̄ restituere · nec pau peribus dare · Sed si dedit ratione mutui princi paliter nō abdicauit illud uoluntarie · supple sed conditionate · ne mutuās reputaret se grauatū · et istum ingratum · et sic alia uice non inueniret mutuū · et ideo sibi debet restitui usura · Si autez nil accepit ultra sortē quāuis hoc nō intenderet in nullo tenetur nec illi · nec pauperibus ·

¶ Pro huiusmodi autem maiori declaratōe scien dū ꝙ in re que debet restitui se aliquis tripliciter potest habere · quia aut est uerus dn̄s · aut heres eius · aut solum est dispēsator circa ipsam rem · z in primo casu cū scilicet est uerus dn̄s rei · ablate debet sibi restitui si potest · iii · q · i · c · reintegrāda et fere per totam questionem · Et hoc nisi iusto

bello uel iusto edicto imperiali uel ecclesiastico ille cui res sublata est priuaretur iure rehabendi simpliciter uel ad tps ·nam cú cótingeret hoc puta quia taq̄ herteticus códemnat9 est dn̄s rei uel de crimine lese maiestatis cóuictus in quibus casibus omnia cōfiscāt post sn̄iam sup hoc nō sibi sed fisco dn̄t omnia sua applicari·ext·de heretic·excōicam9·Insup si dn̄s rei ablate nō hēt administratōez bonoꝝ suorú ut pupill9·dēt illud reddi tutori ul' curatori· ¶ In scd̄o uero casu·s·cú legitimus heres é sibi debēt ablata restitui·sed cū tali distinctōe scd̄m Ray·qa si heredes sunt plures unicuiq̧ scd̄m proportiones sue hereditatie ꝑtis restituédú est· Si aút heres in aliq̄ determinata q̄titate cōstitut9 sit·puta in ·c· uel in domo et nō pl9·túc restitutio nō fiet heredi·sed illi uel illis quibus testator cōmisit dispésatōem bonoꝝ suoꝝ·Si uero defúct9 in morte sua·omnia bona sua legauit pauperibus z piis locis quibus illa legata sunt acquiritur ius in bonis defuncti pn̄tibus et futuris·un̄ et eis debet restitui· ¶ In tertio casu·s·cum est dispensator rerú ut Epi et alii prelati eccl'iaꝝ· et gubernatores hospitaliú é distinguendú·quia cú dāt aliqua aliis·aut dant de reb9 suis propriis· puta matrimonialib9 uel per industriam acquisitis sicut scripture doctrine et hm̄oi·et de hm̄oi dando quibuscunq̧ etiam mal' ut meretricibus et histrionib9 q̄uis grauiter peccēt·ut illud·lxxxviii·di·c·donare·tn̄ nō tenet ad restitutionem· nec illi qui hm̄oi recipiunt ab eis

scdm Ray. et Vlri. aut dāt de fructib9 ecclesiaꝝ suarū et locoꝝ piorū ad mensam coꝝ. seu usum spāliter deputatis. et tūc etiā male utendo et dādo male faciunt. nō tn̄ tenenť ad restitutōem ipi nec qui recipiūt ab eis. nisi recipent per extorsiones fraudes. et uiolētias et hm̄oi. tūc tenerēť et hoc scdm Tho. scda scde. q. Clxxxv. et scdm Vlri. Aut dāt de bonis ecclie deputatis ad cultū diuinū. uel. c. distribuēdis aut paupib9 erogandis spāliter uel cū etiā multipliciter cōmittūť dispēsationi sue sine distinctōe sibi deputatoꝝ ad uitaꝫ ab aliis. et tūc si dant causa necessitatis seu elemosine bene faciūt nec ipi tenēť. nec qui recipiūt ad restituēdū. nisi darēt de hiis que sunt distincte deputata clericis. quia tunc tenēť eis de eo quod abstulit ab eis. qa nō danda est elemosina de alieno. xiiii. q. v. c. neq3. Si dāt psonis honestis pro patrocinio et labore quē impendūt ecclesiis etiā laudabiliter faciunt scdm q̄titatē laboris et industrie. Ecclesiastici. n. utilitatib9 seruiētes ecclesiastica oportet remuneratōe gaudere. xii. q. ii. c. q cūq3. Nec ergo prelati dātes. nec recipiētes pro hm̄oi tenēť in aliquo restituere. Sed si dant rōne parentele. cū tn̄ nō indigeāt ul' cā fauoris humani erga principes nō faceret ad redimendā uexatōem quo ad tyrānos et similes uel dat causā turpitudinis ut meretricicib9 et hm̄oi. tenenť ad restituendū. que sic male dederūt nō quidē de bonis ecclesie. sed de bonis patrimonialibus si hēt. uel p industriā acquisitis. Illi etiā qui sic talia que

aliis debebāt male accipiūt·tenēt restituere· nisi ipē qui dedit satisfecisset Tho·ubi·s̄· debēt aūt dare uel successori eius qui dedit uel in utilitatē ecclesie cōuertere cū licentia superioris uel pau peribꝰ erogare·si illa paupibꝰ debebāt· Qui aūt recipiūt a religiosis propter iniustā causam uel sine licentia supioris debēt restituere prelato ip sius monasterii uł cōuentus uel alias in utilitatē monasterii cōuertere uel expendere· p̄cipue si ipē prelatus fuit qui male dedit·In omni autem casu ex supradictis debet fieri ita ꝙ pcm̄ quod est occultū non manifestet· et ita ꝙ nō sequatur maius scandalū·ar·di· xiii·c·duo ·Qui autē tenē tur alicui eclesie uel loco pro debent illud dare gubernatori seu rectori eius loci· nisi ille rector non hr̄et iustū titulū·sed usurpatū uel probabili ter credatē male usurū·tūc·n· posset in utilitatem illius loci cōuerti uel successori reseruare· ¶ Quā tū ad sextum·s·cur sit fienda restitutio· Ad hoc btūs Tho·scd̄a scd̄e·q·lxii· assignat rōem·uideli cet quia restitutio est actꝰ iusticie ad iusticiā aūt habendā et exercendā quilibet tenet· Consistit aūt iusticia in quadā equalitate q̄ tollit̄ p usurpa tōez·et detentōem aliene rei·et repari nō pōt ni si p itetatā datōez·seu p assignatōem rei ei cuiꝰ erat si pōt·z ideo tenet̄ restituere·Sed nota ꝙ si cut quilibet qui est sui iuris pōt donare rē suam· ita pōt etiā remittere rem sibi debitā gratis et re laxare suo debitori q̄ remissio siue donatio libere facta sine fraude et coactōe postq̄ facta est p

pñiam nō pōt reuocari· ut dicit Ray· ar· vii· q̄· i·
c· q̄ piculosum· Sed sciendū q illi qui ponūt se in
manibus creditoꝝ promittēdo seu offerendo se
ad dandū quod peterent· rogātes tñ q totū uel
partē dimittāt· sed nō intendūt restituere· īmo
sperāt q pro nihilo uel modico quietabunt· alias
nō se ponerēt in manib⁹ eoꝝ a pcō quidē rapine
usure seu alterius male usurpatōis nō sunt abso
luti· quia pcm̄ per pñiam et confessionē dimittit
quā illi uera nō hñt· Sed utrū absoluti sint a debi
to seu obligatōe restiruendi· distinguendū scd̄m
Egidiū in quolibet· qa si creditor propria uolun
tate et liberalitate dimisit et donauit nō curās q
debitor intenderet· nō tenet ipse debitor ampli⁹
restituere si hoc ei clare cōstat· Sec⁹ aūt si credi
tor decept⁹ uel coactus uel desperat⁹· i· q nūq̄
spabat se illud debitū ab eo posse hr̄e uel nō pos
se hr̄e totū· et ideo poti⁹ uoluit hr̄e ptē q̄ nichil
dubitās ne nihil hr̄et si totū nellet hr̄e· Talis· n·
remissio nō ualet et adhuc obligat ad restituēdū
Sed quia hec materia est multū utilis et necessa
ria sciri z in frequēti practica ideo seriosi⁹ z ple
nius tractanda· et quid sentiant docto in hoc re
ferendū· Cum ergo querit utrū usurario uel cui
libet alteri q hēt aliena sufficiat in foro cōscie r̄mis
sio sibi fcā ab his a qb⁹ extorsit usuras uel alia ma
le ablata uel ab heredib⁹ eoꝝ si illi ñ uiuūt rñdet
dixsimode a diuersis ut i· § · seqntib⁹ Girar· d se
nis asserit q hñs male ablata nisi r̄ddat aut suffi
ciēte faciat cautōez ñ pōt liberri a sua obligatōe

ꝑ aliú modú· eum pōt aliquo mō restituere· nec enim pōt debitū đobligari· Et primo per uiá remissionis· Scđo nec per uiá satisfactionis· Tertio nac per uiá liberatōis· Quarto nec per uiá trásla tōis· Sexto nec per uiaꝫ renúciationis· Septimo nec ꝑ uiá cōueniētie ꝛ discretōis· Inducit ad hoc has rōnes que nō uidenͭ multú urgere sed sine multa difficultate solui pn̄t per eos qui tenent ꝙ absqꝫ actuali restitutōe pōt tolli obligatio male ablatoꝝ ab eo cui obligatur ꝑ quēlibet horú mo dorū· dúmō nil fiat in fraudeꝫ uel per metú uel per desperatōeꝫ·ſ· nō rehabendi·sed libere spō te gratis et scienter· Si·n·frauduléter coacte uł hm̄oi fieret tał deobligatio locū habet quod di cit et nō aliter· ꝙ nō possit tolli talis obligatio ꝑ uiá remissionis nisi restituaͭ probat sic· Nullꝰ est capax remissionis nisi a peccato prius desistat· sed hn̄s rem male ablatá q̄diu remanet obligatꝰ ad reddendú nō dr̄ desistere a pcō· ergo nō est capax remissionis· ꝛ ꝑ cōsequés obligatio illa tol li nō potest ꝑ uiá remissionis· ad qđ facit regula Peccatū· de regu· iuri· in· vi· Restitutio· n· ꝑ quá obligatio tolliͭ est ꝑuia remissioni· uñ nō uideͭ remissio fieri nisi ꝑ restitutōem tollaͭ prius obli gatio· Sed ad hoc rn̄det maior pōt ītelligi dupli citer· vno modo ut intelligaͭ de remissione debi ti rei ablate· ꝛ sic uideͭ falsa· ná pōt alicui remitti debitum si uult scđm Egid· Secundo mō ut intel ligas de remissione peccati et túc est uera maior ꝛ minor falsa· ná habés male ablata si nō potest

restituere ullo modo remanet obligatus ad resti
tutōem cū poterit·ext·de soluti·c·odoardus·z
tamē desistit a peccato si penitet et proponit re
stituere in futuꝝ·sed si potest restituere sed male·et hoc intendit facere si creditor nō ramittat
talis etiam adhuc remanet obligatus ad restituē
dum·et tñ desistit a paccato penitendo·et quod
pēdet ex regula augeri pcm̄ ꝙ restitutio ē puia
remissionis·uerū est de restitutione nō salum ac
tuali sed etiā mentali ut in proposito et in equiua
lenti· Quod nō tollatur ꝑ uiā satisfactōis probatꝛ
sic· Satisfacere ē peccatoꝝ causas excidere z eo
rū suggestionibus additū nō indulgere·de pe·
di·iii·cicca prin· Cū ergo ablatio et detentio rei
scilicet peccati quod fit ꝑ oppositū suuz·s· resti
tutōez·igit̄ nisi restituat̄ nō uidetur posse satisfa
cere q̄tūcūꝙ acceptet creditor· Insuꝑ cū per sa
tisfactōez nō solū reparet̄ amicitia sed etiā equa
litas iusticie q̄ ablata erāt ꝑ usurpatōem et detē
tionē alienoꝝ nisi tollat̄ cā iniusticie et inequalita
tis·que fit ꝑ restitutōem subtractoꝝ dū credito
ri reddit̄ quod minus habebat q̄ debebat ab ip̄o
usurpatore qui plus habebat q̄ debebat·nō reꝑ
abit̄ iusticie equalitas·et sic nō fiet satisfactio ni
si reddat ablata· Satisfactio·n·fieri debet ꝑ ip̄m
debitorē qui uiolauit iusticiaz usurpando aliena
nō ꝑ creditorē· Ad hoc rn̄deri pōt ꝙ utiꝙ pec
cati causa excidi nō potest nisi ꝑ restitutōez·sed
restitutio nō solum fieri pōt actu sed etiā mēte
et proposito·alias qui nō potest restituere cum

nil habeat. sequeret q non posset satisfacere pro peccatis quod est falsuz. Similiter etiã equalitas iusticie reparari põt nõ solũ p actualẽ restitutõez, sed etiã per aliũ modũ. p quẽ sibi creditor uel iniuriã passus reputat sibi satisfactũ. Fit quoq in hmoi remissione satisfactio p debitorẽ qui uiolauit iusticiã dum habet animũ patũ z se offert ad restituendũ si nõ remitttit. Tertio probat q non tollat per uiã liberatõis sic Chriso. dicit. ext. de regu. iuri. c. omnis res. per quascũq causas oascitur per easdẽ dissoluit. Sed obligatio talis iniusti detẽtoris nascitur p solã eius deprauatã uoluntatẽ. s. rapiẽdo uel tenẽdo uel detinendo rẽ alienã ergo dissolui nõ poterit nisi per uoluntatẽ. s. rectificatã. s. in restituẽdo ablata. et sic uidet q non sufficiat uoluntas eius cui fieri debet restitutio. ad tollendũ obligatõem cũ nõ fuerit causa ipi9. Ad quod rñderi põt q uolũtas deprauata usurpatõis reedificari põt nõ solũ p actualẽ restitutõem. sed per intentõem uoluntariã restituendi si ille ipõte noluerit remittere. et sic nõ solũ uolũtas creditoris. sed z debitoris uoluntas. que fuit causã obligationis concurrit ad liberandũ obligatorem dũ se offert ad satisfaciendũ creditori ad placitũ. ¶ Quantũ ad quartũ. s. p uiã trãslationis et acquisitõis dñii probat q nõ possit tolli obligatio sic. Presupposito q in usura nõ trrãsferat dñium scdm quosdã. tunc assumit talis regula. Null9 põt in re detinẽda iniustus titulus aduenire. nisi prius iust9 auferat titulus. nã iniust9 titulus au

ferri nō pōt absq̧ hoc ꝙ iustus titulus acquirat̃ et econuerso·et idcirco erit alia actio·ꝑ quā iniustus titul⁹ tollit̃·et ꝑ quā iustus titulus acquirit̃ Null⁹ ergo aduenire poterit iust⁹ titul⁹ ꝑ aliquā actōem nisi ei auferat̃ iniustus titul⁹ ꝑ aliā actionē· Sed illis qui acquirūt dn̄iū in re detinēda aduenit iust⁹ titulus per dn̄ii acquisitōem· ergo si pri⁹ habuit iniustū titulū ꝑ rei aliene usurpationē et detentōem·oportet ꝙ dict⁹ titulus iniust⁹ auferat̃ per eiusdē rei restitutōem aut dn̄ii acq̄sitōeꝫ·ꝛ sic nō est capax dn̄ii an̄ restitutōeꝫ·ꝛ mlto forti⁹ in furtis ꝛ rapinis·in qb⁹ scd̄m oēs nō trāsfert̃ dn̄iū· Sed ad hoc rn̄det̃ ꝙ ad hoc ut dictū ē· restitutio ꝑ quā aufert̃ iniust⁹ titulus in foro cōscie fieri pōt nō solū māualiter· sed etiā mētaliter·dū·s·ē pat⁹ reddere realiter si nō uult dimittere·et sic ablata iniusto titulo ꝑ spōtaneā et liberā remissionē creditori acq̄rit̃ dn̄iū· ¶ Quātū ad quintū ꝙ nō possit tolli ꝑ uiā donatōis ꝓbat sic ꝑ has ꝓbatōes· Ille cui restitutio fieri dēt donare nō pōt prius q̄ sit restitut⁹·ꝛ ip̄e iniuste detinēs aliena an̄q̄ restituat ablata certificari n̄ pōt d̄ tali donatōe utrū sit uera donatio p̄mā sic ꝓbat Donatio nisi sit libera nō ē donatio uera·ff·de adimē·lega·l·rē legatā· Iste aūt q taliter dōat·s· an̄ q̄ sit restitut⁹ nō libere donat quia nō libere illud hēt·cū nō actualiter hēat·et si dicat̃ ꝙ libere restituēd⁹ pōt hr̄e·et ꝑ cōsequēs libere pōt donare qa detētor bonoꝝ suoꝝ pat⁹ ē redder̄·tal' istācia nihil ualet·qa r̄stituēd⁹ certificari n̄ pōt ꝙ tal' hn̄s sua male ablata sit pat⁹ ad ea restituēda nisi

ea statim cū pōt reddat uł pro eis reddēdis suf
ficientē cautionē faciat· qd ptinet ad scdam pro
positōem· Nā et si uideāt aliqua signa quib⁹ se pa
tū ad satisfaciendū ondat nō probat esse suffici
entia cum illis uti possit· ita ille qui nō habet intē
tōez restituēdi sicut ille qui habet·et talis alieno
rū detentor iniust⁹ cui donatio fit an restitutōez
nō pōt eā ut ueraz donatōem acceptare uel acci
pe cū bona cōscientia· Ad quod rndet q donari
pnt nō solū res habite sed etiā iura et actōes et
que sperāt haberi·nec propterea pōt dici q nō
sit donatio libera·quia res actu nō habet· Et cū
hoc negociū agat z discutiat scdm foz cōsciētie
ubi credendū est cuilibet pro se z cōtra se· Et ne
mo sit arbitrād⁹ immemor proprie salutis· ut di
cit·i·q·vii· sanxim⁹· exquo debitor offert se pa
tū ad restituendū si uult rogat tn ut donet nō co
actus nō deceptus· sed spontane⁹ pōt sibi psua
dere z credere libere donasse·pcipue cū nō ege
at multū·nec·n·psumit de facili qs proiicere sua
et donare· ¶ Quantū ad sextū q non possit tolli
p uiā renunciatōis· sed anteq fiat male ablatorū
restitutio nō pōt ille cui restitutio fieri dēt renū
tiare·ergo nō pōt tolli obligatio detinētis aliena
iniuste p uiā renuntiatōis· Maior est nota·minor
probat nā renūciatio illa que fit a spoliato anteq
restituat ipa decernit eē nlla sicut patet ·iii·q·i·
c· Epis·et ext·de restit·spo·c·sollicite·z ideo qa
psumitur nō libere fieri quia nō est uerisimile q
spōte iuri suo renunciauerit qui renūciat spoliat⁹

Sic in proposito uidet͂ dicendū ꝙ creditor renūcians nō restitut⁹ nō uidetur spōte renūciare. sed ut coactus et hmoi. Ad quod respōdet͂ ꝙ ea q̄ cōtinentur in dictis capitulis hn̄t locū in foro cōtentioso ubi proceditur ꝑ presumptōem. sed in foro cōsciētie etiā spoliat⁹ pōt renūciare iuri suo ut in proposito. preterea eo ipso ꝙ offert se ad restitutōem. si uult iam reuestit et restituit eū iuri suo. ¶ Quātū ad septimū ꝙ n̄ possit tolli ꝑ uiā cōueniētie et discretionis probat̄ sic. Supposito dicto regl'e pcm̄. li. vi. Obligatio illa qua iniust⁹ detentor alienoꝝ est obligatus ad restitutōem. nec esse est ꝙ tollat͂ per uiā restitutōis uel aliam equipollētez. ꝛ querēdo que sit uia equipollēs restitutōi. si dicatur ꝙ sit remissionis uia uel donationis. sequitur inter alia istud incōueniēs ꝙ pōt dici restitutio. et tamē in possessione minime positus. quod patet esse falsuz ꝑ illud qđ habet͂. ff. de uerboꝝ sig. l. pl⁹ est. dr̄. n. ibi ꝙ restituere est nō solū pn̄iam rei prebere. sed etiā possessorē facere fructusq̄ reddere. sine quibus nullus pōt dici restitutus. Si ergo remissio que fit ante restitutōez equipollet restitutōi ip̄i sequit͂ hoc inconueniēs ꝙ etiā nō positus in possessione dicet͂ restitutus. Sed ad hoc rn̄det͂ ꝙ in foro cōsciētie ꝛ ab Aug. nō sumitur ita stricte restitutio sicut in foro cōtentioso scd̄m iura. Nā quōcūq̄ impleat͂ uolūtas creditoris a debitore dr̄ restitutio facta. ꝛ cū quis cedit bonis etiā an̄q̄ ponat eos in possessionē non restituit quo ad cōscientiā. ¶ Querit͂

usu᷈ usurario uel cuicu᷈q alteri qui hēt aliena suf
ficiat in foro cōsciē remissio sibi facta ab his a q
b⁹ extorsit usuras uel al's quecu᷈q male ablata.
¶ Hāc qōnē de usuris Lau. in tractatu formās
prius recitat opinionē docto᷈ .dicit ergo glo. et
in regula pc̄m.tenet q̄ sic .Sed dicim⁹ ibidē con
tra.s. q̄ nō sufficit nisi pecunia sit restitutōi para
ta. Aliquoru᷈ uero theologo᷈ opinio fuit q̄ etiā
nō sufficit q̄ res sit pata restitutōi.sed etiā opor
tet q̄ offerat.lo.an.ibidē sup glo. demu᷈ assumit
uiā mediā dicēs. q̄ aut gerit in mēte usurari⁹ re
stituere.et remissio sufficiat aut nō.et tu᷈c secus.
Sed Frede. de senis in ope suo format indistinc
te opinionē dicte glo.sic dicēs.Si is cui dn̄t resti
tui pecunie uel male ablata nō coact⁹ uel decep
t⁹ nō remittit z omni dolo et vi.calliditate.z me
tu cessantib⁹ etiā p̄cibus uel seruitio᷈ exhibitōe
induct⁹ debitā sibi pecuniam nō oblatā nec resti
tutōi paratā usurario dimittat liberat⁹ est usura
rius a restitutōe.nō tn̄ a pcō qđ cōtraxit exercē
do usuras.nisi et de illo pcō pn̄iā agat. Pōt etiā
dici q̄ plus est q̄ si usurario pseuerāte in crimine
et nō disposito ad aliquā restitutōem is qui dēt
accipere usuras remittat illas proprio motu.uel
ad petitōē usurarii liberatus est usurari⁹ a resti
tutōe rei.et si nō a pcō.quia de hoc oportet satis
facere deo p pn̄iā hec ille. ¶ Hāc opinionē uidet
firmare Hosti.in su᷈.et Archi.in c.ii.đ usu. li.vi.
sup uerbo satisfactu᷈. dicēs. Satisfcm̄ accip im⁹
quōcu᷈q uoluntati creditoris satisfiat. Idē Lap⁹

Idē aūt Lau· sic cōcludit· ut tollat̄ oīs dubitatio an sit uel nō sit liber anim⁹ remittētis· et ꝑ cōsequēs clara cōsciētia usurarii· Et ut facili⁹ inducātur homines ad cōtritōem· ⁊ de cetero a talibus abstineant· cautū est ꝑdicare ꝙ nō sufficit remissio facta q̄uis se disponat ad satisfaciendū· si nō remitteret creditor· et cautius ꝙ oportet ꝙ pecunia sit restitutōi parata· ⁊ cautissime ꝙ offeratur pecunia uel ꝙ pl⁹ est ꝙ ponat̄ in manib⁹ creditoris· sed de iure· et in foro cōscītie puto illā glo· cui⁹ opinionē sequit̄ Frede· ut dictū est esse uerissimā· ⁊ ad hoc inducit ipē Frede· plures rōnes· Et prima est talis· In maioribus criminibus sicut est in crimine furti uel rapine· uel uiolentie re furtiua uel rapta remanēte apud furē uł raptorē de uolunrate dn̄i purgat̄ uitiū furti uel rapine sine aliqua restitutōe· ut· l· si fur· ē usu· in pn̄· et· ff· de ꝑcario· l· si certe· ergo purgat̄ uitiū usure remanente usura apud usurariū de uoluntate dn̄i· Et ꝙ illa sint maiora crimina patet ex maioritate pene siue agatur ciuiliter siue criminaliter· ¶ Graui⁹ aūt est pc̄m qđ graui⁹ punit̄· ut· ii· q· iii· c· nō offeram⁹· ¶ Scđa rō est quia in crimine usuraꝝ et in aliis maiorib⁹ sufficit facere cōdignā satisfactōem uel emēdatōem· ext̄· de rapto· c· i· ut sit qs liberat⁹ a pccō· c· q̄to· ext̄· de usu· Sed satisfactū intelligit̄ quōcūqꝫ desideriū creditoris impleat̄· etiā si n̄ soluat̄· ff· q sat· da· co· l· i· ¶ Tertia rō ē q̄ uidet̄ scđm eū insolubił· sūt qdā spāles ca⁹ in qb⁹ obligatis ad restitutōeꝫ n̄ sufficit remissio

ut c·exigit·de cēsi·li·vi· z ibi ḋ hoc ergo in aliis casib⁹ stabit regula ꝙ sufficit remissio· Idē tenet Pet·de pal·in·iiii·di·xv·qui dicit ꝙ obligatus restitutōi excusatur propter remissionē creditoris quia per acceptatōem tollit̄·et hoc nisi sit talis ꝑsona que nō habeat administratōem uel que nō pōt donare·nec per cōsequēs remittere·quia remittere est dare· Itē qn̄ in iure est cautū ꝙ remissio nō ualeat· tunc nō excusat sicut in iudice delegato qui munera et expensas recipiēs uel extorquens tenet̄ reddere nulla partiū remissione sibi profutura·ext̄·de rescripti·c·statutuȝ·li·vi· Et de uisitāte iure ordinario recipiēte mun⁹ ad cui⁹ duplū restitueñ tenet̄·ext̄·de cēsi·c·exigit· hec Pet·ꝙ si quis obiiceret regulā·Nō remittit̄ pccm̄ zc̄· quod est uerbū Aug· z restituere est rem in pristinū statum reponere· uñ nō uidetur satisfacere remissio·ad qḋ rñdent predicti· Pet· Lau· post Frede· ꝙ Augu· in dicta regula nō habuit respectū ad strictā significatōem uerbi sed ei⁹ mēs est uerbis preferēda·ext̄· de uerbo·signi· c·intelligenda fuit· ꝙ si offendisti proximū tuū rapiendo furādo usuras extorquēdo·recōcilies te cū ipo·et cōiter quia homines nō iactāt pecūias suas· sed uolūt sibi restitui res ablatas· propterea Aug·se retulit ad uerbū restituat̄·ꝙ auteȝ sic intellexerit Augu·ōndit multipliciter·hec ille Quod aūt dicit·Lau·s̄·s·esse predicandū nō sufficere remissioneȝ nisi fiant ea que dicunt diuersi nō uidetur turū uel cautū m̄ ex tali predicatione

ita pōt sequi piculū animarū sicut cautela. Sicut enim pdicator dēt sibi cauere a pdicādo ea que pñt homines inducere ad malū. et ab allegando mala ita debet cauere a pdicādo scrupulosa z ardua. qñ cōis opinio est in cōtrariū. hoc. n. esset inijcere laqueū animab9. qd fieri nō debet. xxvii. q i. c. uiduas. Audiēdo. n. talia z nō seruādo cū ex auditis format sibi cōscientiā. hoc sibi necessario fiendū qui habet hmoi remissionē. et ex difficultate nolit ponere se ad faciendū. erit in malo statu rōe cōsciētie sibi facte sup eo in quo bñ poterat trāsire cū bona cōsciētia. Preterea si pdicator hoc dicat in predicatōe. s. sibi nō sufficere remissionē nisi zc. et postea in audiētia cōfessionis faciat cōtrariū et dicat illi sufficere. nōne ex hoc pōt sequi magnū scādalū cōtra doctrinā predicationis. Ex hoc. n. poterūt credere homines sic esse de mltis aliis que pdicatores dicūt. s. q nō sunt simpliciter uera. sed ad terrorē dicta. et sic pclitabit fidei doctrina. nō uideo etiā cū bona cōscientia q absq sui magno pcō possit hoc dicere in pdicatōe. si sentiat cōtrariū. qa hoc cōiter tenēt doctores. Sed et si teneret aliquā aliā opinionez cū ille sint scruplose. nō dēt uelle inducere hōies ad suos scrupulos. nō ergo predicando dicat q sufficiat remissio. ne inducat occasionem mali. et aperiat uia usuris neq dicant q nō sufficit ne dicat mendaciuz uel scrupulos. et laqueos iniciat auditorib9. sed dicat qd dicit Aug. q oportet q restituat si pōt. xiiii. q. vi. c. si res. z in restitutōe

includit remissio. Hosti. in sum. ti. de usuris dicit q si fenerator pte pecunie fenebris restituat ei a quo habuerat uel heredi suo. z de uolũtate eius pte retineat dicũt theologi indistincte q nõ est liberat9 nisi totuz offerat. tu dicas q si ex pacto fit nõ est liberat9. ar. c. ueniẽs. ext. d simo. Si aũt usurari9 pte sine pacto liberaliter soluat ut offerat. et de altera pte misericordiá petat. et creditor liberaliter remittat liberatus est debitor. nec tenet ulteri9 ad restitutõem sicut nec tenet si gratis accepisset gtis oblatũ scdm Gof. Hic tñ bon9 iudex ex certis cõiecturis motũ sui animi informabit. Ná si creditor est paup et inops. et usurari9 diues et potẽs. nõ psumo q creditor ipm usurariũ spõte ex corde liberet sed hoc faciat qa ultra recupare nõ põt. ut illd tantillũ qd offert recuparet. et nõ amitteret. Si uero creditor sit diues et potẽs q etiá cõsueuit histrionib9 et ioculutorib9 tãtũdẽ d suo donare uel plus frequẽter presumi põt q ex corde hoc faciat. hec ille. Itẽ in quadaz sũmula dr q si usurari9 offert libere totá summá pecũie creditori oñdẽs plenariá uolũtatẽ cuz nõ habeat. quia si crederet q aliqd accipet nõ offerret. creditor nihil penit9 uult accipe. sed liberaliter dimittere totũ. iste plenarie satisfecit pximo sed nõ deo. et ideo postea sufficit sibi sola cõtritio ut satisfaciat deo. Vñ cõsulendũ est nõ cõtritis ut haud min9 hác liberá satisfactõem faciant pximo. Itẽ sunt aliq usurarii q nitũt decipe deuz qui nuneratá pecuniá et acceptá tũc exponunt creditorib9 credẽres q illá nõ accipiát qa si crede

rēt ꝙ illá recipe rēt nō illá repñtaret. at ille timō re uel uerecúdia duct9 nihil uel paꝝ recipit resi duú dás et sic isti tales dicerent se satisfecisse. qḋ nō est ueꝝ. Ité nō. scḋm quosdá ꝙ sút qnqꝫ mōi satisfaciédi. Prim9 modus est cuȝ pecunia libere offert. Scd9 modus é cú pecuniá nō hēt ⁊ offert pignora. Terti9 mod9 est cú pecuniá nō hēt nec pignora cógruētia. facit tñ cú instrumtis ut he redes cōpellant ad satisfactōem et etiá ipemet. Quart9 mod9 é cú mediáte sacerdote uel aliquo alio religioso fit uolútaria et libera cōcordia iste tñ modus dēt sp oñdere creditori uelle et posse libeꝝ debitori. Quint9 modus est cú cōsésu ⁊ mi sericordia creditori pōit debitor aliq̄ possessionē in máu alic9 hōesti uiri ex cuius fructib9 soluát̄ p tps debita. deinde possessio ad heredes reuer tat̄. uel ita dēt pmanere p incertis. hec ibi. Ité Ar chi. in rbsario. xiiii. q. v. c. nō sane. dicit ꝙ Hosti. dicebat ꝙ in his in qb9 é pcm̄ mortale scḋm legē diuiná ut in furto uel rapina dispésare nō potest Eps. imo nec etiá Papa ut aliq dicút. quo minus pñiá agat. ⁊ restitutio fiat si pōt. ext. d usu. c. cū tu. In his ṽo in qb9 é pcm̄ mortale scḋm ius posi tiuú. ⁊ cú epis seu inferiorib9 pape interdicta ē dispēsatio nll9 dispésare uel dilatōeȝ pstare pōt nisi sol9 papa. iii. q. i. c. reintegráda. ul' bi qb9 spá liter cōmiserit. Si uero nō est interdicta poterit hec ibi. Sed ꝙ dicitur papá nō posse dispensare in his restitutionibus ubi est peccatum mortale perpetratú in usurpatione contra legem diuiná.

facta·ut furto rapina usura et hmoi quo minus restitutio fiat si pōt uidet̃ intelligēdū quo ad re stitutōem certoꝝ si sciūt ꝑsone uel quo ad incer ta· cū dispēsaret absq; cā rōnabili uel saltē dubia pro libito uolūtatis·Non·n·pōt tollere que sunt propria hominū et dare aliis sine cā·sed cum cā rōnabili pōt·puta per modū pene· ut cū aufert regnū uel impiū alicui propter demerita sua qa esset inimic9 ecclesie hereticus uel scismatic9·nec se uellet corrigere uel cū faceret mouere bellum cōtra aliquē dnm uel ciuitatē ꝑsequentē eccl'iaȝ uel fauentē heretici uel detinentē bona eccl'ie·et traderet aliis dignitatē iura z bōa illoꝝ sicut fcm̃ ē pluries·Nec pōt papa cū bona cōsciētia q̃ pau ꝑibus deberet dispēsare dare diuitib9 sine cā rō nabili· sed cuȝ cā rōnabili pōt talibus obligati· re mittere seu ut pauꝑib9 dare ea q̃ acqsierūt ꝑ fur ta rapinas et usuras cū sūt incerta scdm oēs· al's cū sit supm9 z u'lis pr̃ paupeꝝ magis q̃ Epi qui hmoi solēt dispēsare· ut·lxxxvii·di·c· eps·ext̃· de ·Quia hēt etiā plenitudineȝ ptātis in di spēsatōe bonoꝝ eccl'iasticoꝝ·et plenā iurisdicti· in terri ecclesie forte de hmoi bonis·s·eccl'iaꝝ·z' hoꝝ q habitāt in terri eccl'ie posset remittere de bita ex furtis rapina et usura etiā cū sciūt ꝑsone sine coꝝ cōsensu et ex aliq̃ cā rōnabili·naȝ quotti die hoc fit ut iura uni9 eccl'ie et fruct9 auferat z det alteri q̃ curato illi9 eccl'ie cū cā tñ ut creditur rōnabili z sic multomagis in hmoi pōt dare dila tōem·qa pl9 ē remittere debitū q̃ dilatōeȝ dare

ad soluendū· ¶ Querit utrū sup incertis cū epō qui est pr̄ pauperū possit fieri cōpositio uel trāsactio· Rn̄det Lau· Sciendū ꝙ Pau· in cle· de pe· et remi· húc passum examinat· et finaliter determinat ꝙ nō ꝑ illū tex· z ꝑ ·c· fi· de offi· uica· li· vi· uult· n· ꝙ sine mādato aplico id facere nequeant Epi· nisi cōponerēt d̄ tanta q̄titate quāta est illa ad quā ascēdūt· et nō de minori· Cōtra· seruat licet fcā tacita compositōe ferat demū sn̄ia taxatiua ipoꝝ incertoꝝ· et si uera sunt q̄ fat⁹ est Pau· qd̄ uidet̄ de iure· nec uidet̄ cōtraria consuetudo ualere alias multoꝝ anime illaquearēt̄· Tex· tn̄ illi uidere meo nō pbāt ita clare· Vn̄ forte posset tn̄ dici qd̄ non est credendū ꝙ papa q ꝑficit Epōs pr̄es paupeꝝ indistincte n̄ cōcessisset eis in spē ꝙ ex cā posset cū talib⁹ trāsigere· et isti hn̄t maiorē ptātez q̄ illi quib⁹ libera administratio cōcessa est· Itē nō simpliciter donāt· Itē papa scit hāc cōsuetudinē z diu tollerauit· Fiūt tn̄ taxatōes ꝑ sn̄iaz· hec Lau· Forte posset dici ꝙ exquo ad ecclesiā militātē ualet dcm̄ Lau· et etiā quo ad deū et ecclīā triūphantē cū ex cā rōabili facit cōpositōem d̄ minori q̄titate q̄ sint incerta· puta q̄a residuū dimittit ei ut paupi· cū al's nō posset uiuere sine indecētia sui stat⁹ notabiliter· Sed ubi absq3 cā Epūs scienter cōponat de minori q̄titate notabiliter ualet dcm̄ Pau· in foro dei· nō· n· credēdū est papā fecisse Epōs dispēsatores bonoꝝ pauperꝝ· ut possent pro libito uolūtatis remittere ul' componere sup incertis· ut de his postmodum

pompose uiuát· Nec ipe papa posset cú bona cõ sciétia absq aliqua cá rõnabili facere hmoi taxatóes lóge min⁹ q̃ sit dtbitũ iucertoꝝ· et residuú sciéter illis debitorib⁹ dare·cú omnia bñ z plene possit restituere· Sec⁹ cú dubitaƀ utꝝ sit debitor ꝑ incertis·ná in dubio est sp interp̄tádu; fcm̃ pape ꝑmaxime in bonú· ut di·xl·c·nõ nos·cú glo· Papa·n· z si héat plenitudine; ptátis errare pót ut hõ·z inter cetera sue ptátis nõ auferet sibi cõditio ista cõis hominũ qn possit peccare mortaliter et descédere ad inferos grauius ceteri puniend⁹ si deliquerit·ut dr̃ di·lx·c·si papa·z in glo· Insup cũ restitutio certoꝝ debeat p̄cedere restitutóe; incertoꝝ ꝙ Epi circa usurarios publicos ut licétiét ad sacraméta eccl'ie et sepulturá p⁹ cõponát sup certa q̃titate ꝑ incerti q̃ sibi solét ĩbursare magis q̃ paupib⁹ dare· z d̃ ceteri ñ puideát sufficiéter·ut reddát ĩtegraliter min⁹ bñ faciũt· ꝗnimo si nõ sufficerét bona q̃ remanét usurariis uel heredibus coꝝ tenétq̃ acceperũt ꝑ incertis cõtribuere ꝑ restitutõe certoꝝ·al's fures sunt et latron s auferétes q̃ dñi certis ꝑsonis·ext· de usu·c·cum tu·xiiii·q·vi·si res·Sed cõsuetudo in hoc nõ excusat· q̃ potius dicéda est corruptela· quia cõtra ius diuinú di·viii·c· q̃ cõtra mores·xxii·q·vii·c·flagitia· ¶ Quantũ ad septimu;·s·d̃ mõ restituẽdi seu ordine circa qd̃ cõsiderãda sũt tria·Primũ é ꝙ restitutio certoꝝ p̄ponéda est restitutõi incertoꝝ·Sciédũ igiƀ ꝙ certa oía obligat restõ·i·cũ sciũt ꝑsone quib⁹ é facienda ꝑus inte

gfaliter soluenda sunt q̄ soluāt incerta qñ.s. scit.
uel dubitat bona restituētis ñ sufficer ad utrūq̧
ná tūc restitueda sunt plene p⁹ et integ̃liter cer
ta. z hoc triplici rōe. Primo rōne successionis. Se
cūdo rōne obligatōis. Tertio rōne similitudinis.
¶ Quantū ad primá rōez.s.successionis aduertē
dū diligenter q̄ nō succedit in paupib⁹ ipe Xp̄s
nisi qñ nō repiūt psone certe qb⁹ restitui dñt cer
ta. ut quasi p substitutōem succedere uideāt. ac
si diceret testator dimitto meos heredes tales z
tales quib⁹ debeo uel etiá si nō debeo. Sed si eos
nō repiri cōtingat. substituo mihi Xp̄m cū pau
pib⁹ suis. ¶ Quantū ad scđaz rōem obligatōis p
bat hoc sic ná paupib⁹ nō tenēt heredes dare.s.
p restitutōe dictoꝶ incertoꝶ nisi unica rōe.s. in
foro dei.si creditoribus certis tenēt duplici rōe
in foro dei z foro mūdi. quia heredes pñt a cre
ditoribus in iudicio cōueniri. ¶ Quantū ad tertiá
rōné.s.similitudinis pbat idē a simili đ uoto sim
plici z soléni. Ná uotuz simplex nō ita obligat sic
id qđ est soléne. ná quo ad deū simplex obligat
et soléne quo ad deū z mūduz.i.forū mđi. unde
simplex uotū impedit matrimoniū cōtrahendū.
sed nō dirimit cōtractū Solemne aūt et impedit
cōtrahēdū z cōtractū dirimit ut patet di.xxvii
p totū.et rō h⁹ ē qa in uotō simplici ē unū uiculū
ligās.in soléni duplex. De restitutōe ꝟo certoꝶ
sciendū q̄ restitutio etiá fieri dēt cū quodā ordi
ne p c⁹ declaratōe sciēdū q̄ scđm triplicē uolūta
tē creditoꝶ cōtingit debitorez hr̄e substatiá ei⁹.

Prima ẽ uioléta· Scđa ẽ cõditionata· Tertia cõfor mata· Prima repit̃ in furto ꝛ sil'ib⁹· Scđa in usura Tertia in cõtractib⁹ licitis siue iustis· ꝛ scđm hác triplicẽ uolũtatis· gradũ uarie prius et posteri⁹ hõ restituere obligat̃· Cũ igit̃ pma uoluntate·s· uiolétate debitor tenet̃· utputa qa abstulit p furtũ et rapinas ꝛ hmõi uiolétias· talia pus restituenda sunt q̃ usura et alia debita· ꝛ hoc pptertria s· propter offẽsioné· ppter expropatõem· ꝛ ppter cõpulsioné· Propter offẽsioné qdé· ná maior in eis fert̃ iniuria· qa illa penit⁹ sunt inuolũtaria· s· rapina furtũ ꝛ hmõi· usura uero aliquo mõ est uolũtaria· s· uolũtate cõditionata· pptereađ sui nat̃a minoré iniuriá in pximũ sapit· alia uero debita sine iniuria fiũt· qa sũt uolũtaria· puta id qđ dẽt rõe emptõis facte alicui⁹ rei· uel rõe mutui liciti et hmõi· et ideo rapina ꝛ furtũ pus restitui dñt q̃ ipa usura et alia debita licito mõ cõtracta ꝛ eadé rõe pus rapina· quia grauior in ea fit uiolétia et iniuria q̃ in furto· Scđo dẽt talis ordo ppter expropatõe ꝫ· Ná in rapina et furto scđm oẽs dñiũ nõ tráffert̃· et imo talia nũq̃ totaliter fiunt possidentiũ· In usura uero dñiuꝫ tráfferri uidet̃· Tertio seruád⁹ est talis ordo ppter cõpulsioné· magis·n· debitor cõpellit̃ et artat̃ a iure restituere q̃ extorsit p furtũ et rapiná q̃ q̃ hũit p usurá· ná ad restitutõeꝫ usure cõpellit̃ diuĩo et eccl'iastico iure· sed ad restituẽdũ rapiná cõpellit̃ ul' artat̃ iure diuino eccl'esiastico ꝛ ciuili· Ex quib⁹ seq̃t̃ ꝙ debitor si nõ põt insolidũ restituere qđ extorsit

p rapinā et furtū· et etiā q̄ hūit p usurā· et hoc cū rōe uolūtatis cōcurrētis· qa in soluēte usuraꝝ aliquo mō uolūtas ei9 cōcurrit ad illā expoliatio nē usure. Sed expoliatis· p furtū seu rapinā cōtē oēꝫ suā uolūtatē expoliat· tū etiā rōe iuri coartā tis· nā a iure ciuili hō cōpellit ad restituti· rapine et furti insolidū etiā si nō hēat ad restituēdū usu ras h9 sniē est Gir· or· heremitaꝝ· q̄ uidēt rōnabi liter dcā· hoc excepto· s· q̄ dñt p9 restitui rapina furtum et usura q̄ alia debita mō licito cōtracta· hoc· n esset offerre holocaustū d̄ rapina sicut· n· iniuste acciperet ab aliquo diuite ut daret elemosi na paupi ut dicit Aug ·xiiii· q· v· c· forte· ita z in iustū uidet ut de eo qd̄ iuste dēt alteri puta ho nesti mutui uel emptōis uł alicui9 liciti cōtract9 restituat aliena· hoc· n· eēt rape alienū ut reddat alienū· et nō sunt faciēda mala ut ueniāt bona ait Apłs ad Ro· ad hoc· xiiii· q· v· c· neq· n· ¶ Quā tū ad secūdā uolūtatē q̄ dr̄ cōditiōata· q̄· s· cadit in usura dicit Ale· lōbard9 q̄ pus tenet quis resti tuere q̄ hūit p usurā q̄ que hūit p alios cōtract9 fcōs· Et h9 rō est qa in restitutōe debitoꝝ solū seruat iusticia· sed in restitutōe usure et male ab latoꝝ nō solū iusticia seruat· sed etiā iniuria deo fcā et pximo admouet· z ideo restitutio usure p̄ ferēda est· Si tñ contrariū obseruet qa· s· talia iu sta debita in satisfactione pponēt male ablatis· aduertēdū q̄ duplici casu hoc fieri pōt· s· qñ de bita sunt clare manifesta· et restitutio male abla toꝝ nō sic· sed obscure sic ingrēdo· Scdo qñ rea

q debet ẽ determinata ná claꝝ ſꝑ ꝓcedit obſcurũ in iere. et determinata rõ indeterminatá. ſed illđ cõiter nõ obſeruat̃ etiá in ꝓdictos duos caſ⁹. qđ etiá uidet̃ rõabiliter fieri qa indecẽs uidet̃ uſurá debere reſtitui de re iuſte alteri obligata. Naꝫ ꝑ hoc nõ tollit̃ iniuria fcá ꝓximo et deo. ſed addit̃ noua quia alienũ aufert̃. nec. n. tenet̃ deo et ꝓximo rõe uſure ꝑpetrate uel alteri⁹ male ablati niſi inq̃tũ põt de iure. ar. ext. de reg. iur. nemo ad impoſſibile obligat̃. Si ergo nõ põt reſtituer̃ uſurá niſi ſubtrahẽdo ius alterius ꝓ tũc excuſat̃ a reſtitutõe. propterea hoc magis erit uiolentũ ſeu cõtra uoluntatẽ ei⁹ cui dẽt̃ aliqđ rõe cõtract⁹ iuſti ſiue liciti. ſ. ſubtrahere ſuũ creditũ q̃ fuerit recipe uſurá ab alio ꝓpterea nõ uidet̃ rõnabile. ut đ iuſto obſequio qđ fecit ꝓximo. ſ. ei mutuando ſeu expectádo ꝓciũ rei uẽdite reportet incõmodũ et dánũ. qđ cõtigeret hoc ſeruádo. cũ qui dedit uſura recepit iá cõmodũ magnũ ex mutuo ſibi fcõ. et ideo dẽt ſibi ſufficere ut uſurari⁹ reſtituat ſibi uſurá cũ poterit de ſuo. et nõ aliẽo quia ſcđm regulá nẽo dẽt locupletari cũ alteri⁹ iactur̃ uel dáno. de reg. iu. li. vi. et hoc niſi iura cõia uel mũicipalia aliter diſponerẽt. qa in hm̃oi ſeruáda ſunt. naꝫ iure hũano poſſeſſiones et alia ut ꝓpria poſſidẽt̃. ut patet di. viii. c. quo iure. ¶ Quantũ ad tertiá uolũtatẽ q̃ dr̃ cõformata hec rp̃t. in cõtractib⁹ licitis ubi uolũtas cõtrahẽtiũ cõformat̃ inſimul. In reſtitutõe etiá taliũ aliqua prius reſtituẽda ſunt. ná prius reſtitui dñt oĩcũqꝫ certa de

bita q̄ quecū𝔮 ad pias causas relicta atq̄ dona
ta cui⁹ rō est qa donatio et ad pias cás largitia
sunt ex superogātis cōsilio uel sūt forte bona in
certa. Restitutio aut male ablatorū seu alio𝔷 de
bito𝔷 certorū sunt ex obligatōis p̄cepto. Prius
n. restitui dn̄t que sunt scd̄m necessitatē p̄cepti q̄
q̄ sunt sup erogatōem cōsilii. huic sn̄ie cōcordat
Archi. in. c. nō sane. xiiii. q. v. Hinc etia𝔷 Ray. ait
q̄ si creditores uel legatores sil̄ uenerāt ad here
dē. primo satisfaciendū ē creditorib⁹. sed si ueni
unt sep̄ati liberabit̄ heres soluēdo p̄ ordinē cuili
bet uenīēti siue creditoribus siue legatario. dum
tn̄ nil in dolo uel in fraude op̄et̄. uerūtn̄ si legata
rii p̄ueniunt creditores z accipiunt uel posterio
res creditore. p̄ores et potiores in iure p̄ueniūt
Creditores postmodu𝔷 uenīētes heredē inquie
tare nō debēt. si tn̄ d̄ hereditate remāserit ei un̄
possit adhuc satisfacere ill̄. sed hn̄t tā q̄ potiores
ius suū saluū cōtra lagatarios qui p̄mo accep̄ert
Similiter et creditores anteriores cōtra posterio
res qui acceperūt. Idem quoq̄ Vul. ait et addit
q̄ si heres scit uel credit hereditatē ultra debita
n̄ extēdi siue ex cōtractu uel quasi. seu ex malefi
cio uel quasi nihil legatariis dēt dare. Si uero q̄ti
tatē debito𝔷 nescit dēt creditorib⁹ satisfacere p̄
mo. et si legatarii p⁹ uel sil̄ cū creditorib⁹ legata
petāt etiā creditorib⁹ potioribus primo soluēdū
ē. Si aūt de hereditate nihil remanet primo solu
tis debiti legatariis nō tenet̄. Si uero hūc ordinē
mutauerit heres primo. s. soluēdo legatariis seu

scdariis creditorib9 potorib9 in foro cōscie minime liberatᷓ nisi hoc faciat ignoráter reputás .s. hereditaté sufficere ad oīa soluēda uel nesciens húc creditoré esse potioré. his aút concor. Hosti. C hec 3 no. ꝙ ceteri parib9 seruáda est regula. Qui por est tpe potior est in iure ꝺ regl. iu. li. vi. Vbi aút sunt puilegia paria. s. psonaꝝ actionū insil et eq liter satisfaciendú est nisi de aliquo illoꝝ probet ꝙ alteri pferend9 sit scđm legé pacti uel scripti uel usus probati. Hec aút notari solent. C. de auctoritate iudi. possi. l. pro debito. Cú ergo mercator uel ali9 frágit uel ut uulgariter dicit fallit nō sufficiēs satisfacere creditorib9 omnibus ex integro ueniętib9 cúctis ut sibi satisfaciat. hic ordo seruatᷓ scđm Bal. in. l. p debito. C. de bo. auctᵉ iudi. possi. Primo dét satisfieri dñis reꝝ. uel bigra deponētib9 si deposita erát sibi scá. ut. ff. ꝺ pui. credi. l. si. et. l. ueteri. Scđo satisfit merciū uenditori si extát merces hoc est ipe merces restituūtᷓ táꝗ singulariter pro pcio obligate. Si aút pl9 ualerét id plus redditᷓ ad cōmodū creditoꝝ. ut. ff. ꝺ acti. uen. l. Iulian9. Si aút ipe merces nō extát sed uēdite sunt. et loco eaꝝ alie subrogate tales subrogate nō reddūtᷓ loco eaꝝ. quia nō sunt pro pcio obligate. ut. ff. ꝺ in rē uerso. l. qdá. Hui9 rō assignatᷓ qa pciū ex illa re redactú obligatum nō erat. ergo nec etiá res ꝗ emitᷓ et hētᷓ ex eo. Ide3 quoqꝫ in pmutatōe dcm̄ é. qa ubi spés inobligatōe é ñ succedit loco alteri9 altera. ut notatᷓ. ff. ꝺ x. sig. l. labeo. Tertio ceteri parib9 pfertᷓ uxor qa

hipotecá hr̄e censet· z ideo p̄fert· nedū ptēdentibus p̄sonalē obligatōem· sed etiā pretēdentib⁹ tacitā hipotecā· ut· l· assiduis· ℂ· q poti· in pig· ha· nō tn̄ prefert creditoribus hn̄tib⁹ hipotecas exp̄ssas· Fisc⁹ quoq3 simile hēt priuilegiū cū muliere· ℂ· de pui· fisci· l· q̄uis et d̄ hoc etiā hēs ext· d̄ pig· c· ex lr̄is· i glo· qm̄· Quarto post hipotecas ueniūt deponētes· s· si nō extat depositū· ff· depositi· l· si hominis· §· fi· hoc· n· priuilegiū datur cause depositi· propter frequētiā cōtractuū depositoꝝ tn̄ sicut in· l· p̄dicta patet tali priuilegio nō gaudēt q sub nomine depositi mutuāt ad usurā· hipoteca aūt est potior quia ptinet ad ipsam rē· ff· de pact· l· rescriptū· Quarto ueniūt simplices puilegiati· i· hn̄tes puilegia p̄sonalia n̄ realia·

ℂ Sexto z ultimo ueniūt cirographarii pro rata nō attētā p̄oritate cōtractuū quia licitū est debitori pro cumulo creditoꝝ facere deteriorē cām creditoꝝ poꝝ nō hn̄tiū dn̄iū nec hipotecā· nec puilegiū habentiū· ut· ff· de sepatōe bonoꝝ· l· i· §· cōtrario· Et ista est rō qa in cirographariis creditorib⁹ nō attēdit tps· hec ille· Verū ubi lex municipalis seu statutū ciuitatis aliter disponeret· illi est standū etiā in foro cōsciētie si nō sit expresse cōtra deū qd̄ nō de facili iudicandū est· quia nemo est arbitrand⁹ imemor diuini timoris et sue salutis· i· q· vii· c· sanxim⁹· nisi euidenter appereret cōtrariū· Vn̄ in aliqb⁹ ciuitatibus ut Florētie fallēte mercatore p sindicos institutos a cōitate sup hm̄oi ubi n̄ sufficiūt bōa d̄bitoris fallētis ad plene

restituẽdũ omnib⁹ satisfacit unicuiqꝫ ꝓ rata scdm̃ facultaté bonoꝝ illi⁹ et nõ ꝑus uni q̃ alteri nisi aliq̃bus ꝑsonis ꝑuilegiatis in hoc ut in mulieribus ꝓ dotib⁹ rehñdis et hmoi quib⁹ plene satisfacit anq̃ cuiq̃ alioꝝ. ¶ Ité pmo no. ꝙ hi qui tenẽt resti tuere si omnino nõ pñt soluere uel restituere suf ficit cõtritio et ꝓpositũ restituẽdi. qñ ⁊ cõmode poterũt. xiiii. q. vi. c. si res. qd̃ ueꝝ est cũ nota sit pauptas. talis. n. nõ dẽt excõicari ut dr̃. ext̃. d so lu. c. odoard⁹. nec aliqua pena mulctari. ext̃. de usu. c. cũ tu. et dr̃ nota pauptas qñ cedit bonis. ideoqꝫ tali dẽt cõsulere sacerdos. si de pauptate dubitat ꝙ cedat bonis. no. tñ ꝙ ñ sufficit hec ces sio ita ꝙ nõ sit ei aliq̃ pñia iniũgẽda. quia nec solu tio nec satisfactio plenaria sufficeret. Nã licet ces sio seu solutio quo ad satisfactõem hõi sufficiat. adhuc tñ ñ est eccl'ie satisfcm̃ ergo iudex eccl'ia stic⁹ seu sacerdos pro usurpatõe rei aliene iniun gat sibi pñiã. et in hoc oñdũt plurimi pcõres de linquẽtes q putãt sufficere ꝙ satisfaciãt. nec trãs gressioné quã fecerunt postmodũ cõfitent̃. hec Hosti. in sum. ti. de pe. et remissionibus. ¶ Scđo no. ꝙ si talis ꝑuenerit post ad piguioré fortunã tenet̃ satisfacere etiã si cesserat bonis. quia ꝑ hoc nõ sunt liberati. sed talis cessio ad hoc eis ꝓdest ne iudicati trahãt in carceré. C. qui bonis cedere pñt. ubi etiã dicit. glo. ꝙ cessio in hoc etiã ꝓdest ꝙ postea nõ poterũt conueniri nisi inq̃tũ facere pñt ⁊ sic hẽt rõne egeat ⁊ ꝑterea cõueniri ñ dẽt nisi tm̃ sit id qd̃ acq̃siuit ꝙ merito uideat̃ debere

cōueniri· hec in glo· Sed q hn̄t restituere si cōue niāt ex maleficio si n̄ sunt soluēdo uerberādi sūt p debito· Sed si nō coueniūt ex maleficio nō dn̄t tales uberari· sed sufficit q̄ cedāt bonis· Archi· xiiii· q· iiii· c· si res· ¶ Nota tertio q̄ si is qui aliena abstulit pōt restituere· et nō restituit nō ē in sta tu salutis· xiiii· q· vi· c· si res· Dicit aūt Ray· in sū· sua q̄ dn̄s alicuius terre tenet̄ restituere indebite exacta a se uel a suis directe uel indirecte· glo· sup indirecte· ut q̄n̄ denegat eis iusticiaȝ uel nō defēdit eos ut dēt· ꝫ sic extorquet aliqua· Si tali dn̄o ex aliqb⁹ circūstātiis appeat multū difficile uel impossibile tal̄ restitutio satis uidet̄ q̄ possit consuli hmoi q̄ in cōpēsatōe uel remittat eis cōi ter cū eoꝝ cōsensu et libera uolūtate aliq̄ seruitu tē uel annuā p̄stantiā in ppetuū uel ad tp̄s ita q̄ plenissime uideat̄ ei satisfcm̄ uel etiaȝ faciat in re missionē pcōꝝ illoꝝ qb⁹ tenet̄ aliqđ hospitale ul̄ aliqđ simile op⁹ pietatis· cū cōsensu tn̄ eoꝝ dēt si pōt reqri· hec ibi· ¶ Quarto no· q̄ is q hēt aliena restituere ꝫ certis psonis si pōt in totū ul̄ in ptē sed nō cōmode sed cū multa sui incōmoditate· tūc cōponat ul̄ coueniat cū ipo leso uel spoliato amicabiliter de redditib⁹ suis moderate ita q̄ uic t⁹ sibi remaneat assignādo sibi quousq̄ fuerit ple narie satisfcm̄ ul̄ paulatim singul̄ ānis uel mēsib⁹ uel aliis tp̄ib⁹ emēdet qđ pōt· et hoc cū uolūtate illius cui debet satisfacere· quia si nullā inueniret materiaȝ apud eum absq̄ dilatione tenetur satis facere uel bonis cedere · quia talis peccator sem per est in mora· Hosti· et Rāy· Sed hoc melius

declarabit in ultimo·§·se·Si aūt pdict9 inueniat
grām apud creditores suos facietes sibi remissio
né uel dilatōem tūc pōt ea uti·z é in bono statu
anime si tñ bét in proposito faciēdi qd debuisset
si nō potuisset obtinere ipam remissioné uel dila
tōez·¶Quinto no·ꝙ ubi essent pl'es creditores
alicui9 et debitori petēti dilatōem aliqui credito
res uolūt dare·aliqui nō sed ꝙ cedat bonis stabit
maiori parti creditoꝝ·z intellige maiorē pté ubi
est mai9 et fortius debitū· etiā si un9 esset cui pl9
q̄ omnib9 debeat·Si uero par sit debitū standū é
maiori nūero creditoꝝ· Si uero sunt paria eligē
da est clementior sñia ·s·dilatio danda·C· de ces
sione bonoꝝ·l·fi·Ray·No·hic ꝙ Io·an·sup·c·q̄q̄
de usu·li·vi·mouet qōnē an heres usurarii quan
do hereditas nō sufficit omnib9 debeat satisface
re primo uenietib9 et refert se dixisse ꝙ nō·imo
fiet eis et aliis satisfactio pro rata unū quéq3 cō
tigēte·ar·s̄·de testa·c·relatū·in fi·Sed dicit ipe
satis uidet hoc casu hri debere cōsideratio tpis
ut ille qui prius soluit usuras recipiat qd suū est
integraliter et sic de singulis scdm regulā·i· d re
gu·iuri·Qui prior·cū istoꝝ ps sit cā ut dixi ibi·z
in hipoteca hoc cōsideram9·C· qui poti·in pig·
ha·l·sed si fund9· et bona usurarii uident esse hi
poteca·d usuri·c·cū tu· multi tñ doctores tenēt
cōtrariū in hoc·s· ꝙ bona usurarioꝝ sint hipote
cata·ut Hosti·Archi·Frede·Gof·z Io·etiā dicit
ꝙ de hac hipoteca nō habem9 textū expressum
¶Sexto nota ꝙ ubi aliquis est institut9 heres z

nō sufficit hereditas ad soluēdū omnia legata et
debita dicit Ray · ꝙ credit in iudicio anime ꝙ nō
teneat · nisi inq̄tū hereditas se extēdit uel sufficit
etiā si nō fecit inuentariū · Idē Io · et Fre · secus in
iudicio cōtentioso · si nō fecisset inuētariū · sed si
nō fecisset nō teneret nisi durāte hereditate · Di
stinguit tñ inter legata et debita quia debita sine
diminutōe debet ꝑsoluere durante · s · ad hoc he
reditate · de legatis uero si tot sunt ꝙ nō remane
at legitimus pōt detrahere suā legitimā · et iterū
quartā scd̄m quosdā si fuit institut⁹ hrs · Et no · ꝙ
heres potest deducere añ omnia expensas fune
ris et alias necessarias quas fecit cā hereditatis
ut in testō ⁊ hmoi · Expēsas tñ quas fecisset sup
fluas ad honorē et pompā mūdi · nō posset cum
tuta cōsciētia trahere de ere alieno · sed facere in
telligeret de suo · Pet · de pal · in · iiii · Si autē sunt
plures heredes ad debita ul' legata regulariter
tenet quilibet pro hereditaria ꝑte · C · l ·
iii · Sed debet · Ray · Excipiūt quinq̄ casus scd̄m
ip̄m Ray · Prim⁹ est si aliqd̄ indiuiduū est in obli
gatōe faciēdi uel nō faciendi · tunc · n · qlibet tene
tur insolidū · ff · de uer · ob · l · in executionib⁹ · § · ii
glo · ponit hic ex̄ · ut si testator promittit se ali
qd̄ opus factu⁊ et promisit ꝑ se uel heredē suu⁊
nō fieri quominus per fundū suū tibi ire liceat ·
hic qlibet heredū erit insolidū obligat⁹ · Secūd⁹
casus est si res q̄ debet restitui ab uno insolidum
possideat · C · de acq · he · l · ii · § · nemo · Terti⁹ est in
alimētis legati · q̄ pro uolūtate defūcti ul' iudici

uel ab uno insolidū uel a pluribꝰ pro ptibꝰ desig natis petūt. ff. de alimen. lega. l. iii. Quartus est si testator ab uno heredū legauerit creditori he reditario animo cōpēsandi. tūc. n. heres ille usq ad q̄titatem legati onꝰ illius debiti sustinebit. ff. dele. iii. l. cū ab uno. Quintus in expēsis funeris uxoris. nō tñ astrinxit heredes pro hereditariis portōibꝰ. sed etiā uirū p portōe que puenit ad eū de dote uxoris sue. puta si ad eū peruenerit. C. et in hereditate sint. CC. ipe uir tenebit pro ter tia et heredes pro duabꝰ ptibus. ff. d reli. z sūp tibꝰ funeꝝ. l. quotiēs. et. l. ueluti. hec omnia etiā Hosti. ¶ Quō dēat fieri restō uxoris cōcipiētis p adulteriū quē uir reputat suū de his que cōsu mit ipe filiꝰ spurius de bonis patris putatiui. et hereditate tota uel pte ad eū ueniente. Primo ui dendū est de ipsa uxore adultera quō teneat et ad qd. Scđo de ipo filio spurio si tenetur z quō. Tertio uero de ipo patre qui ex adulterio talē fi liū habuit quō z ad q̄tū tenet. Simil' casus uidet qui ponit ext. de peni. et re. c. officii. s. de mulie re supponēte sibi alienū partū quē uir eius repu tās suū nutrit et heredē instituit. Vnde idem ui det dicendū q̄tum ad restōem de ipa muliere et filio supposito z huic fraudi dātibꝰ opā efficacē et de muliere adultera. ¶ Querit primo si debe at reuelare marito. Ad hoc dicēdū qꝫ aliqñ nō ali quādo sic. Naz ubi immineat aliquod eoꝝ piculo rū nō dēt reuelare marito. primū piculū est infa mie. s. mulieris qa hec taliter reuelādo cum esset

antea bone fame seipsam pessime ac turpissime diffamaret qđ quidē magnū piculum est mulieri Ná qđ prouer·xxii·scriptū est·Meli9 est bonum nomen q̄ diuitie multe·licet intelligat̄ de uiris·tñ et periculosi9 in bonestis infamia mulierib9 inge rit notá· Scđm est piculū scādali·s·uiri et cōsang uineoꝝ et amicorū ei9 si illis boc innotesceret ma lum·ná nō solum apđ se turbaret̄ ex eo· sed uix ex tunc pñt cum ea amicitiá et pacē ac cōcordiaꝫ et societatē bře·immo forte eaꝫ maritus dimitte ret· et ideo nō ualentes forsitan cōtinere uterqꝫ adulteriū ppetraret ꝛ sic innumerabilia ꝛ irrecu pabilia inter eos orirēt̄ mala· Tertiū est piculum mortis·s·et uxoris et sue spurie prolis atqꝫ adul teri sui naꝫ probabiliter timere posset qꝫ ei9 mari tus seu qcūqꝫ ali9 dū occidere aliū quereret neca ret̄ scđm Sco·in·iiii· Cōcurrētib9 p̄dictis piculis q̄ uidēt̄ ualde pbabilia·ꝛ in plurib9 eueniētia nō dét talis mulier suo cōiugi reuelare ppter bonū incertū restituēdi hereditatē talib9 piculis se ex ponere manifeste· Quartū ppter piculū impba bilitatis·ná nec uir nec filius·nec etiá publicus iu dex boc mulieri reuelāti credere obligant̄· nisi p bet dcá sua p infallibilia signa aut p uiolētas pba tōes siue p testes idoneos· Ná ex solo ei9 dictu nō pōt exbereditare talē filiū· maxime in terris in qb9 p̄mogenita ex cōsuetudine in toto uł in p te succedūt· Insup scđm Sco·in talibus terri si pr̄ crederet uxori sue in boc ñ posset tñ a spurio au ferr̄ bereditatē nisi in publico foro cū pbarꝫ talē

et tunc oporteret mulieré nõ tm̃ apud maritũ·
sed apud totá patriam diffamari·et isto presup
posito·s·ꝙ non debeat reuelare rõne maloꝝ gra
uiorũ exinde cõtingentiũ·Quõ debeat talis mu
lier satisfacere dicet̃·j·ubi tñ nõ imminet et aliud
piculum uel malũ nisi infamie ipsi9 adulture uel
mortis sue uidet̃ ꝙ si premoriat̃ uiro suo debeat
añ morté ordinare cũ cõfessore uł alia psona ma
tura ꝙ si moriat̃ postea reuelet ex pte sua uiro·
qñ·s· ex hoc põt obuiari ne putatiu9 fili9 habeat
hereditaté totá uł parté·Aliqñ uero hoc marito
uel aliis psonis ext̃ cõfessioné tenet̃ mulier reue
lare· uidelicet si hec tria cõcurrãt simul· Primo si
apud maritũ et alios fortis z grauis suspicio im
pressa esset et occasio suspicãdi taliter· Scd̃o si ex
certis z sufficiétib9 causis põt et debet uehemẽ
ter et ualde probabiliter credi ꝙ nihil de primis
piculis supradictis hic subsequenter· aut cresce
ret sed poti9 minueret̃·Tertio si firmiter p̃sumat̃
ꝙ fili9 bonis mariti uolũtarie cedet· sed si puul9
est filius cessat ista rõ·quia mittere potest illũ ad
hospitale·cũ nõ teneat̃ alere alienos nisi in extre
ma necessitate cuz alii desunt qui prouideãt·His
aũt trib9 cõcurrétib9 reuelari deberet et posset·
Sed uix ista cõcurrũt et rarissime p̃sumendũ est
ꝙ cõcurrãt·Insup dici posset scd̃m Vul·ꝙ etiá re
uelare posset si nõ timeret maritũ uel aliud immi
neret piculũ·Sunt quidá utiqz uiri sciéter uxorũ
adulteriũ sustinentes uel etiá cõsentiétes immo
qñqz uxores suas ad hoc hortátes uł ga pprios

filios nō pn̄t habere uel alia quecunq pudenda occasione. Facta etiā hac notificatione anteq̄ uir ei9 pro educatio ne talis filii expēdat uidet̄ deob ligari a restōe aliqua fiēda quia fecit qd in se fuit ut damnū euitaret uiri expēsarū in educando. et hereditatōis quo ad alios. ar. ext. de iniu. et dā. da. c. si culpa. Nec tn̄ dēt manifestare adulterum propter pi̅culum psone et infamie detrimētum et odiū ad eum euitādū. z si ante manifestatōez iā aliqua cōsumpsisset hmōi putatiu9 filius tene bit ipsa mr inq̄tū pōt satisfacere si aliquid ut suū possidet. et si magnus existēs qn̄ notificat̄ nollet ip̄e filius credere hoc nec cedere bonis putatiui patri petēs saltē legitimā que sine causis exp̄ssis a iure auferri nō dēt ut legitim9 filius. nec cōtra riū pōt pbari tenebit̄ nihilominus ip̄a mulier he redib9 de portōe illa ablata sibi. de eo tn̄ qd pōt z nō plus. ext. de regu. iuri. li. vi. c. nemo. & hoc qa fuit in mora notificādi. qn̄ potuit prouideri. Sed nūqd mulier tal̄ dēt reuelare crimē suū filio suo spurio z inducere eū ad dimittēdū heredita tē uero heredi. Ad hoc dicēdū scdm Sco. ubi. s. q aut fili9 crederet matri aut nō. Si aūt crederet nō aūt probabile est q ppter hōc dcām dimitte ret hereditatē. Naz paucos repire cōtingit q ita pfecti sint q propter cōseruādā iusticiaz in foro dei dimittāt magnas possessiones quas retinere pn̄t iure exteriori et uellent spurii reputari. nec hoc mr p̄sumere pōt. nisi antea multū fuisset ex pta de bona uolūtate filii sui. Nō ergo debet se

exponere piculo certo diffamatōis apud filium propter incertā correptōem illi9. Si uero nō crederet. tūc sequeret̄ inde duplex malū. Primū qa ipa diffamaret̄. Scđm qa ab illo sicut antea bereditas possideret̄. Si qs aūt obstet ꝙ tali filio dēat reuelari. ne si ignorāter forte copularet̄ ꝑ matrimonium sue sorori aut alteri sue propinque. seu alia faceret que a iure spuriis probibita sūt. dicēdum ꝙ talis ignorātia dum ꝑseuerat omnino excusat cū sit ignorātia. facti. Si qñ tñ fcm̄ ueniret ad lucē tale matrimoniū dirimēdū esset. Si uero querat̄ an dato ꝙ tal' fili9 ex uerbis matri se spuriū credat. teneat̄ satisfacere bona q̄ habuit a marito matri ceteris filiis atq3 heredib9 aliis p̄dicti mariti dicendū ꝙ si boc indubitāter credit. et rōnē illā credēdi bēt tenet̄ scđm deū nō tñ bumāo iure. Si tñ nō bēt sufficientē cām et rōem credendi illud. tunc reddere nō tenet̄ exquo ꝑ se uel ꝑ alterū sibi claret ꝙ nō babet sufficientez cām seu cōdignā rōem credēdi. Sunt aūt inter cetera quatuor signa que reddūt suspectā talē matrē ita ꝙ ei de facili nō dēt credi. Primū est amor. i. si p̄diligit aliā prolē uiri sui. Scđm est odium. uidelicet si p̄sumit matrez ipm uel ei9 uxorē odire. Tertiū est stulticia quia mulier fatua z leuis est et ꝑtinacis sensus. Quartū est incertitudo cū nō constat ipam esse uel fuisse certā ꝙ būc cōcepit de adulterio uel đ uiro. nō. n. boc pōt omni adultere eē certū. Sed qđ remediū tali mulieri dēt adbiberi dicendū ꝙ ei scđm Sco. ubi. s. triplex remedium

dari põt. ¶ Primũ est ꝙ inducat filiũ intrare re ligioné. z tñ talé ꝙ possit professioné suá seruare ne. s. incidat in sillá uolés uitare caribdí. ¶ Scđm est ꝙ cleric9 fiat. uñ ualet tñ scđm deũ ecclesiasti ca bñficia acceptare. et his quasi sufficiétib9 me rito iá contétus dimittat hereditaté alteri fratri laico in seculo remanéti. Si tñ ꝑ nullá ꝑsuasionez honestá cor talis filii mr̃ flectere non põt ut he reditaté dimittat. nõ uidet̃ ꝙ debeat se prodere illi cum certa non sit ꝙ talis ab ea impsuasibilis in aliis tá licitis et honestis flecteret̃ ex illo. immo forte tenati9 retineret. ne spurius putaret̃. cú ta lé notá multi caueát male nati. Tũc demũ tertiũ remedium addendũ ẽ. s. ꝙ saluo iure humano. z absq͡ infamia sua. põt et dét de sua dote cum cá habebit in ptáte uel de parafrenalibus si hét. z certis bonis et laborib9 et sudoribus suis indéné facere uirũ et legititimá ei9 prolé. Obligat̃. n. sa tisfacere uiro đ cõsumpti ab illegitimo filio. Sed tal' fili9 nõ tenet̃ satisfacere q̃ cõsumpsit q̃diu bo ne fidei fuit. De hereditate aũt mulier obligatur heredibus uiri ab intestato uel heredib9 scriptis uel qb9 uerisimiliter creditur ꝙ reliquisset heredi taté. qđ si nescit̃ dét paupibus erogari. tenet̃ inq̃ scđm corrñdétiá iusticie. nõ. n. dico ꝙ teneat̃ ad restituédũ equalés hereditati qa supi9 dcm̃ est. Plurimũ qdé differt inter hre z ppric eé. Sed qa iste legitim9 hrs utráq͡ hũit hrditaté. licet scđm iusticiá fuerit ppe ppterea mi9 q̃ equalés hrdita ti sufficit sibi ꝑ hereditate fiéda. illud aũt minus

determinet̃ scd̃m arbitriũ boni uiri. Quod si nec̃ hoc fieri põt pro tunc nõ obligat̃. tenebit̃ tñ cuȝ ꝓuenerit ad pinguiorẽ fortunaȝ. ext̃. de solu. c. odoard⁹. Si uero talis mulier nũq̃ hẽt unde possit restituere. tunc ex impotentia excusat̃. si habeat satisfaciẽdi propositũ. xiiii. q. vi. si res. De adultero autẽ cui⁹ est filius dicendũ uĩ si scit uel credit uerisimiliter illum esse suũ. ubi mr̃ ipa satisfacere nõ ualeat. uĩ ꝙ teneat̃ d̃ expẽsis patri putatiuo quia cãm efficacẽ dedit tali damno. ext̃. de iniu. ꝛ dã. da. c. si culpa scd̃m tñ possibilitatẽ suã. et si mitteret ipa adultera ad hospitale. uel quia sunt finxit mortuũ peperisse uel quia notificauit sine sui ꝑiculo. nõ esse filiũ suum tenebit̃ hospitali de nutrimẽto et aliis expẽsis nisi notabilis pauꝑtas excuset eã. cũ d̃ iure naturali ad hoc teneat̃. di. i. c. ius naturale. ꝛ hospitalia propter pauꝑes nutriẽdos sint fcã. nõ ꝑpter diuites. Sed et d̃ hereditate uł dote si dotaret̃ a patre putatiuo teneri uidet̃ ad arbitriũ boni uiri. attẽta sua facultate. q̃ tñ satisfactio occulte fieri dẽt. cũ sine ꝑiculo mãi festari nõ possit. ar. ii. q. i. c. si peccauerit. Si autẽ dubitat adulter ex eo ꝙ mulier leuis ẽ et cũ aliis adulterat̃. uel etiã quia ipa adultera dubitat utꝝ sit eius uel mariti relinquat̃ iudicio dei cui omnia nuda sunt et apta. ꝛ grauari nõ uidet̃ de restitutõe. Indecẽs ẽ. n. ut in re dubia certa det̃ sñia ait. Gre. ii. q. iii. ꝛ di. xxxiiii. bũisse. In nłło tñ cãu ad obuiãdũ h⁹ ꝑiculis uel mał dẽt adultera uł adulter q̃rer̃ aborsũ uł mortẽ ꝑuuli. xxi. q. iii. c. faciãt

¶ Capitulũ. VII. s. qñ dēat fieri r̃stõ qđ cõtinet in se magná facultatē.

¶ Quantũ ad octauũ. s. qñ debet fieri restõ. dicit Tho. scđa scđe. q. lxii. ꝙ statim qa sicut accipe rē alienā ē cõtra iusticiá ita z retinere eá qa ꝑ hoc ꝙ aliquis detinet rē alienam inuito dño impedit eũ ab usu rei sue. et sic facit ei iniuriá. Manifestũ est aũt ꝙ nec ꝑ modicũ tꝑs licet alicui in pcõ morari. sed quilibet tenet̃ statim pcm̃ dimittere uel deserere. Vñ dr̃ quasi a facie colubri fuge pcm̃. Et ideo qlibet tenet̃ statim restituer̃ uel dilatõez petere ab eo qui põt usum rei cõcedere. et si qdē teneāt̃ de incertis cuz illđ esset erogandũ in pias cāˀ cũ cõsilio eccľie. si hm̃oi ꝑsone hñtes restituere remaneāt ita paupes cũ filiis et familia qđ nõ hēant uñ uiuāt̃ fiat. dicit Ray. ut dixi in casu siˀi s. in ti. de decimis. Ibi aũt sic dicit. Si qs retinuit decimas lõgo tꝑe. et nũc ueniat ad satisfactõez et postulat intuitu dei z eccľie. et qa hēt paruaz substantiá sibi remitti qđ accepit tꝑe p̃terito cuz aliter oporteret cũ sua familia mēdicare. q̃uis ecclesia oēs decimas posset petere si uelit istum cõtritũ et p̃ces eius inici ueritati. debet ei tāq̃ paupi dimittere uñ uiuat. cũ hoc esset ei datura post eā. xvi. q. i. c. qm̃. hec Ray. qđ intelligendũ uidetur ubi dant̃ decime de more prout ē de iure cõi Nā secꝰ ubi de more nõ dāt̃ uľ ualde diminute ui dēt̃ excusari. đ hoc tñ plene hēs in prima ꝑte. ti. i. et dicit ibi glo. Vul. ꝙ illi q resignāt in manu penitētiarii q hoc nõ facerēt nisi pr̃iarii restituerēt

eis pro pte uel pro toto· qñ nescit cui fienda est restõ φ nõ credit eos eẽ in statu salutis · dicit etiá paulo post φ nõ est necesse φ fiat hmoi restõ in manu pñiarii· dũmõ tñ sit parat9 ad arbitriũ ei9 uel alteri9 boni uiri satisfacere· dicit etiá φ in hoc casu Epũs qui est dispensator paupeꝝ põt dila tõem dare uel ptem dimittere uel etiá totũ si ui derit ei expedire ad necessariá substẽtatatõem il li9 tá q̃ alicuius alteri9 paupis · ita tñ φ q̃to utili9 põt gerat negociũ illi9 cui facienda esset restõ· si psona eius esset nota· uidelicet exponendo illa q̃ essent restituẽda in usus tales qui magis ei pos sent proficere quo ad deũ· hec ibi· Si tenet̃ certi psonis que nolũt dare dilatõem dẽt ad petitõe ipsorũ absq3 dilatõe satisfacere uel cedere bonis quia fur z raptor semp est in mora· et ideo semp augent pccm· ff· de cõdi· fur· l· in re fur· ubi lesi egent et fame percũt ne interueniẽte paululum mora inueniri nõ ualeát qui redimát̃ di· v· Semp n· est uitáda mora ubi est piculum· di· xxviii· c· de siracusana· et hoc etiá oportet ipm mẽd care Vnde nõ dico habito respectu ne egeat· N· con tra hoc no· ext̃· d usu· c· cũ tu tñ Vul· addit sine cl'pa· põt accipe uite necessaria· s· extreme· Ray· moderate sibi uita retẽta quousq3 plene sibi satis faciat· Hosti· uero sic dicit· Sed qd si nõ immine at tale piculũ necessitatis· et is qui tenet̃ restitue re nõ potest induci ad restõe3 statim faciendam puto φ discretus sacerdos põt cõscientia3 suam nformare ex eo φ intendit utiliter gerere nego

ciū creditoris. Nam si uidet ꝙ aliter nō pōt recu
ꝑare in ꝑpetuū uel nō ita cito uł ita cōmode. po
test recepto iuramēto uel alia sufficiēti cautōe si
habere potest dilatōem cōcedere. et sub hac con
ditōe si hec adimpleuerit in talē diez peccatorē
absoluere. z sic creditor qđ ei debet recuperet z
peccator nō recedat a p̄sbitero desꝑat9. hoc ille
Sed qđ in fine hui9. §. s. ꝙ absoluat sub conditōe
contrariū asserit Vul. dicēs. ꝙ absolutio a pecca
tis nūq̄ debet fieri sub cōditōe. et ideo potest di
ci ꝙ absoluat simpliciter si est soluēdo. sed decla
ret ꝙ nō ualebit absolutio nisi adimpleat promis
sum. Vul. Archidiacon9 uero suꝑ. c. si res. xiiii. q
vi. querit utrū hn̄ti restituere debeat hr̄i respec
tus ne egeat. Et dicit uidet̄ ꝙ sic. ff. de regu. iu.
l. incōdemnati. ff. de cessi. bo. l. ii. et sic n o. ꝑ B. đ
solu. c. odoard9 et facit ad hoc quod habet̄. xvi.
q. ii. quicūq3. Sed Inno. ꝑ notata in. c. cū tu. ext̄.
de usu. secus credit scđm canones. ubi ibi notāt
Ala. B. z Hosti. ꝙ insolidū tenēt̄ detentores usu
raꝝ. et nō solum inq̄tum facere possunt. qui Ho
sti. in sum. dicit ꝙ qui habent restituere paulatī
singulis mensibus soluāt creditorib9. si aliter nō
possunt sine magno sui detrimēto prout poterīt
uel componant se cum expoliatis. ꝙ si nullā pos
sunt inuenire misericordiam apud eos absq3 dila
tōe. tunc tenēt̄ satisfacere uel bonis cedere. quia
peccator semꝑ est in mora. ff. đ cōditō. fur. l. in
re furtiua. ext̄. de sy. c. cū in ecclesia. Multi tenēt
dictuz p̄cedēs tāq̄ equū. s. ꝙ tenent̄ soluere q̄tū

pñt retéta sibi uitã cõmoda· ar· de con· di· v· c· di scipulos· ext̃· de fur· c· si quis· sed ar· cõtra· sup uerbo reddere· eiusdẽ· c· z ibi dicit ꝙ statim dēt reddere totũ qđ põt allegás Tho· s̃da s̃c̃de· q· lx ii· qui dicit ꝙ statim est fiẽda restitutio· dictum tñ Tho· põt dici nõ esse cõtra si sane intelligat̃ ut i· dicet̃· Sed in quadã suma dr̃ ꝙ q hñt restituer̃ usuras et male ablata et proponunt firmiter red dere· et nõ pñt statim· qa nolũt cũ familia egere uel mẽdicare· et tñ incipiũt iuxta posse satisface re· utruꝫ tales pñt absolui et cõicare· Rñdeo aut sciunt p̃sonas certas aut nõ· z si sciunt ip̃i hñtes male ablata· z ip̃i etiã quib⁹ debẽt hmõi nolunt· tutũ est ꝙ de cõsciẽtia eoꝝ stẽt ad terminũ ip̃oꝝ z uoluntatẽ Si uero tales nesciunt damna sibi da ta et reuelatio posset eẽ p̃iculosa illis q uolunt re stituere· tunc nõ ẽ reuelãdũ illis· sed p̃sumẽdum ꝙ cõfessor cãm illoꝝ utiliter agat z cõfitẽs inten dat et promittat q̈cito satisfacere põt· qa hẽt lo cũ ratihabitio de bono et equo· z tunc confitẽs absolui et cõicare põt quia ẽ in uia saluti· Si uero omnino nesciãt p̃sone qb⁹ ẽ restitutio fiẽda tunc est libere in p̃tãte p̃lati uel discreti cõfessoris da re et cõstituere terminũ cõfitẽti· sicut uiderit ne cessitatẽ z cõtritõem ei⁹ et uoluntatẽ promptaꝫ restituẽdi· z i· istũ terminũ talis põt absolui et cõicari· I ẽ ubi maior est cõtritio ibi maior miseri cordia et uenia est fienda et remissio· z quia to t⁹ mundus fere est inuolutus in rapinis· sic pro posse tuo curre per mediũ ne nimia securitas uel

remissio pire faciat. quos discreta eq̃tas poterat reuocare. Itē sp̃ iniurias et spolians uel cōplices eo⁊ debēt humiliter postulare ueniā ab eis quos offenderūt. nc illi remaneāt in rancore z mala uoluntate. Quid aūt debeat facere uxor et familia raptoris et usurarii z hm̃oi qui nō hn̄t nisi de obligati. restōi. habes. s̃. in. c. de rapina. § .xii. in fi. ¶ Nu. ꝙ Ray. et Hosti. circa istā materiā restōis dicūt. Hoc notent sacerdotes et retineāt ꝙ scd̃m ꝙ maior uel minor fuerit fraus uel dol⁹ uł uiolētia maior uł minor debet esse discretio iudicātis z scd̃m hoc in usuris q̃ fiunt in depositis ut dcm̃ est. s̃. in. c. de usura. q̃ omnino sunt restituende. tñ ibi quia minor uiolētia q̃ in ceteris poterit confessor etiā cum scit ꝑsona cui fienda est restō magis moderare tp̃s restituendi retēta sibi uita cō moda et familie sue. Quidā circa materiā ista⁊ dicūt et meo iudicio satis rōnabiliter ꝙ in certis casib⁹ nō tenet̃ quis ad statim restituendū actualiter etiam si habet modū aliqualē ad restituēdu⁊ et ab eo cui tenet̃ inuenire nō possit nec dilatōe⁊ nec remissionē. sed subditā uelit fieri sibi restōem quādo uidelicet ex restōe statim uel statim restituendo sequeret̃ inde euidens uel probabile dānum sp̄ūale uel temporale notabile ipsi⁹ restituētis uel alio⁊. quod prepōderaret damno ei⁹ qui debet hr̃e ex carentia illius rei. potest aute⁊ tale damnū esse triplex. seu scandalū notabile uel dānum. periculum mortis. infamia grauis. ꝑiculu⁊ notabile mortalis culpe. Ratio aute⁊ hm̃oi est ꝙ

f. talis rest. ō possit differri. quia scdm Sco. credi tor qui dēt hre magis debet uelle in hmoi casib9 ut maximū incōmodū seu dānum eius qui hēt re stituere euitet in modica restōis dilatione. q̄ suū modicum incōmodū uel dānū ex carētia ad tps sue rei. Et si obiciat q̄ restituere est actus nega tiui p̄cepti. qa reducit seu explicat p hoc q̄ est nō retinere alienū. sed p̄ceptū negatiuū obligat sp z ad semp. Rñdet scdm Sco. q̄ alienū iniuste et inuito dño retiner simpliciter probibet. ppte rea sp et ad semp isto mō necesse est saluti alienū nō retinere. Sed qñ quis hēt uolūtatē z propo sitū restituēdi alienū pro tpe opportuno extūc tenet dño rei uolēte. i. uelle debēte. Vult autem hoc dñs rei z si nō actu elicito. tñ actu debito z honesto. quia uelle debet q̄ qui suum hēt retine at quousq potuerit opportune. Et si dicat dñs rei hoc agit inuite et quia nō nult q̄ p q̄tumcūq tps suū retineat. Dicēdum scdm Sco. q̄ dño etiā inordinate uolēte statim rehabere suū. z p cōse quēs cōtra rectā rōez nolēte proximū retinere suū tūc tenēs nō est detentor iniustus. nā et de positū debet redditione strictissima reddi cū re petit. ut. C. depositū. l. fi. et tñ inuito dño uolū tate inordinata cū repetit ut cū eo malū faciat si bi uel alteri pōt retineri. Et Aug. dicit q̄ multa bona sunt p̄standa inuitis dū eoz potius utilita ti q̄ uolūtati consulitur. di. xlv. et qui emēdat. et exemplum ponit. xxiii. q. iii. c. ipa pietas. de eo f. qui cōtra uolūtatem suā extrahit de domo rui

tura·q̄d laudabiliter fit· Est ergo un⁹ casus cum imminet ex ei⁹ restitutione subita pi̅culū damni incōparabiliter preualētis dāno q̄d inde h̄et creditor ex carētia rei sue·puta cuꝫ ip̄e creditor impugnaret bonum cōe·z h̄n̄do illā rē seu pecuniā quā qs de suo retinet magis possēt impugnare z p̄ualere·Nā túc scd̄m Ric·in·iiii· non tenet illd̄ restituere illi· sed fideliter reseruare ut restituat sibi ul̄ heredib⁹ suis·qn̄ hoc fieri poterit siue p̄iudicio boni cōis uel depositare illud ordinando z prouidēdo ꝙ tp̄e suo restituat· Ideꝫ uidet̄ dicendū cū quis uteret̄ re sua rehabita·puta gladio ad occidendū se ul̄ aliū uel h̄mōi· Idē uidet̄ dicēdū cum ex subita restitutōe ille qui restitueret rem ablatā p̄ furtū uel alid̄ uitiū detegeret̄ et inde infamaret̄ cuꝫ fama sit quid notabili⁹ substātia tp̄ali·un̄ grauius reputatur pc̄m detractōis q̄ furti ceteris parib⁹ scd̄m Tho·scd̄a scd̄e·q·lxxiii·et·v· q·i·c·deteriores· Cum ergo quilibet debeat p̄uidere cōseruatōi fame sue·ar·xii·q·i·c·nolo· pōt talis differre restōem usq; ad tp̄s quo nō deprehendat̄ in crimine z infametur si aliter prouideri nō potest·Idem dicendū est cum id quod debet restitui nō possit restitui nisi faciēdo magnas expēsas ad mittendum sibi·quia in remotis est creditor·Tunc·n·qd agendum habes·s· etiā eo·ti· c·iii· Et idē dicēdum quando mulier h̄et filiuꝫ p̄ adulteriū nesciēte uiro uel supposuit sibi alienuꝫ p̄tum q̄ nutrit̄ de bonis uiri uel etiā heres dimittit·ut proprius filius cum teneatur mater talis·

de omnib9 que pcipit talis fili9 bonis·s· putatiui patri·nõ tñ debet reuelare fcm̃ qñ ex hoc sequeret uel seq probabiliter posset mors sua uel prol' talis·uel etiá notabilis infamia seu alia grauia scádala scđm Ray·et Io·neapol·in quolibet·de quo habes ·s̃·plene eo·li·ti·i·c· de furto ibi uide·

Ali9 casus qñ ex hm̃oi restõe posset sequi mors subdita spũalis seu pcm̃ mortale probabiliter in restõe uel familia eius· puta restituẽdo que hẽt aliena ad tantã uenit pauptatẽ uel miseriaꝫ qꝫ nõ põt uiuere uel prouidere filiis suis đ uictu ꝛ uestitu·et cũ sint alicui9 nobilis conditõis mẽdicare nimis erubescunt· ab amicis ad sufficientiá nõ inueniũt·laborare nesciũt uel nõ pñt· quia paruuli uel infirmi·et sic restituẽdo exponit̃ picul o ipe cũ familia sua furãdi uel prostituẽdi filias uel desp atõis ubi retinẽdo quod hẽt alienũ cũ ipso et industria sua prouidet ꝛ parce sibi et familie sue et disponit̃ ad satisfaciendũ paulatim· Hoc sentire uidet̃ Sco·in·iiii·Hen·i quolibet·vi·q·xxiiii· ꝛ idẽ uidetur dicendũ cũ quis hẽt instr̃a artis sue unde ex labore suo gubernat se et suos ꝛ uẽdendo uel tradẽdo ea ut restituat suis creditoribus non poterit laborare et inde lucrari· puta libros quo ad iurispitos et medicos· ferramẽta quo ad artifices· Laborãdo autẽ cum p̃dictis ultra substentatõem suá poterit in furtũ paulatim satisfacere· Nec credo esse cõtra hoc qđ dicit Tho·scđa scđe·q·lxii·s·qꝫ statim restituendũ est alienũ simpliciter· Nõ enim ita amare uerba accipiẽda sunt

dicit lex sed ciuiliter· et in sacra scriptura statim dicit̃ fieri quod in prolixo tp̃e ut patet· Mathei· iii· Statim ueniet ad templũ· zc̃· et p̃cipue cũ ex causa ita urgenti differt ut dictũ est· Põt etiam multipliciter capi in iure· et nõ solũ pro potentia facti sed iuri et cõmoditatis· ut patet· xxii· q· iii· c· Faciat in glo· Hec tñ nõ sunt p̃dicanda ne apiet̃ uia detentõi alienorũ ad quod nimis p̃sone sunt inclinate· sed cũ magna discretõe in cõfessione et cõsiliis tractãda· et cum multis circũstantiis cõsiderãda que bonestẽt factũ· Ad hoc etiã facit qd̃ dicit Io· neapol· in quolibet· ix· q· xxii· et Ric· in· iiii· z Pe· de· pal· ¶ Itez potẽti restituere male ablata stati utrum sufficiat relinquere in testõ uel in instrumẽto ꝙ beredes restituant· Rñdet ad hoc Io· neapol· in· ix· quolibe· q· xxii· ꝙ hoc sufficit in duobus casib9 tm̃· ¶ Primus est qñ bñs male ablata cedit uere et pro certo uel quasi pro certo ꝙ talis retentio nõ sit cõtra uoluntatẽ dñi· talis· n· retentio nõ est iniuriosa uel iniusta· null9· n· patit̃ iniusticiã uolens· ut dr̃· v· Ethicoꝝ· ¶ Scd̃s casus quãdo talis retentio rei aliene est cõtra uoluntatẽ dñi sed inordinatã puta cũ nõ reddit̃ gladius furioso cũ repetit ip̃m in furia· boc· n· iuste fit ut xxii· q· ii· c· ne quis· Et similiter boc est qñ uult rẽ suã statim bñe quã retinẽs nõ põt dare sine notabili damno suo· et ecõtra ille cui9 est põt sine dãno et incõmodo carere ad tp̃s· extra istos casus nõ sufficit ad salutẽ nisi statim restituat· Ratio ẽ quia de necessitate salutis est uitare pcm̃ mortale

ſed nõ ſolũ auferre alienum·ſed etiá detentio rei aliene extra predictos caſ⁹ eſt mortale·quia cõ tra iuſticiá quia cũ faciat iniuriá proximo et hoc cũ poteſt reſtituere· unde nõ ſufficit ad ſalutem tali relinquere in inſtro ul' ꝑ teſtm̃ ꝙ heredes re ſtituant·ſed de neceſſitate ſalutis eſt ſtatim reſti tuere ſi põt· Sed ſi ille cui⁹ eſt res uel cui obligat̃ nõ põt illa re carere ſine incõmodo ſuo etiam ad tp̃s·oportet ꝙ reſtituat etiá cuꝫ magno incõmo do ſuo·nec ſufficeret dimittere per teſtm̃·¶ Ter tius caſus excuſans a reſtõe ſubita eſt cũ ex hoc immineret ꝑiculũ mortis corꝑalis·Et nota ſcđm Ric·in·iiii·di·xv·ꝙ ſi ille qui dánuꝫ intulit hẽt qđ ultra neceſſitaté ſuſtentatõis nature q̃uis ſibi ne ceſſariũ ad dictũ ſcđm decétiá ſue ꝑſone r̃ſtitue re tenet̃·Nõ·n·licitũ eſt de alieno uiuere cũ ſecu lari honore· Si aũt nõ habet niſi neceſſaria ad ſu ſtentatõem nature tunc ſubdiſtinguendũ eſt·qa aut iſte qui eſt paſſ⁹ damnũ nõ indiget ad ſuſtẽ tatõeꝫ nature eo quod ab eo ablatũ eſt·et ille qui abſtulit põt retinere·et reſtituere nõ tenet̃·quia ex iure nature licit⁹ eſt unicuiqꝫ uſus poſſeſſionis neceſſarie ad ſuſtentatõem nature· Extrema·n· neceſſitas facit omnia cõia·ff· ad legé rodiá·đ iac tu·l·ii·§·cũ in eadé·in tex·ꝫ glo·Aut indiget ad ſuſtentatõem nature eo quod ablatũ eſt·et tunc ſubdiſtinguo·quia aut primus·i· dñs ipſi⁹ rei in diget iſta re ad ſuſtentatõem ſue nature priuſq̃ fuit neceſſaria ad ſuſtentatõeꝫ nature illi⁹ qui ab ſtulit· aut eodé tꝑe uterqꝫ indigés fact⁹ eſt iſta

re ad sustentatōem sue nature· aut iste qui abstu
lit factus est indigēs re ista ad sustentatōem sue
nature priusq̄ iste a quo ablata est· Primo modo
z scdo pōt dici sine preiudicio ꝙ iste qui abstulit
rem istā teneat̄ restituere illi a quo abstulit· quia
nūq̄ facta fuit res illius qui eam abstulit· sed sem
per remāsit illius de iure postq̄· n· sum in statu in
quo res mea necessaria est mihi ad sustentatōem
nature nō pōt fieri alteri⁹ me cōtradicēte· Si ter
tio modo· tunc ille qui abstulit restituere nō tene
tur· quia ab isto tp̄e quo facta est necessaria sibi
acquisitū fuit ius in illa re illi qui abstulit· Et ideo
q̄uis damnū pass⁹ ueniat postea ad statū in quo
res sibi ablata esset sibi necessaria ad sustētatōem
nature· nō propter hoc hēt maius ius in ista re q̄
iste qui eā abstulit· nisi iste qui eam abstulit deue
nisset ad statū in quo ampli⁹ res ista nō esset sibi
necessaria ad sustentatōem nature· Idē per totū
Pet· de pal· in· iiii· et Sco· Ex p̄dictis hoꝝ patet
ꝙ tales qui hn̄t restituere z si retineāt sibi quodā
modo necessaria ad sustentatōeȝ sui et familie ad
uitandū multa p̄icula anime z corporis que ueri
similiter sequi possent bonis suis cedēdo et omni
bus se expoliādo pro restōne fiēda· quod forte
tutius esset restituere et in deo cōfidere etiam si
oporteret mēdicare· scdm Ray· Ad hoc nō uidē
tur teneri de necessitate salutis· tn̄ nō debēt tales
laute uiuere et pompose uestiri cū familiis· z fili
as suas cū magnis dotibus nuptui tradere sicut
si non essent obligati restōni· sed parce uiuere et

paruas dotes tradere·et si nõ possunt nobili uel mercatori nuptui dare dẽt artifici et plebeo tradere et alia sup̃flua resecare· Cũ multa ergo prudentia hoc negociũ agendũ est cuȝ efficaciter ui dẽt facere quod possunt ad restituẽdũ ꝛ in aliis se bene habere et cũ timore dei credo ꝙ possunt absolui et cõmunicari· Qui aũt & de eo quod possunt semp̃ procrastinãt et ãnuatim reperiũt promittere cõfessoribus restitutõem facere·et postea nõ faciũt nõ uident absoluẽdi·nisi prius faciãt uel disponãt efficaciter negociũ ut habeat executõem·et multominus ei permitti debet cõmunio sumi·q̃tum dico spectat ad cõsiliũ cõfessoris·Nã q̃tum ad sacerdotẽ qui habet cõmunicare cuȝ ille se in manifesto ad hoc ingerit· quid iuris habes in tertia p̃te·ti eo· ¶De usurariis aũt manifestis quõ sit agendũ cũ eis in restõne et collatõe sacramentoꝝ habes supra eo·c·de usuri·Possent etiaȝ tales petere remissionẽ a creditoribus quã si sine fraude et sponte obtinẽt nõ ipsis amplius obligãt nec etiam pauperibus illa remissa eis dare tenẽtur Non tamen decens esset ut diues a paupere ꝛ indigens parum a multum indigẽte peteret remissionẽ· Queritur utrum episcopus elapsis tribus uel quatuor annis possit agere cõtra heredes uel possessores bonorum quondam illius qui in testamẽto reliquit mille libras soluẽdas nomine usurarum incertarum cuȝ de extorsione dictaꝝ usurarũ nõ appareat nisi per cõfessionẽ dicti testatoris Rñdet Lau·post Frede·ꝙ cũ actio que cõpetit

ex testō uel cōditio que competit epo per·l·nisi sit psonalis z spatio·iii·annoꝝ claudatur p conse qués·C·de prescri·iii·uel·iiii·annorū·ideo cōtra heredes bona fide possidentes·que semp presu mit̄ nō competit actio ad dictas mille libras nisi probaretur heredē malā fidem habuisse et sciuis se uitium et crimē defuncti quo casu debet intel ligi·c·tua nos·cum si·Et ideꝫ si de extorsione ap pareat p aliud q̄ per testm̄· Quo aūt ad possesso res bonoꝝ in quos per testatorē uł eius heredē bona sunt alienata· nō est aliquod dubiū si posse derūt spacio·x·annoꝝ· quia actio psonalis non competit contra successorē singularē·ut·l·i·§·he res·ff·ad trebel·nec obstant primo dicta·s·ꝙ ac tiones epo competētes durant·iiii·annis·quia in telligit̄ hoc de actōibus cōpetentibus epatui uł ecclesiis collegiatis·sed hic nō cōpetit actio epo ut epo· sed ut iconomo z administratori bonorū pauperū· Querit̄ quid si pmisso generali edicto ꝙ quicūqꝫ dederit usuraꝝ nomine aliquid tali ue niat·j·tot dies·zc̄·Si nemo ueniat· nec etiā aliqs usuras certas usurari9 assignauerit infra terminū sibi ad id statutū lataqꝫ est sñia p epm declarans illas esse certas·utrū usurarius sit tutus si postea appareāt psone certe quib9 est restō fienda·Fre de·de Senis sentit ꝙ sic· etiā quo ad illos qui tūc erant extra diocesim· fatetur tñ ꝙ talib9 cōpetit remediū cōtra epm uel paupes·sed cogita dicit Lau·an sit uerū·z cōtrariū practicat̄ qñ nō ē de termiatū ꝙ oīa ueniāt sub nōie incertoꝝ hoc ē qñ

nō fit taxatio uere· et scd̄m q̄titatem ad quā ascē dūt· sed minor· z scd̄m q̄ inter eos conuentū est et de hoc iudici pro cuius sñia alio nō dato presu mit̄ q̄ stat legitime· An aūt talis practica sit iuri cōsona tu ip̄e uide· Prompti sunt tñ ep̄i ad ei9 ob seruatōem quia pro seip̄is incerta imbursant· nec ad illorū uolunt restōnē uenire uel teneri· sed fit certa taxatio scd̄m cōuentionē scd̄m q̄ moris est que tñ an possit de iure fieri uidendū est· ¶ Que rit etiā Archi· q̄ si quis decedēs relinquat sibi he redē ex testō uel ab intestato· et ordinauit quen dā executorē tantū ad emēdā suoꝝ foris facto rū qui decedēs tp̄e mortis sue creditorib9 tene bat̄ et iam termini solutōis fluxerāt· Dicit respō dendo q̄ iste executor debita hm̄oi soluere tene tur· et potest cōueniri· quia elapsis terminis solu tōis cepit iniuriari creditorib9 in nō soluendo de functis· Ex precepto aūt dñi est solutio faciēda ar· ii· q· i· c· magnū· xxiii· q· vlt· c· tributū· qa pec cat in termino nō soluēdo· tuꝫ quia frāgit promis sum· ext̄· de pact· c· i· z· ii· tū quia illo elapso inui to dño detinet alienum· ff· de except· doli· l· ii· §· circa· z hoc tenēt quidā· s· ut nomine foris facto rū· hoc casu ueniāt debita quoꝝ termin9 solutōis tp̄e mortis elapsus erat et pro illis agi posset· Se cus de debitis quoꝝ terminus uō aduenerat· et ita notat Spe· in rubrica· qualiter scripta ī iudicio proferri· § · nūc uero· De eo uero demū cui datū est aliquid p̄ errorē· dicit Io· de rip̄· in tractatu d̄ cōtractibus· q̄ in tali datōe aut est error p̄sone

uel fortune uel altius cōditiōnis apposite. Si primo modo. puta intēdo dare Petro ꝛ do Martino tunc Martinus tenet̃ acceptū restituere uel danti uel illi cui intendebat dare. ar. xxix. q. i. §. i. Si uero error fortune. puta intendo tibi dare ut pauperi. et tu es diues dicit̃ ꝙ sic acceptū tenet̃ restituere dāti uel alicui pauperi nisi recipiēs interim effectus fuisset pauper. Si uero sit error alicuius cōditionis. puta credo te sanctū cū tu nō sis. et ideo dono tibi uel credo te celebraturum missas. ideo do tibi. dicit̃ ꝙ si receptori constat de p̄cisa intentōe dantis. s. quia alias nō daret nisi ista cōditio subesset. talis error obligat ad restituendū receptū aut ad sufficiēter supplēdū ꝑ se uel aliū intentionē dantis. quoꝝ rō est quia cū res in istū nō trāseat nisi eo mō quo uult dās trāsferre si nō existat cōditio in ip̄m res nō trāsfert̃. Alii aūt dicūt ꝙ ad talē restōnem talis error nō obligat nisi ipsa cōditio circa quā errat̃ esset causa motiua ꝛ finalis talis dationis. quod probant per simile. Do tibi libras centū quia credo te esse amicū meū. dato ꝙ accipiēs nō sit amicus me⁹ nō obligatur ad restōem. Si aūt amicitia sit causa propter quā do tibi centū libras. s. si sis amicus me⁹ et nō amicus fueris obligaris ad restōeꝫ. Ex his patet ꝙ questores sancti Antonii. uel alii quicūq̧ nl̃lo modo p̄nt sibi retinere ea que illis paupibus ul̃ loci pro quib⁹ petūt dant̃ quia hic est error ꝑsone. Verū tñ quia null⁹ tenetur propriis stipēdiis militare nec causas aliorū agere ad suas expēsas. dico ꝙ

tales possent uiuere sup questus quos faciūt· et pōt eis moderatū salariuz dari· Hec ille· Illa uero que dantur eis ex mēdaciis eoꝝ questoruz· uidelicet quia asserūt ꝙ dicentur multe misse pro dātibus uel habebunt talem indulgentiá uel absoluētur a uotis eorum uł a casibus reseruatis uel ꝙ fient lectisternia in hospitali ꝗ hmōi pro quib9 illi dant alias nō daturi cum nec talia fiunt uel uera sunt· totum est rapina· et restitui debēt dātibus ea uel pauperib9 erogari· ar· xiiii· q· v· c· nō sane·

Explicit utilissima cōfessionis summula a Reuerendissimo in christo patre fratre Anthonino Archiepō Florentino edita·

Vacat
Incipit tabula
decalogi.
Interrogatoriũ

Incipit sũma
multis sequãt
sibi eligere
nõ sit liga.

in sacramentis
quelibet in
iudex malus
qui ad hoc

Sicut possunt
ipsis sacerdo
ab excõicatõe
Ca.xiii.an

Et hoc ignorã
sicut in baptis
tũc incipit
cõtritum.i.

Peccatũ in
uant ut quãdo
etiã de pecca

tandi tñ

Sacerdos
de forma
quia primi
pari uideãt
si uertitur

per talia
si iniuria
et fauorẽ
Excõicatões
de his qui

Incipit prima
probibend9
malicia ui
Si iurauit

Percutiẽs uel
dua et etiã
penitẽs se
uel artificem

Aliquẽ ab
qñcunq
uenialia
uel quia

Suo irato
parti
preceptum
cramenta.

Si processit
suis non
in hoc q
mortale

cõiugalis
nõ intendens
ecclesiasticis.
corã eccliasti.

Si ex ignorã.
re si tñ
notabili
propter sustã
Si usus est

De bñficiatis
põt autẽ
vi.si habet
uel nõ seruata

Si in obediẽdo
dẽt sollicite

Participantes·
de peni·

Exercentes
carmelitas
salute uitá
tur tui·zc̈·

Patris et
deliquisti per
ministeriũ
ponunt·xx·

Squit accusa
fit proditio
prouenturos

eũ uendere·

Iniurie prout
ueniá postu
quedam uerba
res male

Vt quia nõ
Concordarũt
et aliis nõ
alii iniurietur

Debẽt dato
facit istá
scd̃m Ray·
pñiam nõ

ita põt sequi·
rent ꝙ illa·
ad soluenduꝫ
graliter solue

Nõ sufficit
antea bone
filios nõ
dari potest·

Dicit lex
re ad sustẽ
ex testó

